

COMMENTARII
IN
PROPHETAS MINORES

EDITI

A DRE BARTHOLOMAEO KUTAL

PROFESSORE STUDII BIBLICI V. T.

IN CYRILLO-METHODIANA THEOLOGICA FACULTATE

OLOMUCENSI

FASCICULUS I^{US}

COMPLECTENS LIBRUM PROPHETAE HOŠEAE

1 9 2 9

OLOMUCII (IN REPUBLICA CECOSLOVACA)

LIBER
PROPHETAE HOŠEAE

E TEXTU ORIGINALI LATINE ET METRICE VERSUS,
EXPLANATUS, NOTIS CRITICIS ET PHILOLOGICIS
ILLUSTRATUS

AUCTORE

DRE BARTHOLOMAEO KUTAL

PROFESSORE STUDII BIBLICI V. T.

IN CYRILLO-METHODIANA THEOLOGICA FACULTATE

OLOMUCENSI

1 9 2 9

OLOMUCII (IN REPUBLICA CECOSLOVACA)

Nr. 10.707.

IMPRIMATUR

Josephus Vyvlečka,

Praeses a. e. Consistorii.

Olomucii, die 15. Julii 1929.

SANCTO VENCESLAO,

BENEFICO PRINCIPI – GLORIOSO MARTYRI –
CLARISSIMO BOHEMIAE DUCI ET PATRONO,
CUIUS BEATISSIMAE MORTIS MILLENARIAM
CELEBRITATEM PERAGIT

HOC ANNO

LIBERA RESPUBLICA CECOSLOVACA,

„QUI FUIT“ – UTI DICIT EPISTOLA APOSTOLICA PII PP. XI. AD
ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS REIPUBLICAE CECOSLOVACAE
DE DIE 4. MARTII 1929 – „BOHEMIAE PATER, UTPOTE QUI
EAM ET AD HUMANIOREM VITAM INDUXIT ET INTEGRAM
AB HOSTIBUS SERVAVIT ET AD UNITATEM PROSPERITA-
TEMQUE EVEXIT,“ DE QUO SCRIBIT CHRISTIANUS DE SCALA
IN VITA S. VENCESLAI C. 7, N. 3: „SANE IN TANTUM SANCTA
ANIMA CHRISTIANAE RELIGIONI ET ECCLESIASTICI PRO-
POSITI VIGORI FAVEBAT, UT TOTAM VETERIS TESTAMENTI
HISTORIAM IN IPSIS VIGILIIS CORAM SE LEGERE
SUO TEMPORE SUOS COMPELLERET,“

HUNC LIBRUM DEDICAT

AUCTOR

PRAEFATIO

Demonstrativa vis huius operis posita est in adnotationibus concomitantibus versionem singulorum capitum libri Hošee. In componendo et conscribendo opere obversabantur menti nostrae verba exegetae Petri Schegg-i: „Die Exegese unserer Tage ist nahe daran in ihrem eigenen Fett zu ersticken. Kaum glaubt man einen Vers gründlich erklärt zu haben, wenn man nicht auf alle tausend und einen Ausleger Rücksicht genommen. Dadurch ist jener Widerwille und Ekel entstanden, den unsere jüngeren Theologen vor einem gründlichen Bibelstudium haben; denn wie wollen sie alle diese Dornenzäune überwinden, von denen das Paradies unserer heiligen Bücher drohend umgeben ist?“ (P. Schegg, Der Prophet Isaias 1850, 1. Teil VII.)

Olomucii, die 5^a Julii 1929, festo ss. Cyrilli et Methodii, apostolorum Slavorum.

Auctor.

CONSPECTUS SIGLORUM IN NOSTRO LIBRO ADHIBITORUM

<p>'A = versio Aquilae Am = Amos Apoc = Apocalypsis c. = caput, cc. = capita Cant = Canticum Canticorum ci. = circiter, circa conf. = confer 1 Cor = I ad Corinthios epistula 2 Cor = II. ad Corinthios epistula Dtn = Deuteronomium Eccli = Ecclesiasticus e. gr. = exempli gratia Eph = ad Ephesios epistula etc. = et cetera Ex = Exodus Ez = Ezechiel G = versio graeca LXX interpretum (in nostro libro est, „G“ adhibitum ut pluraletantum) G^A = codex Alexandrinus G^B = codex Vaticanus G^L = recensio Luciana G^Q = codex Marchalianus (= XII. Parsons) Gen = Genesis Θ = versio Theodotionis Hoš = Hošea i. e. = id est Is = Isaias Jer = Jeremias Joa = Joannes Jos = Josue Jud = Judicum liber K = Ketib l. c. p(ag). = libri citati pagina Lev = Leviticus M = textus masorethicus</p>	<p>Mac = Machabaeorum liber Mal = Malachias Math = evangelium secundum Matthaeum MSS = codices manu scripti mlt MSS = multi codices manu scripti Num = Numerorum liber numer. = numerus, – i etc. p(ag). = pagina, pp. = paginae Par = Paralipomenon liber pers. = persona, ae etc. P. G. = Patrologia Graeca P. L. = Patrologia Latina plural. = pluralis – e etc. Ps = Psalmorum liber Q = Qere Reg = Regum liber Σ = versio Symmachi S = versio syriaca s. = sequens, ss. = sequentes Sam = Samueli liber sc. = scilicet singul. = singularis – e etc. Soph = Sophonias T = Targum Thr = Threnorum liber tom. = tomus V = versio latina vulgata v. = versus (unus), vv. = versus (plu- res) Var^{E₂P} = varia lectio codicis Erfurt. 2 et codicis Petropolitani anni 916 v. M = versus masorethicus V. T. = Vetus testamentum Zach = Zacharias</p>
--	---

GRAVISSIMA LITERATURA SPECTANS LIBRUM
PROPHETAE HOŠEAE NECNON OPERA CITATA
IN NOSTRO SCRIPTO

(*Auctores catholici asterisco notantur.*)

- * *Pseudo-Rufinus*: Comm. in Osee, Ioel, Amos. Migne P. L. tom. XXI, 959 – 1104.
- * *S. Hieronymus*: a) Praefationes in XII prophetas, Migne P. L. tom. XXVIII.
b) Comm. in XII prophetas minores. Migne P. L. tom. XXV, 815 – 1578.
- * *Rupertus Tuitiensis*: Commentaria in XII prophetas. Migne P. L. tom. CLXVIII, 9 – 886.
- * *Theodorus Mopsuestenus*: Comm. in prophetas minores. Migne P. G. tom. LXVI, 123 – 632.
- * *S. Cyrillus Alexandrinus*: Commentarius in XII prophetas minores. Migne P. G. tom. LXXI, 9 – 1062, tom. LXXII, 2 – 364.
- * *Theodoretus Cyrensis*: Comm. in XII prophetas, Migne P. G. tom. LXXXI, 1545 – 1988.
- * *Theophylactus*: Expositio in Oseam, Migne P. G. tom. CXXVI, 563 – 820.
- * *S. Ephraem Syrus*: Explanationes in Osee, Ioel, Amos, Abdiam, Michaeam, Zachariam, Malachiam. Romae 1740.
- Abarbanel Isaac*: Commentarii in prophetas posteriores, Pisauri 1520, Amstelaedami 1641, et saepius.
- Aben Ezra (Abraham ben Meir ibn Ezra)*: Commentarii in XII prophetas minores, Dreux 1155 – 1157, in Bibliis rabbinicis inde ab a. 1525.
- Adams I.*: The minor Prophets, New York 1902.
- * *B. Albertus Magnus*: Enarrationes in XII prophetas minores. Opera omnia ed. Borgnet, vol. XIX, Parisiis 1892.
- * *Arndt Aug.*: Biblia sacra. Die Heilige Schrift - - - mit erklärenden Anmerkungen versehen. II⁵ 1157 – 1326, Regensburg 1910.
- Barhebraeus Gregorius († 1286)*: In XII prophetas minores scholia. Ad trium codicum fidem recensuit B. Moritz, Lipsiae 1882.
- Bauer Georg Lorenz*: Die kleinen Propheten übersetzt und mit Kommentarien erläutert, Leipzig 1787; I Hosea bis Micha.
- Benzinger J.*: Hebräische Archäologie, Tübingen 1907.
- * *Buzy Denis*: Les symboles d'Osée, Revue biblique 1917.

- Budde Karl:* a) Hos. 7₁₂ (in *Zeitschrift für Assyriologie* XXVI (1911) 30 – 32.
b) *New World* 1895, December.
- Frants Buhl:* *Wilh. Gesenius' hebr. u. aram. Handwörterbuch*, Leipzig 1915.
- Burckhardt:* *Reisen in Syrien*, Weimar 1823 – 1824.
- * *Calmet Aug.:* *Commentarius literalis in omnes libros V. T. Ed. I. D. Mansi*, tom. XI: *In XII minores prophetas, Wirceburgi* 1793.
- Cheyne T. K.:* a) *Critica Biblica or Critical Notes on the text of the Old Testament Writings. II Ezechiel and the Minor Prophets*, London 1903.
b) *The Expositor* 1897, pp. 41 – 51, 361 – 371.
- * *Condamin A.:* *Interpolations ou transpositions accidentelles?* (*Revue biblique*, Juillet 1902, p. 386 ss.: sur Osée II, 1 – 3 et 8 – 9).
- Cornill C. H.:* *Das Targum zu den Propheten.* (*Zeitschrift für alttestamentliche Wissenschaft* 1887, 194 – 202.)
- Conder:* *Survey of Western Palestine: Name Lists.* London 1884.
- Duhm B.:* a) *Die Zwölf Propheten in den Versmassen der Urschrift übersetzt*, Tübingen 1910.
b) *Anmerkungen zu den Zwölf Propheten*, Giessen 1911.
- Ehrlich Arnold B.:* *Ezechiel und die kleinen Propheten*, Leipzig 1912.
- Eiselen Frederick Carl:* *The Minor Prophets (Whedon's Commentary)*, New York 1907.
- * *Estius Guil.:* *Annotationes in praecipua ac difficiliora S. Scripturae loca.* Antwerpiae 1621, 1652.
- * *Eusebius:* *Onomasticon*, ed. Klostermann Lipsiae 1902.
- Ewald H.:* *Die Propheten des Alten Bundes* (3 vol.), Göttingen 1867 – 1868.
- * *Fillion L. Cl.:* *La Sainte Bible commentée d'après la Vulgate et les textes originaux.* VI 339 – 625. Paris 1896.
- * *Fischer Johann:* *Die Propheten Obadja, Joël, Amos, Hoſea nach dem hebräischen Urtext präpariert und übersetzt*, Regensburg 1909.
- Foote Theodore C.:* *The Ephod: its Form and Use*, Baltimore 1902.
- Grätz H.;* *Emendationes in plerosque Sacrae Scripturae Veteris Testamenti libros* (Ed. Guil. Bacher fasciculus IV 12 – 26), Breslau 1893.
- * *Griesbach P.:* *Les Prophètes*, Lille 1901.
- Guthe H.:* *Der Prophet Hosea* (apud E. Kautzsch – A. Bertholet, *Die Heilige Schrift der Alten Testaments*, Tübingen 1922).
- Gesenius-Kautzsch:* *Hebräische Grammatik*, Leipzig 1889, 1909.
- * *Hagen M.:* a) *Lexicon biblicum.* 3 voll. Parisiis. I 1905, II 1907, III 1911.
b) *Realia biblica*, Parisiis 1914.

- * *Haghebaert*: De kleine Profeten, vertaald en uitgelegd, Brugge 1896, nova editio 1928.
- Halévy I.*: Le livre d'Osée (Revue Sémitique, X [1902], pp. 1 – 12, 97 – 133, 193 – 212, 289 – 304.)
- Harper W.*: a) A critical and exegetical commentary on Amos and Hosea, Edinburgh 1910.
b) The utterances of Hosea arranged strophically (The biblical World XXIV [1910]).
- * *Hejčl Jan*: Bible Česká, sv. III, Malí proroci pp. 787 – 1036, Praha 1925.
- Hitzig Ferd. – Steiner H.*: Die zwölf kleinen Propheten, Leipzig 1881.
- * *Hoonacker A. Van*: a) Les douze petits prophètes, traduits et commentés, Paris 1908.
b) Notes d'exégèse sur quelques passages difficiles d'Osée (Revue biblique 1907).
- Houtsma*: Bijdrage tot de kritick en verklaring van Hozea (Theologisch Tijdschrift IX [1875]).
- Keil Carl Friedrich*: Biblischer Kommentar über die 12 kleinen Propheten, Leipzig 1888.
- Kirkpatrick A. F.*: The doctrine of the Prophets, London 1901.
- * *Knabenbauer I.*: Commentarius in Prophetas Minores, Parisiis 1886.
- * *Knabenbauer I. – Hagen M.*: Commentarius in Prophetas Minores Parisiis 1924.
- * *Kutal Bartol.*: a) Kniha proroka Oseáše důležitým historickým svědectvím věrohodnosti Pentateuchu, knihy Soudců a knih 1 a 2 Samuelovy (Časopis katol. duhovenstva, Praha 1928).
b) Miscellanea z kritických studií k originálnímu textu knihy proroka Hošey (Časopis katol. duhovenstva, Praha 1927, 1928).
- * *Lapide Cornelius a.*: Commentarii in XII prophetas minores, Antwerpiae 1628, 1672, 1700. Venetiis 1740.
- * *Leimbach Karl*: Die Weissagungen des Osee, Amos und Michaeas, übersetzt und erklärt. Fulda 1907.
- Lindblom I.*: Hosea. Literarisch untersucht. Abo 1927.
- * *Loch Val. und Reischl Wilh.*: Die heiligen Schriften des alten und neuen Testaments, III, pp. XII – XXIV et 336 – 457, Regensburg 1885.
- Lowth Rob.*: De sacra Poesi Hebraeorum. Oxonii 1775.
- * *Lagrange M. I.*: La nouvelle histoire d'Israël et le prophète Osée (Revue biblique 1892).

- * *Maldonatus I.*: Commentarius in XII prophetas minores, Coloniae 1661.
Marti Karl.: Das Dodekapropheton, erklärt, Tübingen 1904.
Maurer F. J. V. D.: Commentarius grammaticus – historicus – criticus in prophetas minores, Lipsiae 1840.
- * *Meignan Em.*: Les prophètes d'Israël, Paris 1892.
- * *Michalski Wilhelm.*: Ozeasz. Wstęp, Nowy przekład, komentarz. Lwów 1922.
- Müller D. H.*: Die Propheten in ihrer ursprünglichen Form, Wien 1896.
- Müller P.*: Textkritische Studien zum Buche Hosea (Studien u. Kritiken 1904).
- * *Neteler B.*: Die Gliederung des Buches der 12 Propheten als Grundlage ihrer Erklärung, Münster 1871.
- Nestle E.*: a) Gomer Bath Diblaim (Zeitschrift für alttestamentliche Wissenschaft XXIII, XXIX).
 b) Hosea 13₈ (Zeitschrift für alttestamentliche Wissenschaft XXV).
- Nöldeke Th.*: Neue Beiträge zur semitischen Sprachwissenschaft, Leipzig 1910.
- Nowack W.*: a) Der Prophet Hosea erklärt, Berlin 1880.
 b) Die Zukunftshoffnungen Israels in der assyr. Zeit (Theologische Abhandlungen, Festgabe für H. J. Holtzmann, 1902).
 c) Die kleinen Propheten übersetzt und erklärt, Göttingen 1897, 1903.
- Oettli S.*: a) Der Kultus bei Amos und Hosea (Greifswalder Studien 1895).
 b) Amos und Hosea, zwei Zeugen gegen die Anwendung der Evolutionstheorie auf die Religion Israels (Beiträge zur Förderung der christlichen Theologie V).
- Oort H.*: Hozea (Theologisch Tijdschrift XXIV).
- Orelli Conrad von.*: Die zwölf kleinen Propheten, München 1908.
- Perles Felix.*: Analekten zur Textkritik des Alten Testaments, München 1895.
 Neue Folge, Leipzig 1922.
- Praetorius F.*: Bemerkungen zum Buche Hosea, Berlin 1918.
- Qimkhi David ben Joseph.*: Commentarii in Prophetas priores et posteriores, in Bibliis (Buxtorf) Basil. 1618 et in Bibliis Amstelaedamensibus 1724.
- Rashi (Rabbi Salomo Yarkhi ben Isaak).*: Io. Fr. Breithaupt, Rab. Salomonis Yarkhi, רש"י dicti, commentarius Hebraicus in prophetas maiores et minores ut et Iobum et Psalmos, Latine versus atque notis criticis et philologicis illustratus (3 vol.), Gotha 1713 – 1714.
- * *Reinke Laur.*: Die messianischen Weissagungen bei den grossen und kleinen Propheten des alten Test. Vol. III – IV, Giessen 1861 – 1862.
- Reuss Ed.*: La Bible, traduction nouvelle avec introductions et commentaires, Paris 1874 – 1881.

- * *Ribeira Franc.:* a) In Librum XII prophetarum commentarii, Antverpiae 1571, Romae 1590.
 b) Commentarii historici selecti in XII prophetas minores ab ipso auctore conscripti, Salmanticae 1598.
- Riedl W.:* Alttestamentliche Untersuchungen, I Leipzig 1902.
- * *Riessler Paul:* Die kleinen Propheten oder das Zwölfprophetenbuch nach dem Urtext übersetzt und erklärt, Rottenburg 1911.
- Rosenmüller E. F. C.:* Scholia in Vetus Test. Pars VII, Vol. I – IV; Prophetae minores, Lipsiae 1812 – 1816, 1827 – 1828.
- * *Sa Emmanuel:* Notationes in totam Scripturam Sacram, Antverpiae 1598, Lugduni 1609, Coloniae 1610.
- * *Sanctius (Sanches Caspar):* In XII prophetas minores et Baruch commentarius cum paraphrasi, Lugduni 1618, 1621.
- * *Šanda Adalbert:* Die Bücher der Könige, II. Halbband, Münster in Westf. 1912.
- * *Schegg Peter:* Die kleinen Propheten übersetzt und erklärt (2 vol.), Regensburg 1854, 1862.
- Schmoller O.:* Hosea, Joel und Amos, Bielefeld und Leipzig 1872.
- * *Scholz Anton:* Commentar zum Buche des Propheten Hoseas, Würzburg 1882.
- Scott Melville:* The message of Hosea, London 1921.
- Sellin Ernst:* Das Zwölfprophetenbuch, übersetzt und erklärt, Leipzig 1922.
- Sievers Ed.:* a) Studien zur hebr. Metrik, Leipzig 1901.
 b) Alttestamentliche Miscellen (V Zu Hosea) [Berichte über die Verhandlungen der königl. sächsischen Gesellschaft der Wissenschaften zu Leipzig, Philologisch – historische Klasse LVII (1905)].
- Smith G. A.:* The book of the twelve Prophets, London 1900.
- Smith – Stübe:* Die Religion der Semiten.
- Stade:* Zeitschrift für alttestamentliche Wissenschaft 1903.
- * *Tirinus Iac.:* Comm. in Vetus et Novum Test., Antverpiae 1632, Taurini (ed. Brunengo) 1882 – 1884.
- * *Trochon:* Les petits prophètes, Paris 1883.
- Valeton I. I. P. junior – Fr. Karl Echternacht:* Amos und Hosea, ein Kapitel aus der Geschichte der israelitischen Religion, Giessen 1898.
- Vollers K.:* Das Dodekapropheton der Alexandriner, Berlin 1880.
- Wellhausen Julius:* Die kleinen Propheten übersetzt, mit Noten, Berlin 1898.
- Williams A. L.:* The Minor Prophets unfolded. Hosae, London 1917.

Winckler H.: Altorientalische Forschungen, Leipzig 1902.

Wünsche A.: Der Prophet Hosea übersetzt und erklärt, Leipzig 1868.

Zimmer K.: Praeparationen zu den kleinen Propheten. I. Die Propheten Hosea, Joel, Amos, Obadja, Jona (2. Aufgabe), Leipzig 1918.

* *Zorell Fr.:* Einführung in die Metrik und die Kunstformen der hebr. Psalmendichtung (mit vierzig Textproben), Münster 1914.

PROLEGOMENA

Propheta Hošea est unus ex iis duodecim prophetis, qui vocantur „prophetae minores“. Duodecim prophetae minores constituebant apud Judaeos *unum* librum, *unam* collectionem, quae una collectio nominabatur „שְׁנַיִם עָשָׂר“, i. e. „Duodecim“, aramaice „תְּרֵי עָשָׂר“, quae aramaica denominatio est posterius contracta in „תְּרֵי סָר“. Est traditio Talmudistarum duodecim prophetas minores in *unam collectionem* redactos esse a „magna synagoga“. Certum est iam circa a. 200 a. Chr. n. duodecim prophetas minores formasse unam collectionem – unum librum, prouti hoc constat ex loquendi modo libri Eccli 49₁₂ (G 49₁₀): „et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco suo: nam corroboraverunt Jacob et redemerunt se in fide virtutis.“ Etiam apud Ecclesiae Patres enumerantur duodecim minorum prophetarum scripta tamquam una collectione – uno libro comprehensa: Melito scribit fratri Onesimo: τῶν δώδεκα ἐν μονοβίβλῳ“ (vide Eusebius, Historia Ecclesiastica 4, 26, Migne P. G. tom. XX, 397); S. Gregorius Naz. dicit: „μίαν μὲν εἰσιν εἰς γραφήν οἱ δώδεκα“ (Migne P. G. tom. XXXVII, p. 473); S. Athanasius ait: „οἱ μὲν δώδεκα εἰς ἓν βιβλίον ἀριθμούμενοι“ (Migne P. G. tom. XXVI, p. 1177, idem in Synopsi olim ei attributa, Migne P. G. tom. XXVIII, p. 288); Epiphanius commemorat „τὸ Δωδεκαπρόφητον“ (Migne P. G. tom. XLIII, p. 244); similiter loquitur Rufinus in explicatione symboli apost.: „duodecim prophetarum liber unus“ (Migne P. L. tom. XXI, p. 374); S. Hieronymus exclamat: „Hoc vos admonitas volo, o Paula et Eustochium, unum librum esse duodecim prophetarum“ (Prol. in Joel, Migne P. L. tom. XXV, p. 947). Denominatio „prophetae minores“ adhibita erat apud Latinos. Rationem adducit s. Augustinus (De civitate Dei 18, 29, Migne P. L. tom. XLI, p. 585): „quia sermones eorum sunt breves in eorum comparatione, qui maiores ideo vocantur, quia proluxa volumina condiderunt.“

Cum in hebraico textu S. Scripturae, tum in G occupat inter duodecim prophetas minores liber prophetae Hošeae locum primum. Ratione temporis erat Hošea aetate minor coevus et aequalis prophetae Amos.

I. EX VITA PROPHETAE HOŠEAE

Praeter librum Hošeae nullus alius liber V. T. facit mentionem nostri prophetae Hošeae. Ex proprio scripto Hošeae possumus sequentia conicere et statuere cum „quadam“ certitudine de vita nostri prophetae.

Hošea^c (הוֹשֵׁעַ, G: Ὡσηέ) erat filius Be'eri (בְּנֵי-בְאֵרִי). Nomen suum habet commune cum pluribus viris Veteris Testamenti, quorum memoratu digniores sunt Hošea filius Nûn = Josua (vide Num 13¹⁶ הוֹשֵׁעַ בֶּן-נוּן et Dtn 32⁴⁴), successor Moysis, et Hošea filius Ela, ultimus rex septentrionalis regni Israel (2 Reg 15³⁰). Noster propheta erat oriundus ex regno Israel et civis huius regni. Regem Israel nominat „regem nostrum“ (7⁵), regiam aulam septentrionalis regni „domum regis“ (5^{1c}), regnum Israel vocat simpliciter „terram (hanc) – אֶרֶץ יְהוָה“ (1², 4^{1b}) et „terram Jahve – אֶרֶץ יְהוָה“ (9^{3a}), regnum Israel cum suis habitatoribus est in ore Hošee „domus Jahve – בַּיִת יְהוָה“ (8^{1b}), „domus Israel – בַּיִת יִשְׂרָאֵל“ (12^{1b}). Forsan erat oriundus ex transjordanica regione Gilead, unde tempore Hošee veniebant viri in historiam regni Israel magnum influxum exercentes. Hitzig-Steiner scribit (l. c. p. 5): „- - - zu einer Zeit, da vom Ostjordanlande immer der geschichtliche Anstoss ausging (vgl. 2. Kön. 15 10. 14. 25 zu Hoš 6⁸), mochte ein dortiger Bürger leicht auch den Trieb empfangen zu prophetischer Thätigkeit. Cap. 12¹² wird Gilead besonders hervorgehoben. Es kann wie Cap. 6⁸ die Stadt gemeint sein. In deren nächster Nähe aber bietet die Überlieferung das Grab und einen Berg Hosea's (Burckhardt, Reisen in Syrien S. 600. 606), woselbst dichter Wald von Eichen und Terebinthen vgl. Cap. 4.¹³“ Hošea erat oriundus ex familia nobili. Hoc testatur profunda eruditio, quam prodit totus liber. Hošea bene novit praeteritam; historiam regni Israel [reminiscentiae historicae in libro Hošee: 1⁴ sanguineum facinus Jizreel (conf. 2 Reg cc. 9 – 10); 2^{17bc} ingressus ex Aegypto proficiscentis Israelis in terram Canaan per vallem Akor (conf. Jos 7 24. 26, 15⁷); 2^{17d} exodus ex Aegypto; 3^{5b} David rex; 6^{7a} peccatum protoparentis Adae; 8^{13f} commoratio prisci Israelis in Aegypto; 9⁹ dies Gibeae (conf. Jud cc. 19 – 21); 9^{10ab} commoratio Israelis in deserto tempore exitus ex Aegypto; 9^{10cde} scelus Israelis patratum in itinere ex Aegypto in statione Baal-Pe^cor (conf. Num 25¹⁻⁴, Dtn 4³); 10⁹ dies Gibeae (conf. Jud cc. 19 – 21); 11^{8cd} civitates Adma et Seboim destructae simul cum aliis civitatibus Pentapoleos (conf. Gen 10^{19,142}, Dtn 29²²); 12^{4. 5, 13} nativitas patriarchae Jacob, ejus fuga et commoratio in Charan, eius visio in Bethel eiusque certamen cum Deo (conf. Gen 25²⁶, 28¹⁰⁻²⁹³⁰, 32²³⁻³³); 12¹⁰ exitus Israelis ex Aegypto et eius commoratio in deserto in tabernaculis (conf. Ex-Num); 12^{14a} salvatorium opus Moysis; 13^{4,5,6} commoratio in Aegypto et exitus ex Aegypto per desertum; 13^{10cd} allusio ad institutionem regiae potestatis in Israel (conf. 1 Sam 8⁶⁻¹⁰). Quoad omnes has reminiscentias historicas vide uberiores explanationem in adnotationibus nostris ad citatos locos libri Hošee!], novit a Jahve data, sed

a populo non observata praecepta-thoras (confer 4₆, 6₇, 8₁, 8₁₂, 9_{3s}), novit tristem conditionem religiosam et moralem regni Israel, et huius tristis conditionis causam, quae est crassa ignorantia religiosa et idololatricus cultus Jahve (conf. 2₁₀. 13. 15. 18. 19, 3_{1f}, 4₁₁₋₁₄. 17, 7₁₄, 8_{4cd}. 5a. 6. 11. 13_{ab}. 14_{ab}, 9₁, 10₁₋₃. 5-6, 12₁₂, 13_{1c. 2}; vide uberiores explanationes in adnotationibus nostris ad citatos locos!), novit etiam contemporaneam religiosam et moralem conditionem regni Juda, quae, quamvis non esset idealis et laude digna, non erat tamen adeo depravata et desolata sicuti conditio regni Israel (confer 1₇, 4_{15b}, 5_{5c}. 10. 12_b. 13_b. 14_b, 6₁₁, 8_{14cde}, 10_{11d}, 12₃₋₇; vide adnotationes nostras ad citatos locos!), novit vitam regnantem in aula regia et vitam primorum hominum principumque regni Israel (confer 7₄₋₇. 16_c, 8_{4ab}. 10, 10₃ 7_b. 14_c. 15, 13₁₀. 11; vide adnotationes nostras ad citatos locos!). Magnam eruditionem Hošae produnt etiam altae ideae expressae in libro eius (confer vv. 11₇. 9, 12_{1a} et adnotationes nostras ad hos locos!). Magna eruditio, praesertim extraordinaria scientia rerum religiosarum, quam manifestat Hošea in suo libro, est causa, cur e. gr. Duhm (Theologie der Propheten, p. 130 ss.) asserit Hošeam fuisse ordinis sacerdotalis. Hošea oriundus erat ex familia diviti. Hoc testantur nonnullae in cc. 2 et 3 occurrentes allusiones, ex quibus elucet Hošeam habuisse vineas et praedia (2_{10ab}. 11), Hošeam dedisse uxori Gomer dona pretiosa: argentum, aurum, monilia (2_{10cd}. 15_c) et prompte solvisse pro Gomer pretium redemptionis 30 argenteorum (vide v. 3₂ et nostras adnotationes ad hunc versum). Ex mandato Jahve ducit Hošea in matrimonium huiusque castam et incorruptam virginem (vide adnotationes nostras ad v. 1_{2c}) Gomer (גֹּמֶר), filiam Diblajim-i (דִּבְלַיִם). A primo momento suae vitae conjugalis cognoscit Hošea ex instinctu divino et ex inspiratione divina suam vitam conjugalem futuram esse propheticum typum et propheticam imaginem illius vitae matrimonialis (conjugalis), quae intercedit inter Jahven tamquam coniugem – maritum – dominum et inter terram Ephraim – regnum Israel – populum Ephraim (Israel) tamquam mulierem Jahve. Propterea applicat Hošea omnes eventus suae vitae matrimonialis, quam propheta ipse in cc. 1 – 3 in tres periodos dividit, ad futura fata populi Israel (Ephraim) – uxoris Jahve. Iam prima periodo matrimoniali, descripta in c. 1, qua Gomer servat Hošae conjugalem fidem, praebent tres principales eventus, nativitas trium legitimorum liberorum, Hošae occasionem praeannuntiandi futuram sortem populi Israel per impositionem significativorum et symbolicorum nominum his tribus natis liberis (Jizreel, Non-misericordia, Non-populus-meus). Secunda periodo vitae matrimonialis Hošae, descripta sub forma cuiusdam allegoriae

in c. 2, indulget Gomer adulteriis et coniugali infidelitati, propterea a marito Hošea privatur omnibus iuribus bonae coniugis et domo eicitur, donec resipiscit, poenitentiam agit et venia digna invenitur (vide adnotationes nostras ad c. 2). Et haec tristis secunda periodus vitae matrimonialis, – praecipua prima pars huius secundae periodi, ubi Gomer indulget adulteriis et coniugali infidelitati – , praebuit nostro prophetae copiosam occasionem applicandi eventus suae vitae coniugalis ad tristem imminentem sortem populi Israel – uxoris Jahve. Quam applicationem invenimus ubique in 24-15 et deinde in cc. 4 – 14 libri Hošee. Tertia periodo coniugalis vitae Hošee, descripta in c. 3, recipitur poenitens et emendata Gomer in domum Hošee, imposito tamen aliquo tempore probationis et satisfactionis (vide adnotationes nostras ad c. 3). Etiam eventus huius tertiae periodi coniugalis vitae applicat propheta Hošea, ad futuram sortem populi Israel (Ephraim) omnibus iis locis sui libri, quibus exprimit ardentem spem et promissionem futurae melioris et felicioris sortis populi Israel (confer 34. 5, 515 – 63, 118-11, 142-9), apposita tamen semper tacita vel expressa conditione praecedentis poenitentiae et emendationis populi.

II. DE TEMPORE QUO PROPHETAVIT HOŠEA

Versus Hoš 1¹ definit et statuit tempus propheticae activitatis Hošee his verbis: „diebus Uzzijae, Jotam, Achaz, Jechizqijae, regum Juda, et diebus Jaro- beam, filii Joaš, regis Israel.“ Nos demonstrabimus in nostris adnotationibus ad v. Hoš 1¹ hunc versum, scriptum oratione soluta, esse posterius additamentum ortum post tempus prophetae Hošee. Auctor huius versus voluit suo synchronismo regum Juda et Israel definire sat accurate tempus propheticae activitatis Hošee. Versus 1¹ non est scriptus ab Hošea. Hošea, civis septentrionalis regni Israel, nominasset certe in hoc synchronismo primo loco reges Israel et demum secundo loco contemporaneos reges Juda. Synchronismus v. 1¹ non respondet deinde omni ex parte historicae veritati. Hoc elucet sole clarius omni sensato legenti, qui confert tempus regnandi in synchronismo versus 1¹ nominatorum regum Juda cum tempore regnandi Jeroboam, regis Israel:

a) Tempus regnandi regum Juda:	b) Tempus regnandi regis Israel
Uzzijja	circa a. 791–740
Jotam	circa a. 740–735
Achaz	circa a. 735–727
Jechizqijja (Ezechias)	circa a. 727–698
	Jeroboam II
	circa a. 787–746

Quo tempore ergo prophetavit Hošea? Tempus propheticae activitatis Hošeae possumus statuere ex variis allusionibus occurrentibus in libro Hošeae *tantummodo approximative*. Noster propheta coepit fungi munere prophético ultimis annis regni Jeroboam II. Hoc patet ex vv. 14.5 collatis cum vv. 12.3. In vv. 12.3 nempe expresse dicitur munus propheticum Hošeae coepisse eo tempore, quo Hošea in matrimonio contracto ex mandato Jahve cum Gomer suscepit suum primogenitum filium. In vv. 14.5 audimus porro: Eo ipso tempore, quo Hošea suo ex matrimonio contracto cum Gomer suscepto primogenito filio imponit nomen Jizreel, sedet dynastia Jehu (dynastia Nimšitarum) adhuc super thronum regni Israel, sed huic dynastiae praedicitur instans et proximus (confer v. 14c: „modicum enim adhuc“) interitus.

Suo munere prophético functus est deinde Hošea tempore trium regi Jeroboam II succedentium regum: Zachariae, Šallum et Menachem, ex quibus Zacharias, filius Jeroboam II et ultimus rex dynastiae Jehu (dynastiae Nimšitarum), regnavit solummodo sex menses (circa a. 746 – 745) et occisus est a Šallum, filio Jabeš. Šallum regnavit solummodo unum mensem (circa a. 745) et occisus est a Menachem, filio Gadi de Thersa, Menachem regnavit decem annos (circa a. 745 – 735). Hošeam functum esse suo munere prophético tempore horum trium regi Jeroboam II succedentium regum magna cum verisimilitudine concludere debemus ex multis allusionibus occurrentibus in libro Hošeae. Sicuti ex 2 Reg 15 compertum habemus, post mortem regis Jeroboam II erant lites, discordiae, inimicitiae et infestationes variarum partium fractionumque, quae luctabantur et dimicabant inter se de influxu et potestate in aula regia et incessanter conspirabant contra regem, panis quotidianus publicae vitae politicae in septentrionali regno Israel; alter rex pellebatur et occidebatur ab altero, rex et inter se dimicantes fractiones politicae quaerebant auxilium apud vicina ethnica regna, – rex Menachem solvit regi assyriaco Pûl mille talenta et inivit cum eo pactum (conf. 2 Reg 15¹⁹). Et eadem rerum conditio resonat nobis ex variis allusionibus libri Hošeae: audimus ibi de incessantibus litibus et infestationibus variarum fractionum dimicantium inter se de influxu et potestate in aula regia (conf. 7^{4-7. 16 c}), de frequenti violenta et nefaria permutatione regum super thronum Israel et principum – primorum hominum regentium rem publicam (confer 8^{4 ab cum 13¹¹, 8^{10 c}), de impotentia et imbecillitate dominantium regum Israel et principum non valentium mederi tristi conditioni rei publicae (confer 10^{3.7 b}, 13¹⁰), audimus de conatu regni Israel inire societatem cum Aššur vel cum Aegypto (confer 12^{2cd}; recale etiam vv. 10^{5.6}, ubi praedicitur deportatio vi-}

tuli bethelici eiusque thesauri in Aššur ad Regem Magnum, – forsan resonat ex vv. 10^{5.6} echo quaedam eventus enerrati in 2 Reg 15^{19.20}), audimus de destructione et deletionem domus Jeroboam – dynastiae Jehu per usurpatorem – regem Šallum (confer 10^{14 c}), de occisione regis Israel (verosimiliter Zachariae) facta primo mane (confer 10^{15 b} cum 7⁴⁻⁷). Verosimiliter non est extendendum tempus propheticae activitatis Hošae ultra tempus regni Menachem, ultra annum 735. Cur? Regi Menachem successit super thronum Israel eius filius Peqachja, qui regnavit Samariae non integros duos annos (circa a. 735 – 734) et occisus est ab usurpatore – rege Peqach, filio Remaljae. Usurpator – rex Peqach init statim initio sui regni foedus cum rege Damasci Rasin et ambo uniti reges inferunt (circa a. 734 – 733) bellum meridionali regno Juda eiusque regi Achaz (vide 2 Reg 16^{5 ss.}). Et huius belli unitorum regum Peqach et Rasin contra regem Achaz, belli, quod sine dubio excitavit summum interesse et summam attentionem omnium civium cum regni Israel, tum regni Juda, prorsus nulla fit mentio nec brevissima allusio toto libro Hošae, quamvis aliter Hošea pluribus vicibus in suo libro faciat mentionem regni Juda. – – *Ergo tempus propheticae activitatis Hošae ponendum est verosimiliter inter annos 746 – 735.* Ceterum lege adnotationes nostras ad Hoš 12. 3. 4. 5, 7⁴⁻⁷, 8⁴, 10^{3. 7. 14. 15}, 13^{10. 11}.

III. COMPOSITIO LIBRI HOŠAE

Liber Hošae constat ex duabus partibus: a) primam partem constituunt cc. 1 – 3, b) secundam partem cc. 4 – 14.

a) In prima parte libri, in cc. 1 – 3, describit propheta suam vitam coniugalem et quidem dividit suam vitam coniugalem in tres periodos: prima periodus est depicta stylo historico in c. 1, – Gomer servat Hošae coniugalem fidem et parit tres legitimos liberos; secunda periodus est depicta sub forma cuiusdam allegoriae in c. 2, – Gomer indulget adulteriis et coniugali infidelitati, donec respiscit, poenitentiam agit et venia digna invenitur; tertia periodus est depicta stylo historico in c. 3, – poenitens et respiscens Gomer redimitur et recipitur de novo in domum Hošae, imponitur autem ei aliquod tempus probationis et satisfactionis. Omnes eventus harum trium periodorum suae vitae conjugalis applicat noster propheta iam in his tribus capitibus libri (cc. 1 – 3) modo breviori, – in c. 2 (secunda periodo) autem modo largiori –, ad imminentem et futuram sortem populi Israel-Ephraim, qui populus est uxor mariti Jahve. Ampliorem et abundantiore explanationem invenies in adnotationibus nostris ad cc. 1 – 3

b) Secunda pars libri, capita 4 – 14, repraesentat suo argumento largissimam et abundantissimam applicationem secundae periodi vitae coniugalis Hošae ad contemporaneam et futuram vitam sortemque populi Israel (Ephraim) – uxoris Jahve. Propheta describit in cc. 4 – 14 sub diversis respectibus (recole varia argumenta singulorum capitum 4 – 14) horrendam infidelitatem uxoris populi Ephraim erga maritum Jahven, minatur et praedicat infideli et adulteranti uxori populo Ephraim venturas poenas mariti Jahve. Si huic secundae parti libri, – cuius secundae partis praecipuum argumentum constituit descriptio coniugalis infidelitatis populi Ephraim et descriptio super adulterantem populum Ephraim venturarum poenarum mariti Jahve – , in texta sunt tria fragmenta (515 – 63, 118–11, 142–9) agentia de futura meliore florente et felici conditione populi Israel (Ephraim), tunc haec res cohaeret essentialiter et integraliter cum ideologica natura compositionis libri Hošae. Fundamentalis idea totius libri Hošae est: coniugium – matrimonium Hošae cum Gomer est prophetica imago – propheticus typus coniugii Jahve cum populo Israel (Ephraim). Propterea, sicuti Hoša *in prima parte* libri sui depinxit nobis non solum Gomer secunda periodo coniugii errantem et adulterantem, sed etiam Gomer poenitentem, resipiscentem, in domum Hošae de novo receptam et iterum fidelem uxorem factam, ita debuit Hoša etiam *in secunda parte* sui libri, ubi loquitur de uxore Jahve – populo Israel, cuius prophetica imago – propheticus typus erat uxor Gomer, depingere non solum infidelitatem uxoris Jahve – populi Israel et poenas mariti Jahve super populum Israel venturas, sed etiam poenitentiam, resipiscentiam, conversionem uxoris Jahve – populi Israel, ad quam poenitentiam – resipiscentiam – conversionem adducentur uxorem Jahve – populum Israel venturae poenae mariti Jahve. Propterea loquitur Hoša in secunda parte sui libri in istis tribus fragmentis (515 – 63, 118–11, 142–9) de futura meliore florente et felici conditione populi Israel – uxoris Jahve: in istis tribus fragmentis exprimit enim Hoša, bonus patriota israeliticus, ardentem spem et promissionem futurae melioris et felicioris conditionis populi Israel, *apposita tamen semper expressa vel tacita conditione praecedentis poenitentiae et emendationis populi*. Propterea constituunt ista tria fragmenta secundae partis libri Hošae (515 – 63, 118–11, 142–9) agentia de futura meliore conditione populi Israel – similiter et alii loci libri Hošae tractantes idem argumentum – essentialem et integram partem libri Hošae, partem, quae exposcitur ab ipsa ideologica natura compositionis libri Hošae. Vide adnotationes nostras ad Hoš 515 – 63, 118–11, 142–9.

IV. DE TEMPORE QUO HOŠEA SCRIPTO MANDAVIT SUAM PROPHETICAM ACTIVITATEM

Suam propheticam activitatem scripto mandavit Hošea verosimiliter demum tertia periodo suae vitae coniugalis. Testatur hoc tota compositio libri Hošee, testatur hoc versus Hoš 12.

a) Fundamentalis idea, quae connectit et unit singulas narrationes, singulas orationes, singula fragmenta, singula capita libri Hošee et constituit unientem sceletum quendam, cui adnexa et intexta sunt omnia et singula elementa – membra libri Hošee, est, – uti iam diximus in praecedente tractatu „Compositio libri Hošee“ – , haec: vita coniugalis Hošee eiusque uxoris Gómer, vita consistens ex tribus periodis, erat ex voluntate Jahve prophetica imago – propheticus typus vitae coniugalis mariti Jahve eiusque uxoris populi Israel (Ephraim). Tota ideologica natura compositionis libri Hošee evocat porro in lectore persuasionem *hanc fundamentalem ideam obversatam esse ab omni initio libri animo auctoris Hošee in sua totalitate*, i. e. auctorem Hošeam voluisse ab omni initio libri demonstrare totam suam vitam coniugalem, i. e. vitam consistentem ex tribus periodis, esse propheticam imaginem et propheticum typum vitae coniugalis mariti Jahve et uxoris populi Israel (Ephraim). Ergo fundamentalis idea libri Hošee et ideologica natura compositionis libri exposcunt, ut affirmemus: Propheta Hošea mandavit scripto suam propheticam activitatem demum tertia periodo suae vitae coniugalis, quando tota eius vita coniugalis, transacta in sic diversis tribus periodis, evocabat in animo eius sic diversos sensus, sic diversas cogitationes et impressiones, prouti hos sensus, has cogitationes et impressiones invenimus conscripta in nostro libro Hošee.

b) Versus Hoš 12, qui versus constituit primigenium initium totius libri Hošee, praeprimis autem verba v. 12 c: „vade, sume tibi mulierem fornicationum et liberos fornicationum“, quae verba dicta sunt de Gomer, quae hoc temporis momento, initio primae periodi vitae coniugalis Hošee, fuit adhuc *incorrupta virgo-sponsa Hošee*, clare testantur Hošeam scripto mandasse suam propheticam activitatem demum tertia periodo suae vitae coniugalis. Nam hac tertia periodo suae vitae coniugalis potuit Hošea ratione praeteritae vitae uxoris Gomer scribere in v. 12 c verba: „sume tibi mulierem fornicationum et liberos fornicationum“. Recolas, quaesumus, nostras adnotationes ad v. 12, praeprimis ad v. 12 c.

Ergo: Liber prophetae Hošee repraesentat nobis propheticam activitatem

Hošēae scripto mandatam verosimiliter demum tertia periodo vitae coniugalis Hošēae. Prima pars libri, cc. 1 – 3, est descriptio vitae coniugalis mariti Hošēae et uxoris Gomer semper adnexam habens breviorē vel largiorē applicationem ad vitam coniugalem mariti Jahve et uxoris populi Israel (Ephraim). Secunda pars libri, cc. 4 – 14, est largissima et abundantissima descriptio vitae mariti Jahve et uxoris populi Israel (Ephraim); haec secunda pars libri, cc. 4 – 14, est echo quaedam variorum sermonum, quos propheta variis occasionibus vel proprio ore pronuntiavit ad populum vel scriptos divulgavit in populo, praeprimis Samariae, in urbe capitali regni septentrionalis Israel. Utique hi sermones Hošēae non sunt nobis conservati integri, et secundum nostram persuasionem noster hodiernus liber Hošēae est liber decurtatus, liber, cui, si vellemus habere in manibus totam scripto mandatam prophetica activitatem Hošēae, multo plus esset addendum quam auferendum. Assentimur plene Hoonacker-o scribenti (l. c. p. 9): „Il est probable qu’il y aurait beaucoup plus à ajouter qu’ à retrancher à notre livre d’Osée, pour arriver à une reconstruction se rapprochant de son état primitif. Beaucoup de passages ont l’air de n’être que des fragments.“ Altera ex parte non est dubitandum, quin nonnullae expressiones, nonnullae phrases etc. potuerint esse vel mutatae in libro Hošēae vel insertae libro Hošēae a manu posteriore.

V. DE FORMA LITERARIA ET STYLO LIBRI HOŠĚAE

a) Forma literaria libri Hošēae.

Fere omnes hodierni critici et exegetae fatentur capita Hoš 24-25, 4 – 14 scripta esse forma poetica, oratione numeris adstricta. Nos asserimus etiam capita 12-9, 21-3, 3 scripta esse forma poetica, oratione numeris adstricta; nam metricus et logicus rhythmus, linguae hebraicae gnaro facile comprehendendus, clare testatur adesse etiam in cc. 12-9, 21-3, 3 poesim. Ita secundum nostram opinionem totus liber Hošēae, – excepto solummodo versu 11, qui versus est posterius additamentum non-hošeanum (vide nostras annotationes ad vv. 11.2) –, est scriptus oratione numeris adstricta, est poesis.

Difficillima et paene insolubilis autem evadit quaestio, quo poetico metro, qua poetica stropha sit compositus liber Hošēae.

Biblici exegetae et critici excogitaverunt quattuor varia systemata ad solvendam quaestionem poetici metri et poeticae strophae poeticorum librorum et fragmentorum V. T.

Primum systema innititur *quantitate* (longitudine vel brevitatem) hebraicarum syllabarum, affirmat compositionem hebraici versus et hebraicae strophae aequae ac compositionem versus et strophae Graecorum, Romanorum, Arabum et Syrorum innixam esse longitudine vel brevitatem syllabarum. Hoc modo explicabant et solvebant quaestionem hebraici versus et hebraicae strophae librorum V. T. Franciscus Gomarus in suo opere „Davidis lyra s. nova Hebraica S. Scripturae ars poetica, Lugduni Batavorum 1637“, Guilelmus Iones in „Poeseos Asiaticae commentariorum libri sex cum appendice, Lipsiae 1777“, E. I. Greve in „Ultima capita libri Job, Daventriae 1788 – 1791“, „Vaticinia Nahumi et Habacuci, Amstelodami 1793“, „Vaticiniorum Iesajae pars continens carmina a cap. 40 ad 56, Amstelodami 1810“, et etiam gallicus criticus A. F. Manoury in „Lettre sur la versification hébraïque, Bar-le-Duc 1880.“

Secundum systema supponit hebraicos poetas V. T. respexisse in compositione versuum et stropharum potius *numerum* syllabarum negligendo longitudinem vel brevitatem syllabarum. Notissimi repraesentantes huius metrici systematis sunt anglicanus episcopus F. Hare suo opere „Psalmorum liber in versiculos metricae divisus et ope metricae multis in locis integritati suae restitutus, Londini 1736“, A. Merx „Das Gedicht Hiob, hebräischer Text, kritisch bearbeitet und übersetzt, nebst sachlicher und kritischer Einleitung, Jena 1871“, celeberrimus orientalista dr. Gustavus Bickell „Metricae biblicae regulae exemplis illustratae, Oeniponte 1882“, „Supplementum ad Metricam biblicam, Oeniponte“, „Carmina Veteris Testamenti metricae, Oeniponte 1882“, jesuita Gerardus Gietmann „De re metrica Hebraeorum, Friburgi Brisg. 1880“, jesuita I. Knabenbauer „Commentarius in librum Job, Parisiis 1885“.

Tertium systema, quod tentabat solve quaestionem metrici versus et metricae strophae poeticorum librorum et fragmentorum V. T., statuit: Hebraici poetae V. T. respiciebant in sua poetica compositione solummodo *accentum*; quantitas (longitudo vel brevitatem) et numerus hebraicarum syllabarum erant his poetis res minoris momenti. Qua aequae huius systematis sunt assignandi: I. I. Bellermann „Versuch über die Metrik der Hebräer, Berlin 1813“, J. L. Saalschütze „Von der Form der hebräischen Poesie, nebst einer Abhandlung über die Musik der Hebräer, Königsberg 1825“, „Form und Geist der biblischen hebräischen Poesie, Königsberg 1853“, E. Meier „Geschichte der poetischen Nationalliteratur der Hebräer, Leipzig 1856“, dr. Julius Ley „Leitfaden der Metrik der hebräischen Poesie nebst dem 1. Buche der Psalmen nach rhythmischer Vers – und Strophenabteilung mit metrischer Analyse,

Halle 1887“, „Die metrische Beschaffenheit des Buches Hiob, eine Studie“ (tractatus in „Theologische Studien und Kritiken 1895, p. 635 ss.“), jesuitae I. K. Zenner et I. Hontheim cum suis tractatibus publicatis in „Zeitschrift für katholische Theologie, Innsbruck“ (annis 1891, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899). Hoc systema dilataverunt et adhuc amplificaverunt illi biblici exegetae, qui asserunt in compositione poetici versus et poeticae strophae librorum V. T. praeter accentum magni momenti fuisse etiam metricam *caesuram*: Sic fecerunt: G. L. Leutwein „Versuch einer richtigen Theorie von der biblischen Verskunst, Tübingen 1775“, C. Budde „Das hebräische Klagelied“ in ephemeride „Zeitschrift für alttestamentliche Wissenschaft 1882, p. 1 ss.“, H. Gunkel „Schöpfung und Chaos in Urzeit und Endzeit. Eine religionsgeschichtliche Untersuchung über Gen. 1 und Apoc. Joh. 12, Göttingen 1895“, dr. Paulus Vetter „Die Metrik des Buches Job, Freiburg i. Br. 1897“.

Quartum systema, quod est omnium horum quattuor systematum accuratissimum et subtilissimum, condidit philologus dr. Hubertus Grimme. Grimme in suis tractatibus publicatis in ephemeride „Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellschaft, ann. 50 – 51“ et in suo libello „Grundzüge der hebräischen Accent- und Vocalehre, Freiburg in der Schweiz 1896“ demonstrat compositionem poetici versus et poeticae strophae librorum V. T. innixam esse *cum accentu, tum quantitate* (longitudine vel brevitate) hebraicarum syllabarum.

Asseclae et patroni omnium horum quattuor systematum pervenerunt persaepe in suo studio explicandi compositionem hebraici versus et hebraicae strophae poeticorum librorum V. T. ad opiniones prorsus contrarias et invicem repugnantes. Insuper nonnulli horum esseclarum et patronorum fecerunt in nostro hebraico masorethico textu tantas mutationes et tantas radicales correcturas, ut construerent fere novum, a nostro masorethico prorsus distinctum hebraicum textum poeticorum librorum et fragmentorum V. T., ut, innixi hoc suo novo hebraico textu, iustificarent et acceptabiles redderent suas saepe parum verosimiliter sonantes opiniones de compositione hebraici versus et hebraicae strophae poeticorum librorum V. T. (Classicum exemplum talis parum felicitatis conatus explicandi compositionem hebraici versus et hebraicae strophae poeticorum librorum V. T. praebet nobis liber: „Franz Praetorius, Bemerkungen zum Buche Hosea, Berlin 1918.“)

Ut veritatem dicamus, nullum horum quattuor systematum est tale, ut quaestionem poetici metri et poeticae strophae poeticorum librorum V. T. solvat modo definitivo et satisfaciente. [Ex ultimis decenniis sunt adhuc

nominanda tria scripta, quorum auctores conati sunt solvere quaestionem hebraici versus et hebraicae strophae poeticorum librorum V. T.: Sievers Ed. a) „Studien zu hebr. Metrik, Leipzig 1901“, b) „Alttestamentliche Miscellen (V Zu Hosea), Berichte über die Verhandlungen der königl. sächsischen Gesellschaft der Wissenschaften zu Leipzig, Philologisch-historische Klasse LVII (1905)“, Zorell Fr. S. J. „Einführung in die Metrik und die Kunstformen der hebr. Psalmendichtung (mit vierzig Textproben), Münster 1914.“]

Non est ergo mirandum, si docti exegetae et orientalistae, uti Gesenius, Aurivillius, Wenrich, Kuenen, Polyc. Leyser, Scaliger (Animadverss. ad Chron. Eusebii), Vossius (De nat. et const. art. poet.), R. Simon (Histoire critique du V. T.), Wasmuth (Instit. Accent. Hebr.), Herder (Geist der hebräischen Poesie), Jahn (Biblische Archäologie), Pfeifer (Über die Musik der Hebräer) affirmant Hebraeos non usos esse tali poetico metro, quo utebantur e. gr. Romani, Graeci, Arabes etc. Alii viri docti, uti Löscher, Sonntag, Bartolucci, Kircher etc. putant notitiam hebraici metri et hebraicae strophae irrevocabiler perditam et oblivioni datam esse. Sic scribit clarissimus Lowth, qui aliter concedit certa metrorum vestigia in libris poeticis Hebraeorum inveniri, in suo classico opere „De sacra poesi Hebraeorum, Oxonii 1775“ in p. 38: „Quod autem ad veros horum versuum numeros, ad rhythmum et modulationem attinet, id omne et penitus ignotum esse et nulla unquam arte aut industria humana investigari posse, ex ipsa rei natura satis patet.“ Alii iterum, uti Carpzovius (Introductio), Bauer (Einleitung ins A. T.), Meyer (Hermeneutik des A. T.) opinantur in poeticis libris V. T. non posse quidem statui certum poeticum metrum et certam poeticam stropham, sed sine dubio adesse ibi poeticum rhythmum et poeticos libros V. T. etiam sine certo metro debere haberi pro poematibus, quae uti talia etiam decantabantur. Adiungimus ibi verba ingeniosi exegetae et critici Hoonacker-i, qui (Hoonacker ipse non dividit in suo libro textum libri Hošae in poeticos versus et poeticas strophas) de literaria forma poetica libri Hošae ita scribit (l. c. p. 7): „Le parallélisme, qui est la forme littéraire commune aux productions de la poésie hebraïque, n'est pas absent des compositions d'Osée; il offre en bien des cas une aide précieuse pour déterminer le partage du discours et, en conséquence, le sens précis de tel de ses éléments. Les essais tentés jusqu'ici pour retrouver ou rétablir dans les discours d'Osée une disposition strophique régulière, ne paraissent pas, d'une manière générale, avoir été couronnés de succès; ils s'appuient trop souvent sur des mutilations et des bouleversements des textes, qui sont de nature à commander la réserve.“

Secundum nostram persuasionem, si evitare volumus varias parum verosimiles et rationibus non satis confirmatas opiniones de hebraico versu et hebraica stropha poeticorum librorum V. T., nostrum iudicium de versu et stropha poeticorum librorum V. T. sic sonare debet:

1. *Hebraici poetae V. T. usi sunt metro liberiore; in hoc liberiore metro singuli versus non erant adstricti certo, firmis regulis convenienti numero accentuum, syllabarum, caesurarum, singuli versus non erant adstricti illi regularitati, quae occurrit nobis in metrica graeca, romana, arabica, in metrica nostrarum modernarum linguarum (ubi singuli versus constant ex certo numero sublationum [ἀρσεως] et positionum [θέσεως] etc.).*

2. *Sicuti usi sunt hebraici poetae V. T. metro liberiore, ita erat etiam compositio poeticarum stropharum liberior quam compositio poeticarum stropharum in aliis linguis et literaturis.*

3. *Extensio (ambitus) et natura hebraici versus et hebraicae strophae determinabantur metrico et logico rhythmico, qui ambo rhythmici (rhythmus metricus et rhythmus logicus) invicem commiscebantur et intime connectebantur. Typica forma huius bilateralis commixtionis metrici et logici rhythmici in poeticis libris V. T. est sic dictus „parallelismus membrorum“, qui occurrit nobis saepissime in „Psalms“ et in aliis didacticis libris V. T.*

Prae oculis habentes et respicientes has nostras tres regulas – normas pro diiudicanda compositione hebraici versus et hebraicae strophae poeticorum librorum V. T., conati sumus dividere totum librum Hošae, i. e. cc. 12 – 14¹⁰, in poeticos versus et poeticas strophas. Unusquisque hodiernus masorethicus, accentu „sillûq“ conclusus versus repraesentat nobis unam poeticam stropham.

b) Stylus libri Hošae.

S. Hieronymus in „Praefatio in XII prophetas“ (vide Migne P. L. tom. XXVIII, Parisiis 1845[1846], p. 1015) dicit de Hošea: „Osee commaticus est, et quasi per sententias loquens.“ Et in suo prologo ad commentarios prophetae Hošae (vide Migne P. L. tom. XXV, Parisiis 1845, p. 815) scribit idem Hieronymus: „Si in Explanationibus omnium prophetarum sancti Spiritus indigemus adventu, — — — quanto magis in explanatione Osee prophetae orandus est Dominus, et cum Petro dicendum: Edissere nobis parabolam istam (Math. 13¹⁶). Praesertim cum obscuritatem voluminis in fine testetur ipse, qui scripsit: Quis sapiens et intelliget ista, intelligens et cognoscet ea (Osee 14¹⁰)?“ Nos assentimur pleno corde his verbis magni exegetae Hieronymi, quibus depingit stylum prophetae – poetae Hošae, et ex nostra parte characteri-

zamus stylum Hošēae qua stylum *exstaticum, nervosum, rescissum, vividum et obscurum – aenigmaticum*. Enumeramus ibi saltem nonnulla exempla et signa huius exstatici, nervosi, rescissi, vividi et obscuri – aenigmatici styli hošēani, quibus totus liber Hošēae scatet: frequens mutatio temporum (saepe in eadem stropha): perfectum – praesens – futurum (exempla innumera); inducitur modo propheta loquens nomine Jahve ad populum, modo Jahve ipse loquens ad populum; Jahve et propheta loquuntur de Israele-Ephraimo in diversis personis numeri singularis et pluralis (exempla in omnibus capitibus libri, vide nostras adnotationes!); mutatio subiecti-personae agentis (confer 13^{8abc} et 13^{8d}, 13^{15bce} et 13^{15d}, 3^{1bc} et 3^{1d}, vide nostras adnotationes ad hos locos!); una idea breviter tantummodo expressa excipit statim aliam (confer e. gr. 14^{5–9}); constructio katasynesis (e. gr. 4^{6a}: „נְדָמוּ עַמִּי = perdentur populus meus“); pronomem possessivum vel praedicatum verbale refertur saepe explicite tantummodo ad ultimum plurium nominatorum obiectorum vel ad ultimum plurium nominatorum subiectorum (confer 4¹¹, 4^{13a}); „tertium comparationis“ exprimitur modo per substantivum determinatum adiectivo, modo per totam propositionem (confer 13^{3ab} et 13^{3cd}); classicum exemplum styli exstatici, naturalistici et vividi invenies in 14^{3e}: „vitululi labiorum“ etc. etc. *Omnia hīc enumerata exempla et signa exstatici, nervosi, rescissi, vividi et obscuri – aenigmatici styli sunt nobis totidem argumenta adesse his locis primigenium et proprium opus literarium prophetae Hošēae; nullo modo autem possunt constituere haec exempla et signa, – prouti volunt nonnulli critici (et hic est error maximus et fatalis nonnullorum criticorum!) –, indicia et testimonia quaedam non – hošēanae originis talium locorum.*

Frequens est usus paronomasiae in libro Hošēae (confer 2²⁵, 8⁹, 12¹², 14⁸, 14⁹).

VI. DE FRAGMENTIS LIBRI HOŠĒAE IN QUIBUS FIT SERMO DE FUTURA MELIORE, FLORENTE FELICIQUE CONDITIONE POPULI ISRAEL-EPHRAIM ET POPULI JUDA

In libro Hošēae occurrunt nobis nonnulla fragmenta, in quibus loquitur propheta de futura meliore, florente felicique conditione populi (regni) Israel – Ephraim. Haec fragmenta sunt: 2^{16–25}. 1–3, 3⁵, 5^{15–63}, 11^{8–11}, 14^{2–9}. Duabus vicibus loquitur etiam propheta expresse de futura meliore conditione populi (regni) Juda: 1⁷, 2^{2–3}. Nonnulli critici putant omnia haec fragmenta esse posteriora additamenta, additamenta originis non – hošēanae. Nos e contra

affirmamus omnia haec fragmenta loquentia de futura meliore conditione populi, — adnexa tamen semper vel expressa vel tacita conditione praecedentis conversionis et emendationis populi —, esse originis hošeanae et constituere essentialem et integram partem ideologicae naturae compositionis libri Hošae. Nolentes repetere unam eandemque rem ablegamus lectorem ad ea, quae dicemus in adnotationibus nostris ad fragmenta: 5¹⁵–6³, 11⁸–11, 14²–9, 17, 21⁶–25, 1–3, 35, et ad ea, quae diximus in „Prolegomenis“ in tractatu „Compositio libri Hošae“.

VII. DE DIVERSA RELATIONE PROPHETAE HOŠEAE AD REGNUM ISRAEL ET AD REGNUM JUDA

Primum reicimus ibi a limine assertionem illorum criticorum, qui putant omnes illos locos, ubi Hošea facit mentionem regni meridionalis Juda, esse originis non — hošeanae, vel qui putant vocem „Juda“ esse his locis posterius positam loco primigeniae vocis „Israel“. Loci, ubi Hošea facit mentionem regni Juda, sunt: 17, 22^a, 41^{5b}, 55^c. 10. 12^b. 13^b. 14^b. 61¹, 81^{4cde}, 101^{1d}, 121^{cd}, 3. 7. Nos ablegamus benevolum lectorem ad ea, quae dicemus in adnotationibus nostris ad finem c. 5 et in adnotationibus nostris spectantibus fragmentum 121^{cd}. 3–7. ad finem c. 12, ubi demonstravimus Hošeam, magnum patriotam israeliticum et ferventem zelatorem puri cultus Jahve, non solum potuisse, sed etiam *debuisset* in suo libro facere mentionem regni Juda.

Verum autem est et non potest negari prorsus diversam esse relationem Hošae ad regnum Israel et ad regnum Juda.

Regnum Israel, ubi cultus Jahve modo adeo horrendo erat depravatus, ut evaderet crassus cultus idololatricus (lege in „Prolegomenis“ nostrum tractatum „Qualis erat cultus idololatricus, quem exprobrabat Hošea populo Israel — Ephraim?“), punietur a Jahve secundum verbum Hošae modo catastrophali et exitiali et totaliter destruetur. Utique fovebat Hošea nihilominus in corde suo vivam spem et ardens desiderium futurae poenitentiae emandationisque et inde consequentis melioris futurae conditionis regni Israel.

Regnum Juda, quod etiam peccat contra Jahven, cuius status religiosus non est adeo depravatus sicuti status religiosus regni Israel, punietur secundum verbum Hošae quidem etiam a Jahve (conf. 55^c. 10. 12^b. 13^b. 14^b, 61¹, 81^{4cde}, 101^{1d}, 12³), sed modo non adeo catastrophali et exitiali sicuti regnum Israel, regnum Juda post inflictam poenam a Jahve salvabitur (confer v. 17 cum vv. 41^{5b}, 12⁷).

Haec adeo diversa relatio Hošēae ad regnum Israel et ad regnum Juda fit eo magis comprehensibilis et perspicua, si nobis in memoriam revocamus politicum et religiosum „credo“ Hošēae expressum in vv. 22, 35. Politicum et religiosum „credo“ Hošēae erat: Post effluxum tempus poenae unientur ambo regna Israel et Juda sub communi capite – rege descendente ex dynastia davidica (vide adnotationes nostras ad 35, 22). – – – Dynastia davidica sedebat autem tempore Hošēae super thronum Juda in Jerusalem. – –

Adiungimus: Cum ex diversa relatione Hošēae ad regnum Israel et ad regnum Juda emanans prophetia: „Regnum Israel punietur a Jahve modo catastrophali et exitiali, regnum Juda punietur quidem etiam a Jahve, sed modo non tam catastrophali et exitiali sicuti regnum Israel“, tum politicum et religiosum „credo“ Hošēae: „Post effluxum tempus poenae unientur ambo regna Israel et Juda sub communi capite – rege descendente ex dynastia davidica“ impleta sunt aliquo altiore et profundiore sensu in posteriore historia. Quomodo? Regnum Israel, capta urbe capitali Samaria, destructum est totaliter a rege assyriaco Sargon a. 722, – et hoc regnum Israel numquam in historia sub qualibet quamvis imperfecta forma in vitam revocatum est. Regnum Juda destructum est quidem etiam circa a. 586, capta urbe capitali Jerusalem, a babylonico rege Nabuchodonosor, incolae regni ducti sunt in captivitatem babylonicam. Sed post finitam captivitatem babylonicam condiderunt in Palaestinam reversi captivi Israelitae novam rem publicam cum urbe capitali Jerusalem, novam quandam in vitam revocatam formam antecedentis destructi regni Juda, dependentem utique politice ab alienis externis imperiis (ab imperio Persico, Graeco, Romano). Et haec nova res publica, cuius urbs capitalis erat iterum Jerusalem, continebat intra suos fines et limites cum territorium prioris regni Israel, tum territorium prioris regni Juda. – – Tandem in plenitudine temporis vidit haec nova res publica caelestem regem Messiam – Christum, descendentem ex dynastia davidica, qui est commune et unicum caput unitorum spiritualium regnorum Israel et Juda, i. e. commune et unicum caput totius generis humani.

VIII. QUALIS ERAT CULTUS IDOLOLATRICUS, QUEM EXPROBRABAT HOŠĚA POPULO ISRAEL – EPHRAIM?

Jahve colebatur sub imagine vituli in Bethaven (= Bethel): confer 10⁵. 6, 45¹⁵, 8, Populus Israel deditus erat variis ritibus superstitiosis: confer 4^{12–14}, ubi fit sermo de virga, quercu, terebintho, populo, de oblationibus super ca-

cumina montium et super colles, de conviviis peccaminosis. Tamquam principalia loca idololatrici cultus commemorantur Gilead et Gilgal: confer 4¹⁵, 6⁸, 9¹⁵, 12²; forsitan offerebantur in Gilead et Gilgal etiam sacrificia humana et peragebantur alii ritus scelesti – immorales (lege adnotationes nostras ad hos locos). Colebantur divinitates alienae: ba'al – ba'alim (confer 2^{10d}, 15, 18^d, 19, 3^{1e}, 13^{1c}). Legimus porro in libro Hošee de idololatricis altaribus et monumentis (10^{1–3}), de idololatricis sacerdotibus (10^{5b}), de conflatilibus, idolis, humanis sacrificiis et osculis vitulorum (13²), de placentis uvarum oblatis in cultu alienorum deorum (3^{1f}); iterum iterumque occurrit mentio idololatrici cultus (confer 8^{4cd}, 5^a, 6¹¹, 13^{ab}, 14^{ab}, 9¹). Etiam regno Juda exprobratur abominabilis cultus qedešim (12^{1cd}). Rebus sic stantibus facile intelligimus illam vehementiam, qua aggressus est Hošea idololatricum populum Israel.

IX. QUOMODO RĚPRAESENTAVIT SIBI HOŠEA FUTURAM PUNITIONEM – RUINAM POPULI ISRAEL?

Propheta minatur deportationem (captivitatem) populi in Aššur (9^{3c}), in Aegyptum (9^{3b.6}), [loquens in vv. 9^{3.4} de futura deportatione populi in Aššur et in Aegyptum, in terras alienas, exprimit Hošea hanc religiosam ideam: terra aliena est immunda, immunda sunt etiam sacrificia ibi Jahve oblata] minatur deportationem ipsius vituli bethelici una cum eius thesauro in Aššur (10^{5.5}) ad regem assyriacum, quem regem appellat „Regem Magnum“ (5^{13a} 10^{6b}), regnum Aššur comparat propheta cum feris insidiantibus in via (13^{7.8}) et cum orientali vento valido (13¹⁵); propheta loquitur porro in suo libro de imminente *reditu* populi Israel in Aegyptum (11^{5a}), de futura dominatione Aššur super populum Israel (11^{5b}), – et nihilominus quaerit incessanter regnum Israel societatem et amicitiam Aššur et Aegypti (12^{2cd}), quamvis Aššur non possit salvare populum Israel (14^{4a}). Huic hošeeanae descriptioni futurae punitionis et ruinae populi Israel nullo modo contradicit, immo optime consonat, si Hošea in 2^{16.17} depingit futuram poenam populi Israel ita, ut populus Israel ducatur in desertum Arabicum, in idipsum magnum desertum, in quo in poenam infidelitatis commoratus erat olim priscus Israel fere quadraginta annos in suo itinere ex Aegypto. Nam magnum desertum Arabicum situm erat inter ambo magna regna orientalia, inter Aššur et Aegyptum, et pertinebat partim ad Aššur, partim ad Aegyptum.

Adiungimus: Ex eo, quod Hošea scribit de futura punitione populi Israel modo non determinato tamquam de deportatione vel in Aššur, vel in Aegyp-

tum, vel in desertum Arabicum, iure meritoque concludendum est convenientes et hanc rem pertractantes locos libri Hošēae esse originis hošēanae. Nam auctor, qui scripsisset post annum 722 (annus 722 est annus destructionis regni Israel) de punitione regni Israel, scripsisset modo determinato tantummodo de deportatione populi in Aššur.

Modo non determinato prolata prophetia Hošēae de deportatione populi Israel vel in Aššur, vel in Aegyptum, vel in desertum Arabicum impleta est in historia per deportationem populi Israel in captivitatem assyriacam. Hoc patet!

Adiungimus adhuc: Loquens de externis alienis nationibus et populis adhibet Hošēa in suo libro tribus vicibus vocem „עַמִּים“ (= populi – nationes): 7_{3a}, 9_{1b}, 10_{10b} et tribus vicibus vocem „גוֹיִם“ (= populi – nationes): 8_{8b}, 10_b, 9_{17c}. Forsan est utraque vox originis hošēanae, forsan est vox „גוֹיִם“ posterior correctura posita in vv. 8_{8b}, 10_b, 9_{17c} loco primigeniae hošēanae vocis „עַמִּים“. – Difficile dictu!

X. QUID SIGNIFICANT IN LIBRO HOŠĚAE EXPRESSIONES „ISRAEL“ ET „EPHRAIM“?

Toto libro Hošēae significant ibi saepe occurrentes expressiones „Israel“ et „Ephraim“ *idem*, nempe: regnum (septentrionale) Israel = habitatores regni Israel. Dantur tantummodo quattuor exceptiones: 1. in 5_{5b} est vox „Ephraim“ melius interpretanda de sola tribu Ephraim, quae erat maxima et praepotens tribus regni septentrionalis Israel; 2. in 12_{13b} significat vox „Israel“ *idem* ac patriarcham Jacobum; 3. in 12_{14a} significat vox „Israel“ priscum Israelem adhuc unitum (= Israel † Juda) et proficiscentem ex Aegypto, uti ex contextu patet; 4. in 13_{1b} denotat expressio „Israel“ *totum Israel* = habitatores regni Israel † habitatores regni Juda, uti aequè ex contextu patet.

XI. DE NOSTRA VERSIONE HEBRAICI TEXTUS MASORETHICI IN LINGUAM LATINAM

In nostra versione hebraici textus masorethici in linguam latinam ducebamur sequentibus rationibus:

Hodiernus hebraicus textus masorethicus repraesentat unicum nobis conservatum textum hebraicum libri Hošēae, qui textus solummodo ex gravi et urgente rationabili causa est reiciendus vel corrigendus. Certe est noster

textus masorethicus multis locis corruptus. Sed nonnumquam occurrens corruptio textus masorethici facile et primo obtutu corrigitur respectu habito ad contextum, nonnumquam occurrens corruptio textus masorethici iterum facile corrigitur, si respicitur primigenius textus hebraicus iunctus et olim expressus solis consonantibus, vocalibus non distinctus. Generatim loquendo erant enim masorethae operarii nimis consciiosi et anxii in conservando et stabiliendo primigenio textu hebraico.

Versio G est certe magni momenti pro diiudicanda integritate primigenii textus hebraici. Nonnumquam ostendit nobis textus G, quomodo hic vel ille corruptus locus hebraicus masorethicus sit corrigendus, et talibus in casibus est textus G consulendus et respiciendus, nonnumquam autem est textus G aequae vel magis corruptus quam textus hebraicus masorethicus et talibus in casibus inspectio textus G nihil iuvat. Putamus nonnullos hodiernos criticos nimis exaggerare *integritatem textus G* et *corruptionem hebraici textus masorethici*. Etiam hîc valet axioma: Media via aurea.

Non est negligenda s. Hieronymi versio V, quam versionem hic egregius doctor S. Scripturae diligentissime confecit ex pervio textu hebraico.

Hebraicam copulam „ו“ saepe omisimus in nostra versione latina iis in casibus, ubi haec copula convenienter spiritui linguae hebraicae adhibita est pleonastice.

Hebraicum verbum „זנה“ vertimus nonnumquam per „fornicari“ et nonnumquam per „adulterare“; semper autem significat vox „fornicari“ in libro Hošae idem ac „committere adulterium“.

Nonnullis locis libri Hošae non est plene clarum, utrum in textu hebraico masorethico occurrens perfectum vertendum sit sicut perfectum an sicut praesens.

*

Illos locos libri Hošae, quos adhibet Ecclesia in suis libris liturgicis et doctrinalibus, adduximus et enumeravimus semper in nostris adnotationibus spectantibus hos locos.

CAPUT I.

In cap. 1 describitur prima periodus coniugalis vitae Hošee: Propheta Hošea ducit ex mandato Jahve in matrimonium Gomer, filiam Diblajimi, cum qua procreat tres liberos, quibus imponit symbolica et significativa nomina: Jizreel, Non-misericordia, Non-populus-meus.

1. Verbum Jahve, quod factum est ad Hošeam, filium Beerī, diebus Uzzijae, Jotam, Achaz, Jechizqijae, regum Juda, et diebus Jarobeam, filii Joaš, regis Israel.
2. Principium loquendi Jahve in Hošea.
Dixit Jahve Hošee:
„Vade, sume tibi mulierem fornicationum et liberos
fornicationum,
nam fornicando fornicatur terra a Jahve!“
3. Et abiit et sumpsit Gomer, filiam Diblajim, et concepit et peperit ei filium.
4. Et dixit Jahve ei:
„Voca nomen eius ‚Jizreel‘,
modicum enim adhuc,
et visitabo sanguineum facinus Jizreel super domum Jehu et finem faciam regno domus Israel.
5. Et fiet die illa:
Confringam arcum Israel in valle Jizreel.“
6. Concepit iterum et peperit filiam.
Et dixit ei:
„Voca nomen eius ‚Non-misericordia‘,
nam non addam ultra,

ut miserere domus Israel,
sed auferendo auferam eos.

7. Domus Juda autem miserebor
et salvabo eos in Jahve Deo eorum;
non salvabo eos autem in arcu et gladio,
in bello, equis et equitibus.“

8. Et eblactavit ‚Non-misericordiam‘
et concepit peperitque filium.

9. Et dixit:
„Voca nomen eius ‚Non-populus-meus‘,
nam vos non estis populus meus
et ego non sum vester.“

ADNOTATIONES

1. V. 1 definit tempus, quo Hošea functus est suo mune prophetico, nempe tempore regum Juda Uzijae, Jotam, Achaz, Jechizqijae et tempore regis Israel Jeroboam. V. 1, scriptus oratione soluta, est posterius additamentum ortum post tempus prophetae Hošae. Auctor huius versus, qui versus repraesentat synchronismum quendam regum Juda et Israel, voluit hoc synchronismo definire satis accurate tempus propheticae activitatis Hošae. Synchronismus non respondet omni ex parte historicae veritati (vide: Prolegomena, De tempore quo prophetavit Hošea). Est difficile dictu, quo tempore ortus sit v. 1. Marti (l. c. p. 14) et nonnulli alii critici attribuunt e. gr. v. 1 tempori postdeuteronomico. Quoad verba „filius Beeris“ assentimur autem Wellhausen-o scribenti (l. c. p. 96): „die Angabe ‚der Sohn Beeris‘ kann nicht auf Vermutung beruhen“ et Marti-o dicenti (l. c. p. 14): „Der Name des Vaters Hoseas Beeris, ist doch schwerlich erfunden.“

2. Tunc coepit Jahve loqui in Hošea, i. e. tunc factus est Hošea propheta Jahve, quando Jahve dixit Hošae: „Vade, sume mulierem fornicationum et liberos fornicationum, nam fornicando fornicatur terra Ephraim a Jahve.“

V. 2, aequae ac omnes sequentes versus c. 1, *est iam scriptus oratione certis numeris adstricta, oratione poetica*. In v. 2a, quem nonnulli immerito putant esse posterius additamentum, videmus *primigenium hošeanum initium* totius libri Hošae. Vv. 2a et 2b:

„Principium loquendi Jahve in Hošea.

Dixit Jahve Hošae:“

constituunt speciem quandam parallelismi.

In v. 2a loco M „תְּחִלַּת דְּבַר-יְהוָה“ legimus cum Marti-o „דְּבַר-יְהוָה“ (= principium (initium) loquendi Jahve“, dum G legunt „ἀρχὴ λόγου (= דְּבַר) κυρίου.“

Expressio v. 2a „בְּרוּשֵׁעַ“ = *in Hošea*“ effert et enuntiat cum emphasi vocem Jahve manifestatam esse *in corde, in anima* Hošae.

Versus 2 c: „Vade, sume tibi mulierem fornicationum et liberos fornicationum!“ Oritur ibi quaestio, fuerit-ne mulier, quam Hošea in matrimonium ducere iubetur, iam *tempore dati mandati* „mulier fornicationum“ et habuerit-ne *iam hoc tempore* „liberos fornicationum“, qui non erant carnales liberi Hošae. Nostra opinio est haec: Hošea, implens mandatum sibi a Jahve in v. 2 c datum duxit in matrimonium puellam-incorruptam virginem a se amatam nomine „Gomer (גֹּמֶר)“, filiam Diblajim-i, quacum procreavit

prima periodo suae vitae coniugalis tres legitimos liberos (lege vv. 3 – 9). Usque ad finem primae periodi coniugalis vitae Hošēae servavit Gomer, ante nuptias honesta et incorrupta virgo, viro suo fidem coniugalem. Sed aliter res se habuit secunda periodo vitae coniugalis Hošēae. Hac secunda periodo vitae coniugalis Hošēae indulgebat Gomer fornicationi et coniugali infidelitati (lege 2^{4–15}), ab Hošēa omnibus iuribus bonae coniugis privata (conf. 25. 12. 13) et domo expulsa est (lege versus 28.9 simul collatos cum versibus 31–3) et genuit liberos, qui non erant carnales liberi Hošēae (conf. 26.7). Tertia periodo coniugalis vitae Hošēae, descripta in c. 3, poenitens et emendata Gomer iterum recepta est in domum Hošēae. Propheta Hošēa, qui descripsit modo poetico has tres periodos suae vitae matrimonialis (coniugalis) verosimiliter demum tertia periodo suae vitae coniugalis, potuit tunc describere mandatum Jahve verbis v. 2 c: „Vade, sume tibi mulierem fornicationum et liberos fornicationum.“ Nam tunc, tertia periodo suae vitae coniugalis, potuit Hošēa attribuere mulieri Gomer inhonestam denominationem „mulieris fornicationum“, quia Gomer secunda periodo coniugalis vitae Hošēae revera indulgebat fornicationibus, potuit etiam Hošēa tunc, tertia periodo suae vitae coniugalis, attribuere mulieri Gomer „liberos fornicationum“, quia Gomer secunda periodo coniugalis vitae Hošēae revera genuit illegitimos „liberos fornicationum“. Adiungimus ibi verba, quae sunt bene perpendenda: Hošēa, a primo momento suae vitae coniugalis interna voce Jahve ad munus propheticum vocatus, videbat omnibus momentis suae vitae coniugalis in suo matrimonio – coniugio nihil aliud ac imaginem illius arctae unionis, quae intercedebat inter Jahven tamquam coniugem – maritum – dominum et inter terram Ephraim – populum Ephraim – septentrionale regnum Israel tamquam mulierem; propterea videbat Hošēa in omnibus eventibus suae vitae coniugalis solummodo symbola et signa eorum quae eveniunt et eveniunt in vita populi Ephraim, qui populus cum sua terra – cum suo regno erat mulier mariti – coniugis Jahve. Et hoc sensu assentimur Marti-o scribenti (l. c. p. 15): „Damit ist zugleich die Frage entschieden, ob Hosea erst dann ein Bewußtsein von seinem prophetischen Berufe erlangte, als er die Bedeutung seiner Lebensschicksale verstand. Das Verhältnis ist vielmehr umgekehrt. Nicht sein Unglück hat ihn zum Propheten gemacht; sondern weil er Prophet war, hat er dasselbe verstehen lernen und den Israeliten als Spiegel vorhalten können.“

Verba v. 2 c „וְיָלְדֵי זְנוּנִים“ = et liberos fornicationum“ putant nonnulli, uti Marti, Duhm, Riessler, – contradicente autem Wellhausen-o –, esse pos-

terius additamentum. Non videmus cur! Ex 26.7 liquet mulierem Gomer secunda periodo coniugalis vitae Hošae, qua periodo Gomer indulgebat fornicationibus et coniugali infidelitati, genuisse liberos, quorum carnalis pater non erat Hošea. Potuit ergo Hošea, qui suum munus propheticum descripsit verosimiliter demum tempore tertiae periodi suae vitae coniugalis, ubi poenitens et emendata Gomer, mater et trium legitimorum liberorum in matrimonio cum Hošea procreatorum (conf. 13–9) et spuriorum liberorum procreatorum secunda periodo vitae coniugalis cum aliis viris (confer 26.7), iterum habitabat in domo Hošae, ponere in os loquentis Jahve verba v. 2 c: „Vade, sume tibi mulierem fornicationum et *liberos fornicationis*.“

Vv. 2 cd: „Vade, sume tibi mulierem fornicationum et liberos fornicationum, nam fornicando fornicatur terra a Jahve“

incipit propheta-poeta Hošea proponere suis lectoribus suam vitam coniugalem tamquam imaginem illius arctae unionis, illius coniugalis (matrimonialis) vitae, quae intercedit inter Jahvem tamquam coniugem – maritum – dominum et inter terram Ephraim – regnum Israel – populum Ephraim tamquam mulierem. Hanc imaginem retinet et uberius explicat Hošea in cc. 2 et 3 et porro in omnibus sequentibus capitibus sui libri. Hošea est primus scriptorum V. T., qui hac imagine utitur. Hošae vestigia secuti adhibent hanc imaginem prophetae Isaias (50_{1–3}, 54_{1–6}) et Ezechiel (16), praeprius autem Canticum Canticorum, ubi sub imagine sponsi et sponsae modo magnificentio et praeclaro describitur unio Messiae cum Ecclesia. Etiam auctores librorum Novi Testamenti utuntur hac imagine ad significandam arctam unionem sponsi Christi cum sponsa Ecclesia (confer 2 Cor 11 2, Eph 5₂₇, Apoc 19_{7 ss.}, Math. 25_{1 ss.}, Joa 3₂₉). Hošea ipse reassumpsit hanc imaginem ex communi opinione populi Israel, secundum quam opinionem erat Jahve maritus (ba'al) – dominus terrae Canaan, quam fecundabat, terra Canaan, autem erat mulier Jahve. Similem opinionem invenimus ceteroquin apud omnes populos semiticos (confer Smith - Stübe, Die Religion der Semiten, p. 77). Hošea autem dedit in suo libro huic imagini et communi opinioni altiorem religiosum et moralem sensum.

3. Obediens mandato sibi in v. 2 cd dato ducit Hošea in matrimonium Gomer, filiam Diblajim, quae concepit et peperit Hošae filium.

Oritur ibi quaestio, sint-ne res enarratae in cc. 12 – 3, ubi describitur nobis coniugalis (matrimonialis) vita Hošae, accipiendae tamquam vera facta historica, an depingat nobis Hošea in cc. 12 – 3 sub forma allegoriae et parabola modo ficticio suam vitam coniugalem, quae revera nunquam extitit;

Sunt interpretes et exegetae, qui res enarratas in cc. 12 – 3 explicant tamquam vera facta historica, i. e.: Hošea iniit verum matrimonium cum Gomer, filia Diblajim, procreavit cum ea secundum c. 1 tres liberos, duxit secundum c. 3 mulierem adulterantem, emptam certo pretio, in domum suam. Ex his interpretibus, asseclis sic dictae interpretationis historicae, putant alii (e. gr.: Theodoretus, Migne, P. G. LXXXI, 1545 – 1988; Knabebauer S. J., Commentarius in Prophetas Minores, Parisiis 1886, p. 48 ss; Nowack, Die kleinen Propheten übersetzt und erklärt, 1903; Hejčl, Bible Česká, tom. III, p. 789 – 791 et sic porro) meretricem Gomer c. 1 esse diversam a muliere adulterante c. 3, ita ut Hošea matrimonium inierit cum duabus mulieribus meretricibus, alii (e. gr. Dr. Paul Riessler, Die kleinen Propheten, Rottenburg a. N., 1911, p. 18) econtra putant meretricem Gomer c. 1 esse eandem ac adulterantem mulierem capitis 3, ita ut Hošea matrimonium inierit cum una tantum muliere meretrice.

Sunt autem etiam interpretes et exegetae, qui in rebus enarratis in cc. 12 – 3 vident meram allegoriam et parabolam, i. e.: Hošea non iniit verum matrimonium sive cum una sive cum duabus meretricibus mulieribus, sed simulat tantum in cc. 12 – 3 matrimonium eo fine, ut hoc suo simulato et ficticio matrimonio illustret immoralem conditionem infidelium Israelitarum erga maritum – conjugem Jahven. Ex his interpretibus, asseclis sic dictae interpretationis allegoricae, putant rursus alii (e. gr. s. Hieronymus, Migne, P. L. XXV, 815 ss.) meretricem Gomer capitis 1 esse diversam a muliere adulterante capitis 3, alii (e. gr. Hoonacker, l. c. p. 39 – 40; Trochon, Les petits prophètes, 1883 et sic porro) econtra putant meretricem Gomer capitis 1 esse eandem ac adulterantem mulierem capitis 3.

Accedit, quod nonnulli exegetae sive e castris asseclarum interpretationis historicae sive e castris asseclarum interpretationis allegoricae elidunt ad tollendas difficultates, quae se praebent in explicando textu cc. 12 – 3, integras partes e 12 – 3 tamquam posteriora additamenta. Sic e. gr. Marti, assecla interpretationis historicae, putat (l. c. pp. 9, 33 – 34) totum caput 3 esse posterius additamentum originis non hošeanae.

Nostra opinio est haec: Propheta – poeta depingit nobis in cc. 12 – 3 tres periodos sui matrimonii, quod iubente Jahve iniit revera cum Gomer, filia Diblajim. Narrati in cc. 12 – 3 eventus huius matrimonii sunt accipiendi et intelligendi tamquam vera facta historica. In 12–9 enarrat Hošea stylo historico et epico, forma autem poetica (= oratione numeris adstricta), primam periodum huius matrimonii: Gomer, filia Diblajim, a Hošea in matrimonium

ducta, parit tres liberos, quibus a patre Hoſea imponuntur nomina symbolica et significativa. In 24–15. 16–25 1–3 describit Hoſea oratione numeris adstricta, sub forma allegoriae, modo delicatissimo et summopere parcente infideli uxori, secundam periodum sui matrimonii: Gomer indulget fornicationi et coniugali infidelitati (lege 24–15), parit liberos, qui non erant carnales liberi Hoſeae (confer 26.7), ab Hoſea omnibus iuribus bonae coniugis privatur (confer 25.12.13) et domo expellitur (lege vv. 28:9 simul collatos cum vv. 31–3), denique resipiscit, poenitentiam agit et venia digna efficitur (lege 216–25,1–3). In capite 3 delineat Hoſea stylo historico et epico, forma autem poetica (=oratione numeris adstricta), tertiam periodum sui matrimonii: Poenitens et resipiscens Gomer a marito Hoſea certo pretio redimitur et in domum recipitur; imponitur autem uxori Gomer ab Hoſea certum tempus probationis ad satisfaciendum pro peccatis secunda periodo commissis. Omnes has tres periodos sui matrimonii depingit autem Hoſea in cc. 12 – 3 tali modo, ut luce clarius appareat matrimonium Hoſeae esse ex voluntate Jahve imaginem illius matrimonii, quod intercedit inter Jahven qua maritum – coniugem – dominum et inter terram Ephraim – populum Israel – regnum Israel qua mulierem (vide nostras adnotationes ad singula capita 1 – 3). *Narrati singuli in cc. 12 – 3 eventus matrimonii Hoſeae sunt intelligendi et accipiendi tamquam vera facta historica.* Hoc testatur:

a) Tranquillus, sobrius, epicus quamvis forma poetica vestitus modus narrandi cc. 12–9 et 3, qui in uno quoque legente excitat persuasionem adesse narrationem historicam. *Modo plastico, minutatim* describuntur eventus: Hoſea vadit et ducit in matrimonium Gomer, quae concipit, parit puerum, iterum concipit, parit puellam, ablactat eam et iterum concipit, parit puerum etc.; Hoſea redimit certo pretio resipiscentem Gomer etc. *Talis modus narrandi certe nihil commune habet cum allegoria!* In 24–15. 16–25. 1–3, ubi describitur secunda periodus vitae coniugalis Hoſeae, narrantur quidem nobis historici eventus huius secundae periodi sub forma allegoriae, sed forma allegoriae habet ibi suum specialem finem: modo delicatissimo et parcente celatur et nihilominus insimul sat intelligibiliter describitur secunda periodus coniugalis vitae Hoſeae, quae erat adeo ignominiosa et molesta pro Gomer.

b) Uxor Hoſeae nominatur Gomer (גֹּמֶר), pater uxoris nominatur Diblajim (דִּבְלַיִם), nomina quae non obstantibus frequentibus conatibus nullam ferme probabilem et acceptabilem allegoricam explicationem admittunt (varios conatus explicandi allegorice nomina „Gomer“ et „Diblajim“ adducit

Hoonacker l. c. p. 15 et characterizat hos conatus verbis: „Tout cela est évidemment incertain.“) et unice historicis personis conveniunt. Tres liberi Hošae et Gomer portant quidem nomina symbolica et significativa: Jizreel, Non – misericordia (לֹא רַחֲמָהּ), Non – populus – meus (לֹא עַמִּי). Hoc autem non impedit, quominus asseramus hos liberos fuisse veras personas historicas et carnales liberos Hošae et Gomer. Dedit enim etiam propheta Isaias suis duobus filiis, qui revera vixerunt, nomina symbolica et significativa: Šearjašub (Is 7₃), Maher – šalal – chaš – baz (Is 8₃); dedit iam ante Isaiam Hošea suis liberis nomina symbolica et significativa, obtemperans mandato Jahve, qui voluit in his liberis, historicis personis, habere vivos et ambulantes praecones venturi fati regni Ephraim.

c) Ex scriptis prophetarum Jeremiae, Ezechielis, Zachariae compertum habemus hos prophetas in iis partibus suorum scriptorum, ubi occurrunt narrationes allegoricae, visiones, parabola, adhibere certas phrases et dictiones, uti: „Jahve ostendit mihi“, „vidi“, „vidi in spiritu“ et similia (lege e. gr. Zach 1₈ ss., 1₁₈ ss., 2₁ ss., 3₁ ss., 4₁ ss., 5₁ ss., 5₅ ss., 6₁ ss., Jer 1₁₁ ss., Ez 1₄ ss., 2₁ ss., 3₁ ss., 3₇ ss., 4₀ ss. etc.), ex quibus clare apparet adesse narrationes allegoricas, visiones, parabolas. Nihil simile invenimus in cc. Hoš 1 et 3, ubi totus modus narrandi categorice clamat adesse historicam narrationem.

d) Verum quidem est s. Hieronymum vidisse in cc. Hoš 1 et 3 narrationem allegoricam, non historicam. Cur? Si enim, ita affirmat s. Hieronymus, videmus in Hoš 1 et 3 narrationem historicam, tunc ducit in matrimonium iubente Jahve in c. 1 Hošea uxorem meretricem et in c. 3 uxorem adulteram, quod autem turpissimum est et non potest a Deo sanctissimo iuberi. Adducimus ibi ipsa verba s. Hieronymi (P. L. XXV., 816, 817, 818): „Quis enim non statim in fronte libri scandalizetur et dicat: Osee primus omnium prophetarum meretricem accipere iubetur uxorem et non contradicit? Non saltem nolle se simulat, ut rem turpem facere videatur invitus, sed exsequitur laetus imperium, quasi optaverit, quasi multo tempore eum pudicitiae vacasse poeniteat . . . ; . . . in hoc ipso propheta legimus, quod iunctus primum meretrici, secundo adulterae copuletur, dicente ad eum Domino: Adhuc vade, dilige mulierem dilectam amico (Osee 3₁) et adulteram . . . ; – et *hoc in typo, quia si fiat, turpissimum est*. Sed respondebis, Deo iubente, nihil turpe est: et nos dicimus, nihil Deus praecipit nisi quod honestum est, nec iubendo turpia, facit honesta quae turpia sunt. Sed quia scimus nihil Deum velle nisi quod honestum est, hoc praecipit quod honestum est.“ Quas *morales* rationes s. Hieronymi suadentes allegoricam interpretationem cc. Hoš 1 et 3

sustinent etiam nonnulli moderni exegetae et critici. Nos opinionem s. Hieronymi reicimus ex sequentibus rationibus: a) Opinio s. Hieronymi est nimis rigorosa et iniusta. Si est turpissimum, uti dicit s. Hieronymus, Hošeam Deo iubente accipere vere et de facto primum in c. 1 mulierem meretricem et deinde in c. 3 mulierem adulteram, tunc aequè turpe est Hošeam assentiri talibus actibus in mera imaginatione, in mera allegorica narratione; peccaminosi sunt enim non solum mali actus, sed etiam cogitationes et desideria malorum actuum. Ceterum nulla moralis malitia quaerenda est in eo, si Hošea Deo iubente in matrimonium duxit primum in c. 1 mulierem meretricem et deinde in c. 3 mulierem adulteram, dummodo ne approbaret antea actam immoralem vitam harum feminarum et dummodo intenderet suo matrimonio emendare has feminas. b) Secundum nostram historicam explicationem Hoš 1₂ – 3 (vide nostras adnotationes ad 1₂ cd, ad 2₄–15, ad 3₁–2) res matrimonii Hošae longe aliter se habuit: Hošea iubente Jahve ducit in matrimonium virginem castam et incorruptam Gomer, quacum procreat prima periodo coniugalis vitae suae tres legitimos liberos; secunda periodo coniugalis vitae Hošae indulget Gomer adulteriis et a marito reicitur, donec resipiscit; tertia periodo coniugalis vitae Hošae poenitens et resipiscens Gomer iterum recipitur in domum Hošae. Et in hac nostra explicatione cc. Hoš 1₂ – 3, quam merito putamus optime respondere toti compositioni et argumento libri Hošae, certe nihil immorale et turpe ex parte Hošae invenitur. Dicimus hanc nostram explicationem cc. Hoš 1₂ – 3 optime respondere toti compositioni et argumento libri Hošae: Volente et iubente Jahve debebat totama trimonialis vita Hošae aliquo sensu esse vera imago illius spiritualis vitae matrimonialis, quae intercedebat inter Jahven – maritum et populum Ephraim – mulierem. Hoc verificatur plene tantum in *nostra* explicatione cc. Hoš 1₂ – 3: prima periodo suae vitae coniugalis ducit Hošea in matrimonium castam et incorruptam Gomer, quae hac prima periodo servat marito fidem coniugalem, – etiam mulier – populus Ephraim (Israel) servaverat primo, sed iam longe praeterito tempore sui matrimonii marito Jahve fidem coniugalem; secunda periodo coniugalis vitae mulier Gomer fit adultera, a marito reicitur, donec resipiscit, – etiam mulier – populus Ephraim non servavit tempore Hošae et tempore praecedente marito Jahve fidem coniugalem, propterea veniunt et venient super Ephraimum poena et ruina donec forsitan Ephraim resipiscat et ad Jahven revertatur; tertia periodo vitae coniugalis poenitens et resipiscens Gomer a marito Hošea in domum recipitur, – etiam mulier – populus Ephraim a marito Jahve in gratiam reci-

pietur et donis innumeris ornabitur, si resipuerit et ad Jahven reversus erit' *En, secundum nostram persuasionem, tota ideologica compositio et totum argumentum libri Hošae !!*

4. Et dixit Jahve Hošae: „Voca nomen nati filii ‚Jizreel‘. Brevi tempore enim ulciscar sanguineum facinus usurpatoris Jehu, commissum in Jizreel contra regiam domum Achab, et finem faciam regno Israel (i. e. septentrionali regno Ephraim).“

In v. 4 d occurrens pluralis constr. „דָּמַיִם - אֲשֵׁר“ est ibi vertendus: „sanguineum facinus“.

Non est dubium, quod „sanguineum facinus Jizreel“ Hošea in v. 4 d in animo habeat. Certe illud, de quo narrat 2 Reg cc. 9 et 10: Jehu, filius Josaphat filii Nimši, movet seditionem, interficit prope civitatem Jizreel regem Joram, filium Achab, et proicit eius cadaver in agro Naboth Jizreelitae; deinde, intrans in urbem Jizreel, sinit interficere Jezabelem, matrem regis Joram. Non contentus his sinit interficere Samariae 70 filios regis Achab et capita eorum in cophinis afferre in civitatem Jizreel. Postremo occidit Jehu in civitate Jizreel omnes, qui reliqui erant de domo Achab in Jizreel, et universos optimates eius et notos et sacerdotes (conf. 2 Reg 10₁₁). Cum Jehu pervenit in thronum regni Israel (Ephraim) familia (dynastia) Nimšitarum.

Est quidem verum adesse quoddam discrimen inter modum, quo diiudicat et appretiat „sanguineum facinus Jizreel“ Hošea in v. 4 d, et inter modum, quo diiudicat et appretiat „sanguineum facinus Jizreel“ auctor 2 Reg cc. 9 et 10. Certe hoc discrimen non est tale, ut auctor 2 Reg cc. 9 et 10, respective propheta Eliseus et recabita Jonadab, appretient „sanguineum facinus Jizreel“ tamquam factum moraliter bonum, Hošea econtra tamquam factum moraliter malum, prouti affirmant nonnulli critici [sic e. gr. Marti (l. c. p. 18) scribit: „Nach den Königsbüchern ist die Ausrottung der Dynastie Ahabs auf Anstiften und unter dem Beifall der eifrigsten Verehrer Jahwes erfolgt. Kein Geringerer als Elisa hat Jehu zum Nachfolger Jorams ben Achab designiert (II Reg 9) und der Rechabite Jonadab hat der Tat Jehus seine Anerkennung nicht versagt (II Reg 10₁₅). In der Augen Hoseas ist aber diese von Propheten und Rechabiten gebilligte That ein unerhörter Frevel, der noch nach hundert Jahren Ahndung erheischt. – Hosea ist kein Fanatiker, der – den mit ungerechten Mitteln erreichten Zweck gutheissen kann. Das Gute hat eine unbedingte Bedeutung, und nichts anderes als das Gute will auch die wahre Religion Jahwes.“]. Status rerum, sub quo auctor 2 Reg cc. 9 et 10 diiudicat et appretiat „sanguineum facinus Jizreel“, erat hic: Impius Achab

cum sua uxore Jezabel et Ochozias, successor Achab in throno Israel, ambulaverunt in peccatis Jeroboam filii Nabat, servierunt Baal et adoraverunt eum (conf. 1 Reg 16^{30. 31. 32}, 22^{53. 54}), Joram, successor Ochoziae, tulit quidem statuas Baal, sed adhaesit peccatis Jeroboam filii Nabat (confer 2 Reg 3^{2. 3}). Propterea annuntiant prophetae Elias et Eliseus appropinquantem poenam Jahve super regiam domum Achab et eversionem huius domus (confer 1 Reg 21^{19 ss. 23}, 2 Reg 14. 16). Propheta Eliseus ex instinctu divino sinit per unum filiorum prophetarum ungere in Ramoth Gilead Jehu regem super Israel et monet novum regem Jehu, ut perficiat a Jahve decretam et praeannuntiatam eversionem iniquae et impiae regiae domus Achab (confer 2 Reg 9¹⁻¹⁰). Rex Jehu, potiturus regno, committit nunc istud „sanguineum facinus Jizreel“, in quo occisi sunt rex Joram, Jezabel, 70 filii regii Samariae, omnes reliqui de domo Achab, universi optimates noti et sacerdotes addicti regiae domui Achab (confer 2 Reg 9^{24-26. 33-37}, 10^{7. 11}). Certe Jehu crudelissime se gessit, ductus innata et consueta rabie principis orientalis fecit plus, quam exposulavit decretum et praeannuntiatum mandatum Jahve eversionis domus Achab. Nullibi in 2 Reg 9 et 10 legimus autem prophetam Eliseum *ipsum* „sanguineum facinus Jizreel“ qua tale approbasse et laudasse tamquam factum moraliter bonum. Id quod iuvit et cui suam propheticam cooperationem Eliseus praebuit, fuit: *decreta et praeannuntiata voluntas Jahve eversionis regiae domus Achab*. Neque recabita Jonadab (ceteroquin recabita Jonadab non erat propheta!) approbat et laudat *ipsum* „sanguineum facinus Jizreel“ qua tale tamquam factum moraliter bonum. Id quod movet recabitam Jonadab, ut sequatur novum regem Jehu, est: *expectata restauratio cultus Jahve in regno Ephraim (Israel) adiuvante rege Jehu*, uti hoc clare testatur responsum Jehu ad Jonadab: „Veni mecum et vide zelum meum pro Jahve“ (2 Reg 10¹⁶). Ambo, propheta Eliseus et recabita Jonadab, expectaverunt a Jehu plenam restorationem cultus Jahve et renovationem vitae religiosae – moralis populi in regno Ephraim. Sed Jehu fefellit hanc eorum expectationem, Jehu non implevit finem, quem Jahve prosecutus est in evertenda regia domo Achab, nam 2 Reg 10^{28. 29} dicit de Jehu: „Delevit itaque Jehu Baal de Israel. Verumtamen a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, non recessit nec dereliquit vitulos aureos, qui erant in Bethel et in Dan.“ – – Toto caelo alius erat status rerum, sub quo diiudicat et appetiat „sanguineum facinus Jizreel“ propheta Hoſea in v. 4 d. Prophetica activitas Hoſeae cadit centum annos post „illud sanguineum facinus Jizreel“, quod certe sua immanitate et crudelitate in cordibus totius populi Ephraim-Israel

horrorem excitavit et se memoriae totius populi indelebiter impressit. Prophetica activitatem Hošae ponere debemus circiter inter annos 746–735 i. e. in ultimos dies regni Jeroboam II., in tempus brevis regni Zachariae, filii Jeroboam II., et in tempus regni duorum regum-usurpatorum Šallum et Menachem (vide in Prolegomenis: De tempore quo prophetavit Hošea). De uno quoque rege familiae Jehu, dynastiae Nimšitarum, qui sedit super thronum Israel (Jehu regnavit circiter 28 annos, Joachaz circiter 17 annos, Joas circiter 16 annos, Jeroboam II circiter 41 annos, Zacharias 6 menses), legimus in 2 Reg hanc et similem adnotationem: „Fecit quod malum est coram Jahve: non recessit a peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel“ (conf. 2 Reg 1C₂₉, 13_{2. 11}, 14₂₄, 15₉). Reges familiae Jehu fefellerunt expectationem prophetarum, qui a nova dynastia Nimšitarum sperabant plenam restorationem cultus Jahve et renovationem totius vitae religiosae – moralis populi, non impleverunt finem, quem prosecutus est Jahve in evertenda familia regia Achab (dynastia Omritarum). Quid mirum ergo, si Hošea, adeo fervens zelator et propugnator restaurandi cultus Jahve et renovandae vitae religiosae-moralis populi, cui operi dedicavit totam suam prophetica activitatem, gnarus mali et funesti influxus, quem omnes reges familiae Jehu exercebant in religiosam et moralem vitam populi, non ignorans horribile „sanguineum facinus Jizreel“, quod ne centum effluxi anni quidem potuerunt extinguere e memoria populi, minatur in v. 4 d regiae domui Jehu sedenti adhuc super thronum Israel ultionem „sanguinei facinoris Jizreel“ perfecturam per Jahven!! – – – Sic facile explicatur discrimen inter modum, quo diiudicat et appretiat „sanguineum facinus Jizreel“ Hošea in v. 4 d, et inter modum, quo diiudicat et appretiat „sanguineum facinus Jizreel“ auctor 2 Reg 9 et 10, respective propheta Eliseus et recabita Jonadab. Cum Hošea, tum propheta Eliseus et recabita Jonadab propugnant *eandem* „moralitem“.

Si Wellhausen (l. c. p. 98) ad v. 4 d adnotat: „Zu bemerken ist noch, dass Hosea bei der Geburt und Nennung seines ersten Sohnes noch nicht die Untreue und den Ehebruch Israels gegen Jahwe als die Schuld ansieht, die den Untergang rechtfertigt, sondern einen bestimmten einzelnen Frevel“, tunc nos respondemus phrasin „sanguineum facinus Jizreel“ positam esse in v. 4 d per modum tropi pro phrasi „infidelitatem et fornicationem Israelis“. In oculis Hošae enim erat „sanguineum facinus Jizreel“ solummodo initium quoddam regiminis regiae domus Jehu (Nimšitarum), quae regia domus per omnes suos reges adeo malum et funestum influxum exercebat in religiosam-moralem vitam populi Ephraim et populum Ephraim in infidelitate forni-

cationeque erga Jahven confirmavit (recole immediate praecedentem adnotationem ad v. 4 d). Est ergo sensus v. 4 d hic: et visitabo infidelitatem et fornicationem Israelis super domum Jehu, i. e. visitabo = puniam domum Jehu, quae domus suo malo et funesto influxu confirmavit populum Ephraim (Israel) in infidelitate fornicationeque erga me, Jahven.

5. Illa die, qua Jahve puniet domum Jehu propter ab hac domo confirmatam infidelitatem et fornicationem Israelis, confringet Jahve arcum Israel, i. e. robur et bellicam vim regni Ephraim, in valle – planitie Jizreel.

Quis futurus sit ille hostis, qui destruet in valle – planitie Jizreel robur et bellicam vim regni Ephraim, non dicit ibi Hošea. Sed non est dubitandum, quin Hošea in animo habeat regnum Aššur, quod regnum pluribus vicibus in suo libro Hošea adducit tamquam instrumentum vindictae in manu Jahve (confer 9_{3c}, 10₅. 6, 11_{5b}, 13₇. 8. 15).

Vallis – planities Jizreel erat iam ex prisca historia Israelis notissima planities proeliorum (conf. Jud 46_{ss.}, 1 Sam 31). Etiam Hošea adducit planitiem Jizreel tamquam locum, ubi frangetur robur et bellica vis regni Ephraim revera et de facto illa die, qua Jahve visitabit „sanguineum facinus Jizreel“ super domum Jehu. Haec prophetia Hošeae revera impleta est. – Quo modo? Regi Jeroboam II, qui regnavit 41 annos super Israelem – Ephraimum, successit filius eius Zacharias, qui regnavit sex menses tantum et occisus est ab usurpatore throni Šallum. Ubi? Secundum 2 Reg 15₁₀, si respicimus G^L, occisus est Zacharias in Jibleam (G^L legit Κεβλαχάμ). „Jibleam – יִבְלֵאִם“ erat oppidum situm in territorio tribus Manasse, in planitie Jizreel. Huius oppidi facit mentionem Jos 17₁₁, Jud 1₂₇, 2 Reg 9₂₇. Nomen „Jibleam – יִבְלֵאִם“ reperiunt nonnulli in hodierno „Bel‘ame – بلعمة“, sito apud G^venîn (vide Conder, Survey of Western Palestine: Name und Lists 145). Si ergo Zacharias, ultimus rex ex familia Jehu, occisus est in oppido Jibleam, sito in planitie Jizreel, tunc revera familia Jehu, dynastia Nimšitarum, extincta et eversa est in planitie – valle Jizreel. Utique non est extinctum et eversum hac ipsa die regnum domus Israel, non est confractus hac ipsa die arcus Israel, i. e. robur et bellica vis regni Ephraim, prouti praedixisse videtur Hošea in vv. 4e. 5b, nam post Zachariam successerunt adhuc in throno Israel quinque reges. Nihilominus praedictio Hošeae vv. 4e. 5b vera est. Tempus regni horum quinque regum eratenim tempus continuarum civilium conspirationum, litium et infestationum, unus rex – usurpator pellebatur et occidebatur ab alio, nulla nova dynastia regia potuit per longius tempus obtinere thronum Israel [sic Šallum, filius Jabeš, homicida Nimšitae Zachariae, regnavit unum

mensem tantum et occisus est a Menachem, filio Gadi de Thersa; Menachem regnavit inter continuas infestationes internas et externas et debuit tandem solvere tributum regi Aššur Tiglath – Pileser III (conf. 2 Reg 15¹⁹); Peqachja, filius Menachem, regnavit circiter duos annos et occisus est a Peqach, filio Remahjae; Peqach iterum occisus est ab usurpatore Hošea, filio Ela; Hošea erat ultimus rex regni Israel – Ephraim, nam anno 722 capta est Samaria a Sargon, rege Aššur, et regnum Israel destructum et eversum est], ita ut familia Jehu, dynastia Nimšitarum, revera esset ultima dynastia super thronum Israel. Tempus regni nominatorum quinque regum, qui successerunt Nimšitae Zachariae, erat nihil aliud ac protracta lethalis agonia morientis et certo exitio destinati regni Ephraim [„nur eine Henkerfrist“, dicit Wellhausen (l. c. p. 99); „die auf den Fall der Dynastie Jehus folgenden Wirren konnten dem Propheten nicht anders erscheinen denn als die letzten Zuckungen des mit dem Sturz der Nimsiden zum Tode getroffenen israelitischen Reiches“, dicit Marti (l. c. p. 17, 18)], cuius regni arcus, i. e. robur et bellica vis, confractus est definitive a rege Aššur Sargon a. 722 apud Samariam. Sic homicidium ultimi Nimšitae Zachariae, perpetratum ab usurpatore Šallum in valle – planitie Jizreel, erat *initium quoddam* illius lethalis agoniae regni Ephraim conclusae confractioe roboris et vis bellicae apud Samariam. Et sic vero aliquo sensu confractum est regnum Ephraim cum sua vi bellicae iam in homicidio ultimi Nimšitae perpetrato in valle – planitie Jizreel.

Vv. 4 et 5 clare testantur tempore nativitatis primi filii Hošeae super thronum Israel adhuc sedisse familiam Jehu – dynastiam Nimšitarum. Nihil interest, utrum prophetiam contentam vv. 4. 5 scripto mandaverit Hošea adhuc tempore dynastiae Nimšitarum an tempore excidium Nimšitarum sequentium civilium conspirationum et litium. Verosimiliter scripto mandavit Hošea suam totam propheticam activitatem demum tertia periodo suae vitae coniugalis, quando agonizans regnum Ephraim, exstincta dynastia Nimšitarum, agitabatur incessantibus civilibus conspirationibus et litibus (lege adnotationem nostram ad v. 12^c quoad vocem „liberos fornicationum“ et Prolegomena: De tempore quo propheta Hošea scripto mandavit suam propheticam activitatem).

V. 5 putant nonnulli esse posterius additamentum. Immerito. Expressio: „Et fiet die illa“ nullam excitat rationabilem suspicionem, totus v. 5 prodit characterem exstatici, nervosi et rescissi styli hošeani. Ipse Wellhausen (l. c. p. 10, 98) asserit hošeanam originem versus nostri.

6. Gomer concepit iterum et peperit filiam. Et dixit Jahve Hošeae: „Voca

nomen natae filiae ‚Non – misericordia‘, nam ego, Jahve, non miserebor amplius domus Israel, i. e. regni Ephraim, sed destruam regnum Ephraim.“

V. 6f: „כִּי נָשָׂא אִשָּׁה לָהֶם“ non potest aliter verti ac „sed auferendo auferam eos“; particula „כִּי“ habet ibi sensum *adversativum* (vide Gesenius – Kautzsch, Hebr. Gram. § 163). Etiam S vertit sic. Aliae versiones huius versus vel turbant contextum, uti e. gr. versio Marti-i (l. c. p. 19): „nein, sondern ich werde ihnen volle Verzeihung gewähren“, versio Riessler-i (l. c. p. 7): „Nein, ich werde ihnen gänzlich verzeihen“, vel nun sunt satis accuratae, uti versio Wellhausen-i (l. c. p. 10): „so daß ich ihnen verziehe“. Etiam versio V: „sed oblivione obliviscar eorum“ non reddit plene et perfecte sensum textus hebraici.

Si propheta loquitur de Ephraimo – Israele in v. 6e in numero singulari et in v. 6f in numero plurali, videmus in hoc characteristicam notam exstatici, nervosi et rescissi styli hošeani, quae nota characteristicam occurrit nobis toto libro prophetae Hošae.

7. „Domus Israel, i. e. regni Ephraim, non miserebitur Jahve“, scripsit propheta in vv. 6def. Et in v. 7 pergit propheta: „Domus Juda, i. e. regni Juda (regni meridionalis), miserebitur autem Jahve, salvabit hoc regnum in Jahve Deo eorum, i. e. Jahve salvabit regnum Juda, quia habitatores huius regni agnoscunt Jahven qua suum Deum et non sunt adeo infideles et idololatrici ac habitatores regni Israel; non salvabit autem Jahve regnum Juda in arcu, gladio, bello, equis et equitibus, sed alio modo.“

Nonnulli critici (Wellhausen, Marti, Duhm, Riessler et alii) elidunt totum v. 7 ex textu libri Hošae, affirmantes hunc versum non esse originis hošeanae et esse insertum in hunc locum tempore posteriore. Dicunt Hošeam, *civem regni (domus) Israel*, non potuisse hoc loco mentionem facere *regni (domus) Juda*. In memoriam revocantes ibi assertionem ingeniosi critici Hoonacker-i (l. c. p. 9), qui defendit hošeanam originem v. 7, tantummodo transponens nostrum versum in alium locum, non videmus, cur Hošea, qui erat, uti ex eius libro patet, adeo gnarus historiae populi Israel, ergo certe etiam gloriosae historiae uniti adhuc regni temporis davidici et salomonici, quod tempus extruxit magnificum templum hierosolymitanum, praecipuam sedem Jahve in Israel et ideale centrum religiosi desiderii etiam paucorum Jahven vere amantium patriotarum – Israelitarum viventium regno diviso in septentrionali regno Israel, cur Hošea, qui in davidica dynastia, quae tempore Hošae sedebat super thronum meridionalis regni Juda, vidit futuram idealem dynastiam totius de novo uniti et restaurati Israelis (vide v. Hoš 3₅, quem

versum nos asserimus esse originis hošeanae), cur hic Hošea, qui ob suam eruditionem, quam prodit totus liber, accensendus est nobilioribus familiis regni Israel, non potuerit mentionem facere regni Juda, et quidem hoc ipso loco, qui locus in contextum optime quadrat. Ablegantes lectorem ad nostra Prolegomena, ubi descripsimus diversam relationem Hošae ad regnum Ephraim et ad regnum Juda, adnotamus ibi haec: Vaticinium Hošae de totali destructione regni Israel (vv. 6def) et de quadam salvatione regni Juda (v. 7) impletum est. Historia hoc comprobat. Post destructionem regni Israel a. 722 regnum Israel numquam amplius revixit. Regnum Juda quidem etiam destructum est circa a. 586, sed post captivitatem babylonicam reversi sunt in Palaestinam plerumque concives, incolae pristini regni Juda (pertinentes ad tribus Juda, Benjamin, Levi) et condiderunt novam rem publicam cum urbe capitali Jerusalem, dependentem politice utique ab alienis externis imperiis (Persico, Graeco, Romano). Haec nova res publica erat quaedam in vitam revocata imperfecta forma pristini regni Juda. Haec nova post captivitatem babylonicam condita res publica cum urbe capitali Jerusalem vidit denique in plenitudine temporis suum Messiam – Christum, qui erat *Salvator pacificus* et non *Salvator bellicus*.

Vv. 7cd describunt, quomodo salvatio regni Juda non sit eventura. Legimus ibi quinque attributa: „in *arcu* et *gladio*, in *bello*, *equis* et *equitibus*“, quae quinque attributa volunt *cum emphasi efferre* salvationem regni Juda non eventuram esse per media bellica. Est possibile hoc vel illud ex his quinque attributis esse insertum posteriore tempore in vv. 7cd ab aliquo copista. Sed nos hodie non possumus cum absoluta certitudine dicere, quod attributum ex his et omnino-ne aliquod attributum insertum sit.

Si in v. 7a fit sermo de regno Juda in numero singulari et in vv. 7bc in numero plurali, tunc haec res est explicanda est exstatico, nervoso et rescisso stylo hošeano.

In v. 7a legunt G^A loco nostri M „יהוּדָה בְּנֵי יְהוּדָה“ expressionem „בְּנֵי יְהוּדָה – filiorum Juda“.

S. Gomer ablactavit filiam, Non – misericordiam, deinde concepit iterum et peperit filium.

Bene adnotat ad v. 8 Wellhausen (l. c. p. 99): „Die Angabe, daß erst nach der Entwöhnung der Tochter, d. i. etwa drei Jahr nach ihrer Geburt, der zweite Sohn geboren wurde, hat nur Sinn, wenn die Sache wirklich so geschah.“ Verba v. 8a „וַתִּגְמַל – et ablactavit“ loquuntur pro *historica* explicatione eventuum narratorum in Hoš 12–9.

9. Et dixit Jahve Hošae: „Voca nomen nati filii ‚Non – populus – meus‘, nam infidelis et fornicans populus Ephraim – Israel non est populus meus, et ego, Jahve, non sum eius.“

In v. 9d proponunt nonnulli critici (Wellhausen, Marti etc.) loco M „לא־אֱהְיֶה לְכֶם – non sum vester“ lectionem „אֱלֹהֵיכֶם לֹא – non Deus vester“. Lectionem „אֱלֹהֵיכֶם“ habent quidem duo codices G (G^{42. 44}) et etiam Origenes – Augustinus, sed nos putamus hanc lectionem – correcturam esse superfluam.

In vv. 9cd loquitur propheta de Ephraimo – Israele in 2. persona numeri pluralis. Comparantes vv. 9cd cum vv. 6a. 7a. et cum vv. 6f. 7bc, ubi fit sermo de Israele – Ephraimo in 3. persona numeri singularis et pluralis, habemus prae manibus characteristicam notam exstatici, nervosi, rescissi et vividi styli hošeani.

Versibus M 11–9, 21–2 utitur Ecclesia tamquam lectionibus I. nocturni in Dominica 4 Novembris.

CAPUT II.

In cap. 2 describit Hoſea sub forma allegoriae cuiusdam, modo delicatissimo et summopere parcente infideli uxori Gomer, secundam periodum sui matrimonii, qua periodo Gomer indulget adulteriis et coniugali infidelitati (24—15), donec resipiscit, poenitentiam agit et venia digna efficitur (216—25. 1—3).

1. Et erit numerus filiorum Israel sicut arena maris,
quae mensurari et numerari non potest.

Et fiet:

Ubi dicebatur eis: „Non – populus – meus“ vos,
dicetur eis: „Filius Dei vivi.“

2. Congregabuntur filii Juda et filii Israel in unum,
ponent sibi caput unum,
exibunt de terra,
nam magnus erit dies Jizreel.

3. Dicent fratribus vestris „Populus – meus“
et sororibus vestris „Misericordia“.

4. Litigate cum matre vestra, litigate,
nam ipsa non est mulier mea
et ego non sum vir eius;
auferat fornicationes suas de facie sua
et adulteria sua de medio uberum suorum!

5. Ne exuam eam nudam,
ne statuam eam sicut in die nativitatis suae,
ne faciam eam sicut desertum,
ne ponam eam sicut aridam terram
neve sinam eam mori siti!

6. Filiorum eius non miserebor,
quia filii fornicationum illi sunt.
7. Nam fornicata est mater eorum,
impudice egit genitrix eorum.
Dixit enim:
„Vadam post amatores meos
dantes panem meum et aquam meam,
lanam meam et linum meum, oleum meum et potum meum.“
8. Propterea ecce ego sepiam viam eius spinis,
murabo murum eius,
semitas suas non inveniet.
9. Persequetur amatores suos et non apprehendet eos,
quaeret eos et non inveniet.
Et dicet:
„Vadam et revertar ad virum meum primum,
nam tunc mihi melius erat quam nunc.“
10. Ipsa autem nescit
me dedisse illi frumentum, mustum oleumque novum.
Etiam argentum multiplicavi ei,
(illi) autem ex auro fecerunt ba'al.
11. Idcirco convertar et sumam frumentum meum tempore suo,
mustum meum statuto tempore suo;
auferam lanam meam et linum meum,
quibus operiat ignominiam suam.
12. Et nunc revelabo pudenda eius oculis amatorum eius,
vir non eruet eam e manu mea.

13. Finem faciam omni laetitia eius, solemnitati eius,
neomeniae eius, sabbato eius et omni festo eius.

14. Delebo vitem eius et ficum eius,
de quibus dixit:
„donum fornicationum sunt hae mihi,
quod dederunt mihi amatores mei,“
ponam eas in saltum,
comedet eas bestia agri.

15. Et visitabo super eam dies ba'alim,
quibus incensum accendebat illis
et se ornabat torque suo monilique suo
et ibat post amatores suos
et mei obliviscebatur,
dicit Jahve.

16. Propterea ecce, ego alliciam eam
et ducam eam in desertum.
et loquar ad cor eius.

17. Dabo ei vineas suas illinc
et vallem 'Akor in ostium spei;
proficiscetur illuc sicut diebus iuventutis suae
et sicut die ascensionis suae de terra Aegypti.

18. Et fiet die illa,
dicit Jahve:
Clamabis: „vir mi!“
et non clamabis ultra ad me: „ba'al mi!“

19. Auferam nomina „ba‘alim“ de ore eius,
non memorabuntur ultra nomine suo.
20. Percutiam cum eis foedus die illa,
cum fera agri, cum volucris caelorum, cum reptili terrae;
arcum, gladium et bellum conteram de terra
et quiescere faciam eos fiducialiter.
21. Et sponsabo te mihi in sempiternum,
sponsabo te mihi in iustitia,
in iudicio, gratia et misericordia.
22. Sponsabo te mihi in veritate
et cognosces Jahven.
23. Et fiet die illa:
Benigne respondebo, dicit Jahve,
benigne respondebo caelis.
et illi benigne respondebunt terrae.
24. Terra benigne respondebit frumento, musto oleoque novo
et illa benigne respondebunt „Jizreel“.
25. Et seminabo eum mihi in terra,
miserebor „Non – misericordiae“,
dicam „Non – populo – meo“: „Populus – meus“ tu,
ille autem dicet: „Mi Deus!“

ADNOTATIONES

Cum vv. 21–3 suo argumento nihil aliud sint ac ideologica continuatio fragmenti 216–25, praeprimis ideologica continuatio v. 225, affirmamus hos versus 21–3 sub respectu ideologico collocandos esse post versum 225, ubi primigenie hi versus 21–3 etiam verosimiliter collocati erant. Propterea in nostris adnotationibus ad singulos versus c. 2 sequemur hunc ordinem: 24–15, 216–25, 21–3.

In vv. 24–15 describitur illa pars coniugalis vitae Hošëae, ubi Gomer indulget adulteriis et coniugali infidelitati. In fragmento 24–15 referuntur vv. 24–10abc. 11. 12. 14 primo ordine ad coniugium Hošëae cum Gomer et secundo ordine ad coniugium Jahve cum populo Israel – Ephraim, cuius ultimi coniugii prophetica imago erat coniugium Hošëae cum Gomer, vv. 210d. 13. 15. referuntur econtra primo ordine ad coniugium Jahve cum populo Israel – Ephraim et secundo ordine ad coniugium Hošëae cum Gomer. Ceterum ablegamus lectorem ad adnotationem nostram positam in fronte adnotationum ad vv. 216–25. 1–3.

4. Propheta Hošëa excitat suos tres legitimos et carnales liberos, ut litigent cum matre Gomer, ut increpent matrem Gomer; propter adulteria cessavit enim Gomer esse mulier Hošëae. Ponat Gomer finem suis fornicationibus et adulteriis!

V. 4c : „וְאֲנִי לֹא אִישׁוֹ – et ego non sum vir eius“ putant nonnulli esse posterius additamentum. Immerito! Nos potius videmus in v. 4c quandam poeticam abundantiam sermonis exstatici, nervosi, rescissi et vividi styli hošëani.

Quid faciet delusus maritus Hošëa, si Gomer non posuerit finem adulteriis et fornicationibus? Hoc dicunt nobis vv. 25.6.

5. In suis adulteriis et fornicationibus persistentem Gomer exuet maritus Hošëa nudam sicut in die nativitatis eius, faciet adulterantem Gomer sicut desertum, ponet eam sicut terram aridam, sinet eam mori siti, i. e. Hošëa spoliabit infidelem uxorem omnibus emolumentis et iuribus coniugalibus.

6. Filiorum adulterantis Gomer non miserebitur maritus Hošëa, i. e. nullam paternam curam geret eorum. Cur? Hi filii enim sunt filii fornicationum, i. e. hos filios concepit et genuit adulterans et fornicans mater Gomer.

Ex vv. 26 et 27 logice concludere debemus uxorem Gomer secunda periodo coniugalis vitae Hošëae genuisse *filios* fornicationis, i. e. *filios illegitimos*, – *filiarum* nulla fit mentio!! –, qui filii non erant carnales filii Hošëae. Ex-

pressionem „וְאֶת-בְּנֵיהֶּ, = (et) filiorum eius“ occurrentem in v. 6a explicandam esse de filiis illegitimis genitis secunda periodo coniugalis vitae Hošee, – et non de tribus legitimis liberis (de Jizreel, Non – misericordia, Non – populo – meo) genitis prima periodo coniugalis vitae Hošee et commemoratis in c. 1 –, ex eo patet, quod Jizreel, Non – misericordia et Non – populus – meus, si animo Hošee in v. 6 obversarentur, rectius appellandi essent nomine generico: *liberi*, – erant enim duo pueri et una puella –, et non nomine: *fili*. Ad filios, accurate et proprie loquendo, pertinent enim pueri, et non puellae.

7. Versus 7 explicat, cur in v. 6 commemorati filii Gomer sint filii fornicationum. Mater et genitrix Gomer eo tempore, quo hos filios concepit et genuit, fornicata est et impudice egit, adhaesit amatoribus suis dantibus ipsi pro meretricio amore panem, aquam, lanam, linum, oleum, potum.

In v. 7 f occurrens expressio M „שֶׁמֶןִי – oleum meum“ deest in V.

8. Quia Gomer sic impudice se gessit, sepiet maritus Hošea viam, qua Gomer incedebat ad adulteria sua, spinis, murabit scissuras et aperturas muri, per quas exhibat Gomer ad opus meretricium, – et Gomer non inveniet semitas suas, i. e. Gomer non utetur his semitis sui operis meretricii tantorum obstaculorum plenis.

In v. 8a legimus cum GS loco M „אֶת-דֶּרֶכְךָ – viam tuam“ expressionem „אֶת-דֶּרֶכֶּיהָ – viam eius“, quamvis expressio „אֶת-דֶּרֶכְךָ – viam tuam“ respectu extatici, nervosi, rescissi et vividi styli hošeani non sit impossibilis.

Versus M 8b „וְגִדְדֶּתִי אֶת-גְּדֵרֶיהָ“ est vertendus „(et) murabo murum eius“, i. e. implebo scissuras et aperturas muri eius lapidibus aliaque materia, ne evadere possit. Bene vertit Marti (l. c. p. 24): „ich will ihre Mauer mauern“; minus accurate vertit V: „saepiam eam materia“.

Versus Hoš 29–15, attente perlecti, evocant in animo nostro hanc persuasionem: Quamquam Hošea conatur vario modo impedire meretricium negotium uxoris Gomer, haec nihilominus nititur continuare suas fornicationes (vide 29_{ab}). Propterea expellitur Gomer ab Hošea (ita concludendum est ex 29_{de}) et privatur omnibus iuribus et bonis fidelis uxoris (confer 211–15).

9. In suo meretricio negotio persistens Gomer persequetur et quaeret amatores suos, non apprehendet et non inveniet autem eos. Expulsa ab Hošea volet reverti in domum Hošee, ubi melius se habuit.

Uti iam superius indicavimus, possumus ex v. 9_{de} concludere infidelem Gomer a marito expulsam esse domo.

In v. 9d proponunt nonnulli cum G loco M „וְלֹא תִמְצָא – et non in-

veniet“ lectionem „יֵלֵא תִּמְצְאוּם – et non inveniet eos“. Haec correctura non est necessaria.

10. Magna est ingratitudo infidelis adulterantis Gomer erga maritum Hošeam! Gomer parvi aestimat et non vult agnoscere bonitatem mariti Hošēae, qui dedit ei frumentum, mustum oleumque novum, qui etiam argentum multiplicavit ei (i. e. dedit ei varias argenteas res pretiosas et varia argentea ornamenta). Illi autem, i. e. amatores adulterantis Gomer, ipsa consentiente fecerunt ex auro ba'al.

Alteram partem v. M10 formamus in duos versus metricos et vertimus sic:

וְכִסֶּף הִרְבֵּיתִי לָהּ Etiam argentum multiplicavi ei,
וְזָהָב עָשׂוּ לְבַעַל (illi) autem ex auro fecerunt ba'al.

Sensus vv. M10cd et praecedentium vv. M10ab est ergo: Prouti dedi meae infideli uxori res necessarias ad victum [frumentum, mustum, oleum novum (vv. 10ab)], ita dedi ei etiam res superfluas et pretiosas [argentum, aurum (vv. 10cd)]. Quid factum est autem cum his rebus pretiosis? Illi, i. e. amatores infidelis Gomer, ipsa consentiente, usi sunt his pretiosis rebus ad colendum ba'al, ad idololatriam, ad peccatum. – – Putamus hanc nostram versionem v. 10, quae est ceteroquin versio „ad verbum“ hebraici textus M, nihil inclari et obscuri relinquere in v. 10 optimeque quadrare in contextum. Admissa hac nostra versione et explicatione non est necessarium, prouti nonnulli faciunt, elidere v. 10d ex contextu libri tamquam posteriorem interpolationem; nam verba v. 10d repraesentant complementum et summam gradationem totius argumenti v. 10.

Uti iam supra, initio adnotationum nostrarum ad c. 2, diximus, est v. 10d unus ex illis versibus allegorici fragmenti 2^{4–15}, qui *primo ordine* referuntur ad coniugium Jahve cum populo Israel-Ephraim et secundo ordine ad coniugium Hošēae cum Gomer. Propterea, quamvis, uti modo explicavimus, sensus v. 10d: „(illi) autem ex auro fecerunt ba'al“ sit: „Illi autem, i. e. amatores Gomer, ipsa consentiente usi sunt his pretiosis rebus ad colendum ba'al, ad idololatriam, ad peccatum,“ hic sensus inest versui 10d demum secundo ordine et per allegoriam, dum primo ordine inest versui 10d hic sensus: „illi, i. e. populus Ephraim-Israel = uxor Jahve usa est his pretiosis rebus ad colendum ba'al, i. e. ad fornicationem et infidelitatem erga maritum suum Jahven“.

Vv. 10c et 10d, ubi occurrentibus diversis subiectis sermo fit modo de muliere Gomer (v. 10c), modo de populo Israel-Ephraim = uxore Jahve

(v. 10d), praebent nobis classicum exemplum exstatici, nervosi, rescissi et obscuri styli hošeani. Utique invenimus similia exempla in libro Hošee plurima.

11. Propterea maritus Hošea convertetur, i. e. mutabit modum se gerendi erga ingratam et adulterantem Gomer, sumet et non dabit amplius statuto tempore adulterae Gomer frumentum et mustum; denegabit infideli Gomer lanam et linum, quibus haec operiat ignominiam suam.

In v. 11d legunt G, ubi nobis occurrit „τοῦ μὴ καλύπτειν“, loco M „לְבָסוֹת“ = ad operiendum“ expressionem „לְבִלְתִּי בְּסוֹת“ = ad non operiendum“. Res manet eadem, nam secundum textum M auferet Hošea infideli Gomer lanam et linum, quibus Gomer operiat (coniunctivus potentialis!) ignominiam suam, secundum textum G auferet Hošea infideli Gomer lanam et linum, ne Gomer his operiat ignominiam suam.

12. Denegatis et ablati lana et lino, quibus operiat Gomer ignominiam suam, revelabit maritus Hošea pudenda infidelis Gomer oculis amatorum eius et nemo poterit eruere adulteram Gomer e manu iuste punientis mariti.

Putant nonnulli in v. 12a occurrentem expressionem „לְעֵינֵי מְאַהֲבָיָהּ“ = oculis amatorum eius“ esse posterius additamentum. Non videmus cur!

13. Nullius laeti festi cum civilis, tum religiosi, cuius participes sunt fideles uxores, particeps fiet infidelis et fornicans Gomer.

Nonnulli putant in v. 13b occurrentem expressionem „וְכָל מוֹעֲדָהּ“ = et omni festo eius“ esse posterius additamentum. Forsan, et forsan non! Non est impossibile, per se loquendo, ex quinque in v. 13 occurrentibus variis denominationibus festorum hanc vel illam esse posterius additam. Sed quae? Possunt etiam omnes hae quinque variae denominationes festorum esse opus exstatici, nervosi, rescissi et vividi styli hošeani.

Versus 13 adnumerandus est illis versibus allegorici fragmenti 24–15, qui primo ordine referuntur ad coniugium Jahve cum populo Israel-Ephraim, secundo ordine demum et magis per allegoriam ad coniugium Hošee cum Gomer. Ergo primo ordine inest versui 13 hic sensus: „Jahve finem faciet omni festo cum civili, tum religioso uxoris suae populi Ephraim.

14. Maritus Hošea delebit omnem vitem et ficum, quas adulterans Gomer dono accepit ab amatoribus suis; ponet eas in saltum, ubi saeviet bestia agri.

In v. 14c ponunt nonnulli loco M „וְהָתַנְּהָ“ magis usitatam expressionem „וְהָתַנְּהָ“.

In v. 14f ad nostrum textum M addunt G adhuc verba: „καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ ἔρπετά τῆς γῆς“.

15. Maritus Hošea punit adulterantem Gomer pro diebus ba'alim, quibus diebus Gomer cum amatoribus suis in honorem ba'alim incensum accendebat et se ornabat torque monilique, Jahve Dei autem obliviscebatur.

In v. 15a sub „אֶת-יְמֵי הַבְּעָלִים“ – dies ba'alim“ sunt intelligenda varia festa (vide v. 13), quibus populus Ephraim tempore Hošeae modo idololatrio Jahven colebat.

In v. 15b legunt nonnulli loco M „תִּקְטִיר“ expressionem „תִּקְטִיר“. Res manet eadem, cum verbum „קָטַר“ et in hiph. et in pi. idem significet.

Etiam v. 15 est unus ex illis versibus allegorici fragmenti 24–15, qui primo ordine referuntur ad coniugium Jahve cum populo Israel-Ephraim, secundo ordine demum et magis per allegoriam ad coniugium Hošeae cum Gomer. Ergo primo ordine inest versui 15 hic sensus: „Jahve punit suam uxorem populum Ephraim pro diebus ba'alim, quibus diebus populus Ephraim colebat modo idololatrio Jahven et Jahve Dei obliviscebatur.“

*

In fragmento 216–25. 1–3 describitur sub forma allegoriae illa pars secundae periodi coniugalis vitae Hošeae, qua Gomer post transactam longam vitam scelestam et adulteriis plenam tandem resipiscit, poenitentiam agit et venia digna efficitur. Omnes versus fragmenti 216–25. 1–3, excepto solummodo versu 218c, referuntur primo ordine ad coniugium Jahve cum populo Israel-Ephraim, cui populo, qui est uxor Dei Jahve, promittitur a marito Jahve, si hic populus resipuerit et poenitentiam egerit, venia et futura melior felix florensque conditio; demum secundo ordine et magis per allegoriam referuntur versus 216–25. 1–3, excepto solummodo versu 218c, ad coniugium Hošeae cum Gomer. Versus 218c refertur primo ordine ad coniugium Hošeae cum Gomer (vide adnotationem nostram ad v. 218cd).

Sunt, qui putant versus 216–25. 1–3 non esse profectos e manu Hošeae, sed esse posterius additamentum ortum et compositum tempore exilii babylo-nici, immo etiam tempore sequente exilium babylonicum. Dicunt [e. gr. Marti, Duhm et alii, – contradicente autem Wellhausen-o, qui vv. 216–25, excepto solummodo versu 218, asserit esse originis hošeanae (Wellhausen, l. c. p. 12, 102 – 104)] versus 216–26. 1–3 tractare argumentum, quod depingat meliorem, florentem et felicem futurum statum populi Israel-Ephraim, tale autem argumentum fuisse proprium et peculiare prophetae Ezechieli et prophetis contemporaneis prophetae Ezechielis (Marti, l. c. p. 20, 27 ss.; Duhm, Die zwölf Propheten, p. 22, 24 – 25, Anmerkungen zu den zwölf

Propheta, p. 19, 20); dicunt porro auctorem fragmenti 216–22 loqui de populo Israel = uxore Jahve, – ergo etiam de Gomer –, modo in tertia, modo in secunda persona numeri singulari, adhibere expressionem „נָאֵם-יְהוָה“, quae expressio non sit propria Hošae. Nos, ablegantes ibi benevolum lectorem ad ea, quae diximus in adnotatione nostra ad vv. Hoš 12^{cd} et 13, statuimus:

a) In 24–25. 1–3 describit propheta Hošea secundam periodum suae vitae coniugalis, qua periodo infidelis Gomer scelerate et incestuose vixit, a marito reiecta est et privatione omnium bonorum iuriumque bonae coniugis punita est, donec tandem resipuit, poenitentiam egit, a marito Hošea venia donata et in gratiam recepta est. Sed propheta, volens modo delicatissimo et summo opere parcente consulere famae infidelis uxoris, depingit hanc secundam periodum suae vitae coniugalis sub forma cuiusdam allegoriae. [Vide adnotationem nostram ad vv. 218^{cd}, ubi clare demonstramus fragmentum 24–25. 1–3 tantummodo tunc recte intelligi et explicari posse, si sumatur tamquam allegorica descriptio, sub qua recondita est modo delicatissimo et parcente facta enarratio secundae periodi vitae coniugalis Hošae.] Hošea introducit nempe modo seipsum (24–10 abc. 11. 12. 14. 18 c), modo Jahven (210 d, 13. 15. 16. 17. 18 d. 19–25. 1–3) in persona viri ab infideli uxore decepti et delusi: deceptus et delusus vir-maritus loquitur in 24–15 ad infidelem uxorem suam, increpat eam et annuntiat se variis poenis adulterantem uxorem castigaturum et ad agnitionem ipsius scelerum adducturum esse; in 216–25. 1–3 promittit vir-maritus se resipiscentem et poenitentem uxorem suam in gratiam recepturum et innumeris beneficiis cumulaturum esse. *Omnia, quae in 24–15 et in 216–25. 1–3 allegorice dicta sunt, habent suum reale fundamentum in secunda periodo vitae coniugalis prophetae Hošae.* Nam sicut tota coniugalis vita prophetae Hošae, ita praeprimis secunda periodus huius coniugalis vitae erat prophetica imago et symbolicus typus religiosae et socialis vitae populi Israel. Si ergo hac secunda, satis tristi periodo coniugalis vitae prophetae Hošae errans et infidelis uxor Gomer post multas poenas sibi inflictas tandem resipuerat, poenitentiam egerat, a marito Hošea venia donata et in gratiam recepta erat, tunc propheta et poeta Hošea, depicturus *allegorice* hanc resipiscentem, poenitentiam agentem, venia donatam et in gratiam receptam suam uxorem Gomer, egregie hoc praestitit modo in 216. 17. 18 d. 19–25. 1–3 realisato, inducens nempe Jahven loquentem ad uxorem suam = ad populum Israel, inducens Jahven promittentem se resipiscentem et poenitentem uxorem suam = populum Israel in gratiam recepturum et innumeris beneficiis cumulaturum esse. Quia

ergo uxor Gomer in altera parte secundae periodi coniugalis vitae Hošae tandem resipuerat, poenitentiam egerat, a marito venia donata et in gratiam recepta erat, propterea propheta et poeta Hoša *allegorice* describens in 216. 17. 18 d. 19—25. 1—3 hanc alteram partem secundae periodi coniugalis vitae suae *non solum loqui potuit, sed debuit loqui de meliore, florente et felici conditione populi Israel, qui populus erat mulier Jahve. Qui affirmat 216—25. 1—3 non posse esse originis hošeanae, ignorat totaliter characterem et compositionem prophetici scripti Hošae.*

Si propheta Ezechiel eiusque contemporanei se occupant prophetica descriptione futurae melioris vitae religiosae et socialis populi Israel (e. gr. Ez. 37 etc.), est hoc facile intellectu ex rerum conditione istius temporis; sed non minus est facile intellectu, cur depinxerit et debuerit depingere in suo scripto meliorem felicemque futuram vitam religiosam et socialem populi Israel (Ephraim) propheta Hoša, cuius tota vita coniugalis, ergo etiam secunda periodus huius vitae coniugalis, in cuius secundae periodi altera parte tandem ex conversione poenitentis et in gratiam receptae uxoris Gomer affulsit Hošae spes melioris felicitisque vitae coniugalis, erat prophetica imago et symbolicus typus religiosae et socialis vitae populi Israel-Ephraim. Accedit, quod Hoša et Ezechiel pertractant idem thema, sed modo diverso, variis expressionibus, imaginibus etc. Ceteroquin aliis locis nostri libri iam demonstravimus vel adhuc demonstrabimus illa fragmenta libri Hošae, in quibus fit sermo de futuro meliore, florente felicisque statu populi Israel-Ephraim vel populi Juda (semper autem cum expresse apposita vel cum tacita conditione conversionis et emendationis populi) esse originis hošeanae et constituere essentialem integramque partem libri Hošae (vide in Prolegomenis: De fragmentis libri Hošae in quibus fit sermo de futura meliore, florente felicisque conditione populi Israel-Ephraim et populi Juda, deinde adnotationes nostras ad vv. 141—9)

b) Si Hoša in 216—25 loquitur de populo Israel-Ephraim — ergo etiam de uxore Gomer — modo in tertia, modo in secunda persona numeri singularis, hoc facile explicatur exstatico, nervoso, rescisso, vivido et obscuro-aenigmatico dicendi modo veterum prophetarum, qui dicendi modus non est diudicandus, si volumus effugere falsas conclusiones, secundum regulas nostrae syntaxeos.

c) Expressio „ וְיָהוָה יְהוָה “, quae in fragmento 216—25. 1—3 occurrit bis (218b. 23b), non est aliena Hošae et est ab eo adhibita etiam aliis locis libri (215 f, 1111 d).

Adnotamus denique ipsum Wellhausen-um (l. c. p. 11 — 12, 102s.) putare fragmentum 216—25 esse, — excepto solummodo versu 218 —, originis hošea-

nae. Idem opinatur W. Nowack in suo tractatu „Die Zukunftshoffnungen Israels in der assyr. Zeit“ in „Theol. Abhandl.“ Festgabe für H. J. Holtzmann 1902, p. 43, quamvis in suo commentario „Der Prophet Hosea erklärt 1880“ aliam opinionem habuerit.

16. Infidelen, adulterantem, sed iam pronam ad poenitentiam uxorem suam, i. e. populum Israel – Ephraim, ducet Jahve in desertum et ibi loquetur ad cor uxoris suae. Sub hoc „deserto“ intelligendum est „desertum Arabicum“, quod pertinebat ad territorium imperii Aššur.

17. Ex deserto Arabico reducet Jahve poenitentem et emendatam uxorem suam = populum Israel – Ephraim per vallem ‘Akor, ostium spei Israelis, per quam vallem iam olim pristinus Israel, proficiscens tempore iuventutis suae ex Aegypto, ingressus erat in Canaan, de novo in terram Promissam et dabit ibi huic populo iterum vineas suas.

Nonnulli reconstruunt et corrigunt in vv. M 17ab occurrentem expressionem „**וְשָׁם** = illinc et“ in expressionem „**וְשָׂמֵתִי** = et ponam“, ut vv. 17 ab sonent:

וְנָתַתִּי לָהּ אֶת-בְּרָמֶיהָ	Dabo ei vineas suas
וְשָׂמֵתִי אֶת-עֵמֶק עֶבְרָה לְפֶתַח תְּקוּהָ	et ponam vallem ‘Akor in ostium spei.

Quam reconstructionem nos putamus esse superfluam. Nam sensus vv. 16 et 17ab, qui versus offerunt nobis classicum exemplum vividi quidem, simul autem exstatici, nervosi, rescissi et obscuri – aenigmatici styli hošeani, sine dubio est hic: Ducam uxorem meam = populum Israel – Ephraim in desertum, i. e. in desertum Arabicum, per quod profecti sunt olim prisci Israelitae ex Aegypto in terram Canaan; ibi, in deserto, loquar ad eam = ad populum Israel – Ephraim; deinde „**וְשָׁם** = illinc“, i. e. de deserto, reducam per vallem ‘Akor, per quam vallem olim prisci ex Aegypto proficiscentes Israelitae ingressi erant de Jericho in montana Canaan (vide Jos 7^{24, 26, 157}), uxorem meam = populum Israel – Ephraim in territorium regni Israel (regni septentrionalis) et dabo, i. e. de novo restituum, ei = uxori meae = populo Israel – Ephraim vineas suas in terra Canaan. Vv. 17 cd:

„proficiscetur illuc sicut diebus iuventutis suae
et sicut die ascensionis suae de terra Aegypti“

se iungunt arcte versibus 17ab et tantum planius explicant vv. 17 ab. Sensus vv. 17cd est: De deserto (Arabico) populus Israel – Ephraim proficiscetur, i. e. revertetur, illuc, i. e. in vallem ‘Akor, sicut diebus iuventutis suae et ascensionis suae de terra Aegypti (conf. Jos 7^{24, 26, 157}) et de valle ‘Akor utique perveniet in montana territorii regni Israel.

Quia ergo videmus in vv. 17ab classicum exemplum styli hošeani, non possumus admittere ullam, quamvis ingeniosam, reconstructionem textualem vv. 17ab. Vv. 17ab tales, quales ipsos praebet textus masoreticus, optime testantur suam hošeanam originem.

Versus 17 testatur Hošeam non ignorasse historiam antiquam populi Israel; Hošea noverat Israellem profectum esse tempore sui exodi ex Aegypto per vallem ‘Akor de Jericho in montana Canaan (confer Jos 7^{24. 26, 157}); noverat etiam „dies iuventutis et diem ascensionis“ populi Israels „de terra Aegypti“.

Secundum vv. 16 et 17 repraesentavit sibi propheta Hošea imminentem punitionem et correptionem populi Israel per Jahven ita, ut populus duce-retur in desertum Arabicum (lege in „Prolegomenis“ nostrum tractatum: „Quomodo repraesentavit sibi Hošea futuram punitionem – ruinam populi Israel“), id ipsum magnum desertum, in quo in poenam tot annos commo-ratus erat olim infidelis recalcitransque populus in suo itinere ex Aegypto in Canaan, et inde poenitens emendatusque reduceretur per vallem ‘Akor, aequae ac olim priscus Israel (confer Jos 7^{24. 26, 157}), in suas veteres sedes.

Vallis ‘Akor est illa vallis, per quam profectus est priscus Israel post expugnationem Jericho in montana Canaan (Jos 7^{24. 26, 157}). Etiam propheta Isaias facit mentionem huius vallis in 65¹⁰.

In v. 17c legenda est loco M „וְעָנְתָהּ“ expressio „וְעָלְתָהּ“ = (et) proficiscetur“. Hebraica litera „ל“ cum hebraica litera „נ“ in describendo textu facile com-mutari potuit.

18. Die poenitentiae et conversionis suae non clamabit ultra uxor Jahve = populus Israel – Ephraim ad Jahven idololatricis verbis: „ba‘al mi!“; aequae ac poenitens et emendata Gomer clamabit ad virum suum Hošeam: „vir mi!“ et non ad amatores suos.

Wellhausen loquens de v. 18 interrogat (l. c. p. 102): „Ist Jahve jemals von den Israeliten ‚mein Gemahl‘ (i. e. ba‘al mi!) angeredet?“ et putat v. 18 esse posterius additamentum, quamvis aliter cogatur ferre de v. 18 hoc iudicium (l. c. p. 103): „obgleich er (nempe v. 18) origineller und für einen jüdischen Interpolator fast zu originell scheint“. Nonnulli (e. gr. Marti, l. c. p. 30) re-construunt et corrigunt respectu habito ad G (G legunt „καλέσει με ‘Ο άνήρ μου και ου καλέσει με ετι Βααλείμ) vv. 18cd ita:

תִּקְרָא לְאִישָׁהּ clamabit ad virum suum
וְלֹא תִקְרָא עוֹד לְבַעְלִים et non clamabit ultra ad ba‘alim.

Nos utramque hanc opinionem reicimus et affirmamus hodiernum v. M18, prouti eum latine vertimus, praebere bonum, praecedenti et sequenti con-

textui congruum et correspondentem sensum. Quid vult v. 18 dicere? Qui est rectus et verus sensus v. 18? Quaeso, recolas, quae diximus in praecedentibus adnotationibus huius capituli de duplici modo, quo singuli versus et singulae partes capituli 24–15. 16–25. 1–3 vel referuntur primo ordine ad coniugium Hošēae cum Gomer et secundo ordine ad coniugium Jahve cum populo Israel – Ephraim, vel referuntur primo ordine ad coniugium Jahve cum populo Israel – Ephraim et secundo ordine ad coniugium Hošēae cum Gomer. Sic versus 18c refertur primo ordine ad coniugium Hošēae cum Gomer et secundo ordine demum et per modum allegoriae ad coniugium Jahve cum populo Israel – Ephraim, verus autem 18d refertur primo ordine ad coniugium Jahve cum populo Israel – Ephraim et secundo ordine demum et per modum allegoriae ad coniugium Hošēae cum Gomer. Rebus ita stantibus vv. 18cd:

Clamabis: ‚vir mi!‘

et non clamabis ultra ad me: ‚ba‘al mi!‘

nullam causant difficultatem et verus sensus horum versuum non potest esse amplius dubius. Verba v. 18c: Clamabis: ‚vir mi!‘ referuntur primo ordine ad Hošēam ipsiusque uxorem atque aptius explicantur de Hošēa ipsiusque uxore: Tu, Gomer, uxor mea, clamabis illa die ad me: ‚vir mi!‘, i. e. eris iterum *mea fidelis uxor!* Verba v. 18d: et non clamabis ultra ad me: ‚ba‘al mi!‘ referuntur primo ordine ad Jahven ipsiusque mulierem populum Israel – Ephraim: Tu, popule Israel – Ephraim, uxor mea, non invocabis illa die amplius deos alienos, sed solummodo me, Jahven, eris mea fidelis uxor, meus fidelis populus! Rectus sensus vv. 18cd est ergo: Sicut Gomer in fine secundae periodi vitae coniugalis Hošēae, poenitens et conversa, facta est iterum *fidelis uxor*, ita etiam aliquando populus Israel – Ephraim, poenitens et conversus, fiet *fidelis uxor Jahve*. Si ita intelligimus et explicamus vv. 18cd, tunc apparebit nobis tamquam futilis et inanis cum Wellhausen-i negans interrogatio (l. c. p. 102, 103): „Ist Jahve jemals von den Israeliten ‚mein Gemahl‘ angedredet? und hofft Hosea wirklich, er werde statt dessen künftig ‚mein Mann‘ genannt werden?“, tum Marti-i negas exclamatio (l. c. p. 29): „Man hat – zu fragen, ob Jahve jemals von den Israeliten mi ba‘alî, mein Gemahl, angedredet wurde, und ob sie in der That zu ihm ^{‘išî}, mein Mann, sagen sollten“. *Nobis ita intelligentibus et explicantibus vv. 18cd patebit cum versus 18cd, tum etiam fragmentum 24–25. 1–3 tantummodo tunc recte intelligi et explicari posse, si fragmentum 24–25. 1–3 sumatur tamquam allegorica descriptio, sub qua recondata est modo delicatissimo et uxori Gomer parcente facta enarratio secundae periodi vitae coniugalis Hošēae. Patebit denique omnia haec testari supera-*

bunde Hošēae stylum exstaticum, nervosum, rescissum, vividum et obscurum – aenigmaticum atque propterea hošeanam originem fragmenti 24–25. 1–3.

V. 18b: „נְאֻם־יְהוָה – dicit Jahve“ putant nonnulli esse posterius additamentum. Nos iam aliubi diximus expressionem „נְאֻם־יְהוָה“ esse expressionem hošeanam.

19. De ore poenitentis et conversae uxoris suae = de ore populi Israel-Ephraim auferet Jahve nomina ba'alim, i. e. populus Israel-Ephraim non collet ultra Jahven modo idololatratico sub appellatione „ba'alim“, ba'alim non memorabuntur ultra nomine suo in populo Israel-Ephraim.

In v. 19b legit M „בְּשֵׁמֶם = nomine suo“; G legunt „τὰ ὀνόματα αὐτῶν = בְּשֵׁמֹתָם = nominibus suis“. Sensus est idem.

20. Die illa, die poenitentiae et conversionis uxoris suae populi Israel-Ephraim, percutiet-faciet Jahve iterum foedus suum cum populo Ephraim, cum fera agri, cum volucris caelorum, cum reptili terrae; illa die conteret Jahve arcum, gladium et bellum de terra et quiescere faciet populum suum Israel-Ephraim fiducialiter.

In v. 20a proponunt nonnulli loco M „לְהֵם = cum eis“ expressionem „לְהִי = cum ea (sc. cum muliere mea)“; sed M „לְהֵם = cum eis (sc. cum populo Israel-Ephraim, cum habitatoribus regni Israel)“ bene explicatur exstatico, nervoso, rescisso, vivido et obscuro-aenigmatico stylo hošeano. Sensus non mutatur, sive legas „לְהֵם = cum eis“, sive „לְהִי = cum ea“.

E v. 20a eliminant nonnulli phrasin „בַּיּוֹם הַהוּא = die illa“ tamquam posterius additamentum. Forsan, et forsan non!

In v. 20d legunt nonnulli loco M „וְהִשְׁפַּכְתִּים = et quiescere faciam eos“ expressionem „וְהִשְׁפַּכְתִּיהָ = et quiescere faciam eam (sc. mulierem meam)“ Sensus manet idem! G legunt „καταπαύσε“, 'A legit „κοιμήσω“, Σ Θ legebant ibi forsan „וְהוֹשַׁכְתִּים = et habitare faciam eos“.

21. Poenitentem et emendatam uxorem suam = populum Israel-Ephraim sponsabit sibi Jahve in sempiternum, sponsabit eam sibi in iustitia, iudicio, gratia (=amore) et misericordia.

22. Poenitentem et emendatam uxorem suam = populum Israel-Ephraim sponsabit sibi Jahve porro in veritate et tunc haec uxor = populus Israel-Ephraim cognoscet vere Jahven, maritum suum.

In vv. 21 ab et 22a proponunt nonnulli loco M „וְאִרְשָׁתִּיךָ = (et) sponsabo te“ expressionem „וְאִרְשָׁתִּיהָ = (et) sponsabo eam“. In v. 22b proponunt nonnulli loco M „וְיָדַעְתָּ אֶת־יְהוָה = et cognosces Jahven“ reconstructionem „וּבְדַעַת אֶת־יְהוָה = et in cognitione Jahve“.

Quoad omnes has correcturas textus M, quas nonnulli proponunt in vv. 21ab et 22ab, – quae correcturae inducunt Jahven loquentem de uxore sua = de populo Israel-Ephraim in tertia persona numeri singularis generis feminini – , nos affirmamus non exstare rationem, cur non potuerit Hošea, qui toto nostro allegorico fragmento 24–25. 1–3 prae oculis habuit, uti alio loco demonstravimus, non minus uxorem Jahve = populum Israel-Ephraim quam suam propriam uxorem Gomer, inducere in suo prophetico exstatico, nervoso, rescisso, vivido et obscuro – aenigmatico stylo, qui stylus non est certe diiudicandus secundum regulas rigorosae nostrae syntaxeos, Jahven loquentem de uxore sua = de populo Israel-Ephraim in vv. 21ab et 22ab in secunda persona numeri singularis feminini generis. Immo usus secundae personae numeri singularis feminini generis in vv. 21ab et 22ab loco tertiae personae numeri singul. generis feminini, quae tertia persona numer. singularis generis feminini adhibetur in vv. 24–17. 19, attestatur exstaticum, nervosum, rescissum, vividum et obscurum – aenigmaticum propheticum stylum, attestatur hošeanam originem vv. 21 et 22.

23. Illa die, qua Jahve sponsabit sibi poenitentem et emendatam uxorem suam = populum Israel-Ephraim in sempiternum, in iustitia et veritate (recole vv. 21. 22), erunt etiam caeli et terra faventes populo Israel-Ephraim.

In vv. 23bcd occurrens verbum „עַנָּה“ significat „benigne respondere“.

G omittunt in v. 23b occurrens M „אָעַנָּה“.

In v. 23b' occurrentem phrasin „נְאֻם־יְהוָה“ = dicit Jahve“ putant nonnulli esse posterius additamentum. Nos sustinemus, uti iam supra diximus, hošeanam originem huius phraseos.

24. et **25.** Illa die terra dabit copiosum frumentum, mustum oleumque novum poenitenti et emendatae uxori Jahve = populo Israel-Ephraim, illa die omnia, quae prius populo Israel-Ephraim praenuntiabant et praedicebant res infaustas (recole Hoš 14–9), mutabuntur populo Israel-Ephraim in res prosperas: „Jizreel“ non erit amplius praeco rerum adversarum, „Non misericordiae“ Jahve miserebitur, „Non-populo-meo“ dicit Jahve „Populus-meus“ et „Populus-meus“ clamabit ad Jahven: „Mi Deus!“

In v. 24a occurrentem expressionem „וְאֶת־הַיִּצְהָר“ – oleoque novo“ putant nonnulli esse posterius additamentum. Non videmus cur!

In v. 25a legimus loco M „וְזָרַעְתִּיהָ“ = et seminabo eam“ (i. e. uxorem meam) expressionem „וְזָרַעְתִּיהֶּם“ = et seminabo eum“, i. e. seminabo Jizrelem, de quo immediate ante in v. 24b sermo erat. Haec correctura exposcitur a contextu 24b–25. Cur? In allegorico fragmento 216–24a, sub quo fragmento latet, uti

dictum est, descriptio alterius partis secundae periodi vitae coniugalis Hošae, promittit Jahve se resipiscentem et poenitentem mulierem suam = populum Israel-Ephraim innumeris beneficiis cumulaturum esse. Etiam liberi huius uxoris, quibus in vv. 224b–25 attribuuntur nomina legitimorum liberorum uxoris Gomer, nomina desumpta ex Hoš 14–9, quae nomina secundum Hoš 14–9 res infaustas praenuntiabant et praedicebant, post resipiscentiam et poenitentiam matris non erunt amplius praecones rerum infaustarum: nam secundum allegoricum fragmentum 224b–25 filius Jizreel, cuius nomen „Jizreel (יִזְרְעֵאל)“ etymologice significat idem ac „Deus seminat“ vel „Deus seminabit“ (utique ex intentione vv. 14–5 „Deus seminat – seminabit mala et res adversas“!!), seminatur in terra, i. e. non erit amplius praeco malorum et rerum adversarum prouti in vv. 14. 5, – ergo Jizreel seminatur, non uxor, ergo legendum est: „יִזְרְעֵתִי = et seminabo eum“ et non est legendum: „יִזְרְעֵתִי = et seminabo eam“, – „Non-misericordiae“ Jahve miserebitur et „Non-populo-meo“ dicet Jahve „Populus meus“.

In facto, quod in vv. 224b–25 uxori Jahve, i. e. populo Israel-Ephraim, attribuuntur liberi eadem nomina habentes ac liberi legitimi uxoris Gomer in 14–9, videmus novam rationem affirmandi fragmentum 224b–25 esse fragmentum *allegoricum*, esse fragmentum illius ingeniosae allegoriae contentae in 24–25. 1–3, sub qua ingeniosa allegoria latet descriptio secundae periodi vitae coniugalis Hošae.

*

Vv. 21–3 loco, ubi nunc collocati sunt, interrumpunt suo argumento ideologicum contextum vv. 12–9 et 24–15. Propterea multi critici putant versus 21–3 esse posterius additamentum. Certe hodiernus locus vv. 21–3, collocans hos versus inter 12–9 et 24–15, non est locus primigenius et proprius horum versuum. Vv. 21–3 repraesentant suo argumento apicem quendam ideologicae gradationis vv. 216–25, praeprimis v. 225. Iure meritoque debemus videre in versibus 21–3 ideologicam continuationem et conclusionem versuum 216–25, praeprimis v. 225, propterea tamquam locum primigenium et proprium assignamus versibus 21–3 locum sequentem post v. 225, ex quo loco vv. 21–3 evulsi erant. S. Paulus, qui in epistola ad Romanos 9^{25. 26} allegat Hoš 225. 1, videtur legisse vv. 21–3 post v. 225. Sicuti sustinemus hošeanam originem vv. 216–25, ita etiam defendimus hošeanam originem vv. 21–3, nam stylus et ideologica forma vv. 21–3 consonant stylo et ideologicae formae vv. 216–25, praeprimis stylo et ideologicae formae vv. 223–25. Si Wellhausen, negans hošeanam originem vv. 21–3, non vult admittere collocationem vv. 21–3 post versum 225 dicens (l. c. p.

99): „--da sind sie überflüssig. Denn sie würden einfach wiederholen, was in v. 223–25 schon gesagt wäre; namentlich v. 225 deckt sich völlig mit v. 21–3,“ *tunc nos assentimur sagaci et convincenti iudicio Hoonacker-i dicentis* (l. c. p. 31) de ideologico argumento vv. 21–3: „Wellhausen fait observer que dans ces conditions 21–3 fera double emploi avec la finale du chapitre 2. Cela est-il bien sûr? La finale du chapitre 2 (nempe v. 225) se borne à annoncer le pardon de Jahvé et le changement heureux de relations entre Jahvé et Israël; tandis que 21–3 dépasse ce point de vue et expose les conséquences du pardon en ce qui concerne les rapports entre Israël et Juda“. Quoad v. 23 non subscribimus autem opinioni Hoonacker-i, qui (l. c. p. 32) *versum 23 putat esse „glose probable“*.

1. V. 21 cohaeret sub respectu ideologico arcte cum vv. 223–25. Illa die, qua caeli et terra erunt faventes poenitenti et emendatae uxori Jahve = populo Israel- Ephraim (recole vv. 223 – 25!), illa die erit populus Israel-Ephraim numero suo similis innumerabili et immensurabili arenae maris, illa die mutabitur appellatio huius populi: „Non-populus-meus“ in novam honorificam appellationem: „Filius Dei vivi“.

2. Die, qua poenitens et emendata uxor Jahve = populus Israel-Ephraim redibit ad Jahven, illa die filii Juda et filii Israel congregabuntur in unum, i. e. regnum meridionale (regnum Juda) et regnum septentrionale (regnum Israel) formabunt iterum unum unitum regnum sicut olim diebus Davidis et Salomonis, ponent sibi unum caput, i. e. unum communem regem, illa die uniti filii Juda et Israel exhibunt de terra sua ad dilatandum unitum regnum per novas acquisitas regiones, nam illa dies erit iterum unito populo Juda et Israel-Ephraim *dies gloriosa Jizreel*, toto caelo diversa ab ista funesta die Jizreel praedicta in vv. 14.5, qua robur infidelis et obstinacis uxoris Jahve = populi Israel-Ephraim fractum est in valle Jizreel.

Si nos ita explicamus sensum v. 2, tunc patet prophetam Hošeam expressisse in v. 2 suum religiosum et politicum „credo“ in futuram restaurationem pristini uniti regni aetatis Davidis et Salomonis. Hoc futurum unitum regnum, continens ambo priora divisa regna Juda et Israel, habebit secundum persuasionem Hošae unum caput, unum regem. Hic unus et communis rex erit utique ex familia davidica, prouti hoc Hošea expresse confitetur in v. 35. Sic v. 2 repraesentat nobis „religiosum et politicum ideale“, ferventis patriotae Hošae. Ceterum allegamus lectorem ad nostras adnotationes ad v. 35. Rebus sic stantibus reicimus opinionem eorum, qui in v. 2 (similiter ac in vv. 21. 3) vident posterius, postexilicum additamentum. In v. 2 non fit ser-

mo de reditu Israelis ex captivitate, prouti putant ii, qui loco M „מִן-הָאָרֶץ“ legere volunt „מִן-הָאָרְצוֹת“ = de terris (regionibus)“, vel „מִן אֶרֶץ גְּלוֹתָם“ = de terra captivitatis suae“ (sic Wellhausen, l. c. p. 99), sed fit sermo de dilatando regno unito per novas acquisitas regiones futura gloriosa die Jizreel. Solummodo proposita nostra explicatione v. 2 nullam parat difficultatem explicatio versus 2d: „nam magnus erit dies Jizreel“. Nam stante nostra explicatione v. 2 repraesentat v. 2d apicem quendam ideologicae gradationis eorum, quae de „Jizreel“ dicta sunt in vv. 224b. 25a. Ita versus 2d etiam affert indirectum ideologicum testimonium versum 22 et proinde etiam versus 21. 3 collocandos esse post vv. 224. 25 tamquam in locum suum primigenium et proprium.

3. Versus 23 repraesentat summum apicem ideologicae gradationis et finalem ideologicam conclusionem totius fragmenti 216–25. 1–3. Sensus v. 3 est hic: Illa gloriosa die Jizreel, quando ex prioribus duobus divisis regnis unitum regnum cum uno communi capite-rege dilatabitur per novas acquisitas regiones, illa gloriosa die Jizreel ubique nominabuntur fratres et sorores huius uniti regni, i. e. habitatores huius uniti regni, „Populus-meus“ et „Misericordia“. Illa gloriosa die Jizreel attribuetur enim iure meritoque hoc honorificum nomen: „Populus-meus“ – „Misericordia“ habitatoribus uniti regni: habitatores uniti regni enim adhaerebunt fideliter Jahve, habebunt, praeprius habitatores prioris divisi regni septentrionalis Israel-Ephraim, in templo hierosolymitano centrum cultus divini.

In v. 3a proponimus loco M „אָמְרוּ“ = dicite“ lectionem „אָמְרוּ“ = dicent“; facile intelligitur, quomodo primigenium, vocalibus non distinctum „אָמְרוּ“ legi potuerit „אָמְרוּ“ (forma imperat.)“ loco „אָמְרוּ“ (tertia pers. plur. perf.)“, eo magis, quod v. 23 evulsus simul cum vv. 21. 2 ex suo primigenio et proprio loco post v. 225 et collocatus ante versum 24 habuit pro suo successore versum 24, qui versus 24 incipit cum verbo „רִיבוּ“ = litigate“, quod est forma imperativi.

In vv. 3a et 3b legunt nonnulli cum G loco M „לְאֶחֶיכֶם“ = fratribus vestris“, „לְאֶחֻוֹתֵיכֶם“ = sororibus vestris“ expressiones „לְאֶחֶיכֶם“ = fratri vestro“, „לְאֶחֻוֹתֵיכֶם“ = sorori vestrae“. Nos sustinemus lectionem M, quae melius in ideologicum contextum quadrat.

Adiungimus: Etiam versus 23 repraesentat apicem quendam ideologicae gradationis eorum, quae de „Populo-meo“ et de „Misericordia“ dicta sunt in vv. 225bc, et propterea affert v. 23 indirectum ideologicum testimonium hunc versum 23 et proinde etiam versus 21. 2 collocandos esse post versum 225 tam-

quam in locum suum primigenium et proprium. Utique reicimus opinionem Hoonacker-i, qui videt in v. 23 tantum „glose probable“.

Si Hošea loquitur de filiis Juda et Israel in v. 22 in 3. pers. plural. et in v. 23 in 2. pers. plural., hoc bene explicatur exstatico, nervoso, rescisso, vivido et obscuro-aenigmatico stylo huius prophetae.

*

Reminiscentiae historicae: in vv. 217^{bc} fit mentio ingressus ex Aegypto proficiscentis prisci Israelis per vallem ‘Akor in terram Canaan (confer Jos 7²⁴. 26, 157, Is 65¹⁰); in v. 217^a fit mentio exodi Israelis ex Aegypto.

*

Vv. M. 21–3 aequiparantur vv. 110–11, 21 textus V. – Vv. M 2^{25.1} allegat s. Paulus in epistola ad Romanos 9²⁵. 26.

*

Quod iam supra diximus, hoc ibi adhuc una vice repetimus: Vv. 216–25. 1–3, – excepto solummodo versu 218^c –, referuntur primo ordine ad coniugium Jahve cum populo Israel-Ephraim, cui populo, qui est uxor Dei Jahve, promittitur a marito Jahve, si hic populus resipuerit et poenitentiam egerit, venia et futura melior felix florensque conditio. Secundo ordine autem referuntur hi versus 216–25. 1–3 ad coniugium Hošeae cum Gomer (versus 218^c refertur etiam primo ordine ad coniugium Hošeae cum Gomer) et sub forma allegoriae describitur in iis illa altera pars secundae periodi coniugalis vitae Hošeae, qua uxor Gomer post transactam longam vitam scelestam et adulteriis plenam tandem resipiscit, poenitentiam agit et venia digna efficitur.

CAPUT III.

In cap. 31^{abc.} 2. 3 delineat Hoſea tertiam periodum suae vitae conjugalis, qua periodo poenitens et resipiscens Gomer a marito Hoſea redimitur et in domum eius recipitur ; imponitur autem uxori Gomer ab Hoſea certum tempus probationis ad satisfaciendum pro peccatis secunda periodo commissis. In 31^{def} 4. 5 transit Hoſea a suo matrimonio ad matrimonium Jahve cum populo Israel (Ephraim), cuius ultimi matrimonii imago matrimonium Hoſeae erat, et declarat similem sortem experturam esse poenitentem et resipiscentem uxorem Jahve = populum Israel (Ephraim) ex parte mariti Jahve.

1. Et dixit Jahve mihi :

„Iterum vade,
ama mulierem amatam ab alio et adulteram.
Sic amat Jahve filios Israel ;
ipsi autem convertuntur ad deos alienos
et amant placentas uvarum.“

2. Tunc emi eam mihi quindecim argenteis, chomero hordei et leteco hordei.

3. Et dixi ei :

„Multos dies sedebis apud me,
non fornicaberis et non eris viri,
sed etiam ego non ero tuus.“

4. Nam multos dies sedebunt filii Israel sine rege et principe, sine sacrificio et lapide memoriali, sine efodo et terafim.

5. Postea convertentur filii Israel, quaerent Jahven, Deum suum, et Davidem, regem suum, et cum tremore se conferent ad Jahven et ad bonum eius in fine dierum.

ADNOTATIONES

Prouti iam supra, initio nostrae latinae versionis c. 3, commemoravimus, describit Hošea in vv. 3_{1abc. 2. 3} tertiam periodum sui matrimonii. Facit hoc stylo historico et epico, forma autem poetica (oratione numeris adstricta). Lector recolat ibi ea, quae diximus in nostris adnotationibus ad Hoš 1₃. Eventus enarrati in vv. 3_{1abc. 2. 3} sunt intelligendi et accipiendi tamquam facta historica.

1. Sensus v. 1 est hic :

Jahve exhortatur Hošeam, ut iterum vadat et amet, i. e. revocet in domum suam, uxorem Gomer, non multum temporis ante adhuc amatam ab alio et adulteram, nunc autem poenitentem et resipiscentem. Amet Hošea poenitentem et resipiscentem Gomer denuo coniugali amore sincero, sicuti Jahve sincere amat filios Israel-Ephraim, quamvis hi amore Jahve minus digni sint, nam convertuntur ad deos alienos, amant placentas uvarum, i. e. sunt dediti cultui idololatratico!

Hic sensus, – et nullus alius –, inest versui 1. „אִשָּׁה = mulier“ v. 1c est eadem Gomer, uxor Hošeae, de qua narrat c. Hoš 1. Hoc cum Hoonacker-o et Wellhausen-o tenemus defendimusque contra multos exegetas – criticos veteres et modernos. Bene scribit Wellhausen (l. c. p. 104): „Natürlich ist es die Gomer bath Diblaim, die Hošea noch einmal lieben soll. Denn die Bedeutung der Handlung geht verloren, wenn die hier (nempe in 3_{1c}) erwähnte Person nicht die selbe ist wie in Kap. 1. Wenn Hosea ein neues Weib nehmen soll, das zu ihm bis dahin in keiner Beziehung gestanden hat, das also auch, wenn es אהבת רע ומנאפת heißt, nicht ihm, sondern einem Dritten die Ehe gebrochen hat, was soll das für das Verhältnis Jahves zu Israel besagen? will er das treulose Israel, das Weib seiner Jugend verstoßen und dafür ein neues Volk, ein anderes Weib nehmen – aber nicht etwa ein reines und treues, sondern eins, das auch schon die Ehe gebrochen hat, nur nicht ihm? Das wäre Aberwitz. Es widerspricht zudem der folgenden Deutung: sowie Jahve *die Kinder Israel* lieb hat, trotzdem sie sich fremden Göttern zuwenden. Vielmehr, nur in Bezug auf Hosea kann אהבת רע ומנאפת gesagt sein; das Weib hat *ihm* die Ehe gebrochen.“ – „אִשָּׁה = mulier“ v. 1c est ergo mulier Gomer c. 1, de qua compertum habemus ipsam prima periodo coniugalis vitae genuisse Hošeae tres legitimos liberos (12–9), secunda periodo vitae coniugalis primum adulteriis indulsisse (24–15) et ab Hošea domo expulsam esse (vv. 28. 9 collati cum vv. 3_{1–3}), deinde autem poenitentiam egisse

et resipuisse (2_{16–25. 1–3}). Haec „גֹּמֶר“ = mulier = „Gomer“ nominatur in v. 3_{1c} „amata ab alio et adultera“, quamvis hoc temporis momento, i. e. initio tertiae periodi vitae coniugalis Hošēae, quod initium describit versus 3₁, erat Gomer iam uxor poenitens et resipiscens, prouti scimus ex 2_{16–25. 1–3}. Fuit nempe prius amata ab alio et adultera, sed hoc temporis momento, de quo agitur in v. 3₁, iam non est, – est iam poenitens et resipiscens. Rem se ita habere, i. e. iam poenitentem et resipiscentem Gomer appellatam esse in v. 3_{1c} „mulierem amatam ab alio et adulteram“ *tantummodo ratione praeteritae vitae adulterae et incestuosae* elucet:

a) Ex vv. 3_{1abc}. Hic exhortatur Jahve Hošeam, ut iterum vadat et amet „mulierem amatam ab alio et adulteram“. Certe non potuisset Jahve exhortari Hošeam, ut iterum sincero amore coniugali amaret uxorem suam Gomer amatam ab alio et adulteram, si hanc suae praeteritae vitae adulterae interea non poenituisset et si haec (nempe Gomer) interea non resipuisset, nam hoc in casu exhortatus esset Jahve Hošeam, ut Hošea quasimodo approbaret praeteritam vitam suae uxoris, quod certe sanctitati Jahve repugnat. Ne dicas etiam in v. 1₂, initio primae periodi vitae coniugalis, Hošeam a Jahve iussum esse ducere in matrimonium „mulierem fornicationum et liberos fornicationum“. Nam, sicuti in nostris adnotationibus ad v. 1₂ demonstravimus, erat Gomer, quando eam Hošea in vv. 1_{2. 3} in matrimonium duxit, virgo incorrupta et fornicationibus non dedita et verba v. 1_{2c} directa a Jahve ad Hošeam: „Vade, sume tibi mulierem fornicationum et liberos fornicationum“ scripta sunt a propheta – poeta Hošea demum tempore posteriore, – verosimiliter tertia periodo vitae coniugalis Hošēae – , respectu secundae periodi vitae coniugalis, qua secunda periodo Gomer revera erat „mulier fornicationum“ et genuit filios illegitimos – „liberos fornicationum“.

b) Ex vv. 3_{1def}. Vv. 3_{1def} indicant rationem, cur debeat Hošea iterum amare sincero amore coniugali poenitentem et resipiscentem uxorem Gomer: α) primo propterea, quia etiam Jahve amat tali sincero amore coniugali uxorem suam = filios Israel; secundo eo magis propterea, quia Jahve amat uxorem suam = filios Israel, quamquam filii Israel = uxor Jahve convertuntur ad deos alienos et amant placentas uvarum, sunt ergo non poenitentes et non resipiscentes, dum uxor Hošēae Gomer, prius quidem amata ab alio et adultera, nunc est poenitens et resipiscens. – Ergo copula „וְ“ in v. 3_{1e} (וְהִיא = ipsi autem) est sumenda sensu adversativo. – Tali modo, – prouti nunc fecimus, – explicandum et intelligendum esse v. 3₁ patet insuper ex toto capite 2, quod caput, prouti in nostris adnotationibus ad c. 2 superabunde demonstravi-

mus, describit secundam periodum vitae coniugalis Hošae, qua periodo Gomer indulget fornicationibus et adulteriis, deinde autem respiscit et poenitentiam agit.

Ex facto, quod in v. 31c fit sermo solummodo *indeterminate* de אִשָּׁה אֲהַבְתָּ וּמִנְאֶפֶת רַע – muliere amata ab alio et adultera“, concludunt nonnulli critici agi in vv. 31–3 de muliere alia, distincta a Gomer c. 1. Si enim, dicunt hi critici, ageretur in vv. 31–3 de iam ex c. 1. nota muliere Gomer, tunc in v. 31c scribendum esset modo determinato: „הָאִשָּׁה“, i. e. illa iam notissima mulier (Gomer). – Immerito! Nam ratio, cur Hošea in v. 31c nominat mulierem Gomer solummodo *indeterminate*: „אִשָּׁה אֲהַבְתָּ רַע וּמִנְאֶפֶת“ loco determinatae expressionis: „הָאִשָּׁה אֲהַבְתָּ רַע וּמִנְאֶפֶת“, est eadem, quam observavimus toto capite 2: modus delicatissimus et summopere parcens antea infideli uxori Gomer. Quam nostram rationem adducit etiam Hoonacker scribens (l. c. p. 33): „Bornons-nous à constater ici que l'on ne peut conclure à la distinction du fait que le texte parle *d'une femme*, sans indiquer explicitement qu'il s'agit bien de la femme d'Osée lui-même. Car il serait très possible que cette manière de la caractériser uniquement par la double épithète, qui accompagne sa mention, eût pour objet de marquer à la fois l'indignité de la femme et toute l'étendue du sacrifice demandé à Osée. Il est à noter, dans tous les cas, qu'Osée a cru pouvoir se dispenser de raconter dans quelles conditions Gomer se serait séparée de lui.“

In v. 1c volunt nonnulli loco M „אֲהַבְתָּ רַע = amatam ab alio“ legere cum GS expressionem „אֲהַבְתָּ רַע = amantem alterius (viri)“; nos sustinemus lectionem M, agitur enim ibi de Gomer amata prius ab alio, nunc autem poenitente et respiciente.

Si in v. 1d, qui versus est pars directae orationis Jahve in 31^{bcd}, expectamus loco „אֲהַבְתָּ יְהוָה“ expressionem „אֲהַבְתָּ = amo“, tunc haec parva formalis dissonantia bene et facile explicatur exstatico, nervoso, rescisso, vivido et obscuro-aenigmatico stylo prophetae Hošae, qui stylus non est diiudicandus secundum nostras scholares regulas grammaticas. Certe non praebet „אֲהַבְתָּ יְהוָה“ ullum argumentum non-hošeanae originis c. 3, prouti nonnulli critici volunt.

Si Marti quoad „אֱלֹהִים אֲחֵרִים“ v. 1e dicit (l. c. p. 33): „Die Aussage 31, daß die Israeliten sich den אֱלֹהִים אֲחֵרִים zuwandten, steht mit dem Urteil Hoseas im Widerspruch, für den die Ba'alim keine *anderen Götter*, sondern kanaanitische Jahwebilder, ferner nur Holz oder Stein, also auch keine *Götter* sind,“ tunc bene respondet ad hanc parum fundatam assertionem Marti-

criticus Hoonacker (l. c. p. 33): „Que les ‚dieux étrangers‘ de 3₁ soient une conception différente de celles de Be‘alim du ch. 2 (nempe v. 2₁₀), lesquels ne seraient autre chose que ‚des images cananéennes de Jahvé‘, nous n’en croyons rien; le ‚Baal‘ lui-même, c’est-à-dire la divinité étrangère qui se concrétise dans les Be‘alim, est nommé comme objet du culte idolâtrique en vue 2₁₀, dans l’incise finale qui n’est pas une glose“. – Vide nostrum tractatum in Prolegomenis „Qualis erat cultus idololatricus, quem exprobrat Hošea populo Israel-Ephraim?“

In v. 1f occurrens expressio „אֲשֵׁי עֲנָבִים“ designat „placentas uvarum“, quae in idololatrigo cultu alienorum deorum offerebantur et a sacrificantibus utique etiam comedebantur. Wellhausen dicit (l. c. p. 105): „Die Traubenkuchen widersprechen der blutigen Einfachheit des altisraelitischen Cultus“. „Placentarum“ oblatarum in idololatrigo cultu facit mentionem Isaias 16₇, Jeremias 7₁₈. Nomen „אֲשֵׁי עֲנָבִים“ etymologice est derivandum a „אָשַׁן = contundere“, i. e. contundere aliquid ad solidam massam obtinendam (assyri. uššušu) [confer Riedel, *Alttest. Untersuch.*, p. 15s.]

2. Hošea obtemperans mandato a Jahve dato emit poenitentem et resipiscentem uxorem suam Gomer quindecim argenteis, chomero hordei et leteco hordei.

Oritur quaestio, cur debuerit Hošea solvere pro revertente poenitente et resipiscente Gomer, quae erat eius propria uxor, adhuc quindecim argenteos, chomerum hordei et letecum hordei. Nostra opinio, quam merito putamus verosimillimam, est haec: Gomer, uxor Hošeae, secunda periodo vitae conjugalis Hošeae indulset fornicationibus et adulteriis. Propterea est a marito Hošea omnibus iuribus et privilegiis bonae uxoris privata et domo expulsa (recole adnotationes nostras ad 2₄₋₁₆!). Domo Hošeae expulsa Gomer adhaesit suis amatoribus, sed haec non erat ultima statio incestuosae vitae Gomer infidelis. Derelicta a suis amatoribus infidelis Gomer, pressa penuria et fame, cadit in servitutem, fit serva, ut servilibus laboribus salvaret vitam suam. Et in hac rerum conditione fit Gomer poenitens et resipiscens, poenitentis et resipiscentis miseretur ex mandato Jahve Hošea (recole verba Jahve 3_{1abc}!) et vult eam in domum suam reducere. Sed quia Gomer erat serva, debet eam Hošea a domino ipsius in libertatem redimere. Hošea redimit servam Gomer, solvit pro ea domino pretium. Quantum pretium? Pretium quindecim argenteorum, chomeri hordei et leteci hordei. Et hoc ipsum pretium solutum ab Hošea pro Gomer clare demonstrat mulierem Gomer fuisse servam. Nam Hošea solvit quindecim argenteos, chomerum hordei et

letecum hordei, i. e. idem aequivalens pretium, quod praescribitur in Ex 21³² pro redimendo servo vel pro redimenda serva (in Ex 21³² praescribitur pretium triginta argenteorum [siclorum]). Audiamus Marti-um scribentem (l. c. p. 35, 36): „Der Kaufpreis besteht in fünfzehn Silberschekel, d. i. ungefähr 45 frs. oder 36 Mark, und einem Chomer Gerste und einem Letek Gerste, d. i. 546, 6l, also beinahe 5½ Hektoliter Gerste. Das Chomer ist nämlich dasselbe Mass wie Kor = 364, 4 l (vgl. Hes 45^{11.14}) und Letek, das nur hier im AT vorkommt, wird von der jüdischen Tradition als ½ Chomer bestimmt. Der Geldwert dieses Quantum Gerste lässt sich nach II Reg 7^{1.16.18} annähernd bestimmen. Elisa sagt dort, nach der Aufhebung der Belagerung von Samarien solle man für einen Schekel (circa 3 frs.) 2 Sea Gerste bekommen. Da 1½ Chomer = 45 Sea sind (vgl. Benzinger Archäol. 184), besaßen sie also den Wert von ungefähr 67½ frs. oder 54 Mark. Doch scheint Elisa keinen übermäßig billigen, sondern einen über der normalen Höhe stehenden Preis zu nennen, so dass man in gewöhnlichen Zeiten für einen Schekel wohl 3 Sea Gerste bekommen mochte und die 1½ Chomer somit nur einen Wert von 45 frs. resp. 36 Mark repräsentieren mochten. Die eine Hälfte wäre dann in Geld und die andre in Naturalien erlegt worden, und der ganze Kaufpreis beliefe sich dann auf die Summe von 30 Schekel = 90 frs., resp. 72 Mark, was nach Ex 21³² genau dem Werte eines Sklaven entspricht.“ – – – Ergo poenitens et respiscens Gomer, quando Hošea in 3² pro ea pretium quindecim argenteorum (siclorum), chomeri hordei et leteci hordei solvit, erat serva, non erat uxor cuiusdam alterius viri, nam redemptio propriae expulsae et iterum nuptae uxoris erat interdicta per legem (vide Dtn 24¹⁻⁴, Jer 3¹), mulier, quae in 3² emitur ab Hošea quindecim argenteis, chomero hordei et leteco hordei, non erat etiam, prouti putat e. gr. Marti (Marti habet ceteroquin c. 3 pro posteriore additamento non-hošeano), secunda, a Gomer c. 1 distincta uxor Hošae.

In v. 2a in forma „אֲנִי־רָקִי“ occurrens dageš est scriptum ad tuendam consonantem „כ“ ante consonantem „ר“. Vide Gesenius- Kautzsch, Hebr. Gram., 27. Aufl., § 20h.

In v. 2b legunt G loco M „לְתֵךְ שְׁעָרִים“ = letecum hordei“ expressionem „ὄβελ οἴνου = uter vini“. Marti bene dicit (l. c. p. 36): „Wenn LXX an Stelle „לְתֵךְ שְׁעָרִים“ = ὄβελ οἴνου, einen Schlauch Wein, bietet, so ist anzunehmen, daß sie das sonst erst in der Mischna vorkommende Mass „לְתֵךְ“ nicht kannte und eine andere Naturalgabe einsetzte, die vielleicht nach der ihr bekannten Sitte beim Brautkauf üblich war.“ – Lectio M est ergo primigenia.

Ex modo, quo auctor v. 2 adeo minutatim et adeo anxie enumerat pretium redemptionis, iure meritoque concludendum est agi hîc de facto historico.

3. In domum Hoſeae receptae poenitenti et resipiscenti Gomer imponitur a marito Hoſea aliquod tempus probationis ad satisfaciendum pro delictis secundae periodi: Multos dies erit Gomer in domo Hoſeae, non solum non fornicabitur cum aliis viris, – quod ceteroquin intelligitur per se – , sed etiam se abstinebit a licito coitu maritali cum Hoſea.

In v. 3d legenda est loco corrupti M „אֲנִי אֶלְיָךְ“ expressio „אֲנִי אֶלְיָךְ = ego non ero tuus“. Correctura אֲנִי לֹא אֶבְרָא אֶלְיָךְ = ego non intrabo ad te“, quam proposuerunt Aben Esra et Kimchi, quam proponunt Wellhausen (l. c. p. 105) et Stade (Z A T W 1903, p. 161 – 163.), itidem correctura „אֲנִי לֹא אֶלְיָךְ אֶלְיָךְ = ego non vadam ad te“ non arrident nobis; sunt enim sub respectu textuali valde quaesitae.

In v. 3d in phrasi „וְגַם“ est copula „וְ“ vertenda sensu adversativo: „וְ = sed.“

*

Iam in adnotationibus nostris ad cc. 1 et 2 lectorem attentum reddidimus Hoſeam semper applicare eventus primae et secundae periodi sui matrimonii ad eventus matrimonii intercedentis inter Jahven – maritum et populum Ephraim (Israel) – uxorem et vice versa. Similiter agit Hoſea in c. 3, ubi describit tertiam periodum sui matrimonii. Ab eventibus tertiae periodi sui matrimonii, descriptis in vv. 3₁₋₃, transit Hoſea in vv. 3₄₋₅ ad describendos futuros eventus matrimonii intercedentis inter Jahven – maritum et populum Ephraim (Israel) – uxorem. Erat enim ex voluntate Jahve, sicuti Hoſea persuasum habuit, etiam tertia periodus matrimonii Hoſeae imago matrimonii intercedentis inter Jahven – maritum et populum Ephraim (Israel) – uxorem. Etiam vv. 3_{4.5} scripti sunt forma poetica (oratione numeris adstricta).

4. Sicuti poenitens et resipiscens Gomer, uxor Hoſeae, sedebit tertia periodo matrimonii Hoſeae primum multos dies, – qui dies erunt dies probationis et satisfactionis pro peccatis commissis secunda periodo matrimonii – , in domo Hoſeae et non fornicabitur neque utetur etiam licito coitu maritali cum Hoſea, sic etiam uxori Jahve = filiis Israel (Ephraim) imponetur a marito Jahve certum quoddam longius tempus poenae et probationis simul ad satisfaciendum pro peccatis infidelitate erga Jahven commissis, quo tempore erunt filii Israel-Ephraim (= uxor Jahve) sine rege et principe, sine sacrificio et lapide memoriali, sine efodo et terafim.

I v. 4a nominati „rex et princeps“ (sub „principe“ sunt intelligendi opti-

mates et primi homines rem publicam regentes, coadiutores et consiliarii regis) multum contulerum pravo exemplo ad idololatricum cultum, cui addictus erat populus, et incessantibus litibus, machinationibus et agitationibus ad interitum rei publicae, prouti Hošea fusius enarrat in 5₁, 7₄₋₇. 16, 8₄, 13₁₁; in vv. 4bc nominatae res: „sacrificium, lapis memorialis (מִצֵּבֶה), efod, terafim“ erant totidem occasiones, quibus usus est infidelis populus ad idololatricum cultum peragendum. Omnibus his (rege, principe, sacrificio, lapide memoriali, efodo, terafim) carebit populus isto longiore tempore poenae et probationis.

Quoad res in v. 4c nominatas: „אֵפוֹד וְתַרְפִּים“ sunt perpendenda verba Marti-i (l. c. p. 37): „Ephod und Teraphim sind nach der gewöhnlichen Ansicht aus wertvollerem und weniger wertvollem Stoff (Metall oder Holz) hergestellte Gottesbilder; aber nach der gründlichen Untersuchung von Theodore C. Foote (The Ephod: its Form and Use, Baltimore 1902) ist אֵפוֹד eher eine Tasche, d. h. ein Instrument zur Wahrsagung, eine κληρωτρὶς, und die תַרְפִים sind die dazu notwendigen Lose, vielleicht Gottesbildchen(?)“. Certe latet in v. 4 ironia quaedam ex parte scriptoris Hošeae, Wellhausen non prorsus inepte dicit (l. c. p. 105): „Es geschieht nicht ohne einen Anflug von Hohn, dass Hosea hier Maseba Ephod und Theraphim mit unschuldiger Miene aufzählt, als etwas was man im Exil schwer entbehren werde: das gehört ja nun einmal dazu, so liebt ihr es ja!“

5. In v. 4 commemoratum longius tempus poenae et probationis reddet filios Israel (Ephraim) [= uxorem Jahve] poenitentes et resipiscentes, poenitentes et resipiscentes filii Israel (Ephraim) convertentur, i. e. emendabuntur, quaerent Jahven, Deum suum, et Davidem, regem suum, bene conscii praeteritorum commissorum peccatorum se conferent cum tremore ad Jahven et ad bonum eius in fine dierum.

Sunt critici, qui totum caput 3 putant esse posterius additamentum originis non-hošeanae, innixi praeprimis versu 3₅, ubi fit sermo de futura meliore et feliciore conditione populi Israel (Ephraim). Quoad hos criticos ablegamus lectorem ad nostra „Prolegomena“ (tractatus „De fragmentis libri Hošeae in quibus fit sermo de futura meliore, florente felicique conditione populi Israel-Ephraim et populi Juda“) et ad nostras adnotationes spectantes Hoš 5₁₅₋₆₃, 11₈₋₁₁, 14₂₋₉, ubi superabunde demonstramus Hošeam, prophetam et ferventem patriotam, non solum potuisse, sed etiam debuisse in suo scripto loqui de futura meliore et feliciore conditione populi Israel (Ephraim). [Audacem et parum probabile et ipsi textui vim in-

ferentem sententiam de capite 3 proponit Marti (l. c. p. 34): „Die Erzählung (nempe narratio c. 3), die in der That Allegorie und nicht Geschichte sein will, wurde . . . eingefügt zum Zwecke, das Schicksal Nordisraels darzustellen; denn der, welcher Cap. 3 einfügte, fasste, ohne sich an 14f. zu stossen, Cap. 1 und 2 als Darstellung der Geschichte Judas, und zu dieser Beigabe von Cap. 3 veranlasste ihn die Allegorie Hesekiels von den beiden Frauen Ohola = Samarien und Oholiba = Jerusalem (Hes 23). — Nach dem Interpolator von Cap. 3 hatte somit der Prophet zwei Frauen nebeneinander (vgl. Dtn 21¹⁵): Gomer-Juda und אִשְׁרָאֵל — Israel. Cap. 1 (vom Interpolator als Allegorie aufgefasst) und Cap. 2 stellen das Geschick Judas, Cap. 3 dasjenige Israels dar. Cap. 3 steht am richtigen Orte, denn es will die Israel betreffende Parallele zu Cap. 1 und 2 geben; es ist weder Fortsetzung von Cap. 1 noch von Cap. 2, sondern das Seitenstück zu 12—9 24—25 (wohl zu merken: 2^{15b}—25 inbegriffen), also später als der unter allen Umständen schon nachexilische Anhang 2^{15b}—25. Vielleicht geht auf den Interpolator von Cap. 3 auch die Überschrift 1^{2a} (= nostris versionibus 1^{2ab}) zurück.“ — Quot propositiones, tot non demonstratae et non demonstrabiles assertiones Marti-i!!] Sed etiam nonnulli critici, qui sustinent hoſeanam originem c. 3 (e. gr. Wellhausen), vident in verbis v. 3^{5b}: „וַיֵּאָתָּה דָּוִד מֶלֶכְךָם = et Davidem, regem suum“ posterius, non hoſeanum additamentum [Wellhausen (l. c. p. 105): „eine judaistische Interpolation], affirmantes Hoſeam, civem regni Israel et subditum dynastiae non-davidicae, non potuisse loqui in suo scripto de Davide, de dynastia davidica tamquam de regnante dynastia futurae melioris et felicioris rei publicae Israel. Immerito! Nos sustinemus hoſeanam originem verborum v. 3^{5b}: „וַיֵּאָתָּה דָּוִד מֶלֶכְךָם = et Davidem, regem suum“, nam haec verba optime consentiunt politicae doctrinae et politicis sentiis Hoſeae, manifestatis in libro ipsius. Ne perdamus inutiliter verba, citamus classicum testimonium Hoonacker-i (l. c. p. 38): „La connexion qui vient d’être signalée entre la promesse du v. 3⁵ et le contexte, nous défend d’y voir — — une addition d’époque plus récente. — — ,et David leur roi‘ — — , un roi issu de la lignée David. Ce roi idéal de l’avenir est encore appelé David Jer 30⁹, Ézéché 34²³. 37²⁴. Il est naturel de supposer que c’est dans le royaume du Nord qu’est née, avant l’exil, cette conception de la future restauration. Plusieurs auteurs (Stade, Geschichte d. V. Israel, I, 577; Wellhausen; Valetton [avec hésitation] etc.) considèrent la mention de *David leur roi* comme interpolation. Mais elle est en parfaite harmonie avec la doctrine d’Osée, qui, non content de condamner la dynastie de Jéhu (14), se déclare en général adversaire de la royauté de Samarie,

d'origine schismatique 8₄, 10₃, 13₁₀, se rappeler encore 2₂ (hébr.), et la parole du v. précédent 3₄ (sans roi et sans prince — —).“

Versus 5c: „אֶל-טוֹבוֹ = ad bonum eius“, i. e. ad bonum Jahve, i. e. „ad dulcia illa ac suavia et verae beatitudinis fecundissima bona“ (Knabenbauer, l. c. p. 52), quae praebebit Jahve poenitenti et resipiscenti populo Israel (Ephraim) in illa futura meliore et feliciore re publica.

Versus 5 c: „בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים = in fine dierum“, i. e. illo tempore, quo dies poenae et probationis poenitentis et resipiscentis Israelis (Ephraimi) finientur per erectionem melioris et felicioris rei publicae sub regimine dynastiae davidicae.

In v. 3₄ loquitur propheta Hošea de tempore futurae poenae et probationis populi Israel (Ephraim) tantummodo indeterminate, tantummodo tamquam de tempore, quo Israel (Ephraim) erit sine rege et principe, sine sacrificio et lapide memoriali, sine efodo et terafim. Determinatius describit propheta hoc tempus futurae poenae et probationis aliis locis sui scripti: secundum hanc determinatiorem descriptionem futurae poenae et probationis Israelis (Ephraimi) regnum Israel cum sua dynastia totaliter destruetur (1₄–6, 4₄–5, 16_{ss.}, 5, 8₇, 8, 13₁ – 14₁ etc.), habitatores regni deportabuntur tamquam captivi vel in Aššur (confer 9_{3c}, 11_{5b}, 13₇, 8, 15), vel in Aegyptum (confer 9_{3b}, 6, 11_{5a}) vel in desertum Arabicum (confer 2₁₆, 17), quod ultimum utique pertinet ad Aššur et ad Aegyptum. Haec circumstantia, quod propheta sibi repraesentat futuram poenam et probationem Israelis (Ephraimi) tamquam deportationem vel in Aššur, vel in Aegyptum, vel in desertum Arabicum, clare testatur hošeanam originem talium locorum scripti Hošee; nam si hi loci scripti essent tempore posthošeano, tempore exilico vel postexilico, tunc occurreret his locis nobis modo exclusivo sermo de deportatione in Aššur, in quam terram revera populus Israel (Ephraim) deportatus erat.

In v. 3₅ describitur futura melior et feliciore res publica poenitentis et resipiscentis Israelis (Ephraimi): haec futura feliciore res publica erit timens et colens Jahven, super eam regnabit dynastia davidica. Aliis locis sui scripti describit Hošea adhuc determinatius hanc futuram rem publicam: in ea erunt unita sub communi capite (sub uno rege) regna Israel et Juda (conf. 2₂), haec res publica erit incolis ditissima (confer 2₁), tempus huius novae rei publicae erit tempus summae beatitudinis et felicitatis (confer 5₁₅–6₃, 11₈–11, 14₂ ss., 2₁₆–25). Perfecte impletae sunt hae prophetiae Hošee de nova feliciore re publica Israelis in regno Messiano, in Ecclesia Christi, quod factum, quamvis ex instinctu divino ab Hošea praedictum, in sua tota extensione et profunditate

non erat ipsi Hošae plene notum. Tales enim erant prophetae: propheta-
bant ex instinctu divino multa, quorum extensionem et profunditatem non-
numquam ipsi non plene perspiciebant.

*

In v. 3^{sb} fit reminiscencia regis Davidis.

CAPUT IV.

Moralis ruina populi Israel (41—3).

1. Audite verbum Jahve, filii Israel,
quia lis est Jahve cum habitatoribus terrae:
non est enim fides, non est amor,
non est cognitio Dei in terra.

2. Periurium, mendacium et homicidium,
furtum et adulterium irrepserunt,
sanguis sanguinem attigit.

3. Propterea lugebit terra,
marcescet omne inhabitans eam
in fera agri et in volatili caeli,
etiam pisces maris evanescent.

Reus huius moralis ruinae est totus Israel, cum populus, tum sacerdotes, tum falsi prophetae, propterea omnes peribunt (44—5).

4. Verumtamen nemo litiget,
nemo arguat!
Populus tuus sicut ad litem incitantes sacerdotes!

5. Corruet die
et corruet „quasi-propheta“ tecum nocte,
perdam matrem tuam.

Peccatum et poena sacerdotum (46—8).

6. Populus meus, non habens scientiam, perdetur.
Quoniam tu scientiam sprevisi,
spernam in te sacerdotium meum;
quoniam obliviscebaris legis Dei tui,
obliviscar filiorum tuorum etiam ego.

7. Secundum multitudinem suam peccaverunt contra me,
gloriam eorum in ignominiam mutabo.

8. Peccatum populi mei manducant,
ad iniquitatem suam levant animam eius.

Peccatum et poena populi (49–19).

9. Eveniet populo similiter ac sacerdoti:
visitabo super eum vias eius,
opera eius reddam ei.

10. Manducant et non saturabuntur,
fornicantur et non multiplicabuntur,
nam Jahven colere desierunt.

11. Fornicatio, vinum, mustum occupat cor.

12. Populus meus arborem suum interrogat,
virga huius dat responsum ei,
nam spiritus fornicationum seduxit eum,
fornicantur a Deo suo.

13. Super cacumina montium sacrificabant,
super colles incensa adolebant,
sub quercu, populo et terebintho,
quia bona umbra eius.
Propterea fornicantur filiae vestrae,
adulterant nurus vestrae.

14. Non puniam filias vestras si fornicabuntur,
non nurus vestras si adulterabunt,
quia ipsi cum meretricibus conversabantur

et cum hierodulis sacrificabant.
Populus non intelligit, – corruet.

15. Si fornicaris tu, Israel,
ne delinquat Juda!
Nolite ingredi Galgala,
nolite ascendere Bethavenem,
nolite iurare per Jahven vivum.

16. Nam sicut indomita iuvenca erat Israel repugnans,
nunc pascet eos Jahve sicut agnum in loco amplo.

17. Coniunctus idolorum (est) Ephraim,
iube intrudi in eum!

18. Cessaverunt epulae eorum:
instituerunt magnas fornicationes,
adamaverunt valde ignominiam pro operimento.

19. Ventus colligabit illud in laciniis eius,
erubescet in sacrificiis suis.

ADNOTATIONES

1. Jahve conqueritur de defectu fidei, amoris, cognitionis Dei.

2. Periurium, mendacium, homicidium, furtum, adulterium pullulant.

3. Terra; fera agri, volatile caeli, pisces maris lugent propter haec vitia populi. Minus accurate vertit v. 3 V.

4. Populus ne arguat huius rei sacerdotes, sacerdotes ne arguant huius rei populum, uterque est reus.

Nostra versio v. 4 respondet ad verbum textui M et quadrat suo sensu optime in contextum praecedentem et sequentem.

In 4 c legimus cum M „בְּמַרְיָבֵי כְהֵן“ et vertimus „sicut ad litem incitantes sacerdotes“; nam „מַרְיָבֵי“ est status constructus pluralis participii hiphîl a verbo „רִיב = litigare“ et expressio „כְהֵן“ habet ibi significationem substantivi collectivi, propterea est expressio „כְהֵן“ vertenda „status sacerdotalis = ordo sacerdotalis = sacerdotes“. Omnes aliae a variis auctoribus propositae reconstructions v. 4c, uti „וְעַמִּי כְמוֹת הַכֹּהֵן“ – populus meus sicut tu, sacerdos!“, vel „וְעַמִּי בְּכַמְרָיו“ – populus meus sicut eius sacerdotes idololatrici“, vel „וְעַם פְּכֶמֶר וְנָבִיא בְכֹהֵן“ – populus sicut sacerdos idololatricus et propheta sicut sacerdos“ videntur nobis audaces et non satis fundatae esse. G legit in 4c „ὁ λαός σου“ loco M „וְעַמִּי“ – populus tuus“.

5. Die corrues – peribis, i. e.: tu, popule, et vos, litigantes – peccantes sacerdotes, – [propheta loquitur in v. 5a de eodem populo et de iisdem litigantibus sacerdotibus, de quibus est sermo in antecedenti v. 4c] –, corrue-tis-peribitis, nocte autem corruet – peribit vobiscum etiam „quasi-propheta“, i. e. falsus propheta, qui in conspectu populi agere vult verum prophetam Jahve, immo peribit – perdetur et femina – mater. Ergo: populus, sacerdotes, falsi prophetae, feminae – matres, *uno verbo: omnes peribunt.* – Attende exstaticum, rescissum – abruptum stylum versus 5!!

Nostra versio v. 5 respondet ad anussim textui M, quadrat bene suo sensu in contextum praecedentem et sequentem, quod non possumus dicere de variis reconstructionibus v. 5 nonnullorum auctorum.

In 5b verto „גַּם־נָבִיא“, quae duo verba signo maqqef (–) in unum verbum – in unam significationem nexa sunt, „etiam – propheta = quasi propheta“, i. e. falsus propheta, non verus propheta. Expressione „quasi-propheta“, quae expressio toto libro Hošae tantummodo hoc loco legitur, designantur ibi falsi prophetae, qui in conspectu populi veros prophetas agere tentabant.

Reconstructio et versio vv. 44.5 proposita a Riessler-o (l. c. p. 20):

44 so daß die Menschen sich nicht weiter vermehren werden
[und niemand soll richten] [das Volk* des Herrn:* je mehr
sie wurden*; und die Priester

45 kommen an diesem Tag zu Fall]

[es kommen auch die Propheten zu Fall:* dein Volk*]

[* mir: ich habe sie verglichen] [’m k],

quae reconstructio et versio videt in 44.5 posteriora additamenta et posteriores explicationes variorum glossatorum, est valde artificiosa et improbabilis, immo impossibilis.

6. Wellhausen (l.c.p.13) elidit v. 6a e textu. Sed immerito! Nam v. 6a parat transitum a vv. 4.5 ad vv. 6b. c. d. e. 7.8. Secundum vv. 4.5 sors populi eadem erit ac sacerdotum et falsorum prophetarum, populus, sacerdotes, falsi prophetae, feminae – matres, *uno verbo*: omnes peribunt. Populus peribit, quia non habet scientiam, utique scientiam Dei – Jahve (6a). Hunc defectum scientiae, cognitionis Dei apud populum causaverunt sacerdotes, propterea eicientur a sacerdotio Jahve et oblivioni dabuntur ipsi et filii eorum (6 b. c. d. e.)

V. 6a: phrasis „נִדְּמוּ עַמִּי“ est constructio katasynesis: „perdentur populus meus“, i. e. „perdetur populus meus“.

7. Numerosi sunt contra Jahven peccantes sacerdotes eorumque filii, Jahve autem convertet gloriam eorum, i. e. sacerdotales praerogativas eorum, in ignominiam – poenam. In v. 7b loco M „אָמַר“ – mutabo“ legunt T S „הִמְרִינִי – mutabunt“. Wellhausen (l. c. p. 110) dicit: „Für אָמַר zu ändern הִמְרִינִי ist unnötig“.

8. Sacerdotes percipiunt lucrum temporale de peccato seducti populi, faciunt populum complicem sui peccati.

In vv. 9 – 19 loquitur propheta – poeta de populo Israel modo in numero singulari, modo in numero plurali, qui diversus et liberior usus numeri bene explicatur exstatico, nervoso, rescisso et obscuro stylo veterum prophetarum.

9. Versus 9a parat transitum a vv. 6b – 8 ad vv. 9b – 19.

V. 9a: Sicut peccantes sacerdotes punientur, ita etiam peccans populus poenam non effugiet.

Vv. 9bc: Jahve puniet vias malas et opera mala populi Israel. Minus accurate vertit V in v. 9c occurrens מַעֲלָלָיו cogitationes eius.

10. Populus Israel (de quo ibi fit sermo in 3. persona numeri pluralis) manducans non saturabitur, fornicans non multiplicabitur. Cur? Dereliquerunt Jahven.

V. 10c: M „כִּי־אֶת־יְהוָה עֲזָבוּ לְשֹׁמֵר“ vertimus: „nam Jahven colere desierunt“, quae nostra versio est versio „ad verbum“ textus M et optime quadrat in contextum. Reconstructiones nonnullorum, qui loco „לְשֹׁמֵר“ legunt „לֹא שָׁמְרוּ“ (et v. 10c deinde vertunt: „nam Jahven dereliquerunt, non coluerunt“) vel „לְשֹׁמֵר“ e textu elidunt, videntur nobis esse superfluae.

11. Fornicatio, vinum, mustum tam in epulis et comessionibus profanis, quam in epulis et comessionibus religiosis modo idololatrarum celebratis occupant cor populi.

„יִקְחֵהוּ לֵב“ = occupat cor“; praedicatum „יִקְחֵהוּ – occupat“ est in numero singulari et in exstatico, nervoso, rescisso et obscuro loquendi modo prophetico refertur explicitè tantummodo ad ultimum ex tribus adhibitis subiectis, implicite autem ad omnia tria subiecta.

12. Populus Israel modo idololatrarum interrogat, scrutatur arbores, virgas; seductus a spiritu infidelitatis erga Jahven fornicatur in negotio religionis, derelinquens Jahven. In v. 12 abc est sermo de populo Israel in numero singulari, in v. 12 d in numero plurali, quae circumstantia *bene et pleno iure* explicatur exstatico, nervoso, rescisso et obscuro stylo prophetico. V. 12b: „מִקָּלוֹ“ vertimus „virga *huius*“, i. e. virga in v. 12a memorati arboris. In v. 12c loco M „הִתְעָרְוּ – seduxit“ legendum est rectius cum T S „הִתְעָרְוּ – seduxit eum“.

13. Populus Israel sacrificat modo idololatratico super cacumina montium, super colles, sub arboribus. Qua occasione idololatrici cultus utuntur mulieres Israel ad fornicandum et adulterandum, putantes hoc incestuoso modo coli posse Jahven.

In suo exstatico, nervoso, rescisso et obscuro stylo loquitur propheta de populo Israel in vv. 13ab in tertia persona numeri pluralis, in vv. 13ef in secunda persona numeri pluralis.

V. 13d „צֶלְהָהּ – umbra eius“; in exstatico, nervoso, rescisso et obscuro stylo prophetico refertur „umbra eius“ *explicitè* ad ultimam trium in v. 13c nominatarum arborum, *implicitè* intelligenda est sub „umbra eius“ umbra omnium trium in v. 13c nominatarum arborum.

14. Jahve non puniet occasione idololatricorum sacrificiorum fornicantes et adulterantes mulieres Israel, nam viri Israel ipsi utebantur idololatricis sacrificiis ad adulterandum et fornicandum cum meretricibus et hierodulis, putantes hoc incestuoso modo coli posse Jahven. Populus, i. e. mulieres et viri, non intelligit, i. e. non capit et non vult capere hoc suum peccatum, propterea corruet, peribit.

14c „הַזְנוּת, – meretrices“, 14d „הַקְדִּישׁוּת, – hierodulae“ erant mulieres occupatae in idololatricis sacrificiis, colentes Jahven sexualibus excessibus.

V. 14e: „Populus non intelligit, – corruet“, ecce classicum exemplum exstatici, nervosi, rescissi styli prophetici!

Vv. 15 – 19. Wellhausen (l. c. p. 13) putat vv. 15 – 19 esse posterius additamentum. Sed immerito! Nam ipsum argumentum vv. 15 – 19 expostulat modo imperativo hošeanam originem pro versibus 15–19. Quaeso, attendas!

15. Magnum peccatum fornicationis – infidelitatis, quo praevaricatus est Israel, excitat in anima poetae – prophetae pium desiderium, ne saltem Juda, meridionalis frater Israelis, ille Juda, in cuius territorio, Hierosolymis, erat magnificum a Salomone exstructum templum Jahve, delinquat infidelitate contra Jahven. Propterea noli, Israel, ingredi Galgala, noli ascendere Bethavenem (Bethel), noli persaepe, inconsiderate et inutiliter iurare per Jahven vivum, nam hae sunt tres periculosae occasiones, in quibus infidelitate contra Jahven deliquisti.

Si sensus v. 15 est talis, patet mentionem Judae in 15b non posse praebere ullam rationem declarandi versum 15 tamquam posterius additamentum. Hošea, cum esset fervens defensor rei Jahve et excellens nationalis patriota, non solum potuit, immo vero debuit data occasione alludere ad Judam, meridionalem fratrem Israelis. Lege in „Prolegomenis“ nostrum tractatum: De diversa relatione prophetae Hošae ad regnum Israel et ad regnum Juda!

V. 15e: nonnulli inserunt in 15e adhuc verba „בְּבֵאֵר שְׁבַע“, ita ut v. 15e sonet: „nolite iurare Beršebae per Jahven vivum“. Supervacue!

16. Quia populus Israel erat iuvenca indomita et repugnans, i. e. inobediens, infidelis, propterea pascet illum nunc Jahve loco amplo, i. e. loco non septo, non defenso, ubi lupus et reliqua fera rapax accessum facilem habent, – i. e. Jahve non proteget populum Israel.

In v. 16a est sermo de populo Israel in numero singulari, in v. 16b in numero plurali, quae differentia iterum explicatur exstatico, nervoso, rescisso et obscuro stylo prophetico.

17. Ephraim, i. e. populus Israel, est coniunctus idolorum, est socius idolorum, adhaeret idolis, i. e. idololatriae tam arcte, ut idola et populus Israel unum quoddam fiant; propterea iube, Jahve, intrudi in eum, i. e. in populum Israel et ita divide, separa, Jahve, populum Israel ab idolis, ab idololatria.

De versibus 17b. 18. 19 dicit Wellhausen (l. c. p. 112): „Von הַנְּחָלָו (v. 17b) an versteht man nichts mehr, bis auf einzelne Brocken“. Nobis vv. 17b 18. 19 nullam parant difficultatem.

Nullam difficultatem parat v. 17b, ubi pro obscuris verbis „הִנְחֵלְלוּ“ legimus verba „הִנְחֵלְלוּ“. „הִנְחֵל“ est imperativus numerus singularis masculini coniugationis hiph‘il a verbo „נָחַח“ (= coniugatio qal), quod „נָחַח“ significat „intrudere, intrudere, tundere, pulsare, irruere, incurrere, petere“. Vertimus ergo „הִנְחֵלְלוּ“ iube intrudi in eum“. Facile intelligitur, quomodo copistae pro „הִנְחֵל“ potuerint scribere „הִנְחֵחֵ“; sunt enim hebraicae litterae: נ, ה similes.

18. Versus 18 dilatatur et amplificatur ideam, imaginem propositam in v. 17. Secundum v. 17 populus Israel ita adhaeret idolis, ut unum quoddam cum eis fiat. Haec intima adhaesio Israelis ad idola, haec arcta coniunctio Israelis cum idolis praeprius manifestatur in idololatricis sacrificiis. V. 18 describit, quomodo celebrari consueverint haec idololatrifica sacrificia: Primum fiunt epulae, post epulas satiati et inebriati socii idololatricorum sacrificiorum se dedunt fornicationibus, sexualibus excessibus cum meretricibus, hierodulis (vide vv. 13. 14) etc. ita, ut quasimodo pro operimento ignominiam fornicationis habeant ad instar quiescentium et dormientium, qui pro operimento habent aliquod stragulum vel aliquem pulvinum.

Versum 18, quem versum varii exegetae (Orelli, Houtsma, Bachmann, Hitzig, Ewald etc.) non semper feliciter reconstruere conati sunt (vide Marti, l. c. p. 45, 46), nos legimus ita:

18 a סָר סָבְאָם

18 b הִזְנִיחַ הִזְנִי

18 c אָדָּבּוּ אֶהוּב קָלוּן מִנְּנָה

Haec nostra lectio duas tantum correcturas hodierni textus M facit:

1. in v. 18c pro aenigmatico M „אָדָּבּוּ“ ponit infinitivum absolutum „אֶהוּב“, qui infinitivus absolutus, accentuans praedicatum „אָדָּבּוּ“ (= adamaverunt), expostulari videtur a praecedenti (in 18b) infinitivo absoluto (coniugationis hiph‘il) „הִזְנִיחַ“, qui infinitivus etiam accentuat praedicatum „הִזְנִי“ (= instituerunt fornicationes);

2. in v. 18c pro obscuro et inclaro M „מִנְּנָה“ ponit „מִנְּנָה“ (= operimentum).

19 V. 19 dilatatur iterum ideam, imaginem propositam in v. 18. Secundum v. 18c habent inebriati, satiati et sexualibus excessibus dediti socii idololatricorum sacrificiorum pro operimento ignominiam fornicationis, sed nunc veniet poena offensi Jahve:

v. 19: ventus colligabit illud operimentum ignominiae fornicationis in laciniis eius ita, ut inebriati, satiati et sexualibus excessibus dediti socii sacrificiorum idololatricorum sint quasi denudati et erubescant in peccaminosis idololatricis sacrificiis suis.

V. 19a: „אוֹתָהּ = illud“, scilicet „מִגְנָה = operimentum“.

V. 19a: „בְּכַנְפֵיהָ = in laciniis eius“, i. e. in laciniis operimenti.

V. 19b: nonnulli codices MSS legunt pro nostro „מִזְבְּחֹתָם = in sacrificiis suis“ expressionem „מִמִּזְבְּחֹתָם = in altaribus suis“.

Adiungimus:

Quis audeat fragmentum 4₁₅₋₁₉, ubi in vv. 17 – 19 modo tam ingenioso, etsi exstatico, nervoso, rescisso et obscuro, describuntur arcta adhaesio Israelis ad idola, idololatrata sacrificia populi et poena populo inflicta a Jahve pro his sacrificiis, declarare tamquam fragmentum non hošeanum, tamquam posterius additamentum? Si ullum fragmentum libri Hošee, tunc certe fragmentum 4₁₅₋₁₉ expostulat propter suum argumentum et stylum originem hošeanam.

Versibus 4₁₋₁₀ utitur Ecclesia tamquam lectionibus Breviarii in feria 2 post Dominicam 4 Novembris.

Ad v. 4₁₁ provocat Catechismus Romanus III 7. 9.

CAPUT V

Sacerdotes, populus, aula regia, hi omnes sunt rei venturae perditionis Israelis, a qua perditione etiam Juda non excludetur.

1. Audite hoc, sacerdotes,
attendite, domus Israel,
auribus percipite, domus regis,
quia vobis (est) iudicium hoc;
nam laqueus facti estis Mispae,
rete expansum super Tabor.

2. Foveam Šittîm profundam fecerunt,
ego autem ero castigatio omnibus iis.

3. Ego novi Ephraimum,
Israel non est absconditus ante me;
nunc enim, Ephraime, instituisti fornicationes,
contaminatus est Israel.

4. Opera eorum non permittunt,
ut redeant ad Deum suum,
nam spiritus fornicationis (est) in corde eorum
et Jahven non noverunt.

5. Flectetur superbia Israelis in conspectu eius,
Israel et Ephraim corruent in delicto suo,
corruet etiam Juda cum eis.

6. Cum pecoribus suis et cum armentis suis vadent,
ut quaerant Jahven,
sed non invenient,
– subtraxit se eis.

7. In Jahven praevaricati sunt,
nam filios alienos genuerunt;
nunc arans agros eorum comedet eos.
8. Clangite bucinā Gibeae, tubā Ramae,
ululate Bethavene, post tergum tuum, Benjamine!
9. Ephraime, eris in desolationem in die correptionis,
super tribus Israel annuntiavi firmum decretum.
10. Facti sunt principes Juda tamquam demoventes terminum,
effundam super eos sicut aquam iram meam.
11. Ephraim opprimetur, frangetur iudicio,
nam libenter discessit a praecepto.
12. Ego ero sicut tineam Ephraimo,
sicut putredo domui Juda.
13. Videbit Ephraim morbum suum,
Juda ulcus suum;
ibit Ephraim ad Aššur,
mittet Juda ad Regem Magnum,
hic autem non poterit sanare vos
nec medebitur ulceri vestro.
14. Nam ego ero sicut leo Ephraimo,
sicut leunculus domui Juda,
ego, ego rapiam et vadam,
tollam et non erit eripiens.

15. Vadam et revertar ad locum meum,
donec poenitentiam agant et quaerant faciem meam,
requirant me in tribulatione sua.

ADNOTATIONES

1-2. Iudicium Jahve, proclamans imminentem poenam, dirigitur contra sacerdotes, populum, aulam regiam, quia hi omnes speciali aliquo modo idololatrio Mispae, super montem Tabor et in Šittim contra Jahven praevaricati sunt.

V. 1 e: „מִצְפָּה = Mispa“, est utique Mispa in Gilead, in regione transjordanica, quem locum multi eundem esse putant ac hodiernum locum „es – Salt“; hodierno „es – Salt“ est propinquus mons ab Arabis nominatus „Ĝebel Ôše“ , i. e. mons Hošae.

V. 1 f: „תָּבֹר = Tabor“, hodiernus „Ĝebel et-Tor“, ad orientem oppidi Nazareth.

V. 2 a: Loco obscuri et inclari M „וְשִׁחְטָה שְׂטִיִּים הָעֵמִיקוֹ“ est utique legendum „וְשִׁחְטָה הַשְּׂטִיִּים הָעֵמִיקוֹ“ = et foveam Šittim profundam fecerunt“. Šittim est hîc aequae ac in v. 1e Mispa et in v. 1f Tabor nomen proprium et denotat locum ex Num 25₁ bene notum, ubi ex Aegypto in Canaan proficiscentes Israelitae idolum Baal-Peor coluerant.

Ex vv. 1. 2 cum magna certitudine conicere possumus tempore Hošae Mispam, montem Tabor, Šittim, quae loca bene nota erant ex praeterita historia nationali, occasionem praebuisse cultui idololatrio Jahve.

In v. 1 loquitur propheta de sacerdotibus, populo, aula regia in 2. persona numeri pluralis, in v. 2 in tertia persona numeri pluralis. Signum exstatici, nervosi, rescissi et obscuri styli prophetici!

2 b: Lectio M „וְאֲנִי מוֹסֵר“ = et ego ero castigatio“ optime quadrat in contextum et non est necesse reconstruere cum Cheyne-o et cum Marti-o (l. c. p. 47): „וְאֵין מוֹסֵר“ = et non est correctio.“

3. Jahve bene novit ad fornicationes, i. e. ad infidelitatem se inclinantem Ephraimum, bene novit tot maculis et peccatis oneratum Israel.

Voce „Ephraim“ designatur „per se“ maxima et potentissima tribus inter illas tribus israeliticas, quae post divisum regnum unitum constituerant regnum septentrionale – regnum Israel; in territorio tribus Ephraim erat caput regni, Samaria. In libro Hošae designatur plerumque per metaphoram (pars potior pro toto) voce „Ephraim“ Israel, i. e. septentrionale regnum Israel. Nonnumquam, sed raro, habet liber Hošae, loquens de Ephraimo, prae oculis solummodo illam maximam et potentissimam tribum Ephraim, in cuius territorio erat Samaria.

In v. 3 significant voces: „Ephraim, Israel“ idem, habitatores septentrionalis regni Israel.

In v. 3c loquitur propheta de „Ephraimo“ in secunda persona numeri singularis masculini, in 3d de „Israele“ in tertia persona numeri singularis masculini. Typicum exemplum exstatici, nervosi et rescissi styli prophetici!

Nonnulli, uti Marti (l. c. p. 47), Wellhausen (l. c. p. 113), vident i vv. 3 cd posterius additamentum, sed sine sufficiente ratione!

4. Propter opera fornicationis et defectum scientiae Dei non revertetur Israel ad Jahven.

In v. 4 loquitur propheta de Israele in tertia persona numeri pluralis masculini.

5. Jahve humiliabit superbum Israelem. Corruet Israel et in Israele praeprimis potentissima et maxima tribus Ephraim, sed corruet etiam Juda, meridionalis frater Israelis.

V. 5a: in conspectu eius, i. e. in conspectu Jahve.

In v. 5b elidunt nonnulli vocem „Ephraim“ tamquam superfluum. Immerito, nam vox „Ephraim“ designat hîc solummodo tribum Ephraim, potentissimam et maximam tribum septentrionalis regni Israel, – non totum septentrionale regnum Israel, ita ut sensus v. 5b sit: corruet totum regnum Israel, corruet autem praeprimis potentissima et maxima pars huius regni, tribus Ephraim.

V. 5c: Nonnulli putant v. 5c esse propter mentionem Judae posterius additamentum. Nos non ita! Recole ea, quae diximus multis aliis locis ad quaestionem, utrum potuisset et debuisset Hoſea, etsi civis regni Israel, sed fervidissimus zelator puri cultus Jahve et peritissimus vir praeteritae nationalis historiae totius Israelis (= Israelis et Judae), data occasione mentionem facere Judae, meridionalis fratris Israel.

6. In vanum studebit Israel magnificis sacrificiis placare Jahven, – Jahve subtraxit se ei.

Modus, quo v. 6 c et v. 6 d inter se connexi sunt, praebet classicum exemplum nervosi et rescissi styli prophetici.

In v. 6d legunt nonnulli loco M „ לָקַח = subtraxit se“ vocem „ לָקַחְתִּי “ subtraxi me“. Haec reconstructio, qua stante sensus loci manet idem, videtur nobis esse superflua.

7. Israelitae praevaricati sunt in Jahven; praevaricati sunt in Jahven praeprimis in idololatricis sacrificiis, in quibus sub praetextu religiosorum, sed a Jahve severe vetitorum – quia impudicorum et incestorum – actuum sibi illegitimos filios procreaverunt. Sed hi filii, procreati in fornicationibus, occupati postea in agris et domibus Israelitarum – patrum suorum tamquam

semifilii et tamquam servi, comedent patres suos, i. e. constituent magnum damnum et dedecus cum spirituale (i. e. quoad religionem et nationalem conscientiam), tum temporale (i. e. quoad agros, domos et alias possessiones) pro patribus suis et eorum familiis.

Nostra versio v. 7 correspondet fere „ad verbum“ textui M et quadrat suo argumento in praecedentem et sequentem contextum; solummodo in v. 7 c legimus loco inclari „חֲרֹשׁ“ vocem „חֲרֵשׁ = arans“. Cum hebraicae litterae „ד“ et „ר“ sua externa forma simillimae sint, bene intelligitur, quomodo copistae in v. 7 c loco „חֲרֵשׁ“ vocem „חֲרֹשׁ“ ponere potuerint. Reconstructiones v. 7 c, quas affert Wellhausen (l. c. p. 114) et Marti (l. c. p. 49), qui posterior (Marti) vertit versum 7 c :

Nun soll sie verzehren ein Vertilger
Und sollen verwüstet werden ihre Felder,

sunt allatae a procul et valde artificiosae, propterea parum verosimiles.

8. Israel corruet (55), nam Jahve subtraxit se ei (56) et occasione idololatriae et impudici-incesti cultus procreati illegitimi filii constituent summum periculum pro Israele (57). Propterea propheta in v. 8 postulat, ut hic tristis nuntius appropinquantis ruinae publicetur et notus fiat ubique in regno Israel usque ad extremam meridionalem, ad regnum Israel adhuc spectantem tribum Benjamin, in cuius confinibus erant civitates Gibeā, Rama, Bethaven = Bethel.

Gibeā est hîc Gibeā tribus Benjamin (vide Jud 19¹³), hodiernus locus Tell-el-fûl, situs ad septentrionem Jerusalem, in via, quae ducit a Jerusalem versus Nâbulum. Rama est hodiernus pagus Er-Râm, situs non longe ad septentrionem a Tell-el-fûl. Bethaven (= domus iniquitatis) est increpans nomen pseudonymum pro Bethel (= domus Dei), quo pseudonymo nomine denominatur civitas Bethel a propheta nostro ob suum cultum idololatricum (vide Am 5³). Civitas Bethel sita erat in confinibus tribus Benjamin et tribus Ephraim, ita ut propheta pleno iure in v. 8b scribere posset:

ululate Betavene post tergum tuum, Benjamine!

In v. 8b legunt loco M „אַחֲרַיִךְ = post tergum tuum“ Wellhausen (l. c. p. 114) „הַחֲרֵדוּ = setzt in Schrecken!“ et Marti (l. c. p. 49) cum G, qui ponunt ibi ἐξέσταν, „יִחַדְדוּ = es zittere vor Schrecken!“ Quae reconstructiones nos putamus, uti ex immediate dictis patet, superfluas.

9. Ephraim = Israel propterea in poenam desolabitur, sicuti Jahve hoc statuit immutabili decreto suo.

„Ephraim“ in v. 9a et „Israel“ in 9b significant idem, regnum Israel.

V. 9a: M „תְּהִיָּה“ est vertendum secunda persona numeri singularis: „eris“, nempe „tu, Ephraime!“.

V. 9b: annuntiavi firmum „decretum“, i. e. „annuntiavi ego, Jahve, immutabile decretum meum“.

In v. 5s loquitur propheta de Israele in tertia persona numeri singularis, in vv. 56.7 in tertia persona numeri pluralis, in v. 58 in secunda persona numeri pluralis; in v. 58b propheta alloquitur Benjaminum et in v. 59a Ephraimum in secunda persona numeri singularis. Omnia haec sunt signa exstatici, nervosi, rescissi et obscuri styli prophetici, et nihil aliud est exinde concludendum. Similia invenimus innumeris aliis locis libri Hošee. Ipse hic exstaticus, nervosus, rescissus et obscurus stylus est luculentissimum testimonium hošeeanae originis talium fragmentorum libri Hošee.

10. In v. 510 facit propheta brevem mentionem meridionalis fraterni regni Juda et quidem principum-nobilium eius: Principes-nobiles Juda sunt tamquam demoventes terminum, i. e. agunt fraudulenter, propterea ira Jahve super eos!

In v. 10a volunt nonnulli loco M „יהוּדָה“ legere vocem „יִשְׂרָאֵל“. Sed immerito! Cur, dicitur paulo inferius in fine adnotationum huius capituli.

11. In v. 11 transit propheta iterum ad solum Israel: Ephraim-Israel frangetur et punietur iusto iudicio Dei, nam deseruit mandata et praecepta Jahve.

Nostra versio v. 11 est versio „ad verbum“ textus M et optime quadrat quoad sensum in praecedentem contextum vv. 56–9.

G legebant in 11a loco M participiorum passivorum: „עָשׂוּקִים“ et „רָצוּץִים“ participia activa: „עָשִׂק“ et „רָצִץ“, quae falsa lectio G facile explicatur cum ex hebraico textu vocalibus non distincto, quem G prae manibus habebant, tum e male intellecto sensu huius loci.

In v. 11b legebat s. Hieronymus loco nostri M „צָוֹ“ vocem „צָאָה = sordes“, G et ST legebant ibi „שָׁוָא = nihilum, vanitas“. Etiam Wellhausen-i incompleta versio v. 11 (l. c. p. 14): „Bedrückung und Rechtsbruch herrschen in Ephraim, denn . . .“ et Marti-i versio v. 11:

„Bedrückung üben die Ephraimiten,
Brechen das Recht;
Denn es hat Israel beliebt
Nachzuwandeln dem Nichtigen“

non arident nobis.

12. Jahve, appellans se quasimodo tineam Ephraimi et putredinem Judae puniet cum Ephraimum, tum Judam.

In v. 12b volunt nonnulli legere loco M „יהודה“ vocem „ישׂראל“. Sed immerito! Vide adnotationem ad finem huius capituli.

13. Calamitates et damna, quae infliget Jahve cum Ephraimo, tum Judae, permovebunt utrumque regnum, ut quaerat auxilium in vicino magno regno assyriaco. Sed frustra! Aššur = Rex Magnus non poterit ferre auxilium.

In v. 13b ponunt nonnulli loco „יהודה“ vocem „ישׂראל“. Immerito! Vide adnotationem ad finem huius capituli.

In v. 13d inserenda est textui M adhuc vox „יהודה“. Cur? Toto fragmento 510–15 loquitur propheta cum de Ephraimo, tum de Juda ita, ut, si uno loco mentionem facit regni Ephraim (Israel), altero loco commemoret regnum Juda, et viceversa. Sic loquitur propheta: in v. 10 de Juda, in v. 11 de Ephraimo; in v. 12a de Ephraimo, in 12b de Juda; in v. 13a de Ephraimo, in v. 13b de Juda; in v. 14a de Ephraimo, in v. 14b de Juda. Tota structura fragmenti 510–15 et natura parallelismi, quem indubitanter constituunt vv. 13c et 13d, expostulant, ut, si in v. 13c occurrit „Ephraim“ in v. 13d inseratur absens vox „Juda“. Etiam Wellhausen (l. c. p. 14, 115) inserit versui 13d vocem „Juda“.

In v. 13d legimus cum Marti-o (l. c. p. 51) et cum Duhm-o (D. zw. Pr. p. 30, Anm. p. 23) loco inclari M „מֶלֶךְ יָרֵב“ expressionem „מֶלֶךְ יָרֵב = Rex Magnus“, in qua expressione vox „מֶלֶךְ“ est antiqua forma substantivi „מֶלֶךְ“ = rex“. Rex Assyriacus nominabatur nempe revera idiomate assyriaco „šarru rabû“, i. e. Rex Magnus. G legebant ibi vocem „ἰαρεϋ“; forsitan habebant in suis hebraicis exemplaribus expressionem „מֶלֶךְ יָרֵב = Rex Altus“, quae expressio idem significat ac expressio „מֶלֶךְ יָרֵב = Rex Magnus“ (Großkönig – Hochkönig). Wellhausen (l. c. p. 14, 115) vertit M „מֶלֶךְ יָרֵב“ „König Jareb“ et dicit: „Nach 10₆ ist מֶלֶךְ יָרֵב des Assyrerkönig; wie er zu dem Namen kommt und was der Name bedeutet, lässt sich nicht ermitteln“. Ad quam assertionem Wellhausen-i nos respondemus in tota historia assyrica nullum existere regem assyriacum notum sub nomine Jareb. Econtra facile intelligimus, quomodo Masoretæ vel alii copistæ primigeniam expressionem „מֶלֶךְ יָרֵב = Rex Magnus“, scriptam primigenie characteribus vocalibus non distinctis, mutare potuerint in expressionem „מֶלֶךְ יָרֵב = rex Jareb“. Nomine Jareb nominabatur nullus ex historia nobis notus rex assyriacus, omnes autem reges assyriaci portabant honoris causa nomen quasi proprium „מֶלֶךְ יָרֵב = Rex Magnus“.

14. Jahve erit regno Ephraim – Israel sicut rapiens et discerpens leo, regno Juda sicut rapiens et discerpens leunculus, – et nemo, ne Magnus Rex assyriacus quidem, tollet praedam de manu rapientis et discerpentis Jahve.

In v. 14b legunt nonnulli loco M „יְהוֹרָה“ vocem „יִשְׂרָאֵל“. Sed immerito! Vide adnotationem ad finem huius capituli.

15. Post poenam inflictam praevaricantibus Ephraimo (= Israeli) et Judae, Jahve revertetur ad locum suum, retrahet se a praevaricantibus, donec hi, pressi tribulationibus, poenitentes requirant eum.

In v. 15b legunt nonnulli loco M „יִשְׁמֹוּ“ = poenitentiam agant“ vocem „יִשְׁמֹוּ“, quam vertunt „stutzig werden“ (sic Wellhausen, l. c. p. 14, 115) vel „erschrecken“ (sic Duhm, Die zw. Pr. p. 30) et similiter. Etiam G legebant „יִשְׁמֹוּ“, prouti testatur expressio „ἀφρονεθῶσα“. Nos affirmamus M „יִשְׁמֹוּ“ = poenitentiam agant“ optime quadrare in contextum.

*

In fragmento 510–15 loquitur propheta de Ephraimo et de Juda modo in tertia persona numeri singularis (511. 12. 13a–d. 14), modo in tertia persona numeri pluralis (510. 15), modo in secunda persona numeri pluralis (513e–f). Omnia haec sunt signa, uti iam alio loco diximus, exstatici, nervosi, rescissi et obscuri styli prophetici, qui luculenter testatur hošeanam originem fragmenti 510–15.

*

In fragmento 510–15 et in v. 55c fit etiam mentio regni Juda. Nonnulli (sic Marti) putant vocem „Juda“ esse in hoc fragmento et in v. 55c posteriorem correcturam positam loco primigeniae vocis „Israel“, nam Hošea, civis regni Israel, scribere potuit et debuit, – ita dicunt! –, solummodo de regno Israel. – Econtra nos affirmamus *Hošeam data apta occasione potuisse, – immo debuisse in suo libro mentionem facere regni Juda*: erat quidem Hošea civis et incola regni Israel, propterea summum eius interesse excitavit tristis religiosa et politico-socialis conditio regni Israel, cui regno Israel consecrat et destinat Hošea maximam partem sui libri, sed Hošea erat etiam fervidissimus zelator puri cultus Jahve et peritissimus praeteritae et praesentis nationalis historiae totius Israelis, historiae cum regni Israel, tum regni Juda, qui in regia familia davidica regnante in Jerusalem videbat idealem futuram dynastiam totius uniti Israelis (= regni Israel + regni Juda) [vide Hoš 3₅, 2₂], qui bene sciebat in Jerusalem, capite regni Juda, esse magnificum templum Jahve, primum et purum fontem theocratici cultus Jahve, qui Hošea bene sciebat conditionem religiosam et politico-socialem regni Juda esse nequaquam laetam et bonam, sed longe non tam tristem et desolatam sicut in regno Israel, propterea, quamvis Hošea minetur regno Juda poenam Jahve,

haec poena inflictā a Jahve regno Juda non erit secundum Hošeam adeo exitialis et fatalis sicuti poena inflictā a Jahve regno Israel (lege et compara Hoš 1 7, 4^{15b}, 5. 10. 12b. 13b. 14b cum innumeris iis locis, quibus Hošea loquitur de exitiali et fatali poena regni Israel). Rebus sic stantibus quis audeat affirmare Hošeam data apta occasione non potuisse, immo non debuisse in suo libro mentionem facere regni Juda? Propterea nos asserimus vocem „Juda“ in vv. 5. 10. 12. 13. 14 esse primigeniam, adhibitam hîc loci ab ipso Hošea, qua in re nobiscum concordant ipsi Wellhausen (l. c. p. 14) et Duhm (D. zw. Pr. p. 29, 30).

CAPUT VI.

Propheta, qui immediate ante (in v. 515) declaraverat Jahven non nisi populo vere poenitenti misericordem futurum esse, excitat in vv. 61–3 populum ad hanc salutarem poenitentiam et contritionem, qua Jahve placatus populum discerptum sanabit, percussum circumligabit et vivificabit. Sed huius verae poenitentiae iniquus populus, Israel et Juda, est incapax, propterea poena Jahve veniet super eum (vv. 64–11).

1. Ite, revertamur ad Jahven,
nam ipse discerpsit et sanabit nos,
percutit et circumligabit nos.
2. Vivificabit nos post duos dies,
die tertia levabit nos
et vivemus coram facie eius.
3. Cognoscamus, sectemur scientiam Jahve,
sicut aurora certus (est) egressus eius;
veniet nobis sicut imber autumnalis,
sicut imber vernus rigabit terram.
4. Quid faciam tibi, Ephraime,
quid faciam tibi, Juda?
Amor vester sicut nubes matutina,
sicut ros mane transiens.
5. Propterea percussi per prophetas,
occidi eos verbis oris mei,
iudicium meum sicut lux egredietur.
6. Nam amorem volui et non sacrificium,
cognitio Dei super holocausta!

7. Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum,
ibi praevaricati sunt in me.
8. Gilead, civitas operantium iniquitatem,
vestigiis sanguinis signata.
9. Robur tuum vir latrociniorum, consortium sacerdotum ;
in via sichemitica interficiunt,
quando flagitium operantur.
10. In domo Israelis vidi rem horrendam:
ibi fornicationes apud Ephraimum
contaminatus est Israel.
11. Etiam Juda metet tecum,
quando convertero sortem populi mei.

ADNOTATIONES

1. Propheta urget reditum ad Jahven, qui discerpit et sanat, percutit et inflicta vulnera sicut bonus medicus circumligat,

2. qui cito (post duos dies) vivificat, (tertia die) levat, ita ut vivificatus et perfecte sanatus populus cum nova spe ambulet coram facie Jahve.

3. Ex vera poenitentia et contritione resultans in vivificato et sanato populo cognitio Jahve causabit reditum Jahve placati ad populum, qui reditus Jahve tam certus est sicut quotidianus ortus aurorae, sicut imber tempore autumnali et verno.

In v. 3b legunt nonnulli loco M „בְּשִׁחַר נְבוֹן מְצִאוֹ“ = sicut aurora certus est egressus eius“ verba „בְּשִׁחַרְנוּ כִּן נְמַצֵּאֵהוּ“ = sicubi quaerimus, tunc invenimus eum“. G legit „ὥς ὄρεθρον ἔτοιμον εὐρήσομεν ἀντόν“. Nos putamus lectionem M esse primigeniam: optime enim quadrat in contextum et multo facilius intelligimus, quomodo ex lectione M oriri potuerit hodierna lectio G quam viceversa.

In v. 3d „מִלְקוֹשׁ“ significat „imbrem vernum“. Econtra in v. 3c vox „גְּשָׁם“, quae *per se* significare potest cum imbrem autumnalem, tum „imbrem vernum“, est vertenda „imber autumnalis“, nam ex contextu interno vv. 3b. c. d patet prophetam voluisse in vv. 3c. d nominare utrumque in Palaestina obvenientem imbrem; si ergo in v. 3d „מִלְקוֹשׁ“ designat solummodo „imbrem vernum“, tunc in v. 3c occurrens „גְּשָׁם“ ex mente prophetae designare potest solummodo „imbrem autumnalem“.

Versus 5₁₅ – 6₃ putat Marti esse posterius additamentum, originis non hoſeanae. Dicit enim: „Hosea hätte mit diesen Worten (nempe vv. 5₁₅ – 6₃) seiner Drohung geradezu die Spitze abgebrochen und in den Mund Jahwes eine sonderbare Selbstkorrektur gelegt“ (l. c. p. 52), et: „Aus der Auslegung ergibt sich, dass der Abschnitt 5₁₅ – 6₃. 5b nach Form und Inhalt der späten nachexilischen Zeit angehört; denn überall treten uns darin Gedanken entgegen, die den Späteren eigentümlich sind: das Aufleben Israels aus dem Tode des Exils 6₂, die sofortige Erhörung des Jahwe suchenden Israels 6_{3a}, die Aussicht und das Recht Israels auf eine Zukunft höchstens Glückes 6_{3b}. 5b, und die nächsten Parallelen für den Ausdruck bietet – besonders noch Prv. 8₁₇. Dieses Resultat wird schliesslich noch bestätigt durch die gezwungene und künstliche Erklärung, welche die Verteidiger der hoseanischen Herkunft von diesem Stücke geben (l. c. p. 54, 55).“

Ad quam opinionem Marti-i et ad omnes similes opiniones aliorum criticorum cum Marti-o idem affirmantium respondemus:

a) Nos ideologicè et psychologice comprehendere non possumus, cur non potuerit Hošea, qui multo maiorem partem sui libri dedicavit praedicationi et praeannuntiationi futurarum poenarum inflictarum a Jahve populo infideli et peccanti, saltem hîc et illîc intexere suo libro locos, quibus infidelem et peccantem populum ad poenitentiam et conversionem excitat adiuncta spe novae felicitis religiosae, socialis et nationalis vitae. Erat certe Hošea sicuti omnes magni scribentes prophetae israelitici (Amos, Isaias, Jeremias) magnus israeliticus patriota: amavit Jahven, cuius obediens propheta erat, et propterea Jahve iubente praedicavit poenas populo infideli a Jahve infligendas, amavit autem etiam populum patriamque et propterea fovit in corde suo cum vivam spem conversionis et emendationis populi errantis, tum ex conversione et emendatione errantis populi effluentem persuasionem certitudinemque novae felicitis religiosae, socialis et nationalis vitae populi sui. Et si haec spes emendationis et conversionis errantis populi, haec persuasio certitudoque novae felicitis religiosae, socialis et nationalis vitae populi inerat cordi Hošeae, tunc nihil mirum Hošeam hanc suam spem et certitudinem saltem hîc et illîc in suo libro verbis expressisse. Si hoc Hošea non fecisset, fuisset nobis aenigma psychologicum, homo carens omni adeo naturali et innato sensu compassionis. Propterea nos *categoriale affirmamus locos libri Hošeae loquentes de conversione et correctione populi, de persuasionem certitudineque novae felicitis religiosae, socialis et nationalis vitae populi, uti e. gr. locum 5₁₅ – 6₃ et alios locos, constituere ideologicè et psychologice essentialem partem libri Hošeae, libri scripti et a propheta Jahve et a magno israelitico patriota.*

b) Versus 5₁₅ – 6₃ non interrumpunt, uti Marti et alii critici affirmant, ideologicum contextum inter v. 5₁₄ et v. 6₄. Nam v. 5₁₄ inducit nobis Jahven punientem domum Ephraim et domum Juda; v. 5₁₅ dicit Jahven post poenam inflictam se retracturum esse a populo suo, donec hic, vere poenitens, Jahven quaerat; vv. 6₁₋₃ describunt auxilia et beneficia, quae Jahve populo suo poenitenti, contrito et ad cognitionem Dei reverso praestabit; vv. 6₄ ss. describunt poenas a Jahve populo infligendas, nam, – eheu! –, propheta adhuc desperat de instante vera poenitentia et conversione populi. Ergo vv. 5₁₅ – 6₃ non solum non interrumpunt ideologicum contextum, sed econtra optime in hunc contextum quadrant.

c) Adiungimus ipsos Wellhausen-um, Duhm-um, Giesebrecht-um, No-

wack-um), ergo criticos, qui in castris Marti-i magni aestimantur, asserere hoſeanam originem vv. 5₁₅ – 6₃.

4. Propheta, qui in vv. 6₁₋₃ erranti populo tam pulchre depinxerat imaginem verae conversionis et exinde sequentis novae felicitis vitae, videt hunc populum errantem ad interim incapacem esse talis verae conversionis, propterea inducit Jahven interrogantem, quid ipse, i. e. Jahve, facturus sit peccanti Ephraimo et praevaricanti Judae. Nam amor populi est sicut nubes matutina et sicut ros mane transiens, i. e. conversio populi ad Jahven non est seria et vera, sed tantummodo apparens.

In v. 4b volunt nonnulli legere loco M „יהודה“ vocem „ישׂראל“, sed immerito! Vide adnotationem nostram in fine adnotationum cap. 5 quoad vocem „Juda“!

Sub „חֶסֶד = amore“ in v. 4c intelligimus amorem erga Jahven et proximum.

5. Quoniam populus non est capax veri amoris erga Jahven et proximum, seriae conversionis, propterea percussit et occidit Jahve populum per prophetas, qui nomine Jahve infausta populo praedixerunt. Hoc interimens iudicium Jahve, annuntians appropinquantem ruinam populi, prolatum per os prophetarum, etsi iudicium triste et infaustum, tamen sicut lux egredietur, i. e. implebitur et verificabitur.

In 5c legimus cum GST „וּמִשְׁפָּטֵי כְּאוֹר, = (et) iudicium meum sicut lux“ loco inclari et aenigmatici M „וּמִשְׁפָּטֵיךָ אֹר, = (et) iudicia tua lux“. Certe facile intelligitur, quomodo ex genuina lectione GST oriri potuerit falsa lectio M.

6. Jahve protestatur et asseverat sibi magis placere verum amorem erga se proximumque et veram cognitionem Dei quam sacrificia et holocausta.

Etiam in 6a intelligimus sub „חֶסֶד = amore“ amorem erga Jahven et proximum.

Versum 6_{6a} allegat Math 9_{13, 127}.

7. Sicut olim protoparens Adam in regione Eden transgressus est pactum, mandatum Dei, ita populus Israel, carens amore et cognitione Dei, peccat *ibi*, i. e. in terra promissa Canaan, contra Jahven.

Nostra versio v. 7 correspondet ad amussim textui M. Nonnulli (e. gr. Wellhausen l. c. p. 116s., Duhm D. zw. Proph. p. 31, Marti l. c. p. 57) legunt in v. 7a loco M „כְּאָדָם, = sicut Adam“ vocem „בְּאָדָם, = in Adam“ et intelligunt sub „Adam“ aliquem locum culticum, nobis ignotum, quo loco cultico colebatur Jahve modo idololatratico. Nos non possumus mente comprehendere, cur tales critici hîc abhorreant a nomine proprio protoparentis nostri Adae et suum refugium sumant ad quendam ignotum locum culticum Adami. Cur

non potuerit Hošea, qui tam bene novit praeteritam historiam populi sui, – uti hoc luculenter testantur multi loci eius libri –, in v. 7a mentionem facere protoparentis Adae? Et si isti critici dicunt admissa lectione M „sicut Adam“ fieri nostrum versum 7 inclarum et obscurum, nos respondemus: Hoc posito, – non plene concesso –, haec obscuritas styli v. 7 affert testimonium hošeanae originis v. 7, nam modus loquendi prophetae Hošae sicut nullius alterius prophetae V. T. est katexochen exsteticus, nervosus, rescissus et obscurus – aenigmaticus.

8. Inter loca terrae promissae Canaan, quibus Israel (= incolae regni Israel) praevaricatus est contra Jahven, nominanda est praeprimis civitas Gilead, civitas vestigiis sanguinis signata, cuius incolae malefici erant.

In v. 8b occurrentem expressionem „עֲקָבָה מְדָם“ vertimus „vestigiis sanguinis signata“, nam putamus vocem „עֲקָבָה“ esse nomen adiectivum femini generis denominatum a substantivo „עֲקָב“, quod substantivum designat etiam „vestigium“.

Sub „Gilead“ intelligenda est verosimiliter transjordanica civitas Gilead (vide Jud 10₁₇, confer etiam Jud 12₇). Wellhausen (l. c. p. 117) et Ewald identificant Gilead cum transjordanica civitate Mispa Gilead, Buhl cum transjordanica civitate Ramat Gilead, Hitzig cum transjordanica civitate Jabeš Gilead, Marti (l. c. p. 57) ponit nostram civitatem in hodiernum locum „Gal‘ud“, situm ad meridiem fluminis Jabbok. Verosimiliter erat haec transjordanica civitas Gilead frequentatus locus culticus, ubi Jahve modo idololatratico et horrendis, forsitan sanguinolentis facinoribus colebatur.

9. Robur suum, gloriam suam videt praevaricans populus in societate latronum, quam societatem constituunt malefici, idololatratici sacerdotes, qui interficiunt et flagitia operantur in via sichemistica.

In v. 9a est loco inclari et aenigmatici M „וְיִכְחַצְיִ“ legenda cum G, qui vertunt „καὶ ἡ ἰσχύς σου“, expressio „וְיִכְחַצְיִ“ = (et) robur tuum“.

In v. 9c particula „כִּי“ est partic. temporalis, propterea vertenda „quando“.

Via sichemistica, de qua loquitur v. 9 b, erat celebris frequentatissima commercialis via, transgrediens confines civitatis Sichem, iungens meridiem terrae Canaan cum eius septentrione, orientem terrae Canaan cum eius occidente; hac frequentatissima via usi sunt malefici sacerdotes ad perpetranda sua flagitia.

10. Rebus sic stantibus merito conqueritur Jahve de re horrenda in domo Israel, de fornicatione in Ephraimo, de contaminatione Israelis.

Nostra versio v. 10 correspondet ad amussim textui M; solummodo in

10a legimus cum Q „שְׁעָרֵי יְהוּדָה“ loco depravatae vocis M „שְׁעָרֵי יִרְיָה“. Omnes, alias reconstructiones in v. 10, uti: in v. 10a „בֵּית-אֵל“ = Bethel“ loco M „בֵּית-יִשְׂרָאֵל“ = domus Israel“, in v. 10b „זָנָה אֶפְרַיִם“ = fornicatus est Ephraim“ loco M „זָנוּת לְאֶפְרַיִם“ = fornicationes apud Ephraimum“, reicimus tamquam non fundatas et non necessarias.

11. Quando Jahve converterit sortem populi sui, i. e. quando Jahve propter facinora, fornicationes et contaminationem (vide v. 10) puniverit Israelem (= regnum Israel), tunc etiam Juda (= regnum Juda) metet cum Israele, i. e. tunc etiam Juda punietur cum Israele.

Nonnulli putant v. 11 esse posterius additamentum, etiam propterea, quia in v. 11a fit mentio regni Juda. Nos non ita! Nam inter v. 10 et v. 11 est quidam certus, facile inveniendus ideologicus nexus, et quoad mentionem regni Juda in v. 11a vide adnotationem nostram ad vocem „Juda“ in fine adnotationum cap. 5.

Ex v. 11 elucet prophetam Hošeam, etsi etiam regno Juda poenam Jahve praedixisset, semper putasse hanc poenam non tam exitialem, catastrophalem fore sicuti poenam a Jahve infligendam regno Israel. Cur? In regno Juda vidit Hošea civitatem Jerusalem cum templo Jahve, Hošeam non fugit fidem et mores in regno Juda non adeo maculatos esse sicuti in regno Israel. Propterea minor poena! Demum Jeremias minatur destructionem templi et civitatis Jerusalem. Deinde Hošea erat propheta missus a Jahve principaliter regno Israel; de Juda facit mentionem solummodo quasi per transennam et breviter.

Prophetia Hošee: Regnum Israel punietur a Jahve modo catastrophali et exitiali, regnum Juda punietur quidem etiam a Jahve, sed modo non tam catastrophali et exitiali sicut regnum Israel, impleta est. Historia hoc comprobabat. Post captivitatem babylonicam reversi sunt in Palaestinam plerumque concives, incolae pristini regni Juda (pertinentes ad tribus Juda, Benjamin, Levi) et condiderunt novam rem publicam cum urbe capitali Jerusalem, dependentem utique politice ab alienis externis imperiis (ab imperio Persico, Graeco, Romano). Haec nova res publica erat quaedam in vitam revocata imperfecta forma pristini regni Juda. Regnum Israel autem neque post captivitatem assyriacam neque post captivitatem babylonicam unquam in historia sub qualibet, quamvis imperfecta forma in vitam revocatum fuit. — Nova post captivitatem babylonicam condita res publica cum urbe capitali Jerusalem vidit denique in plenitudine temporis Messiam — Christum, qui erat Salvator pacificus et non Salvator bellicus (confer 17).

Si propheta loquitur de Israele modo in prima persona numeri pluralis (6₁₋₃), modo in tertia persona numeri pluralis (6_{5b.7}), modo in secunda persona numeri singularis (6_{4a, 9a, 11a}) et in secunda persona numeri pluralis (6_{4c}), modo in tertia persona singularis numeri (6₁₀), de Juda modo in secunda persona numeri singularis (6_{4b}) et in secunda persona numeri pluralis (6_{4c}), modo in tertia persona numeri singularis (6_{11a}), videmus nos in hoc facto signum exstatici, nervosi, rescissi et obscuri styli prophetici, qui luculenter testatur hoŝeanam originem cap. 6.

Versus M 5_{15c} et 6₁₋₆ (=V 6₁₋₆) recitat Ecclesia in Prophetiis feria 6 in Parasceve.

Reminiscentia ex prisca historia Israelis: 6_{7a} peccatum protoparentis Adae.

CAPUT VII.

In vv. 1 – 7 describit propheta magnam malitiam et depravationem morum contra Jahven peccantium incolarum regni Israel urbisque capitalis Samariae, qui ne a nece suorum regum, principum et iudicum quidem abhorrent.

1. Cum sanare volui Israelem,
nudata est iniquitas Ephraimi et malitia Samariae.
Operantur enim rem dolosam,
fur intrat, consortium latronum impetit in platea.
2. Non dicunt ad cor suum:
„Omnis malitiae eorum reminiscor“.
Nunc circumdant eos opera eorum,
coram facie mea sunt.
3. Malitia sua laetificant regem,
fraudibus suis principes.
4. Omnes hi adulterantes adinstar fornacis ardentis sunt,
pistor cessat ab ardore, a commixtione massae farinae
usque ad eius fermentationem.
5. Diem regis nostri profanaverunt principes calore vini.
Arripiet manus eius insolentes?
6. Apponunt enim sicut fornacem cor suum in dolo suo,
per totam noctem dormit calor irae eorum,
mane autem hic ardet sicut ignis flammae.
7. Omnes hi calefacti sunt sicut fornax,
comedunt iudices suos;
omnes reges eorum ceciderunt,
non erat inter eos clamans ad me.

Vv. 8–16: Magna malitia et moralis depravatio incolarum regni Israel, qui continuis fraternis discordiis se ipsos debilitant et apud alienos, – apud Aegyptum et Aššur –, auxilium quaerunt, erunt causa ruinae regni Israel.

8. Ephraim cum populis ipse commiscetur,
Ephraim est placenta subcinericia non versa.
9. Comedunt alienigenae robur eius,
et ipse nescit;
immo cani conspersi in eo,
et ipse nescit.
10. Humiliata est superbia Israelis coram facie eius,
non sunt autem reversi ad Jahven Deum suum
neque quaesierunt eum in omnibus his.
11. Est Ephraim sicut columba simplex, absque intellectu,
Aegyptum invocant,
ad Aššur abeunt.
12. Sicubi abierint,
expandam super eos rete meum,
sicut aves caeli detraham eos,
puniam eos in proverbium coetui eorum.
13. Vae eis, quoniam recesserunt a me!
Pernicies eis, quoniam praevaricati sunt contra me!
Ego salvabam eos,
ipsi autem locuti sunt super me mendacia.
14. Non clamant ad me in corde suo;
lamentantur autem super cubilia sua,
super triticum et mustum convivantur,
repugnant mihi.

15. Ego monui, confortavi brachia eorum, –
et in me cogitant mala.

16. Se vertunt non sursum,
sunt sicut arcus remissus,
gladio cadunt principes eorum in poenam,
lingua eorum est ludibrium eorum in terra Aegypti.

ADNOTATIONES

1. Jahve voluit sanare Israelem; regnum Israel et urbs capitalis Samaria opposuerunt autem huic conamini Jahve malitiam, animum dolosum, furta, latrocinia.

1a: „כִּרְפָּאִי“ vertimus „cum sanare volui“; particula „כִּי = cum“ est ibi intelligenda ut sic dictum „כִּי = cum adversativum“.

In v. 1d addunt nonnulli in textum M post vocem „יָבֹא“ = intrat“ expressionem „בְּבֵית“ = in domum“; G addunt ibi „πρὸς αὐτόν“. Nos putamus hodiernum textum M sine ullo additamento esse satis clarum.

2. In sua malitia et pravitate non cogitat Israel hanc suam malitiam et pravitatem bene notas esse Jahve, quae cogitatio Israelem a peccando deterrere possit; propterea cumulat Israel mala opera super mala opera, quae mala opera sunt semper coram facie Jahve in testimonium contra Israelem.

In 2 c volunt nonnulli loco M „סָבְבוּם“ = circumdant eos“ legere expressionem „סָבְבוּנִי“ = circumdant me“. Correctura superflua!

3. Israel immo non abhorret laetificare malitia sua regem et principes.

In v. 3a legunt nonnulli loco M „יִשְׂמְחוּ“ = laetificant“ expressionem „מִשְׂחוּ“ = unguunt“. Quae reconstructio est infelix et non quadrat in sequentem ideologicum contextum vv. 7₄₋₇.

4. Sed rex et principes, quos laetificat malitia populi, sunt aequae tam mali et depravati sicut populus ipse. Omnes hi (4_a), i. e. rex, principes et populus, per suam malitiam et depravationem fidei morumque adulterant et fornicantur a Jahve et aestuantes excessibus immoralibus sunt similes fornaci ardenti; pistor, dum nocte commiscet et deponit massam farinae, cessat a calefacienda fornace usque ad fermentationem masse farinae, i. e. usque ad mane.

In v. 4 legimus loco inclari M „בַּעֲרָה מֵאֶפֶה“ emendatam expressionem „בַּעֲרָה הֵם אֶפֶה“ et formamus versum 4 metricum ita:

כָּלֶם מְנַאֲפִים כְּמוֹ תַנּוּר בַּעֲרָה הֵם

Omnes hi adulterantes adinstar fornacis ardentis sunt,

אֶפֶה יִשְׁבּוֹת מֵעִיר מְלוּשׁ בְּצֵק עַד־חֲמֻצָּתוֹ.

pistor cessat ab ardore, a commixtione farinae usque ad eius fermentationem. Haec nostra reconstructio nihil mutat in primigenio iuncto textu hebraico vocalibus non distincto, qui primigenius iunctus textus hebraicus solis consonantibus expressus quoad aenigmaticum locum v. 4 ita sonabat: „בַּעֲרָה־מֵאֶפֶה“; hunc primigenium iunctum solis consonantibus expressum textum hebrai-

cum posteriores transcriptores, utentes iam scriptura vocalibus distincta, non bene intellecto sensu versus 4, quoad nostrum aenigmaticum locum false legerunt: „בִּיעַר הֵם אִפֹּה“, dum hic locus recte legendus erat: „בִּיעַרָה מֵאִפֹּה“.

Omnes alias reconstructiones v. 4, quas proponunt nonnulli critici (Marti, Duhm etc.), reicimus tamquam nimis artificiosas et propterea parum verosimiles.

Nonnulli (Wellhausen, Marti etc.) putant v. 4 esse posterius additamentum. Nos non ita! Nam v. 4 format ideologicum, in contextum optime quadrantem transitum a versu 3 ad versum 5.

5. Mali et depravati principes Israelis maculant et profanant excessibus immoralibus, praeprimis incestuosis conviviis ipsum diem festum onomasticum sui regis, et propterea ponit sibi propheta interrogationem: Erit rex, aequè malus et depravatus ac principes, satis fortis et potens, ut puniat insolentes principes propter eorum effrenatum modum agendi?

Omnes tam diversas reconstructiones v. 5, quas proponunt nonnulli critici, e. gr. reconstructionem v. 5b propositam a Nowack-o (B. H. II., p. 836): „הַשְּׁבִירוּ מֶלֶךְ לְצָצִים“, = inebriaverunt regem insolentes“, reicimus, nam hae reconstructiones creant persaepe novum, a nostro textu M toto coelo alienum textum hebraicum et sunt propterea valde suspectae.

6. V. 6 describit, quomodo insolentes principes, celebrantes diem festum-onomasticum sui regis, se gerant in incestuosis conviviis: Dolo plenum, ipsi vitae regis aliorumque summorum rem publicam regentium hominum insidians, sicut fornax iracundia ardens cor principum per totum nocturnum convivium simulat pacem et amicum animum erga praesentem regem et erga praesentes summos rem publicam regentes homines, quo magis cor principum exardescat odio et vindicta erga praesentem regem praesentesque summos rem publicam regentes homines mane, finito convivio nocturno. (Ergo principes simili modo se gerunt ac pistor, qui secundum v. 4b cessat, dum nocte commiscet et deponit massam farinae, a calefacienda fornace usque ad fermentationem massae farinae, i. e. usque ad mane.)

In v. 6b legimus cum TS loco inconvenientis M „אִפֹּהם pistor eorum“ expressionem „אִפֹּהם = iracundia (calor irae) eorum“; in primigenio iuncto, solis consonantibus expresso textu hebraico erat expressio „אִפֹּהם“, quam expressionem posteriores transcriptores, utentes iam scriptura vocalibus distincta, false legerunt „אִפֹּהם = pistor eorum“, dum haec expressio recte legenda erat „אִפֹּהם = calor irae (iracundia) eorum“.

In v. 6a proponunt nonnulli loco M „קָרְבִי = apponunt“ lectionem „קָרְבִי =

succensum est“ (nempe cor [sic Marti]), – G legunt „ἀνεκαύθησαν“ – , vel lectionem „מִן־קֶרֶן = cor eorum“ (sine sequenti „מִן־לֵב“); quae reconstructiones, cum non reddant v. 6 intelligibiliorem, non arrident nobis.

7. Omnes hi, – i. e. principes – , calefacti sunt in nocturno convivio, immodice potantes vinum et aliis excessibus indulgentes sicut fornax aestuant malis consiliis et mane, quando iam rex aliique summi rem publicam regentes homines (= rectores et administratores summorum magistratuum rei publicae) sunt inebriati et somno onerati, principes comedunt, i. e. occidunt suos iudices, i. e. summos rem publicam regentes homines, immo occidunt et regem ipsum. De ultimis regibus regni Israel, qui tempore prophetae Hošae sic fraudulenter occisi sunt, dicit propheta: Non erat inter eos clamans ad Jahven.

Ex vv. 4 – 7 resonat quaedam echo illorum tristium eventuum, qui acciderunt in regno Israel post mortem regis Jeroboam II. Lites, discordiae, inimicitiae et infestationes variarum partium fractionumque, quae luctabantur et dimicabant inter se de influxu et potestate in aula regia et incessanter conspirabant contra regem et summos rem publicam regentes homines, erant panis quotidianus publicae vitae politicae in regno Israel hoc tempore. Post mortem regis Jeroboam II. circa annum 746 successit in regno eius filius Zekarjahû (Zacharias), qui „fecit quod malum erat coram Domino“. Zekarjahû erat ultimus rex israeliticus ex familia Jehu. Regnavit solummodo sex mensibus et occisus est fraudulenter et insidiosè a Šallûm, filio Jabeš (vide 2 Reg 15₈ ss.). Scelestus homicida Šallûm regnavit solummodo uno mense (vide 2 Reg 15₁₀ ss.) et occisus est a Menachem, filio Gadî de Tirša. Menachem regnavit decem annis super Israelem (circa 745 – 735), fecit „quod malum erat coram Domino“ et primus regum Israel solvit tributum assyriaco regi Pûl (vide 2 Reg 15₁₄ ss.). Tristis conditio rerum, descripta in vv. 4 – 7, est tristis conditio rerum in aula regia Samariae, prouti conspiciebatur post mortem regis Jeroboam II. sub regibus Zekarjahû, Šallûm, Menachen, circiter anno 746 et annis sequentibus. Si in v. 5a propheta loquitur de „die regis nostri“, tunc animo eius obversatur forsitan *praepremis* „dies regis Zekarjahû“, ultimi regis e familia Jehu, non autem obversatur animo Hošae *solummodo* „dies regis Zekarjahû“ – prouti asserunt immerito nonnulli critici – , Hošea erat certe inimico animo dynastiae Jehu (confer v. 14), *sed cum* „dies regis Zekarjahû“, *tum* „dies regis Šallûm et regis Menachem“, sub quibus tribus regibus aula regia Samariae erat theatrum continuarum conspirationum et infestationum contra regem summosque rem publicam regentes homines. Quis neget in mente prophetae Hošae fuisse omnes tres reges: Zekarjahû,

Šallûm, Menachem *reges Israelis*, ergo *reges nostros*, quamvis duo ultimi, Šallûm et Menachem, sibi per necem thronum usurpassent!

8. Ephraim (= regnum Israel), qui cum populis ethnicis (cum Aššur, Aegypto) varia foedera et pacta init, commiscetur cum populis, amittit suum religiosum et nationalem characterem, similis est placentae non versae, adustae igne.

9. Propterea comedunt alienigenaerobur religiosum et nationale Ephraimi (= regni Israel), cani conspersi conspiciuntur in Ephraimo, i. e. Ephraim veterascit sub respectu religioso et nationali, i. e. appropinquat suae ruinae. Ipse, i. e. Ephraim, non est sibi conscius huius tristis conditionis, et hoc est poena maxima!

In v. 9c legimus loco M „זִרְקוּה“ expressionem „זִרְקוּ“ (= participium femin.).

10. Hoc modo humiliatus est superbus Israel = Ephraim coram seipso, et tamen non est reversus ad Jahven, non quaesivit in omnibus his, i. e. in omnibus irruentibus damnis et incommodis, Jahven.

Nonnulli critici putant v. 10 esse posterius additamentum. Nos non ita! Quadrat enim v. 10 optime in contextum.

11. Cur se gerit Ephraim modo in vv. 8 – 10 descripto? Quia est sicut columba simplex, absque intellectu. Et in hac sua simplicitate quaerit auxilium et remedium in Aegypto et in Aššur, – apud alienigenas.

12. Sicubi abierit simplex, insipiens Ephraim in Aššur vel in Aegyptum ad quaerendum ibi auxilium et remedium (vide v. 11), Jahve expandet super Ephraimum rete suum, detrahet Ephraimum, sicuti detrahitur et capitur ab aucupe volans avis caeli, et puniet Ephraimum ita graviter, ut haec poena Jahve propter suam gravitatem fiat in posterum proverbialis populo Ephraim.

In v. 12 d legunt nonnulli loco M „אִיסִירִם“ (conjug. hiph‘il) expressionem „אִיפִירִם“ (conjug. pi‘el); quae correctura sensum loci non mutat.

M v. 12d „אִיסִירִם בְּשִׁמֶע לְעֵדוֹתָם“, de quo Wellhausen dicit (l. c. p. 119): „Die letzten drei Worte sind unverständlich“, nobis non est inclarus; nos mutamus solummodo in „בְּשִׁמֶע לְעֵדוֹתָם“, primam consonantem „ב“ in consonantem „פ“ et legimus v. 12d „אִיסִירִם בְּשִׁמֶע לְעֵדוֹתָם“ vertimusque v. 12d „puniam eos in auditionem = nuntium = testimonium coetui eorum“, i. e. „puniam eos in proverbium coetui eorum“. Facile intelligitur, quomodo simillimae literae „ב“ et „פ“ a transcriptoribus permutari potuerint. Cum hac parva correctura reconstructus versus 12d optime quadrat in contextum.

Nonnulli (e. gr. Marti, l. c. p. 62), innixi textu G, ubi in v. 12d legimus „τῆ; ὁλιψως αὐτῶν“, reconstruunt v. 12d ita: „אִיסִירִם עַל רַעְתָּם = ligabo eos

propter malitiam eorum“; quae reconstructio, cum sit valde artificiosa et quaesita, est parum probabilis.

13. „Vae“ et perniciēs veniēt super Ephraimū, qui recessit a Jahve et praevaricatus est contra eum; Jahve salvabat Ephraimū, Ephraim autem erat erga Jahven mendax – infidelis.

14. Ephraim non clamat in corde suo ad Jahven; obliviscens Jahve, Dei sui, lamentatur Ephraim super cubilia coenaculorum suorum, facit convivia magna, quae abundant pane et vino, et repugnat Jahve, Deo suo.

In v. 14b legimus loco M „יִלְלוּ“ expressionem „יִלְלוּ“. M „יִלְלוּ“ ortum est ex falsa lectione primigenii hebraici textus, expressi solis consonantibus, vocalibus non distincti: „יִלְלוּ“, causata ab aliquo copista.

In 14d legimus loco M „יָסְרוּ“ = recedunt“, quod propter subsequens „בִּי“ non quadrat in contextum, expressionem „יָסְרוּ“ (a סָרַר) = repugnant. M „יָסְרוּ“ ortum est ex falsa lectione primigenii hebraici textus expressi solis consonantibus, vocalibus non distincti: „יָסְרוּ“, causata ab aliquo copista.

In v. 14b legunt nonnulli loco M „עַל־מִשְׁכְּבוֹתָם“ = super cubilia sua“ expressionem „עַל־מִזְבְּחוֹתָם“ = super altaria sua“; quae correctura tamquam minus in contextum quadrans reicienda est.

In v. 14c legunt 12 MSS cum G, qui habent „κατετέμνοντο“, loco nostri M „תְּגַוְרְרוּ“ = convivantur“ expressionem „תְּגַוְרְרוּ“ = faciunt sibi incisiones“; nos putamus nostrum M „תְּגַוְרְרוּ“ = convivantur“ melius quadrare in contextum et propterea esse primigenium.

15. Jahve monuit – ad bonum excitavit Ephraimū, confortavit brachia Ephraimi, i. e. dedit ei robur necessarium ad recte agendum, Ephraim vero recompensat hanc bonitatem Jahve cogitando male, i. e. infideliter de Jahve.

In v. 15 deest in G expressio M „יִסְרְתִּי“, quam expressionem nos vertimus: „monui“ (יִסְרְתִּי est conjug. pi‘el a יָסַר).

V. 15 potest esse etiam tristychon:

Ego monui,

confortavi brachia eorum, –

et in me cogitant mala. – En, exemplum liberioris

metricae hebraicae!

16. Ephraim – Israel non dirigit cogitationes et actiones suas sursum, i. e. in altum – ad Jahven, est sicut arcus remissus, qui non est aptus ad proiciendam sagittam in altum. Cum tam vilis, omni altiore cogitatu et conamine carens sit Ephraim, quid mirum, quod principes eius in poenam a Jahve inflictam cadunt gladio, quod lingua eius, i. e. character nationalis Ephraimi,

est ludibrio immo in Aegypto, ubi Ephraim auxilium et remedium quaerit

Nostra versio v. 16 est „versio ad amussim“ textus M et docet versum 16 optime quadrare in ideologicum contextum praecedentem. Propterea reiciimus varias correcturas – reconstructiones nonnullorum criticorum quoad v. 16.

In v. 16a legunt nonnulli loco M „לאָ עַל = non sursum“ expressionem „לְבַעַל = ad ba'al“; nobis non arridet haec correctura, nam M „לאָ עַל – non sursum“ quadrat optime in contextum et insuper exposcitur a versu 16b: „sunt sicut arcus remissus“, qui versus 16b nihil aliud est ac ulterior explicatio phrasin „לאָ עַל = non sursum“. Si G loco „לאָ עַל = non sursum“ legunt „εις οὐδὲν = אֵל אֵל“, haec lectio G primo obtutu facile cognoscitur tamquam falsa versio primigenii textus hebraici, ubi G, male intellecto sensu v. 16, posuerunt „אל“ loco „על“.

In v. 16c ponunt nonnulli loco M „שָׂרֵיהֶם מִזַּעַם = principes eorum in poenam“ vel phrasin „מִזַּעְמִי שִׁפְטֵיהֶם = propter iram meam iudices eorum“ vel phrasin „מַלְכָּם וְשִׁפְטֵיהֶם = rex eorum et iudices eorum“. Quae reconstructiones et correcturae textuales sunt valde artificiosae, carent omni formali fundamento et sunt propterea parum verosimiles. Cum vox „זַעַם“ significet „iram“ vel „poenam“ praeprimis a Jahve inflictam, vertimus nos versum 16c: „gladio cadunt principes eorum in poenam“, i. e. poena a Jahve principibus Ephraimi inflictam consistit in eo, quod gladio cadunt. Recolas, quaeso, quod diximus de infestationibus et conspirationibus contra regem et summos rem publicam regentes homines temporibus regum Zekarjahû, Šallûm et Menachem in adnotationibus nostris ad vv. 5 – 7. Quare nostra versio v. 16c optime quadrat in contextum.

In v. 16d legunt nonnulli loco M „לְשׁוֹנָם זוֹ לַעֲנָם = lingua eorum est ludibrium eorum“ phrasin „לְשׁוֹנָם בִּי לַעֲנָה = lingua eorum me irrisit“. Nos, videntes in M „זוֹ“ pronomen demonstrativum femininum idem significans ac „זֹאת“ et spectans ad immediate praecedens subiectum „לְשׁוֹן“, vertimus v. 16d: „lingua eorum est ludibrium eorum in terra Aegypto“. Et sensus huius nostrae versionis v. 16d est clarus comprehensibilisque, bene quadrat in contextum. Marti (l. c. p. 64) putat v. 16d esse posterius additamentum. Nos non ita!

Propheta – poeta loquitur de Ephraimo (Israele) in vv. 1_{ab}. 8. 9. 10_a. 11_a in tertia persona numeri singularis, alias toto capite 7 in tertia persona pluralis numeri.

CAPUT VIII.

Israel-Ephraim abiecit Jahven, foedus legesque eius, adhaesit cultui idololatrigo colenti vitulum, qui vitulus destruetur; Israel-Ephraim conspirat et mutat saepe modo violento iniquoque regem et principes (= summos rem publicam regentes homines), pangit foedera cum alienis ethnicis regnis, propterea imminet tempestas et proxima ruina populi Israel-Ephraim (81—14 ab). Etiam Juda, i. e. regnum meridionale, non vacat omni culpa coram Jahve (814 cde).

1. Ad palatum tuum tubam!

Sicut aquila super domum Jahve!

Transgressi sunt enim pactum meum,
a lege mea defecerunt.

2. Ad me clamant: „Mi Deus!“

Novimus te, Israel!

3. Proiecit Israel bonum,
inimicus persequitur eum.

4. Ipsi fecerunt sibi reges, sed non ex me,
constituerunt sibi principes, sed non novi;
ex argento suo et ex auro suo fecerunt sibi idola,
propterea destruentur.

5. Proiecit vitulum tuum, Samaria!

Exarsit ira mea in eos.

Quousque persistent impuniti?

6. Nam ex Israele est ille,

faber fecit illum,

ille non est Deus,

propterea in ramenta erit vitulus Samariae.

7. Quia seminant ventum,
metent turbinem;
frumentum stans non erit ei,
germen non faciet farinam,
et si forsitan fecerit,
alieni devorabunt eam.

8. Devorabitur Israel;
nunc erunt in populis sicut vas,
quod non placet.

9. Quia hi ascenderunt in Aššur,
est Ephraim onager derelictus sibi;
operam dant, ut pangant amica foedera.

10. Et si pepigerint,
in populis nunc congregabo eos;
incipient mox perferre regem et principes.

11. Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum,
facta sunt ei altaria ad peccandum.

12. Scribebam ei multiplices leges meas,
ad instar rei alienae computatae sunt.

13. Tamquam sacrificia hostiarum mearum offerunt carnes
et comedunt;
Jahve non placuerunt ea;
nunc recordabitur iniquitatis eorum,
visitabit peccata eorum,
ipsi in Aegyptum revertentur.

14. Obliviscitur Israel factoris sui,
aedificat templa;
Juda multiplicavit urbes munitas,
mittam autem ignem in urbes eius
et comedet aedes eius.

ADNOTATIONES

1. Mandatum Jahve ad prophetam Hošeam: Sume ad palatum tuum, i. e. ad os tuum, tubam et volitans sicut aquila, i. e. sicut meus nuntius, super domum Jahve, i. e. super populum – regnum Israel, nuntia domui Jahve, i. e. populo – regno Israel, horribile quidem, sed iustum iudicium meum propinquaе ruinae! Cur? Domus Jahve, i. e. populus – regnum Israel, transgressa est pactum – foedus meum, defecit a lege mea.

Nostra versio v. 1 correspondet ad amussim textui M, quem textum M nos putamus incorruptum et quoad sensum satis clarum.

Vv. 1ab sunt quidem scripti stylo hošeano, i. e. stylo exstatico, nervoso et rescisso, sed sensus vv. 1ab non est difficilis intellectu. Si Marti (l. c. p. 65) dicit: „An deinen Gaumen(!) die Posaune! Wie ein Adler auf das Haus Jahwes! ist schon an sich unglaublich; denn die Posaune setzt man an den Mund und steckt sie nicht in den Gaumen und die Posaune im Gaumen schadet man schwerlich dem Hause Jahwes“, respondemus nos: Marti non intelligit vel non vult intelligere verum sensum vv. 1ab. „אַל-חֶכְךָ = ad palatum tuum“ [praepositio „אַל = ad“ indicat ibi solummodo directionem, in qua ferenda est tuba, non autem locum, quo ponenda est tuba!] est poetica metaphora, quae significat idem ac „ad os tuum – ad faciem tuam“ (pars pro toto!). „בֵּית-יְהוָה = domus Jahve“ est imago poetica, sub qua intelligendus est populus Israel – regnum Israel (regnum septentrionale).

Aliae reconstructiones vv. 1ab, uti e. gr. reconstructio Cheyne-i (The Expositor 1897 Nov. pag. 364): „קוֹל בְּפִתַּח בְּשַׁפְּר עַל-בֵּית יְהוָה = exalta vocem cum robore, sicut tubam contra domum Jahve“, sunt, collatae cum textu M, tam artificiosae et radicales, ut videantur esse valde improbables.

Lectio G v. 1a: „εἰς κόλπον αὐτῶν ὡς γῆ“ prodit G non intellexisse sensum v. 1a et loco primigenii „אַל-חֶכְךָ שַׁפֵּר“ legisse false „אַל-חֶקְקֶם בְּעַפָּר“. Quae falsa lectio G respectu scribendi modi hebraici facile explicari potest.

2. Israel clamat quidem ad Jahven: „Mi Deus!“ Sed hic clamor Israelis est in auribus Jahve blasphemia, nam Israel clamat sic ad Jahven solummodo ore, dum factis suis transgreditur pactum Jahve et deficit a lege Jahve (vide praecedentes vv. 1cd). Propterea ironicum responsum Jahve, cui ironico responso Jahve quasimodo ipse propheta consentit: „Novimus te, Israel!“

Nunnulli legunt cum G in v. 2a loco M „אַל-הִי = mi Deus!“ solummodo expressionem „אַל-הִי = Deus!“; nobis magis placet vividior vox M „אַל-הִי“.

In v. 2b legunt nonnulli (e. gr. Wellhausen, l. c. p. 120) loco M „יְדַעְנִיךָ =

novimus te“ expressionem „יְדַעְנִיךָ = novi te“. Nos sustinemus expressionem M „יְדַעְנִיךָ = novimus te“, qui partim videmus in M „יְדַעְנִיךָ“ pluralem maiestaticum, qui auget ironiam respondentis Jahve, partim repraesentat nobis M „יְדַעְנִיךָ“ consensum ipsius prophetae cum ironico responso Jahve et ita responsum duorum: Jahve + prophetae, quae ambae circumstantiae testantur adesse exstaticum, vividum, nervosum et rescissum stylum hošeanum, in quo proinde nihil sit mutandum.

Ex dictis patet, cur reiciamus reconstructionem v. 2 eorum, qui, suppressa in GS non occurrente voce „יִשְׂרָאֵל“ in v. 2b, ita reconstruunt v. 2 (e. gr. Marti l. c. p. 65): „לִי יִזְעָקוּ אֱלֹהִים יְדַעְנִיךָ = ad me clamant: „Deus, novimus te!“ – Quae reconstructio non intelligit hošeanum characterem v. 2.

Si e. gr. Marti (l. c. p. 65) putat vv. 8_{1.2} esse posterius additamentum et dicit: „Der ganze Einschub von 1 f. (nempe vv. 8_{1.2}) fordert in für Hosea ganz ungewohnter Weise den Propheten . . . auf, gegen Israel laut die Stimme zu erheben, während doch sonst Jahwe es ist, der direkt durch den Propheten zum Volke spricht,“ nos econtra respondemus: Sicuti ex ea circumstantia, quod propheta loquitur in suo libro de populo Israel modo in tertia persona numeri singularis, modo in tertia persona numeri pluralis, modo in alia persona numeri singularis et pluralis, non licet concludere, – prouti libro Hošae iterum iterumque perlecto firmiter persuasum habemus – , adesse fragmenta diversorum auctorum, sed haec circumstantia testatur solummodo characterem et indolem exstatici, nervosi, rescissi, vividi et obscuri styli prophetae Hošae, qui stylus loquitur de populo Israel in variis personis numeri singularis et pluralis, ita illa circumstantia, quod in vv. 8₁₋₂ propheta ipse invitatur (secundum Martium!), ut contra populum Israel loquatur, dum aliis locis libri Hošae Jahve ipse directe ad populum Israel loquitur, testatur solummodo characterem et indolem exstatici, nervosi, rescissi, vividi et obscuri styli prophetae Hošae, qui stylus et invitat prophetam ipsum ad loquendum contra populum Israel et inducit Jahven ipsum directe loquentem ad populum Israel, non autem testatur illa circumstantia existentiam fragmentorum proventium a diversis auctoribus. Adiungimus ipsum Wellhausen-um (l. c. p. 15, 120) admittere, – salvis quibusdam correcturis – , hošeanam originem vv. 8_{1.2}. – Ceterum nos, si recte et secundum sanam exegesim vv. 8₁₋₂ explicare volumus, dicere debemus: Solummodo in vv. 8_{1ab} propheta breviter a Jahve invitatur, ut loquatur contra populum Israel, dum econtra in vv. 8_{1cd.2} iam Jahve ipse ad populum loquitur.

3. Israel proiecit – abiecit id, quod erat bonum coram oculis Jahve, propterea in poenam inimicus persequitur eum.

Initio v. 3a legebant G adhuc particulam „כִּי = ὅτι“.

In v. 3b loco inusitati M „יִרְדְּפוּ“ fortasse melius est legendum „יִרְדְּפוּהוּ“.

4. Israel, semper conspirans et modo violento saepe mutans regem suum et summos rem publicam regentes homines, facit sibi reges, qui non placent Jahve, constituit sibi principes, i. e. summos rem publicam regentes homines (= rectores et administratores summorum magistratuum rei publicae), quos Jahve non novit, i. e. qui propter suam malitiam non sunt secundum cor Jahve; Israel facit sibi argentea et aurea idola, quae sunt falsi dii, non Jahve, quae idola propterea destruentur.

In vv. 4ab facit propheta allusionem ad eosdem eventus, qui sunt descripti in vv. 74–7 (vide adnotationes nostras ad hos versus).

In v. 4d loco minus accurati M „פָּרְתוּ“ est cum GST legenda pluralis expressio „פָּרְתוּ! = destruentur“.

5. Jahve proiecit vitulum, sub cuius imagine in urbe capitali Samaria modo idololatratico Jahve colebatur. Propter hunc cultum idololatricum vituli exarsit ira Jahve in populum Israel, et necessaria sequela huius ardentis irae Jahve est imminens poena populi. Propterea propheta – poeta ponit sibi quaestionem: Quousque persistet populus Israel impunitus? Ad quam quaestionem unica tantum datur responsio: Israel brevi punietur.

In v. 5a legunt nonnulli loco M „גָּזַף = proiecit“ expressionem „גָּזַףְתִּי = proiecisti“ aut „גָּזַףְתָּ = proiecisti – proicio – proiciam“. Forsan! Nos retinemus expressionem M „גָּזַף = proiecit“ tamquam primigeniam et possibilem, nam natura et indoles exstatici, nervosi, rescissi, viyidi et obscuri styli prophetae Hošae hoc secum fert, ut modo Jahve ipse de seipso loquatur in prima persona numeri singularis, modo propheta ipse loquatur de Jahve in tertia persona numeri singularis.

6. Cur replet idololatraticus cultus vituli Jahven ira ardenti? Vitulus ille est ex Israele, est humanae originis, faber fecit illum, vitulus ille non est Deus – Jahve, propterea in ramenta destruetur vitulus Samariae.

In v. 6a in expressione „וְהָיָה“ copula „וְ“ est utique delenda tamquam superflua.

Nonnulli (e. gr. Marti, Duhm) putant vv. 5c et 6abc esse posterius additamentum! Nos non ita! Nam vv. 5c et 6abc ideologicè optime cohaerent et cum vv. 5ab et cum v. 6d. Ipse Wellhausen (l. c. p. 15, 120, 121) putat vv. 5c et 6abc esse hošeanae originis.

7. Sua mala, erga Jahven iniqua agendi ratione seminat Israel – Ephraim ventum, propterea metet turbinem. Terra non dabit populo Israel fructus suos; in agris Israelis – Ephraimi non erit stans, i. e. ad maturitatem perveniens frumentum, germen in agris Israelis non faciet farinam, i. e. non maturescet, et si germen forsitan maturuerit, i. e. farinam fecerit, hanc farinam devorabunt alieni.

In v. 7c volunt nonnulli legere loco M „לֹ = ei“ (mascul.) expressionem הִלֵּ = ei“ (femin.). Perperam, nam „לֹ“, uti ex contextu patet, respicit ad Israellem – Ephraimum: „לֹ = ei“, i. e. Israeli – Ephraimo.

In v. 7d legunt nonnulli loco M „יַעֲשֶׂה = faciet“ (3 pers. mascul.) expressionem „תַּעֲשֶׂה = faciet“ (3 pers. femin.). Iniuste, nam „יַעֲשֶׂה“ respicit ad praecedens „צֶמֶח = germen“ tamquam ad suum subiectum, quod est masculinum. Non bene intelligere videtur nobis sensum vv. 7abcd e. gr. Marti, qui factis nonnullis correcturis vv. 7abcd ita vertit (l. c. p 67):

„Denn Wind säen sie,
Und Sturm ernten sie,
Eine Saat, der kein Fruchthalm sprosst,
Die keine Halmfrucht trägt.“

Correcturae Marti-i non sunt fundatae. Bene econtra vertit V vv. 7abcd.

Versus 7ef putant nonnulli (e. gr. Marti) esse posterius additamentum. Nos putamus vv. 7ef, qui tam apte complent argumentum totius v. 7, esse primigenios.

8. Israel – Ephraim devorabitur, amittet suam liberam rem publicam, libertate privatus commiscebitur cum populis tamquam vas, quod non placet.

In v. 8b legunt nonnulli loco M „הִי = erunt“ expressionem „הִי = erit“. Etsi in v. 8a sit sermo de „Israele“, nos expressionem M „הִי“ respicientem ad vocem „יִשְׂרָאֵל“ v. 8a putamus esse primigeniam. Expressio M „הִי“ est nobis signum et testimonium exstatici, nervosi, rescissi styli prophetae Hošēae, qui stylus loquitur de „Israele“ modo in numero singulari, modo in numero plurali. Forsan dixeris expressionem M v. 8b „הִי“ respectu habito ad vocem „יִשְׂרָאֵל“ v. 8a esse constructionem „κατὰ σύνθεσιν“.

9. Israel – Ephraim ascendit in Aššur, i. e. voluit habere magnum regnum Aššur suum socium et amicum. Et effectus huius operae Ephraimi? Ephraim – Israel est derelictus sibi sicut onager, est destitutus omni socio et amico. Rebus sic stantibus nihilominus dat Ephraim – Israel sibi multam operam, ut pangat amica foedera cum vicinis regnis.

In v. 9a in expressione „כִּי־הֵמָּה = quia hi“ intelligendus est sub „הֵמָּה = hi“ naturaliter „Ephraim – Israel“, uti ex contextu patet.

V. 9c „הִתְנוּ אֲהָבִים“ vertimus: „operam dant, ut pangant amica opera“. Cur? – „אֲהָבִים“ significat „amores“, „adpetitiones amoris“, „conatus amerosos“ et deinde etiam „foedera amoris (amicitiae) cum ethnicis populis“ (vide dr. Frants Buhl, Wilhelm Gesenius' Hebräisches und aramäisches Handwörterbuch, Leipzig 1915, pag. 13, nomen „אַהֲבָ“). „הִתְנוּ“ est 3 pers. plural. coniugationis hiph'il a verbo „הִתְנָה“; „הִתְנָה“ significat in qal „conducere (dingen)“, coniugatio hiph'il habet significationem causalem, ergo „הִתְנוּ אֲהָבִים“ possumus pleno iure vertere: „operam dant, ut pangant foedera amica“. Quae nostra versio v. 9c est certe versio „ad amussim“ et removet, quod cum accentu hîc loci notamus, omnem obscuritatem sensus v. 9, quae obscuritas aliter in v. 9 deprehenditur. Quae ipsa obscuritas v. 9 est causa illarum reconstructionum, quas nonnulli critici in v. 9 faciunt: e. gr. loco vocis M „פָּרָא“ substituunt vocem „אֲפָרִים“, loco vocis M „אֲפָרִים“ substituunt vocem „מִצְרַיִם“, loco vocis M „הִתְנוּ“, quam non intellexerunt, substituunt vocem „יִתְנוּ“. Vv. 9ac deinde formant et vertunt ita:

„Nam ascenderunt in Aššur,
in Aegyptum dant dona amoris“;

v. 9b autem vertunt: „Ephraim est derelictus sibi“, quem versum 9b transponunt autem post versum 8a. Quis sensatus non videat, quam violentae et parum probabiles sint tales reconstructiones v. 9, quae praebent nobis novum textum, qui nihil commune habet cum nostro textu libri Hošeeae.

10. V. 10 est ulterior explicatio et continuatio v. 9. Ephraim – Israel dat sibi multam operam, ut pangat amica foedera cum ethnicis vicinis populis, praeprimis cum Aššur (v. 9). Sed frustra! Nam si Ephraim – Israel talia foedera etiam pepigerit, haec foedera ei nihil proderunt. Jahve enim congregabit Ephraimum – Israelem in populis, i. e. vicini ethnici populi, praeprimis Aššur, quocum Ephraim – Israel pepigit foedera amica, haec foedera non observabunt et subicient sibi Ephraimum – Israelem, quem ultra ad frangendam eius potestatem in suum territorium (i. e. in Aššur etc.) transportabunt. Ibi, in alieno territorio, perferet, i. e. obediet subactus Ephraim – Israel alienis regibus et principibus, ille Ephraim – Israel, qui in propria terra residens noluit perferre, i. e. obedire suo proprio regi et suis propriis principibus (=summis magistratibus rei publicae), ille Ephraim – Israel, qui in propria terra residens per continuas conspirationes mutabat suum regem et suos principes.

In v. 10a volunt nonnulli legere loco M „יִתְנוּ“ expressionem „יִתְנוּ = dant.“ Perperam! Nam M „יִתְנוּ“ est 3. pers. plur. masc. coniugationis qal a verbo

„הִנְהָר“, quod in qal significat „conducere“, ergo, si de foederibus et pactis adhibetur, etiam „pangere“. M „הִנְהָר“ vertendum est ergo per „pangere“, nam versus 10a agit de iisdem foederibus amicis, de quibus erat sermo in v. 9c.

In v. 10b legunt nonnulli loco M „אַקְבְּצֵם = congregabo eos“ expressionem „אַפְיֵצֵם = dispergam eos“ seu „אַנְפִּצֵם = dispergam eos“. Sensus loci manet in omnibus his tribus casibus idem et propterea nos utramque reconstructionem tamquam superfluum reicimus.

In v. 10c nos cum Var ^{E₂P} et cum G addimus ante „שָׂרִים = principes“ adhuc copulam „וְ“ = et“.

Nonnulli, sequentes textum G (καὶ κοπάσουσιν μικρὸν τοῦ χρίειν βασιλέα καὶ ἀρχοντας) et memoratum textum Var ^{E₂P} legunt loco M 10c: „וַיַּחֲלוּ מְעַט וַיַּחְדְּלוּ מְעַט מִמְּשַׁח מֶלֶךְ וְשָׂרִים“ hanc reconstructionem v. 10c: „וַיַּחְדְּלוּ מְעַט מִמְּשַׁח מֶלֶךְ וְשָׂרִים = (et) cessabunt mox ungere regem et principes“. Nos econtra sustinemus hodiernum textum M 10c, – addita solummodo maioris claritatis styli causa ante „שָׂרִים“ copula „וְ“ – , tamquam primigenium. Idea a propheta – poeta in v. 10c expressa, uti iam supra diximus, videtur nobis esse haec: Ephraim – Israel post transportationem suam in terram alienam perferet, obediet ibi alieno regi alienisque principibus, ille Ephraim – Israel, qui in propria terra residens noluit obedire proprio regi et propriis principibus.

Eo minus utique consentire possumus eis, qui vv. 10ab posterius additamentum esse putant; nam vv. 10ab suo argumento repraesentant necessarium ideologicum transitum a v. 9 ad v. 10c.

11. Ephraim – Israel aedificavit multa „altaria ad peccandum“, i. e. altaria, super quae modo idololatratico offerebat, propterea facta sunt ei haec altaria „altaria ad peccandum“, i. e. altaria, super quae oblationes factae non placent Jahve et sunt potius offensa Jahve ipsius.

Nonnulli elidunt e v. M 11 verba: „לְחַטָּא הָיוּ-לוֹ מִזְבְּחוֹת“ et decurtant reconstruuntque v. 11 ita:

כִּי-הִרְבָּה אֲפָרִים מִזְבְּחוֹת לְחַטָּא

Nam Ephraim multiplicavit altaria ad peccandum.“

Nos reicimus talem decurtationem et reconstructionem v. 11.

12. Jahve scribebat, i. e. dabat Ephraimo – Israeli multiples leges suas, i. e. multa et varia praecepta et praescripta, secundum quae Ephraim – Israel suam vitam religiosam et sociale institueret, sed omnia haec praescripta mandataque, manifestationes voluntatis ipsius Jahve, computavit Ephraim – Israel tamquam rem alienam, tamquam rem ipsum non obligantem et non proveniente a Jahve.

In v. 12a legunt nonnulli loco M „רבו תורתִי (Q רבי K רבו) expressionem „רב תורתִי“. Nos putamus ambas expressiones habere eundem sensum.

Ex v. 12 non solum iure meritoque, sed *necessario* concludendum est existisse tempore Hošeae multas leges – thoroṯ (תורות), multa praecepta et praescripta, data a Jahve per prophetas, qui erant legitimi legati et nuntii Jahve ad populum. Cuius argumenti erant hae leges – thôrôth, haec praecepta et praescripta? Haec praecepta et praescripta certe spectabant vitam moralem et socialem, sed non defuerunt etiam praescripta spectantia ipsum cultum Jahve (praescripta cultica), uti ex v. 11 et imprimis ex vv. 13abc *necessario* colligendum est. Si ergo Marti (l. c. p. 69) dicit: „Es gab also zur Zeit Hoseas bereits geschriebene Thoroṯ; aber wie der Zusammenhang mit v. 11 (nempe 811) unzweifelhaft zeigt, es waren nicht Weisungen, die den Kultus betrafen, sondern die rechte Gotteserkenntnis im Sinne Hoseas, sittliche und soziale Vorschriften vermittelten. Zum Beweis für das Vorhandensein von Sammlungen kultischer Gebote zu Hoseas Zeit ist der Vers nicht zu verwenden“, tunc affirmat Marti (similiter Wellhausen l. c. p. 122 et alii!), innixus aprioristica, nullis firmis argumentis demonstrata sua idea de non existentibus praescriptis culticis apud populum Israel hoc tempore, aliquid contrarii ac concludendum est ex ipso libro Hošeae. Nam si Hošea in v. 811 loquitur de „altaribus ad peccandum – מִזְבְּחֹת לְחַטָּא“, i. e. de altaribus, super quae sacrificando offerens peccabat, logice concludendum est fuisse alia altaria, super quae sacrificando offerens non peccabat. Unde autem poterat offerens scire, quae altaria *sint* „ad peccandum“ et quae *non sint* „ad peccandum“, nisi edoctus *per praescripta cultica*? Et si Hošea in v. 13abc dicit Israellem offerre tamquam sacrificia hostiarum Deo carnes et has carnes comedere, quae sacrificia non placent Jahve, i. e. sunt vetita (= non permissa), iterum logice concludendum est fuisse alia sacrificia, quae Jahve placebant, quae non erant vetita. Unde autem poterat offerens scire, quae sacrificia *sint* vetita, quae *non*, nisi edoctus *per praescripta cultica*? Ergo ex Hoš 811. 13abc *potius concludenda est existentia praescriptorum culticorum tempore Hošeae*.

13. In v. 13 loquitur Hošea de sacrificiis hostiarum, in quibus Israel offerebat Jahve carnes et eas comedebat. Haec sacrificia non placebant Jahve, erant sacrificia vetita (per praescripta cultica, per leges culticas!), erant sacrificia iniqua (confer 813a: „nunc recordabitur *iniquitatis* eorum“). Propter haec iniqua sacrificia puniet Jahve Israellem, et tamquam gravissimam poenam minatur propheta reditum Israelis in illam servitutem aegyptiacam, ex qua Israel multis saeculis ante summa clementia Jahve liberatus fuerat.

In v. M 13a habet verbum „זָבַח“ dupplicem accusativum.

Loco nostri v. M 13a legunt nonnulli hanc reconstructionem: „זָבַח אֶת־בְּרֵי, וַיִּזְבְּחוּ בֶשֶׂר“ = *amant sacrificium et sacrificant carnes*“. Non videmus cur!

Versum 13c putant nonnulli esse posterius additamentum. Nobis econtra videtur versus 13c esse ideologicus necessarius transitus a v. 13ab ad v. 13d et propterea primigenius.

In v. 13d legunt nonnulli loco M „זָכַר“ = *recordabitur*“ expressionem „אֶזְכֹּר“ = *recordabor*“ et in v. 13e loco M „יִפְקֹד“ = *visitabit*“ expressionem „אֶפְקֹד“ = *visitabo*“ propterea, quia in praecedentibus vv. 10. 12. 13ab a propheta inducitur Jahve loquens de seipo in prima persona numeri singularis. Nos, revocantes in memoriam id, quod diximus de natura et indole styli prophetici Hošeae in adnotatione ad v. 8s et aliis locis, sustinemus lectionem M; eo magis, quia iam in v. 13c loquitur propheta de Jahve in tertia persona numeri singularis.

Versum 13f putant nonnulli esse posterius additamentum. Nos non ita; nam v. 13f repraesentat summam gradationem poenarum a Jahve Israeli infligendarum, de quibus propheta in vv. 13def loquitur.

In G legimus post v. M 13f adhuc verba: „καὶ ἐν Ἀσσυρίοις ἀκάθαρτα φάγονται.“

14. Israel – Ephraim obliviscitur Jahve, factoris sui, i. e. deserit cultum veri Dei – Jahve, aedificat econtra templa, ubi Jahve idololatrigo et propterea vetito modo colitur (confer vv. 11. 13ab). Sed et meridionalis frater Israelis Juda (regnum Juda) ponit suam fiduciam non tam in Jahve, quam potius in exstruendis urbibus munitis, quae urbes igne consumentur et destruentur.

Nonnulli (Wellhausen, Marti, Duhm, Nowack, Oort) putant versum 14 esse posterius additamentum. Nos non ita! Mentio enim regni Juda in vv. 14cde nullum praebet argumentum non – hošeanae originis v. 14; vide, quae diximus de mentione regni Juda in libro Hošeae in nostris adnotationibus ad finem cap. 5 et ad v. 611.

Si Wellhausen putat vv. 14cde mutuatos esse ex libro Amos (Am 2₅) [Wellhausen l. c. p. 112: „Ich hege starken Zweifel an der Echtheit dieses wenig eigentümlichen Verses (nempe v. 14), dessen zweite Hälfte noch dazu aus Amos entlehnt ist. Sonst finden sich nirgend Spuren von Bekanntschaft Hošeas mit der Schrift des Amos“], nos dicimus vv. Hoš 14cde et v. Am 2₅ exprimere similem sententiam simili, non autem plane eodem modo. Numquid est impossibile, ut duo varii auctores exprimant similem sententiam simili modo sine mutuando ab invicem? Ceteroquin Wellhausen ipse dicit: „Sonst

finden sich nirgend Spuren von Bekanntschaft Hoseas mit der Schrift des Amos.“

*

Si propheta – poeta loquitur de Israele – Ephraimo modo in tertia persona numeri pluralis (8^{1cd}. 2a. 4. 5bc. 7. 8bc. 9. 10. 13), modo in tertia persona numeri singularis (8³. 6. 8a. 11. 12. 14ab), modo in secunda persona numeri singularis (8^{2b}. 5a [hic de Samaria]), videmus in hoc facto, uti iam aliis locis diximus, signum exstatici, nervosi, rescissi, vividi et obscuri styli prophetici, qui stylus luculenter testatur hoſeanam originem cap. 8.

CAPUT IX.

Propheta praedicit futuram deportationem Israelis-Ephraimi in terras gentium, i. e. in Aegyptum et in Aššur, ubi Israel-Ephraim non sacrificabit Jahve, non peraget festa Jahve (91—6). Quae poena - retributio infligetur Israeli-Ephraimo, qui persecutus est prophetas Jahve et pessima peccata commisit in Jahven (97—9).

1. Noli laetari, Israel!

Noli exultare sicut nationes!

Fornicatus es enim a Deo tuo,

amasti mercedem fornicationum super omnes areas frumenti.

2. Area et torcular non pascent eos,
mustum deseret eos.

3. Non habitabunt in terra Jahve;
revertetur Ephraim in Aegyptum,
in Aššur immundum comedent.

4. Non libabunt Jahve vinum,
non placebunt ei sacrificia eorum,
quasi panis luctus panis eorum;
omnes comedentes eum contaminabuntur,
nam panis eorum animae ipsorum,
non intrabit in domum Jahve.

5. Quid facietis ad diem solemnitatis,
ad diem festivitatis Jahve?

6. Ecce enim profecti sunt de tribulatione,
Aegyptus congregabit eos,
Moph sepeliet eos,
res pretiosa in thesauris eorum urtica,
possidebit eos spina in tabernaculis eorum.

7. Advenerunt dies visitationis,
advenerunt dies retributionis,
cognoscent Israelem;
sine consilio (est) propheta,
demens (est) vir spiritus propter multitudinem
iniquitatis tuae;
multiplicata est infestatio.

8. Explorat Ephraim, populus Dei mei, prophetam,
laqueum ponit super omnes vias eius,
infestationem in domo Dei sui.

9. Pessime egerunt sicut diebus Gibeae,
recordabitur iniquitatis eorum,
visitabit peccata eorum.

Propter delicta eius puniet Jahve Israelem - Ephraimum paulatim irruente nationali morte, quae consistet in decrescente numero populi (910-16). Quae mors nationalis finietur dispersione Israelis - Ephraimi inter gentes (917).

10. Sicut uvas in deserto inveni Israelem,
sicut prima poma in ficu, in primitiis eius, vidi patres vestros;
ipsi intraverunt in Baal - Pe'or,
dedicaverunt se turpitudini,
facti sunt abominabiles sicut amor ipsorum.

11. Ephraim (est) sicut avis;
avolabit gloria eorum
de partu, utero et conceptu.

12. Si autem enutriverint filios suos,
faciam hos absque liberis, absque homine;
vae enim etiam his,
si recessero ab eis!

13. Ephraim – sicuti vidi – persequitur plantatricem
filiorum suorum,
Ephraim ducit ad interfectorem filios suos.
14. Da eis, Jahve, – quid dabis? – ,
da eis vulvam non dantem liberos,
ubera arentia!
15. Omnis malitia eorum (est) in Gilgal,
nam ibi oderam eos;
propter mala opera eorum eiciam eos de domo mea,
non pergam amare eos,
omnes principes eorum (sunt) repugnantes.
16. Percussus est Ephraim,
radix eorum exsiccata est,
fructum non facient;
et si genuerint,
mori faciam pretiosa uteri eorum.
17. Abiciet eos Deus meus,
non enim audierunt Eum;
erunt vagi in gentibus.

ADNOTATIONES

1. Propheta monet Israelem, ne laetetur – exsultet, ne peragat sua festa modo apud gentes – nationes consueto. Omnia talia festa modo apud gentes – nationes consueto peracta nihil aliud sunt ac fornicatio a Jahve, i. e. infidelitas erga Jahven. Cur? In omnibus his festis, quae celebrabantur super areas frumentarias, i. e. super loca plus minusve edita, amavit Israel mercedem fornicationum, i. e. Israel consuevit hîc colere Jahven modo idololatrîco, persaepe modo impudico, propterea a Jahve vetito.

In v. 1b legenda est loco M „אַל-גִּיל“ expressio „אַל-גִּיל = noli exsultare“; „גִּיל“ est 2. pers. imperat. mascul. numer. singul., coniugationis qal, a verbo „גָּוַל-גִּיל“. Si G ibi legunt „μὴ εὐφραίνου“, haec lectio G correspondet proposito „אַל-גִּיל“. Non est etiam necesse loco propositi „אַל-גִּיל“ legere, prouti nonnulli volunt, expressionem „אַל-תִּגַּל“, cum „אַל-גִּיל“ et „אַל-תִּגַּל“ idem significant et facilius intelligamus, quo modo, praesertim si respicimus primigenium textum hebraicum iunctum et olim expressum solis consonantibus, vocalibus non distinctum, ex primigenio „אַל-גִּיל“ oriri potuerit minus recta lectio M „אַל-גִּיל“ quam ex ab nonnullis proposito „אַל-תִּגַּל“.

V. 1c putant nonnulli esse posterius additamentum. Nos non ita, nam ideologice quadrat v. 1c optime in contextum v. 1.

2. Quoniam Ephraim abusus est areis frumentariis tamquam bamoth, i. e. locis editis, [erant nempe areae ex more positae in locis editis (conf. Jud 611, 2 Sam 2418), prope areas erant saepe torcularia (conf. Jud 611)] ad sacrificandum ibi modo idololatrîco – illicito, propterea area et torcular non pascent Ephraimum, mustum deseret Ephraimum, i. e. in poenam carebit area frumento et torcular musto.

In v. 2a legunt nonnulli cum G loco M „לֹא-יִרְעֵם = non pascent eos“ expressionem „לֹא יִרְעֵם = non cognoscet eos“ (G „οὐκ ἔγνω αὐτούς“). Nos sustinemus lectionem M „לֹא יִרְעֵם“, – corrigentes tantummodo eius punctuationem in „לֹא יִרְעֵם = non pascent eos“ – , tamquam primigeniam; facile enim intelligimus, quomodo G propter magnam similitudinem literarum „ר“ et „ד“ loco „רעם“ expressionem „דעם“ legere potuerint.

In v. 2b legimus utique cum multis MSS GST loco M „בָּהִ“ expressionem „בָּם“. Literae enim „ה“ et „ם“ propter magnam similitudinem, – praesertim in veteri scriptura hebraica –, facile permutari poterant.

Ex vv. 1 – 2 patet tempore Hošae Jahven in areis et in areis adiacentibus torcularibus ab Ephraimo – Israele persaepe modo idololatrîco et illicito cul-

tum esse. Consentimus iis, quae dicit Wellhausen (l. c. p. 122) de hoc illicito cultu Jahve: „Tenne und Kelter, Korn und Most sind seine Motive, laute Freude, rauschender Jubel sein Ausdruck. Er (nempe hic cultus) ist durchaus dionysisch, wie die Griechen sagen würden, heidnisch, wie Hosea sagt.“

3. In poenam huius illiciti et peccaminosi cultus, quo Ephraim Jahven colit, in poenam huius infidelitatis non habitabit amplius Ephraim in terra Jahve, i. e. in terra Canaan, sed revertetur – deportabitur in Aegyptum, in terra Aššur immundum comedet.

4. In Aegyptum et in Aššur deportatus Ephraim non libabit ibi Jahve vinum, i. e. non sacrificabit, nam in Aegypto et in Aššur (= Assyria), quae regna non sunt terra Jahve, non placent Jahve sacrificia ibi oblata, etiam panis, quem in sacrificiis comedet Ephraim in his alienis terris, apparebit Ephraimo tamquam panis luctus, i. e. tamquam panis, quem comedet Ephraim lugens amissam infidelitate sua patriam. Omnes Israelitae comedentes in Aegypto et in Aššur hunc in sacrificiis oblatum panem luctus contaminabuntur, i. e. erunt immundi. Cur? Hic in terris alienis in sacrificiis comestus panis luctus est immundus. Propterea tempore futurae deportationis Israelitarum in Aegyptum et in Aššur pertinebit panis solummodo ad animam Israelitarum, debebitur solummodo animae Israelitarum, i. e. poterit sumi et comedi ab in Aegypto et in Aššur deportatis Israelitis solummodo ad explendam corporalem saturitatem, non intrabit autem hic panis in domum Jahve, i. e. non sacrificabitur et non offeretur hic panis Deo Jahve in Aegypto et in Aššur tamquam hostia, quae postea ab offerentibus comedi et manducari possit.

In vv. 3 – 4 occurrit nobis haec notatu digna sententia – opinio Hošae:

Omnis aliena terra est immunda, quia non est sensu tam proprio et exclusivo terra Jahve sicut terra Canaan. Etiam panis et vinum, si offeruntur Deo Jahve tamquam hostia in terra aliena, sunt immunda. Possunt quidem panis et vinum comedi et bibi in terra aliena ad explendam corporalem saturitatem, sed non intrabunt panis et vinum in terra aliena in domum Jahve, non possunt panis et vinum in terra aliena sacrificari et offerri Jahve Deo tamquam hostia. – Sacrificare et offerre Deo Jahve in terra aliena est offensa Jahve, quoniam et locus sacrificii et hostia sacrificii sunt immunda. Similem sententiam – opinionem invenimus apud prophetam Amos (Am 7¹⁷).

In v. 4b volunt nonnulli loco M „יֵעָרְבוּ = placebunt“ ponere expressionem „יֵעָרְבוּ = comparabunt“, quia haec expressio occurrit etiam in Lev 18.12. Nos sustinemus lectionem M „יֵעָרְבוּ“, quia haec lectio aequè bene in con-

textum quadrat ac proposita expressio „יערכו“ et quia ea circumstantia, quod Lev 18.12 utitur proposita expressione, non est adhuc sufficiens et stringens argumentum etiam Hošeam hoc loco proposita expressione uti debere. Concedamus Hošee maiorem libertatem in adhibendis expressionibus et phrasibus!

In v. 4c legenda est utique loco M „לָהֶם“ expressio „לָהֶם = panis eorum“.

Vv. 4ef et 5 putant nonnulli esse posterius additamentum. Nobis econtra videntur vv. 4ef et 5 constituere substantialem partem ideologici contextus.

5. Propheta interrogat: Quid ergo faciet in terras alienas deportatus Ephraim ad diem solemnitatis et festivitatis Jahve, si non potuerit in his immundis terris sacrificare et offerre Jahve? – Responsum est clarum: Deportato Ephraimo nihil aliud remanebit ac luctus amissae patriae.

In v. 5a legunt G^B loco M „לְיוֹם“ = ad diem“ expressionem „לְיָמַי“ = ad dies“. Sensus est idem.

6. *Tristis est, sed adhuc tristior erit conditio Ephraimi.* De tribulatione magna, quam suffert nunc Ephraim propter peccata sua in proprio territorio Canaan, veniet Ephraim tamquam captivus in Aegyptum, ibi in Aegypto sepeliet Moph Ephraimum eiusque politicam autonomiam. Tam tristis erit conditio captivi in Aegypto Ephraimi, ut rem pretiosam in thesauris Ephraimi constituat urtica et spina sit possessio in tabernaculis captivi Ephraimi.

In v. 6c occurrens „מִף“ = Moph“ est nomen proprium aegyptiacae capitalis urbis Memphidis, cuius ruinae inveniuntur in occidentali ripa fluminis Nili, prope hodiernam civitatem „Vetus-Cairo“. Alioqui appellant prophetae hanc urbem „נֹפֶח“ = Noph“: Is 19¹³, Jer 2¹⁶, 44¹, 46¹⁴. 19, Ez 30¹³. 16.

Nonnulli proponunt in v. 6 quasdam reconstructiones textuales, quae sensum v. 6 clariorem, uti dicunt, reddant: sic in v. 6a legunt loco nostri M „הֲלֹכוּ מִשׁוֹר“ aut phrasin „הֲלֹכִים אֲשׁוֹר“ = proficiscentes in Aššur“, aut phrasin „יֵלְכוּ אֲשׁוֹר“ = proficiscentur in Aššur“; versum 6b putant esse meram variantem lectionem sequentis v. 6c clarioris sensus causa posteriore tempore additam; in v. 6d legunt loco nostri M „מִחֲמַד לְכֶסֶף“ aut phrasin „מִחֲמַדֵּי כֶסֶף“ = res pretiosae thesaurorum eorum“, aut meram phrasin „מִחֲמַדֵּיהֶם“ = res pretiosae eorum“ elidentes „לְכֶסֶף“ tamquam posterius additamentum. Nos omnes has reconstructiones tamquam plus minusve parum fundatas reicimus et sustinemus nostrum textum M, quem satis clarum esse asserimus.

7. Iam adsunt dies visitationis, dies retributionis, dies poenae, quibus affliget Jahve infidelem Ephraimum. Qui dies certo certius cognoscent Israel – Ephraimum. Et his diebus visitationis et retributionis nullibi invenit

Ephraim auxilium consolationemque. Ipsi prophetae, naturales consilarii et suasores populi, sunt his diebus visitationis consilii expertes ; nam sine consilio est propheta, demens est vir spiritus propter multitudinem iniquitatis Ephraimi, ubique est infestatio.

In v. 7f legunt nonnulli loco nostri M „וְרָפָה מְשֻׁמָּה“ phrasin „וְרָפָה אֲשֻׁמָּה“ et vertunt vv. 7ef: „demens (est) vir spiritus propter multitudinem iniquitatis tuae et magnum crimen tuum“. Nos hanc reconstructionem putamus esse minus felicem et sustinemus nostrum textum M, qui nobis sat clarus est. Paulisper a nostro textu M diversa lectio vv. 7cdef in GST facile explicatur ex corrupto et male intellecto primigenio textu hebraico.

8. „Ubique est infestatio“, conquestus est Hošea in v. 7f. – Nunc igitur in v. 8 describit Hošea accuratius hanc infestationem: Ephraim populus Jahve, explorat prophetam, i. e. insidiatur prophetae, ponit laqueum super omnes vias prophetae, immo, – horribile dictu! –, ponit infestationem in domo Jahve, i. e. loco cultui Jahve dedicato.

In v. 8a loco inclari M „עַם-אֱלֹהֵי“ legimus expressionem „עַם-אֱלֹהֵי = populus Dei mei“, ita ut v. 8a sonet: „צִפָּה אֶפְרַיִם עַם-אֱלֹהֵי נְבִי“ = explorat (verbotenus: explorans[est]) Ephraim, populus Dei mei, prophetam“. Omnes alias reconstructiones v. 8a, uti exempli gratia reconstructionem: „מְשֻׁמָּת הַצִּפָּה, בְּבַיַת אֱלֹהֵי“ = infestatio explorantis in domo Dei eius“ (in hac reconstructione est ex fine v. 7f reassumpta vox „מְשֻׁמָּת“ [in statu constructo!] et positia initio v. 8a), reicimus tamquam nimis artificiosas et improbables.

In v. 8b est vox „יִקְוֶשׁ“ tertia persona numer. singul. masc. coniugat. qal a verbo „קוֹשׁ = insidiosè ponere aliquid“, quae vox constituit utique praedicatum etiam in v. 8c.

9. Opera, quae Ephraim hucusque fecit, erant mala coram facie Jahve, aequè mala ac illud notissimum crimen commissum diebus Gibeae. Propterea Jahve nunc recordabitur iniquitatis Ephraimi, visitabit peccata Ephraimi.

In v. 9a legimus et sustinemus textum M „הָעֵמִיקוּ לְחַתּוֹ“ = pessime egerunt“. Reconstructio Wellhausen-i et Nowack-i: „הָעֵמִיקוּ שְׁחַתּוֹ“ = sie haben ihm (nempe dem Propheten) eine tiefe Grube gegraben“ non arridet nobis.

Reicimus etiam opinionem eorum, qui putant vv. 9bc esse posterius additamentum reassumptum ex Hoš 813. Nam repetitio eiusdem sententiae gravis in eodem scripto non est adhuc argumentum et ratio posterioris additamenti.

Si Hošea loquitur in v. 9a de diebus Gibeae, tunc certe alludit ad illum eventum, de quo narrat Jud 19 – 21, ubi propter commissum facinus paene

tota tribus Benjamin extincta est. Si Wellhausen, Smend et Nowack putant Hošeam ibi alludere ad dies Sauli, primi regis, qui residebat Gibeae, et Hošeam propterea habere institutionem regni pro peccato et re mala, tunc dicimus: Hošea damnat quidem conspirationes contra dominantes reges, damnat neces dominantium regum (conf. Hoš 7_{3.5}, 8₄, 10₃), numquam autem damnat institutionem regni qua talis et reges qua tales.

10. Jahve describit amorem, quem fovit erga Israelem iam primis temporibus eius historiae, cum Israel in exitu ex Aegypto commoraretur in deserto: iam tunc amavit Jahve Israelem summopere, iam tunc erat Israel Jahve carus et pretiosus, adeo carus et pretiosus ac carae et pretiosae sunt homini per desertum proficiscenti uvae in deserto inventae aut prima poma ficus. Quid autem fecit Israel iam his primis temporibus suae historiae? Erat aequae ingratus et infidelis ac hodiernus Ephraim. Venit in suo itinere ex Aegypto ad orientalem plagam terrae promissae Canaan, in Baal-Pe'or, ibi dedicavit se turpi et idololatratico cultui idoli Ba'al, factus est tam abominabilis ac amor suus, i. e. ac turpis et idololatricus cultus idoli Ba'al.

In v. 10b putant nonnulli expressionem „בְּרֵאשִׁיתָהּ“ = in primitiis eius“ esse posterius additamentum. Nos putamus expressionem „בְּרֵאשִׁיתָהּ“ posse ibi esse primigeniam; nam propheta-poeta voluit hac expressione efferre cum accentu pretiositatem primorum pomorum ficus, qui maturescunt iam mense Junio, et consequenter pretiositatem et magnitudinem amoris Jahve erga Israelem.

In v. 10d volunt nonnulli loco M „לְבִשְׁתָּ“ = turpitudini“ legere vocem „לְבַעַל“ = Ba'alo“, prouti haec vox „בַּעַל“ legitur in Hoš 7₁₆, 13₁. – Verum quidem est posteriores copistas in describendis libris V. T. posuisse nonnullis locis pro primigenio „בַּעַל“ vocem „בִּשְׁתָּ“, e. gr. in 2 Sam 2₈, ubi pro primigenio „אֲשַׁבְּעַל“ legitur nunc „אִישׁ-בִּשְׁתָּ“, sed propterea non omni loco, ubi nunc legitur „בִּשְׁתָּ“, ponenda est tamquam primigenia vox „בַּעַל“. In v. 10d vox „בִּשְׁתָּ“ optime quadrat in ideologicum contextum, quamvis etiam vox „בַּעַל“ hunc ideologicum contextum non mutaverit.

In 10cde alludit Hošea ad illum eventum, de quo narrant Num 25₁₋₄ et Dtn 4₃. Ba'al-Pe'or erat locus positus alicubi ad orientalem plagam Jordanis, contra urbem Jericho.

11. Quoniam Ephraim–Israel semper erat infidelis erga Jahven cum primis temporibus suae historiae, tum nunc, res eius ita se habet sicut cum avi: avis cito avolat et evanescit ante oculos; etiam gloria et potentia Ephraimi, quae resultabant ex partu, utero et conceptu, i. e. ex multitudine incolarum regni

Ephraim, avolabunt et evanescent. Et haec erit poena gravissima inflicta a Jahve infideli Ephraimo.

12. Gravissima poena Jahve, quae consistet in decrescente numero incolarum regni Ephraim, erit inevitabilis. Etiam si Ephraim habuerit et enutriverit filios, hoc nihil proderit, nam Jahve faciet hos filios Ephraimi absque liberis, absque homine. Cur? Vae enim etiam his filiis Ephraimi, si Jahve recesserit ab eis!

Nonnulli putant vv. 12cd esse posterius additamentum. Nobis econtra videtur propheta – poeta voluisse cum consilio versibus 12cd roborare et cum accentu efferre sententiam in versibus 12ab prolatam.

13. In v. 13 accusat propheta–poeta Ephraimum sceleris pessimi: Ephraim persequitur = infestat plantatricem filiorum suorum = genitricem – matrem filiorum suorum, i. e. Ephraim scelesto modo prohibet, quominus matres – genitrices concepto foetu pariant, Ephraim ducit ad interfectorem filios suos, i. e. Ephraim permittit, ut, – prouti verisimillimum esse videtur –, filii sui inhumanis, a Jahve vetitis sacrificiis qua hostiae occidantur et immolentur. Quanta ruina morum apud infidelem Ephraimum!

Nos reconstruentes tam inclarum hodiernum v. M 13 facimus tantum has parvas et verosimillimas correcturas:

a) in v. 13a loco M „לְצוֹר“ legimus expressionem „לְצוֹר“, i. e. infinitivum constructum qal verbi „צוֹר = persequi – infestare“ cum praepositione „לְ“. (Perpende, quam facile ex antiqua scriptura vocalibus non distincta oriri potuerit ex „צוֹר“ loco rectae lectionis „צוֹר“ falsa lectio „צוֹר“!)

b) in v. 13a loco M „שְׁתוּלָה“ legimus expressionem „שׁוֹתְלָה“, i. e. participium fem. act. qal status absol. a verbo „שָׁתַל = plantare“. (Perpende, quam facile potuerit legere copista loco recti „שׁוֹתְלָה“ falsum – corruptum „שְׁתוּלָה“.)

c) in v. 13a loco M „בְּנֵיהֶם“ legimus expressionem „בְּנֵיהֶם“, ut peractis his parvis correcturis v. 13 ita sonet:

אֶפְרַיִם בְּאֶשְׁר־רָאִיתִי לְצוֹר שׁוֹתְלָה בְּנֵיהֶם
וְאֶפְרַיִם לְהוֹצִיא אֶל-הַיָּרֵג בְּנֵיהֶם :

Qui reconstructus textus esset „ad verbum“ ita vertendus:

Ephraim – sicuti vidi – (est) in persequendo plantantem filios suos,
Ephraim (est) in ducendo ad interficientem filios suos.

Nostra parum liberior versio respondet ad amussim huic versioni „ad verbum“. Nostra proposita reconstuctio v. 13 parum differt ab hodierno textu M v. 13, facit solummodo minimas correcturas hodierni textus M, quae correcturae unicuique linguae hebraicae perito apparent adeo verosimillimae,

naturales et explicabiles. Nostra proposita reconstructio v. 13 non facit porro vim hodierno textui M v. 13, prouti hoc faciunt ii, qui e. gr. reconstruunt v. 13 ita:

אֶפְרַיִם כְּאִישׁ רָאִיתִי לְצֵיד שָׁת לֹה בְנָיו
וְהוּא יִשְׂרָאֵל הוֹצִיא לְהַרְגָהּ בְנָיו

Ephraim sehe ich gleich einem Manne,
Der sich zum Jagdwild gesetzt hat seine Kinder;
Denn Israel selber führt hinaus
Zur Schlachtung seine Kinder.

Hanc reconstructionem hebraici textus v. 13 proponit et lingua germanica ita vertit Marti, l. c. p. 77. Nobis videtur haec reconstructio v. 13, proposita a Marti-o, valde improbabilis, correcturae peractae sunt adeo differentes a nostro textu M v. 13, ut constituent plane novum hebraicum textum, qui textus propter suam problematicam textualem explicabilitatem parva verisimilitudine gaudet et propterea suspectus fit.

14. Propheta – poeta precatur cum emphasi ad Jahven: Da, Jahve, Ephraimo, qui modo adeo innaturali et scelesto necat sobolem suam, da Ephraimo, da matribus et genitricibus Ephraimi vulvam non dantem liberos, da ubera arentia. Nihil aliud enim impudicus et scelestus Ephraim meretur!

Nonnulli putant v. 14 esse posterius additamentum. Quam opinionem nos reicimus, nam videmus in v. 14 emphaticam et congruentem ideologicam conclusionem sententiae in v. 13 prolatae a propheta – poeta valde commoto scelesta et innaturali agendi ratione Ephraimi. V. 14 praebet nobis porro classicum exemplum, quam parum serie audiendi sint nonnulli critici, qui negant hošeanam originem huius vel illius versus libri Hošae.

Editio Bombergiana (textus M) Jacobi ben Chajjim (anni 1524/25) legit in v. 14b loco nostri M „מִשְׁכָּל“ falsam variantem „מִשְׁכָּל“.

15. Summam malitiam manifestat Ephraim in Gilgal. Malitia Ephraimi – Israelis in Gilgal manifestata tanta fuit, ut odium Jahve excitaverit. Propter scelera commissa eiciet Jahve Ephraimum de domo sua, i. e. Jahve finem faciet scelesto et idololatratico cultui manifestato ab Ephraimo in domo Jahve, Jahve non amabit porro Ephraimum, nam non solum vulgus, sed etiam principes et rectores populi repugnant Jahve.

Quaerimus: Quae est illa summa malitia Ephraimi, manifestata in Gilgal? Verisimillime humana sacrificia, quae offerri consueverunt tunc temporis in Gilgal, et forsitan etiam sexuales excessus, qui comitabantur idololatricum cultum in Gilgal. Gilgal v. 15 est idem Gilgal, de quo est sermo in Hoš 4¹⁵, 12¹²

16. Propter scelera sua innaturalia percussus est Ephraim a Jahve, radix Ephraimi exsiccata est, Ephraim non faciet amplius fructum, i. e. erit sine sobole. Etiam si scelestus Ephraim genuerit sobolem, Jahve faciet eam mori = destruet eam.

Nonnulli putant v. 16c esse posterius additamentum. Nos adscribimus versui 16c, quia ideologice optime in contextum quadrat, hošeanam originem.

Quoad in v. 16c occurrentem negationem „בִּלְי“ est notandum tamquam Q „בִּלְ“ et tamquam K „בִּלְי“.

17. Propheta – poeta asseverat: Jahve abiciet Ephraimum, qui non audivit vocem eius; Ephraim erit vagus in gentibus.

In v. 17a volunt nonnulli legere loco M „אֱלֹהִים“ = „Deus meus“ vocem „אֱלֹהִים – Deus“. Forsan, et forsan non!

*

Si propheta loquitur de Ephraimo – Israele modo in 2. pers. numeri singularis (9₁. 7_e), modo in 2. persona numeri pluralis (9₅. 10), modo in 3. persona numeri singularis (9_{3b}. 7_c. 8. 10_a. 11_a. 13. 16_a), modo in 3. persona numeri pluralis (9₂. 3_{ac}. 4. 6. 9. 10_{cde}. 11_b. 12. 14. 15. 16_{bcd}. 17), – si porro propheta loquitur in vv. 9₁–9. 17 ipse nomine Jahve ad populum Israel et in vv. 9₁₀–16 inducit Jahven ipsum directe ad populum Israel loquentem, videmus in hoc facto, uti iam aliis locis diximus, signum exstatici, nervosi, rescissi, vividissimi et obscuri styli prophetici, qui luculenter testatur hošeanam originem capitis 9.

In facto, quod Hošea minatur in cap. 9 Ephraimo – Israeli non solum captivitatem – deportationem in Aššur (9_{3c}), sed etiam captivitatem – deportationem in Aegyptum (9_{3b}. 6), quae ultima captivitas – deportatio in posteriore historia Israelis numquam est realisata et verificata (si abstrahimus a facto, quod tempore Ptolemaeorum et judaicorum dynastiarum e familia Maccabaeorum multi Judaei venerunt et fugerunt in Aegyptum, – hoc factum certe non est nominandum captivitas – deportatio), videmus testimonium hošeanae originis capitis 9. (Lege in „Prolegomenis“ nostrum tractatum „Quomodo representavit sibi Hošea futuram punitionem – ruinam populi Israel?“)

Reminiscentiae ex pristina historia Israelis: v. 9₉ dies Gibeae – scelus tribus Benjamin (conf. Jud 19 – 21); vv. 9_{10ab} commoratio Israelis in deserto tempore exitus ex Aegypto; vv. 9_{10cde} scelus Israelis patratum in itinere ex Aegypto in Baal – Peor (conf. Num 25_{1–4} et Dtn 4₃). Reminiscentia ex coeva historia Israelis: v. 9₁₅ scelera Israelis patrata in Gilgal.

CAPUT X.

Totus idololatricus cultus, cui adeo indulget Israel-Ephraim, cum omni suo apparatu destruetur (10₁₋₈).

1. Vitis late extensa (est) Israel,
fructus est adaequatus ei;
sicuti multiplicatus est fructus eius,
multiplicavit altaria;
quo melius (fuit) terrae eius,
eo pulchriora monumenta erexerunt.
2. Fallax fuit cor eorum,
nunc poenas luent;
Ipse confringet cervices altarium eorum,
destruet monumenta eorum.
3. Dicunt enim nunc:
„Non est rex nobis!
Non enim timuimus Jahven,
et rex quid facit nobis?“
4. Loquuntur verba, maledictiones,
mendacium in pangendo foedere,
germinat iudicium sicut herba venenosa super sulcos agri.
5. De vitulo bethavenico timent habitatores Samariae,
immo luget eum populus suus et idolici sacerdotes sui,
propter eum contremiscunt, propter thesaurum eius,
ne deportetur ab eo.
6. Etiam ipse in Aššur auferetur,
donum Regi Magno,

dedecus capiet Ephraim,
erubescet Israel idolum suum.

7. Destruemus Samariam!

Rex eius (est) sicut spuma super aquas.

8. Evertentur excelsa avenica, peccatum Israelis,
spina et tribulus ascendent super altaria eorum;
dicent montibus: „Operite nos!“
et collibus: „Cadite super nos!“

Malum, quod Israel sua peccaminosa infidelitate erga Jahven seminavit, etiam metet (10₉ – 15),
immo ipse Juda particeps erit huius tristis sortis Israelis-Ephraimi (10_{11d}).

9. A diebus Gibeae peccasti, Israel! – –

Ibi stant! – –

Non assequetur eos Gibeae bellum contra filios

iniquitatis? – –

10. Veniam et corripiam eos;

congregabuntur super eos nationes,

nam ligati sunt ad duas iniquitates suas.

11. Ephraim (est) vitula mansuefacta, amans trituram,

ego autem transibo super pulchrum collum eius,

sinam vehi Ephraimo,

arabit Juda,

confringet sulcos sibi Jacob.

12. Seminate vobis secundum iustitiam,

metite secundum mensuram amoris,

innovate vobis novale et tempus quaerendi Jahven,

quoad veniat et pluat iustitiam vobis!

13. Arastis pravitatem,
messuistis iniquitatem,
comedistis fructum mendacii,
confisus es enim in via tua, in multitudine militum tuorum.
14. Consurget tumultus bellicus in oppidis tuis,
omnes munitiones tuae destruentur,
sicuti destruxit Šallum domum Jeroboam;
die belli humi sternetur mater super filios.
15. Sic fecit vobis Bethel!
Propter malitiam malitiae vestrae primo mane extinctus
est rex Israel.

ADNOTATIONES

1. Propheta – poeta comparat Israellem – Ephraimum viti late extensae; latae extensioni huius vitis correspondet adaequatus, i. e. multus et abundans fructus. Puncta huius poeticae comparationis sunt: *a*) sicuti multiplicatus est, i. e. multus et abundans factus est fructus huius vitis, ita Israel multiplicavit, i. e. multa fecit altaria idololatrica; *b*) sicuti melius se habuit terra huius vitis, ita pulchriora monumenta idololatrica erexit Israel – Ephraim.

In v. 1b legunt nonnulli cum G (εὐθιγηῶν) loco M „ישׁוּה“ expressionem „נָאוֹה = pulcher – amoenus“; nos sustinemus ibi verbum „שוּה“ tamquam primigenium, legimus autem loco M „ישׁוּה“ expressionem „ישׁוּה“ (coniug. qal), ita ut v. 1b sit vertendus: „fructus est adaequatus (similis) ei“ („לו = ei“, sc. „לְגַפְּנוֹ = viti“).

V. 1c „fructus eius“, sc. fructus vitis.

In v. 1d legimus loco M „לְמַזְבְּחוֹת“ expressionem „הַמְזַבְּחוֹת“; intelliges, quam facile in describendo ex primigenio „ה“ oriri potuerit „ל“ „הַרְבֵּה = multiplicavit“, sc. Ephraim multiplicavit.

V. 1e „terrae eius“, sc. terrae vitis.

V. 1f „eo pulchriora monumenta erexerunt“, sc. Israelitae = Ephraimitae eo pulchriora monumenta erexerunt.

Sub „monumentis“, de quibus est sermo in vv. 1f. 2d, sunt intelligenda varia artificiosa, ex lapide sculpta simulacra, statuae – stelae, symbola, representantia ba‘alum, vitulum etc.

2. Cor Israelis – Ephraimi fuit fallax, i. e. infidele, erga Jahven; pro hac sua infidelitate, i. e. pro sua idololatria, Ephraim poenas luet. Ipse, i. e. Jahve, confringet cervices idololatricorum altarium Israelis – Ephraimi, destruet idololatrica monumenta Ephraimi.

Prorsus non fundatam opinionem nonnullorum, qui vv. 2ab putant esse posterius additamentum, reicimus, nam vv. 2ab ideologicè quadrant optime in contextum.

In v. 2b legunt nonnulli cum G (ἀφανισθήσονται) loco M „יִשָּׁמוּ“ expressionem „יִשָּׁמוּ = evanescent“; nos sustinemus M „יִשָּׁמוּ = poenas luent“ tamquam primigenium.

Si Marti (l. c. p. 78) et alii sub subiecto „הוּא“ vv. 2cd intelligunt Israellem – Ephraimum et non, – prouti nos –, Jahven et, legentes loco M „מְזַבְּחוֹתָם“ et „מִצְבּוֹתָם“ expressiones „מְזַבְּחוֹתָיו“ et „מִצְבּוֹתָיו“, vv. 2cd vertunt:

„Ipse (nempe Israel – Ephraim) confringet cervices altarium suorum,
destruet monumenta sua“,

tunc videtur nobis talis opinio causata non recte intellecto sensu vv. 2cd et totius ideologici contextus horum versuum. Totus ideologicus contextus vv. 10^{1.2.3} postulat, ut sub subiecto „אֱלֹהִים“ vv. 2cd intelligamus potius Jahven quam Israelem – Ephraimum.

Si in v. 2c est sermo de cervicibus altarium, tunc ad melius intelligendum sensum commemoramus angulos altarium ornatos fuisse cornutis capitibus taurorum.

3. Cur confringet Jahve cervices idololatricorum altarium Ephraimi, destruet idololatrifica monumenta Ephraimi – Israelis? Infidelis Israel – Ephraim est enim adeo arrogans, ut dicat: „Ad quid nobis rex? Nos non timuimus Jahven, adhaerentes in nostra infidelitate cultui idololatrifico, et rex, vi muneris et officii sui defensor veri cultus Jahve quid facit nobis?“ – – – Acerba ironia! In v. 3 resplendet tristis conditio rerum depicta iam in vv. 7^{4–7}.

Nonnulli putant v. 3c esse posterius additamentum. Iniuste, nam v. 3c est necessarium membrum ideologici contextus totius versus 3.

4. Infidelis Israel – Ephraim loquitur multa verba inania, – sed quod multo peius est! –, loquitur maledictiones, utitur dolo et mendacio in pangendis cum proximo suo foederibus, in medio Israelis – Ephraimi germinat – pullulat iudicium, i. e. pullulant rixae et lites, ad instar herbae venenosae pullulantis super sulcos agri.

V. 4 est sub respectu ideologico pulchrum complementum imaginis describentis in v. 3 tristem moralem ruinam Ephraimi, et propterea nos reicimus opinionem eorum, qui versum 4 putant esse posterius additamentum.

Nostra versio v. 4 est versio „ad verbum“ textus M; solummodo in v. 4c ponimus vocem „מִשְׁפָּט“ = iudicium“, quae vox in textu M sequitur *post* expressionem „כָּרָאשׁ“, *ante* expressionem „כָּרָאשׁ“. Ita sensus versus fit clarior.

Omnes alias textuales reconstructiones v. 4, factas a criticis, praesertim propositam reconstructionem v. 4c, quae loco „וּפָרַח כָּרָאשׁ מִשְׁפָּט“ legere vult „וְהִפֵּךְ לְרֹאשׁ מִשְׁפָּט“ (quae reconstructio dicere vult: „vertere in venenum ius“), reicimus tamquam nimis arbitrarias et non fundatas.

5. Habitatores Samariae, capitalis urbis regni Israel, timent de vitulo collocato in Bethaven, i. e. in Bethel, [– sub specie vituli colebatur nempe Jahve modo idololatrifico in Bethel a temporibus primi regni regni Israel Jeroboami I. –], bethelicum vitulum lugent asseclae et idolici sacerdotes huius vituli, – omnes hi contremiscunt propter vitulum, contremiscunt praeprimis

propter thesaurum huius vituli. Cur? Ne thesaurus vituli spoliatur et auferatur.

Ex v. 5 possumus forsitan conicere, quo tempore habuerit propheta Hošea hunc suum sermonem spectantem bethavenicum vitulum eiusque thesaurum. – Tempore regis Menachemi, successoris et interfectoris regis Šallum! – Menachem regnavit decem annis Samariae et fecit quod malum coram Jahve (lege 2 Reg 15¹⁴ ss.). De Menachemo legimus in 2 Reg 15^{19. 20}. (citamus V): „Veniebat Phul, rex Assyriorum, in terram et dabat Menahem Phul mille talenta argenti, ut esset ei in auxilium et firmaret regnum eius. Indixitque Menahem argentum super Israel cunctis potentibus et divitibus, ut daret regi Assyriorum, quinquaginta siclos argenti per singulos – – –.“ Regi Menachemo ergo, qui „dabat Pûl mille talenta argenti indixitque argentum super Israel cunctis potentibus et divitibus, quinquaginta siclos per singulos“, opus erat multa pecunia. Quid mirum, si ad hanc regi Assyriorum Pûl solvendam multam pecuniam colligendam rex Menachem sibi arripuisset praeter alia etiam quandam partem thesauri, qui erat in bethelico templo dedicato vitulo. Ad hoc probabile factum regis Menachemi alludit noster propheta in v. 5 dicens assecclas et sacerdotes idolicos vituli bethavenici (bethelici) contremiscere, ne totus thesaurus vituli bethavenici (bethelici), – cuius thesauri quaedam pars iam a Menachemo verosimiliter rapta erat – , deportetur in Aššur ad tributum solvendum.

Si Marti (l. c. p. 80), reconstruens vv. 5cd, elidit e v. 5c vocem „עָלָיו“ et loco M „יִגְלִילוּ = contremiscunt“ ponit expressionem „לִילָיו“ = lamentantur“ et sic reconstructos vv. 5cd:

יִלְלוּ עַל-כְּבוֹדוֹ
כִּי-גָלָה מִפְּנֵי

deinde vertit: Sie wehklagen um seinen Schatz,
Dass er ihm weggenommen ist,

dicens: „כְּבוֹדוֹ, seine Herrlichkeit, sein Reichtum, bezeichnet hier am besten den Tempelschatz zu Bethel, der zum Teil ja auch in allerlei Kostbarkeiten etc. bestehen mochte, die dem Bilde umgehängt waren. Diese Herrlichkeit ist dem Bilde entzogen worden, als Menahem mit 1000 Talenten Silbers den Abzug des Assyrerkönigs und das Bündnis mit ihm erkaufte vgl. II Reg 15¹⁹“, tunc nos econtra sustinemus in 2 Reg 15^{19. 20} nullibi legi regem Menachemum ad multam pecuniam regi Pûl solvendam colligendam *totum* thesaurum bethelici templi rapuisse. Probabile autem ex 2 Reg 15^{19. 20} apparet regem Menachemum ad illam multam pecuniam regi Pûl solvendam colligendam

praeter alia etiam *quandam partem* thesauri bethelici, – *non autem totum thesaurum* –, adhibuisse. Propterea nos, reiectis correcturis Marti-i, vertimus vv. 5cd:

„propter eum contremiscunt, propter thesaurum eius,
ne deportetur ab eo“.

In v. 5a loco M „לְעֵנְלוֹת“ est cum G S legenda expressio „לְעֵנְלוֹ“.

Propter eius idololatricum cultum appellat propheta in v. 5a Bethel (= domum Dei) turpi nomine Bethaven (= domum iniquitatis). Similiter in Hoš 415, 58. – Marti putat expressionem Bethaven hîc locorum esse posterioris originis pro primigenia expressione Bethel. Nos Marti-o non consentimus.

In v. 5a loco M „שִׁבְזוֹ“ legimus cum G S expressionem „שִׁבְנֵי“.

In v. 5b vertimus „כִּי“ per „immo“. Non est necessarium loco M „אֶבֶל“ legere „אֶבְלָל“.

V. 5c: Non est necessarium elidere cum nonnullis criticis e textu M expressionem „עָלְיוֹ“. Nonnulli, – prouti iam supra dictum est –, legunt loco M „יִגְלִילוֹ“ expressionem „יִלְלוֹ“ (a verbo לָל = lamentantur“. Nos sustinemus M „יִגְלִילוֹ“, quod ibi occurrit in significatione „contremiscere“ (vide Frants Buhl, Wilhelm Gesenius' Hebr. und aram. Handwörterbuch, 1915, pag. 138).

6. Contremiscunt bethelici idololatras, ne thesaurus bethelici vituli auferatur. Peior adhuc res eveniet. Ipse vitulus bethelicus, – ergo non solum thesaurus eius –, ipse vitulus bethelicus, qui erat forsan ex auro confectus, auferetur in Aššur tamquam donum Regi Magno; et sic habebit Ephraim ex suo vitulo solummodo dedecus, ignominiam, Israel erubescet hoc idolum suum.

In v. 6a retinemus hodiernam expressionem M „יִבֹּל“ (i. e. 3. pers. imperf. num. singul. masc. coniug. hoph'al) = auferetur“ tamquam primigeniam. Etiam huic expressioni praecedens obiectum accusativi „אוֹתוֹ“ est sub respectu grammatico possibile (vide Gesenius – Kautzsch, Hebr. Grammatik § 121a). Expressionem „יִבְלִי“ (i. e. 3. pers. imperf. num. plural. masc. coniug. hiph'il) = auferent“, quam ibi legunt GST, putamus esse secundariam.

In v. 6b legimus utique loco hodierni M „מֶלֶךְ יָרֵב“ expressionem „מֶלֶךְ יָרֵב“ = Rex Magnus“. Lege adnotationem nostram ad v. Hoš 513a quoad vocem „מֶלֶךְ יָרֵב“ = Rex Magnus“.

In v. 6c legunt nonnulli loco M „בְּשִׁנְדָּה“ expressionem „בְּשִׁתָּה“. Res manet eadem.

In v. 6d legimus loco minus apti M „מִעֲצָתוֹ“ (consilium suum)“ expressionem „מִעֲצָבוֹ“ (idolum suum)“, quae expressio melius quadrat in ideologicum

contextum. Intelligimus, quam facile ex primigenio „מַעֲצָבוֹ“ oriri potuerit per corruptionem lectio „מַעֲצָתוֹ“.

7. Propheta praedicit nomine Jahve et nomine suo futurum interitum capitalis urbis regni Ephraim Samariae, quae urbs adeo timet de vitulo bethavenico (vide v. 5a), propterea hoc emphaticum „Destruemus Samariam!“ Causa? Rex Samariae, qui vi muneris et officii sui debebat avertere Ephraim ab infidelitate, est sicut spuma super aquas – – –.

In v. 7 legunt nonnulli loco M „מֶלֶךְ שָׁמְרוֹן מִלְכָּה“ expressionem „מֶלֶךְ שָׁמְרוֹן“, ita ut versum 7a dilatent et vertant: „Destruemus regem Samariae“. Nos retinemus M „שָׁמְרוֹן מִלְכָּה“ tamquam primigenium.

In v. 7b occurrens „קִצְיָה“ potest significare et „spumam“ et „lignum“. G[⊙] legunt ibi „φούγανον“, VT „spuma“.

8. Excelsa avenica, – i. e. templum bethavenicum = bethelicum cum omni suo adhaerente apparatu – , ubi Israel sua idololatria peccat, evertentur, spina et tribulus cooperient altaria bethelica. Tunc clamabunt aseclae idololatrici templi bethelici ad montes: „Operite nos!“ et ad colles: „Cadite super nos!“ Instat enim dies retributionis Jahve.

Sine sufficienti ratione putant nonnulli in v. 8a occurrentia verba „אֲזָנוֹת קַטְמָת“ esse posterius additamentum. Similiter expressio „יַעֲלֶה“, occurrens in v. 8b, non est posterius additamentum.

In v. 8a vocatur templum bethelicum cum omni suo adhaerente apparatu „אֲזָנוֹת קַטְמָת = excelsa avenica“. „אֲזָנוֹ – ’Āven“ est verosimiliter decurtata denominatio ignominiosi nominis „בֵּית־אֲזָנוֹ – Bethaven (= domus iniquitatis)“ quo nomine utitur propheta pro „בֵּית־אֵל – Bethel (= domus Dei)“. Utique non est absolute exclusum prophetam sub „אֲזָנוֹת קַטְמָת = excelsis iniquitatis“ in mente habere omnia illa excelsa loca, super quae modo idololatratico offerebatur.

Vv. **9–15.** Nonnulli critici putant fragmentum 19^{9–15} esse sub respectu textuali maxime corruptum fragmentum totius libri Hošae. Nobis textualis corruptio fragmenti 10^{9–15} non videtur esse tanta, ut habito debito respectu ad proprietates exstatici, nervosi, rescissi, vividii et obscuri styli hošeani primigenius textus maxima cum probabilitate restitui non possit.

9. Cum emphasi exprobrat propheta Israeli – Ephraimo: A diebus Gibeae peccasti, Israel! – – – Sic res se habuit a diebus Gibeae in tota praeterita vita religiosa Israelis. Est – ne nunc, praesenti tempore, conditio moralis Israelis melior? – – Ibi stant!, i. e. Israelitae – Ephraimitae stant etiam nunc, praesenti tempore, Gibeae, i. e. sunt etiam praesenti tempore similes pecca-

tores ac fuerat iam dudum effluxis diebus Gibeae tribus Benjamin. Propterea propheta cum emphasi interrogat: Non assequetur coevos – praesentes Israelitas – Ephraimitas Gibeae bellum contra filios iniquitatis?, i. e. non puniet Jahve coevos – praesentes Israelitas – Ephraimitas propter eorum peccata similiter ac puniverat olim diebus Gibeae peccantem Benjaminum?

V. 9 praebet nobis classicum exemplum exstatici, nervosi, rescissi et vividi prophetici styli hošeani, ubi una idea – sententia modo rescisso excipit alteram. Propterea nos, reiectis omnibus a criticis propositis reconstructionibus v. 9, putamus versum 9 in ipsius hodierna textuali forma esse primigenium. Sic praesertim non admittimus illam reconstructionem v. 9, quae elisis omnibus aliis versum 9 ita decurtat:

בְּיָמֵי הַגִּבְעָה מִלְחָמָה עַל-בְּנֵי עֵלְוָה :

In v. 9c legunt multi MSS loco „עֵלְוָה“ vocem „עֵלְוָה“. Res manet eadem.

Loquens in v. 9 de „diebus Gibeae“ alludit propheta ad illum historicum eventum enarratum in Jud cc. 19 – 21, quo eventu tota paene tribus Benjamin extincta est. Non possumus consentire Wellhausen-o, Smend-o et Nowack-o, qui in „diebus Gibeae“ vident „dies Sauli“, dies primi regis Israelis. Nam Hošea nullibi in suo libro habet institutionem regni in Israele pro re mala, – et hoc affirmant Wellhausen, Smend et Nowack.

10. In v. 9c interrogavit propheta: Puniet-ne Jahve coevum – praesentem Israelem pro peccatis eius similiter ac puniverat olim diebus Gibeae tribum Ephraim? In v. 10 dat Jahve responsum ad hanc interrogationem prophetae: Jahve veniet et castigabit Israelem – Ephraimum, Jahve congregabit super Ephraimum nationes; ligatus est enim Israel – Ephraim ad duas iniquitates suas, i. e. ad duos vitulos erectos in Bethel et Dan [= colit enim Ephraim – Israel modo idololatrigo hos duos vitulos (vitulum bethelicum et vitulum danicum)].

In v. 10a loco corrupti M „בְּאַתֵּי“ legimus „בְּאַתֵּי“ [G^{AQ} legunt ἤλθεν pro ἤλθον].

Porro legimus in v. 10a loco inclari et corrupti M „וְאַסְרֵם“ expressionem „וְאַסְרֵם = et castigabo (a יָסַר) eos“.

In v. 10b proponunt nonnulli loco M „וְאַסְפּוּ“ lectionem „וְאַסְפּוּ = et congregabo“; nos retinemus M „וְאַסְפּוּ = (et) congregabuntur“.

V. 10c: loco corrupti M „בְּאַסְרֵם“ legimus „בְּאַסְרֵם“ (infin. constructus pu'al cum suffixo nominis et cum praepositione „בְּ“) = propter alligationem eorum“. Nonnulli proponunt cum G (ἐν τῷ παιδέυεσθαι αὐτοῦς) loco M „בְּאַסְרֵם“

lectionem „בְּהִיָּסְרָם = propter correptionem eorum“, quae reconstructio nobis minus arridet.

Lectionem M „עֵינָתָם“ restituimus cum GSV tamquam lectionem „עֵוֹנָתָם“ (K עֵינָתָם, Q עֵוֹנָתָם, Q^{MSS} עֵוֹנָתָם).

Sub duabus iniquitatibus Ephraimi (שְׁתֵּי עֵוֹנָתָם) sunt intelligendi duo vituli, quorum unus positus erat in Dan, alter in Bethel iam a tempore regis Jeroboami I (confer 1 Reg 12^{28–30} et Am 8¹⁴).

11. Ephraim usque adhuc erat vitula mansuefacta, amans trituram, i. e. usque adhuc erat Ephraim occupatus laboribus amoenis et facilibus, in posterum autem res Ephraimi aliter se habebit: Propter peccata Ephraimi Jahve transibit super pulchrum collum Ephraimi, assuetum usque adhuc laboribus amoenis tantum, Jahve sinet vehi Ephraimo, i. e. in posterum utetur Jahve Ephraimo ut iumento ad labores graves et onerosos. Non solum autem Ephraimo erunt in posterum peragendi in poenam labores graves et onerosi, sed etiam Juda arabit, i. e. etiam Juda peraget in poenam peccati sui labores graves et onerosos. Si ergo ambo, i. e. et Ephraim (regnum septentrionale) et Juda (regnum meridionale), in posterum propter peccata punientur laboribus gravibus et onerosis, tunc totus Jacob (Jacob = Ephraim + Juda) confringet sulcos sibi, i. e. particeps erit laborum gravium et onerosorum. In quo consistent hi praedicti labores graves et onerosi? In variis calamitatibus (fame etc.), in bello, exsilio

In v. 11a habet vox „אֶהְבֶּתִי“ (partic. act. fem. coniug. qal, stat. constr.) adhuc in fine sic dictum „יִּ“ compaginis“. Vide Gesenius – Kautzsch, Hebräische Grammatik, § 90, 3.

In v. 11b proponunt nonnulli loco M „עֲבַרְתִּי עַל-טוֹב צִוְאָרְהָ“ reconstructionem „הָעֲבַרְתִּי עַל עַל-טוֹב צִוְאָרְהָ“ = sinam transire iugum super pulchrum collum eius“; nobis videtur esse haec reconstructio superflua et propterea retinemus lectionem M.

Ex v. 11d elidunt nonnulli vocem „יְהוּדָה“ tamquam posterius additamentum dicentes Hošeam non potuisse facere in libro suo mentionem regni Juda. Nos econtra putamus vocem „Juda“ in v. 11d esse hošeanae originis. Recole, quae diximus de mentione regni Juda in libro Hošae in nostris adnotationibus in fine c. 5 et ad v. 6¹¹. Hic insuper addimus totum contextum v. 11 attestari hošeanam originem vocis „Juda“ in v. 11d: Secundum vv. 11bc peraget Ephraim = Israel = regnum septentrionale, una pars Jacobi, in poenam peccati labores graves et onerosos; secundum v. 11e peraget Jacob, quem constituebant cum Ephraim (= Israel = regnum septentrionale), tunc Juda

(= regnum meridionale), in poenam peccati labores graves et onerosos. Si ergo et Ephraim = Israel = regnum septentrionale, una constituens pars Jacobi, et Jacob, quoddam nationale totum consistens ex Ephraimo = Israele et ex Juda (Jacob = Ephraim [Israel] + Juda), fiet in poenam participes laborum gravium et onerosorum, tunc ideologicus contextus postulat adhuc mentionem alterius partis constituentis nationale totum Jacob, mentionem Judae, quod fit in v. 11d.

12. V. 12 intime cohaeret sup respectu ideologico cum v. 11: In v. 11 praedicat propheta Ephraimo labores graves et onerosos, qui labores, – Juda ab eisdem non excluso –, erunt sors totius Jacobi. In v. 12 videt propheta, in exstasim raptus, in spiritu Ephraimum peragentem in futuro hos in poenam peccati impositos graves et onerosos labores. Commiseratione et amore motus, dirigit propheta ad hunc in futuro labores graves et onerosos peragentem Ephraimum fervidam admonitionem: *Saltem* hoc futuro tempore visitationis vestrae, hoc futuro tempore gravium onerosorumque laborum, seminate vobis secundum iustitiam, metite secundum mensuram amoris, i. e. estote iusti (= fideles erga Jahven) et amate Jahven, innovate vobis novale et tempus quaerendi Jahven, i. e. facite ex vestro inculto agro negligendi Jahven novam cultam terram cognitionis Jahve at quaerite Jahven, quoad Jahve veniat et pluat iustitiam vobis; forsitan tunc Jahve veniet et vobis sic agentibus pluet iustitiam, i. e. fiet vester salvator et redemptor. En pulcherrimus locus messianicus prolatus ab Hošea acto a spiritu prophetico!

Si nos *hoc modo* et ex bene intellecta natura exstatici, nervosi, rescissi, vividi et obscuri styli prophetici *iuste* interpretamur versum 12, tunc certe non possumus assentiri iis, qui v. 12 pro posteriore additamento habent. Apparet, quanta differentia sit inter interpretationem nostram et interpretationem e. gr. Marti-i, qui dicit (l. c. p. 84): „10¹² stammt nicht von Hosea, sondern von einem nachexilischen Redaktor, resp. Interpolator, der Jer 4₃ gelesen hatte und hier meinte, den Lesern und Hörern die aus dem Zusammenhange resultierende Mahnung ausdrücklich darlegen zu müssen; aber eine ausgeführte Mahnung hat hier mitten in der Schilderung keinen Platz. Vgl. dazu auch wieder יְהוָה in der Rede Jahwes!“ – Talis opinio Marti-i et similes opiniones aliorum criticorum habent suum fundamentum in false intellecta natura styli prophetici hošeani. Hic stylus propheticus hošeanus, qui erat exstaticus, nervosus, rescissus, vividus et obscurus, longe aliter diiudicandus est ac hoc Marti et consortes faciunt. Deinde in v. 12 et vv. ss. non loquitur Jahve ipse et directe ad populum, sed propheta nomine Jahve.

In v. 12c legunt nonnulli, sequentes G, loco M „עַת“ (G legunt φῶς γνώσεως) expressionem „גִּיעַת = cognitionem“; nos retinemus M „עַת“.

In v. 12d proponunt nonnulli cum G loco M „עֲדֹיבֹא וְיֹרָה צֶדֶק לָכֶם“ lectionem „עֲדֹיבֹא פְּרִי צֶדֶק“ (G γνηματὰ δικαιοσύνης) = quoad veniat fructus iustitiae vobis“; nos retinemus textum M tamquam melius in contextum quadrantem.

13. Etiam v. 13 intime cohaeret sub respectu ideologico cum v. 12 et cum v. 11.

In v. 12 direxit propheta ad Ephraimum admonitionem, ut illo futuro tempore visitationis suae per Jahven seminaret secundum iustitiam, meteret secundum mensuram amoris et quaereret Jahven. Tunc forsitan fiet Jahve salvator et redemptor Ephraimi. In v. 13 propheta prosequitur: Usque adhuc Ephraim aliter se gessit. Usque adhuc aravit Ephraim pravitatem, messuit iniquitatem; usque adhuc comedit Ephraim fructum mendacii, i. e. fuit fallax et infidelis erga Jahven. Et causa huius perversi modi agendi Ephraimi? Ephraim *nimis* confisus est in via sua, in multitudine militum suorum, i. e. Ephraim *nimis* confisus est in naturalibus opibus suis, et non est confisus in Jahve.

Nonnulli proponunt in v. 13a loco M „חֲרִשְׁתֶּם“ lectionem „וְהָפָה חֲרָשׁוֹ“ = et ipsi araverunt“, in v. 13b loco M „קִצְרֹתֶם“ lectionem „קִצְרוּ“ = messuerunt“, in v. 13c loco M „אֲכַלְתֶּם“ lectionem „עָתָה יֵאָכְלוּ“ = nunc comedent“; quae reconstructiones nos tamquam minus in contextum quadrantes reicimus.

In v. 13d proponunt nonnulli cum G^A loco M „בְּדַרְכֶּךָ“ lectionem „בְּרִכְבֶּךָ“ = in curru tuo“; nos retinemus lectionem M „בְּדַרְכֶּךָ“.

Nonnulli putant versum 13d esse posterius additamentum. Sic Marti dicit (l. c. p. 84): „Der Einschub 10_{13b} (i. e. noster versus 13d) – – passt – nicht in den (Mund) Hoseas, der nicht vom Vertrauen Israels auf die eigenen Mittel, sondern auf die Hilfsgenossen Assur und Ägypten spricht“. – Singularis ratio denegandi hošeanam originem versui 10_{13d}! Cur non potuisset Israel – Ephraim, qui certe multum confidebat in sociis suis Aššur et Aegypto, etiam insuper confidere in opibus suis!? Certe eo acceptior et carior socius apparebat Ephraim sociis suis Aššur et Aegypto, quo melior erat conditio eius.

14. Vv. 14 et 15 intime cohaerent sub respectu ideologico cum v. 13. Modus agendi Ephraimi erat usque adhuc perversus et malus (vide v. 13). Propterea veniet poena: Tumultus bellicus consurget in oppidis Ephraimi, omnes munitiones Ephraimi destruentur similiter ac destruxit non multis diebus ante usurpator-*rex* Šallum domum Jeroboam; eritque haec totalis ruina Ephraimi sic tristis, ut humi sternatur mater super occisos filios suos.

In v. 14c alludit propheta ad illos tristes eventus, ad quos allusit iam in Hoš 74-6. Hos tristes eventus depingit nobis expresse 2 Reg 158 ss. et 2 Reg 1510 ss., ubi legimus filium Jeroboami II. Zachariam (Zekarjahû), ultimum germen regiae domus Jeroboami, regnantem tantum sex menses, occisum esse a Šallum, filio Jabeš. Šallum, novus rex, regnavit autem tantum unum mensem et occisus est a Menachem-o, filio Gadî de Tirša, qui regnavit decem annis super Israelem – Ephraimum.

In v. 14a legimus loco corrupti M „וְקָאִם“ expressionem „וְקָאִם“. Deinde loco corrupti et in contextum minus quadrantis M „בְּעַמֵּי הָאָרֶץ“ = in nationibus tuis“ legimus vocem „בְּעַרְיָה“ = in oppidis tuis“.

In v. 14b proponunt nonnulli loco M numer. singul., „וַיִּשְׂדוּ“ lectionem „וַיִּשְׂדוּ“ (numer. plural.) = destruentur“; nos sustinemus lectionem M „וַיִּשְׂדוּ“, nam subiectum huius praedicati est vox „כָּל“ sensu substantivo sumpta, ita ut v. M 14b „ad verbum“ vertendus sit: „universitas munitionum tuarum destruetur.“

V. 14c, qui in nostro textu M sonat: „כִּשְׂדוּ שְׁלֹמֹן בֵּית אֲרַבְאֵל“, reconstruimus, respectu habito ad G^B, ubi loco M „אֲרַבְאֵל“ legimus expressionem $\text{Iεροβ} \frac{\alpha\alpha\lambda}{\sigma\alpha\mu}$, ita: „כִּשְׂדוּ שְׁלֹמֹן בֵּית יִרְבְּעָם“ = sicut destruxit Šallum domum Jeroboam“. Intelligimus enim, quam facile ex proposito primigenio textu v. 14c per inadvertentiam copistarum oriri potuerit noster hodiernus corruptus textus M.

Omnes conatus nonnullorum criticorum, qui sustinentes expressiones textus v. M „שְׁלֹמֹן“ = Šalman“ et „בֵּית אֲרַבְאֵל“ = Beth-Arbel“ identificare volunt Šalman-um cum assyriacis regibus Salmanassar-o III. (782 – 773), vel Salmanassar-o IV. (726 – 722), vel cum moabitico rege Salamanu et locum Beth-Arbel cum loco Arbela sito in ripa Tigridis, vel cum aliquo alio loco sito in Galilea vel in regione transjordanica, habemus sub respectu historico pro infelicibus. Vide adnotationem Mart-i (l. c. p. 85) ad v. Hoš 10¹⁴ αβ.

Opinionem nonnullorum criticorum, qui fragmentum v. 14: „sicut destruxit Šallum domum Jeroboam, die belli“ putant esse posterius additamentum, reicimus; hoc fragmentum optime enim in contextum quadrat.

15. Propheta – poeta concludit: Sic fecit tibi, Ephraime – Israel, Bethel! – Bethel, i. e. idololatricus cultus bethelicus et omnis moralis malitia cum hoc cultu connexa sunt causa praesentis et futurae ruinae Ephraimi. – Summae malitiae morali Ephraimi disseminatae ex Bethel attribuenda est etiam occisio regis Israelis, perpetrata modo doloso primo mane!

In v. 15b propheta clare et expresse dicit regem Israelis extinctum, i. e. occisum esse primo mane a maligno et perverso Ephraimo. Iam in vv. Hoš 7₄₋₇ indicavit Hošea, – utique modo tecto et obscuro – confer vv. Hoš 7_{6bc} cum v. Hoš 7_{7c}! –, *occisionem regis Israelis perpetrata mane* post noctem transactam in immodicis et incestuosis conviviis. Quod Hošea in vv. 7₄₋₇ solummodo modo tecto et obscuro indicavit, hoc expresse et clare enuntiat in v. 10₁₅, *nempe regem Israelis primo mane extinctum – occisum esse*. Ex historia scimus tempore propheticae activitatis Hošeae duos reges israeliticos occisos esse: regem Zachariam (Zekarjahû) [lege 2 Reg 15_{10 ss.}] et usurpatorem – regem Šallum (lege 2 Reg 15_{14 ss.}). Quis horum duorum occisus est primo mane? An uterque occisus est primo mane? Difficile dictu! Nos, considerantes ex una parte illam circumstantiam, quod v. Hoš 10_{15b} videtur loqui de occisione primo mane perpetrata *unius regis tantum*, et ex altera parte reputantes occisionem regis Zachariae (Zekarjahû), ultimi dynastae ex regia familia Jehu, longe maiorem impressionem et longe maius interesse evocasse in corde et mente Hošeae quam occisionem scelesti homicidae – usurpatoris – regis Šallum, imperantis unum mensem tantum, proferimus ibi nostram modestam opinionem Hošeam commemorantem in v. 10_{15b} occisionem regis Israelis primo mane perpetrata praee oculis habuisse insidiosam et fraudulentam occisionem regis Zachariae (Zekarjahû) peractam a Šallum (vide 2 Reg 15_{10 ss.}). Recole etiam, quae diximus in adnotationibus nostris ad vv. Hoš 7₄₋₇!

In v. 15a proponunt nonnulli, sequentes G, loco M „בְּבֹהַב עֶשְׂתָּה לָכֶם בַּיַּת־אֵל“ reconstructionem „בְּבֹהַב אֶעֱשֶׂה לָכֶם בַּיַּת־יְשׁוּרָאֵל“ = sic faciam vobis, domus Israel!“ Quam reconstructionem tamquam minus quadrantem in ideologicum contextum nos reicimus retinentes textum M.

In v. 15b proponunt nonnulli loco M „בַּשַּׁחַר“ = primo mane“ lectionem „בַּפֶּסַע“ vel „בַּשַּׁעַר“ = in procella – in impetu“. Nos retinemus lectionem M. Cur, patet ex antea dictis.

Etiam reicimus opinionem eorum, qui in phrasi v. 15b „מִפְּנֵי רַעַת רַעַתְכֶם“ = propter malitiam malitiae vestrae“ vident posterius additamentum.

*

Si propheta vel Jahve loquuntur de Israele – Ephraimo modo in 3. pers. numer. singul. (10_{1abcde. 6cd. 11ab}), modo in 3. pers. numer. plural. (10_{1f. 2. 3. 4. 5. 8. 9bc. 10}), modo in 2. pers. numer. singul. (10_{9a. 13d. 14ab}), modo in 2. pers. numer. plural. (10_{12. 13abc. 15}), videmus in hoc facto, uti iam aliis locis diximus, signum

exstatici, nervosi, rescissi, vividi et obscuri styli prophetici, qui luculenter testatur hošeanam originem c. 10.

Reminiscentia ex pristina historia Israelis: v. 10⁹ dies Gibeae-scelus tribus Benjamin (conf. Jud cc. 19 – 21).

In v. 10⁶ facit Hošea mentionem Aššur et eius Regis Magni. Aššur eiusque Rex Magnus erunt in manu Jahve instrumentum executivum poenae super infidelem Israelem.

CAPUT XI.

C. 11 dividitur sub respectu ideologico in duas partes. In prima parte (vv. 111–7) describit propheta summam ingratitude Israelis – Ephraimi erga Jahven. Jahve ad instar amantissimi patris cumulavit Ephraimum a temporibus Aegypti usque nunc, i. e. usque in dies Hošēae maximis beneficiis, quam bonitatem Jahve recompensavit Ephraim infidelitate. Propterea Jahve perdet Ephraimum, Ephraim deportabitur in Aegyptum et in Aššur. In secunda parte (vv. 118–11) Jahve, commotus misericordia erga Ephraimum adeo tristem sortem experturum, promittit poenitenti Ephraimo gratiam et veniam.

1. Puer vixdum (fuit) Israel,
et iam amavi eum,
ab Aegypto clamavi ad filium meum.
2. Quo magis clamavi ad eos,
eo magis recesserunt a me ipsi;
baalim immolabant,
simulacris thura adolebant.
3. Ego docui Ephraimum incedere,
sumebam eos super brachia mea,
et nescierunt me curasse ipsos.
4. Funiculis humanis trahebam eos, vinculis amoris,
eram eis adinstar levantium iugum super maxillas eorum,
inclinabam me ad eum, nutriebam eum.
5. Revertetur in terram Aegypti,
Aššur ipse erit rex eius,
recusaverunt enim se convertere.
6. Gladius irruet in civitates eius,
destruet agros eius,
comedet de lignis eorum.

7. Populus meus – suspensi in aversione a me,
ad superna vocant eum,
insimul non tendit sursum.
8. Quomodo possem deserere te, Ephraime,
tradere te, Israel!
Quomodo possem deserere te sicut Admam,
facere tibi sicut Şeboim!
Convertitur contra me cor meum,
insimul commovetur misericordia mea.
9. Non excitabo ardorem irae meae,
non perdam ultra Ephraimum,
nam Deus ego sum et non homo,
in medio tui Sanctus
non intrabo in civitatem.
10. Post Jahven ambulabunt,
sicut leo rugiet;
cum Hic rugiverit,
formidabunt filii Occidentis.
11. Formidabunt sicut avis ii de Aegypto,
sicut columba ii de terra Aššur;
faciam autem habitare illos in domibus suis,
dicit Jahve.

ADNOTATIONES

1. Israel – Ephraim fuit vixdum puer, i. e. Israel – Ephraim incipiebat omnino qua populus vivere historice, et Jahve iam amavit Israelem – Ephraimum, ab Aegypto, i. e. a tempore exitus ex Aegypto clamavit, i. e. locutus est Jahve ad filium suum Israelem – Ephraimum.

In v. 1c proponunt nonnulli, respicientes GT, loco M „לְבָנָי“ lectionem „לְבָנָיו = ad filios eius“. Nos retinemus lectionem M „לְבָנָי“ tamquam bene quadrantem in contextum.

2. Quo magis clamavit, i. e. locutus est Jahve ad Israelem – Ephraimum, eo magis recessit Israel a Jahve, i. e. eo magis peccavit Israel infidelitate erga Jahven. Nihil profuerunt repetitae locutiones et admonitiones Jahve: Israel immolabat baalim – diis, thura adolebat simulacris.

In v. 2a legimus cum G^B (καθὼς μετεκάλεσα) loco corrupti et inclari M „קָרְאֵי“ expressionem „בְּקָרְאֵי“.

In v. 2b legimus cum G (confer etiam S) loco M „מִפְּנֵי הֵם“ lectionem „מִפְּנֵי הֵם“, ergo duas ab invicem divisas voces, et in „הֵם = ii – ipsi“ videmus subiectum propositionis.

3. Jahve docuit Ephraimum incedere, sumebat eum super brachia sua, i. e. Jahve egit cum Ephraimo simili modo ac agunt bonus pater et amans mater cum liberis, – et quid fecit Ephraim? Ephraim nescivit, i. e. noluit scire Jahven curasse ipsum, Jahven esse ipsius medicum et protectorem.

In v. 3b reconstruimus corruptum M „עַל־זְרוּעֹתַי“ cum GS in „אֶקְחֵם“ „עַל־זְרוּעֹתַי = sumebam eos super brachia mea“.

Versum M 3c „וְלֹא יָדְעוּ כִּי רָפְאֵתִים“ nonnulli exaggerant et reconstruunt ita: „וְלֹא יָדְעוּ כִּי נִשְׂאֵתִים בְּחֻלֵי רָפְאֵתִים“ = (et) nescierunt me portasse ipsos, in morbo me curasse ipsos“. Nos reicimus talem reconstructionem v. 3c tamquam superfluum, nimis liberam, nulla ratione fundatam et retinemus nostrum v. M 3c, mutantem solummodo M „כִּי“ in „כִּי“ (sine dageš leni).

4. Magnus erat paternus amor Jahve erga Ephraimum. Funiculis humanis, i. e. funiculis non prementibus, vinculis amoris trahebat Jahve Ephraimum ad se, Jahve levabat iugum Ephraimi super maxillas eius, i. e. Jahve iucundabat et reddebat faciliora Ephraimi negotia interponendo moras quietis et confortationis, Jahve inclinabat se ad Ephraimum et nutriebat eum.

Nostra versio v. M. 4 est versio „ad verbum“; solummodo primam vocem v. 5 „לֹא“ reassumimus adhuc in finem v. 4, mutantem vocem „לֹא“ in „לֹא“,

ita ut loco M „אֹכִיל לֹא“ legamus „אֹכִיל לֹא = nutriebam eum“ („אֹכִיל“ est 1. pers. numer. singul. coniug. hiph'il a verbo „אָכַל“).

Variae sunt reconstructiones, quas nonnulli proponunt in v. 4. Omnes hae propositae reconstructiones reddunt autem v. 4, qui in hodierna lectione M nobis satis clarus esse videtur, obscuriorem et minus probabilem. Sic e. gr.:

a) In v. 4b proponunt nonnulli respicientes G, qui vertunt 4b: ὧς ἰσχυρῶς ἀνθρώπου ἐπὶ τὰς σαγόνας αὐτοῦ (G omittunt vocem „עַל“), loco M „וְאָהִיָּה לְהִיָּהֶם עַל עַל לְהִיָּהֶם“ hanc reconstructam lectionem (omissis verbis M „עַל עַל לְהִיָּהֶם“): „וְאָהִיָּה לֹה כְּמִיָּה אָדָם = (et) eram ei (sicut interfector hominum“. Tali modo reconstruit v. 4b e. gr. Marti. Nobis videtur talis textualis reconstructio v. 4b valde artificiosa et quaesita, carens omni interna et externa probabilitate, propterea retinemus lectionem M v. 4b. Si e. gr. Marti, reiciens hodiernum textum M 4b, dicit (l. c. p. 87): „im übrigen ist der masoretische Text unhaltbar – –; denn das Joch sitzt doch nicht auf den Kinnbacken, sondern auf dem Nacken“, respondemus nos Marti-o verbis, quibus Knabenbauer-Hagen (l. c. p. 168) iuste et merito defendit textum M v. 4b: „Ceterum locutionem rite explanant Rib. Sanct. Lap. Sa. Mar. Men. Tir. mentionem iniicientes de *capistro* et *freno*, quod cum iugo coniunctum erat et ori indebatur et maxillas stringebat; et ita *iugum* ad os et maxillas pervenit et sublato capistro iugum exaltari super maxillas, iugum tolli a maxillis dici poterat.“

b) V. 4c reconstruunt nonnulli, reassumentes primam vocem v. 5 „לֹא“ adhuc in finem v. 4c et mutant vocem „לֹא“ in „לֹא“, ita: „וְאָהִיָּה לְהִיָּהֶם עַל עַל לְהִיָּהֶם“ quem ita reconstructum versum vertit Marti (l. c. p. 87): „Und wandte mich gegen ihn und überwältigte ihn.“ Nos talem reconstructionem v. 4c reicimus tamquam minus quadrantem in contextum et retinemus textum M v. 4c reassumentes solummodo, uti iam supra diximus, primam vocem v. 5 „לֹא“ adhuc in finem v. 4c, quam vocem „לֹא“ mutamus in „לֹא“, ita ut v. 4c sonet: „וְאָהִיָּה לְהִיָּהֶם עַל עַל לְהִיָּהֶם = (et) inclinabam me ad eum, nutriebam eum“. [„אָהִיָּה“ est 1. persona apocop. numer. singul. coniug. hiph'il a verbo „נָטָה“.]

Omnis sensatus videt: Nostra versio vv. 4bc parcat quam maxime textui M, non est artificiosa et quaesita, quadrat optime in contextum ideologicum.

Adiungimus: In v. 4a proponunt nonnulli (Grätz, Cheyne) loco M „אָדָם“ expressionem „חֶסֶד = gratia – benignitas“. Res manet eadem: „funiculi humani“ significant idem ac „funiculi gratiae (benignitatis)“. Sed cur reicere M „אָדָם“? – Parum verosimilis videtur nobis esse opinio Winckler-i (Altor. Forsch. III, 230f.), qui „חֶבְלֵי אָדָם“ vertit „Lederseile“!!

5. Sed omnis vere paternus amor Jahve erga Ephraimum caruit effectu. Propterea revertetur Ephraim in terram Aegypti, i. e. in pristinam servitutem, a qua benignitate Jahve liberatus fuerat, rex Aššur regnabit super Ephraimum, nam Ephraim recusavit se convertere, i. e. noluit poenitentiam agere.

In v. 5a legunt G loco M „אֶל־אֲרָץ“ expressionem „Ἐφραῖμ“. Sensus v. 5a hac variante non mutatur.

In v. 5c proponunt nonnulli loco M „לָשׁוּב“ lectionem „לְשֻׁבַת אֹתִי“, verentes v. 5c: „recusaverunt habitare mecum“. Nos hanc propositam reconstructionem v. 5c omnino reicimus tamquam minus quadrantem in contextum et propterea tamquam infelicem.

6. Gladius irruet in civitates Ephraimi, destruet agros Ephraimi, i. e. bellum-invasio hostilis destruet cum civitates, tum agros Ephraimi, gladius, i. e. bellum-invasio hostilis comedet de lignis eorum, i. e. de lignis civitatum et agrorum Ephraimi.

M vv. 6 ab: וְחָלָה חֶרֶב בְּעָרָיו

„וְיִבְלְתָהּ בְּדָוִו“reconstruunt et decurtant nonnulli,

habentes M „חלה“ pro probabiliter corrupta forma ex primigenio „כלתה“ et M „בדיו“ pro probabiliter corrupta forma ex primigenio „בעריו“, ita: „וְיִבְלְתָהּ חֶרֶב בְּעָרָיו“ = (et) vastabit gladius in civitatibus eius“. Nobis videtur esse haec reconstructio nimis violenta et quaesita. Nos retinemus vv. M 6ab, solummodo in v. 6b legimus loco hîc aenigmatici et inclari M „בדיו“ expressionem „בריו“. „בַּר“ (arab. بُر bibl. aram. בַּר, syr. ܒܪܝܘ) significat „agrum“, „planitiem“ (vide Dr. Frants Buhl, Wilhelm Gesenius' Hebr. und aram. Handwörterbuch, Leipzig 1915, p. 113). Propterea nos, qui in M „חלה“ videmus 3. personam fem. numer. singul. coniug. qal a verbo „חול = irruere“, vertimus vv. 6 ab:

„Gladius irruet in civitates eius,
destruet agros eius.“

In v. 6c proponunt nonnulli loco quoad sensum obscuri M „מִמַּעֲצוֹתֵיהֶם“ lectionem „בְּמִבְצָרָיו“ = in munitionibus (locis munitis) eius“. Nobis haec reconstructio non placet et proponimus reconstructionem probabilio rem „מִן עֲצוֹתֵיהֶם“ = de lignis eorum“ [„עצה“ significat nempe etiam „lignum“, numer. plural. „עצות“ = ligna“, vide Frants Buhl l. c. p. 610]. Certe hodiernum corruptum M „מִמַּעֲצוֹתֵיהֶם“ facilius oriri poterat ex primigenio „מִן עֲצוֹתֵיהֶם“ quam ex proposito a nonnullis „בְּמִבְצָרָיו“.

Noster sic reconstructus v. 6 optime quadrat in contextum ideologicum, non infert violentas manus textui M v. 6, – quod non possumus dicere de

reconstructionibus aliorum criticorum – , et de nostro reconstructo v. 6 non valent verba Wellhausen-i (l. c. p. 127): „Der Hauptfehler dieses Verses 16₆ liegt in der Zusammenstellung so incompatabler Objecte, wie Städte, Glieder, Ratschläge.“

7. Jahve, ore prophetae loquens, pronuntiat Ephraimum, populum Jahve, esse homines suspensos, i. e. fixos et obduratos in aversione a Jahve. Prophetae et legati Jahve vocant Ephraimum ad superna, i. e. ad Jahven, sed frustra, Ephraim insimul non tendit sursum, i. e. non elevat mentem suam ad Jahven.

Nostra versio v. 7 est versio „ad verbum“ textus M. Textus M v. 7 est tam clarus cum sub respectu formali, tum sub respectu ideologico, ut quaecumque alia reconstructio v. 7 clarum sensum huius versus obscuret. Versus 7 in nostra versione etiam optime quadrat in praecedentem contextum.

Textus G v. 7 est valde corruptus et non potest nobis praebere normam cuiuscumque reconstructionis.

Nihilominus proponunt nonnulli varias reconstructiones v. 7, quae autem omnes sunt infelices, nimis artificiosae, improbabiles etiam sub respectu formali. Sic e. gr. proponunt:

„וְעַמִּי נִלְאוּ מִמְּשָׁכֵי וְאֶל-בַּעַל יִקְרְאוּ יַחְדָּלוּ לְרוֹמִם שְׁמִי“. Quae reconstructio v. 7 est infelix et impossibilis cum sub respectu formali, tum sub respectu ideologico!

Si Marti (l. c. p. 89), reiciens clarum textum M v. 7, dicit de v. 7^b (i. e. de nostris vv. 7bc): „Wie man v. 7^b übersetzen kann: ‚und mag man ihnen ein aufwärts! zurufen, es strebt keiner empor‘, ist schwer verständlich,“ tunc in eius verbis resonat echo eorum, quibus ideae in M v. 7 expressae videntur esse nimis altae et superantes intellectualem capacitatem prophetae Hošae. Sed immerito! Nam similes altas, sin non altiores, ideas invenimus adhuc aliis locis libri Hošae.

*

In vv. 1 – 7 minatus est Jahve Ephraimo magnam futuram ruinam et perniciem. Adeo horrenda est haec praedicta ruina, ut paternum cor Jahve misericordia Ephraimi tam tristem sortem experturi commoveatur. Propterea promittit Jahve *Ephraimo poenitenti* veniam et gratiam (11₈₋₁₁).

8. Jahve exclamat: Quomodo possem deserere et tradere te, Ephraime – Israel! Quomodo possem agere tecum similiter ac olim cum infelicibus civitatibus Adma et Šeboim! Contra hoc protestatur paternum cor meum, insimul commovetur misericordia mea.

In v. 8 f legunt nonnulli loco M „נְחֹמִי“ expressionem „רַחֲמֵי“. Res manet eadem.

Marti (l. c. p. 89) vertit vv. 8abcd:

„Wie werde ich dich dahingeben, Ephraim,
Dich ins Verderben stürzen, Israel!
Wie werde ich dich Adma gleichsetzen,
Ein Zeboim aus dir machen!“

Marti, – similiter etiam alii critici –, vertit ergo vv. 8abcd, velut si Jahve in vv. 8abcd minetur ruinam Ephraimo. Marti (similiter etiam alii critici!) putat nempe Hošeam nusquam in suo libro potuisse promittere Ephraimo gratiam et veniam Jahve, sed debuisse ubique minari poenas Ephraimo; propterea habet etiam Marti (similiter etiam alii critici!) vv. 11_{8ef–11}, ubi *poenitenti* Ephraimo venia et gratia promittuntur, pro posteriore additamento. Nos econtra videmus in vv. 8abcd Jahven misericordia commotum et promittentem Ephraimo veniam gratiamque; nam vv. 8abcd intime cohaerent sub respectu ideologico cum sequentibus vv. 8ef – 11, ubi poenitenti Ephraimo venia et gratia Jahve promittuntur, quos versus 8ef – 11 nos putamus esse originis hošeanae.

Utrum Hošea in suo libro *poenitenti Ephraimo* veniam et gratiam Jahve promittere potuerit necne, ad hanc quaestionem respondebimus inferius ad finem adnotationum huius capituli et aliis locis.

Adma et Zeboim sunt civitates Pentapoleos, quae simul cum Sodoma et Gomorrha iusto iudicio Jahve eversae sunt (Dtn 29₂₂); civitates istae in exemplum abierunt destructionis, quam nulla sequatur instauratio; conf. Is 13₁₉, Jer 49₁₈ (conf. Mal 1₄), 50₄₀, Soph 2₉.

9. Jahve prosequitur: Ira mea non ardebit contra Ephraimum, non perdam ultra Ephraimum. Cur? Nam ego, Jahve, sum Deus et non homo, sum Sanctus $\alpha\alpha\tau'$ $\xi\zeta\omicron\chi\eta\nu$ in medio tui, Ephraime, non intrabo in civitatem ad perdendam eam, sicut minatus sum supra (conf. v. 11₆).

In v. 9e proponunt nonnulli loco M „וְלֹא אֶבֹא בְעִיר“ lectionem „וְלֹא אֶבְעִיר = (et) non destruam“. Nobis haec reconstructio minus placet.

Nonnulli putant v 11₉ esse posterius additamentum.

10. In vv. 10ab indicat propheta conditionem, sub qua Jahve aget misericordiae et benigno modo erga Ephraimum, descripto in vv. 8. 9: Ephraim ambulabit post Jahven, i. e. emendatus Ephraim obediet Jahve Deo. Cur ambulabit Ephraim post Jahven? Jahve rugiet sicut leo, i. e. Jahve manifestabit Ephraimo suam summam potestatem et maiestatem, qua potestate

et maiestate perterritus Ephraim ambulabit post Jahven. Sic habebit manifestata potestas – maiestas Jahve salutarem effectum apud Ephraimum: faciet Ephraimum fidelem erga Jahven. Sed etiam erga alios manifestata potestas – maiestas Jahve non carebit effectu. In vv. 10cd audimus, qualem effectum consecutura sit manifestata potestas – maiestas Jahve apud occidentales vicinos Ephraimi: Filii Occidentis formidabunt, cum Jahve rugiverit. Ergo: Manifestata potestas – maiestas Jahve ex una parte efficiet Ephraimum fidelem erga Jahven, ex altera parte implebit occidentales vicinos Ephraimi formidine et timore.

In v. 10c intelligendus est sub „הוא“ Jahve ipse, uti ex contextu patet. Propterea etiam nos vertimus et scribimus: Hic.

In v. 10d occurrit expressio „בְּנֵי מַיִם“. „Ad verbum“ esset haec expressio vertenda „filii a (de) Mari“. Sub „יָם = Mare“ intellexit utique Hošea – propheta israeliticus semper Mare Mediterraneum, quod situm est in *plaga occidentali* terrae Canaan. Ergo possumus „בְּנֵי מַיִם = filios a (de) Mari“ appellare etiam „filios Occidentis“. Quem intellexit Hošea sub „filiis Occidentis“? Tyrios, Sidonios, Philistaeos et alias gentes habitantes in litore Maris Mediterranei, quae gentes tam saepe in historia erant inimicae Ephraimo – Israeli. Si nonnulli legunt respectu habito ad v. Is 60₁₀ loco M „בְּנֵי מַיִם“, expressionem „בְּנֵי מַיִם = aedificantes a (de) Mari“, tunc nos reicimus hanc reconstructionem tanquam prorsus non quadrantem in contextum.

Nonnulli putant v. 10 esse posterius additamentum.

11. In vv. 10cd praedixit propheta manifestatam potestatem – maiestatem Jahve formidine et timore impleturam esse filios Occidentis. In vv. 11ab affirmat propheta etiam eos de Aegypto, i. e. Aegyptios, et eos de Aššur, i. e. Assyrios, manifestatam potestatem – maiestatem Jahve impleturam esse formidine et timore: Formidabunt sicut avis ii de Aegypto, sicut columba ii de terra Aššur. – Ergo omnes vicinas inimicas nationes et gentes, cum gentes Occidentis (v. 10d), tum Aegyptios et Assyrios (v. 11ab), implebit manifestata potestas – maiestas Jahve formidine et timore. Et quid Ephraim? Ephraim-Israel adiget manifestata potestate-maiestate Jahve ad ambulandum post Jahven, ad obediendum Jahve – Deo et, ut dicit v 11c, ad quietam habitationem in domibus suis – in patria sua: faciam autem habitare illos = Israelem-Ephraimum in domibus suis (v. 11c). Sic dicit Jahve (11d)!

In expressionibus „מְצַרִּים“ (v. 11a) et „מֵאֶרֶץ אֲשׁוּר“ (v. 11b) videmus similiter ac in expressione „בְּנֵי מַיִם“ (v. 10d) correspondentia subiecta praedicati „יְהוָה“; propterea vertima haec subiecta hoc modo: „מְצַרִּים = ii de

Aegypto“ (i. e. Aegyptii), „מֵאֶרֶץ אֲשׁוּר“ = *ii de terra Aššur*“ (i. e. Assyrii). Vel etiam addi potest ante expressiones „מִמְצָרִים“ et „מֵאֶרֶץ אֲשׁוּר“ tamquam solummodo a propheta loquente in extasi cogitata, sed non expressa vox „כְּנִים“, quae vox occurrit nobis in correspondente subiecto v. 10d „כְּנִים מִיָּם“, ita ut v. 11ab sit vertendus:

„Formidabunt sicut avis filii de Aegypto,
sicut columba filii de terra Aššur.“

Talem explicationem vv. 11ab exposcit totus ideologicus contextus vv. 11_{10. 11}. Non sunt ergo vertendi vv. 11ab:

„Formidabunt sicut avis de Aegypto,
sicut columba de terra Aššur.“

Nam quem sensum dant vv. 11ab tali modo intellecti et versi? Num aves Aegypti et columbae terrae Aššur timidiores et pavidiores erant avibus et columbis terrae Canaan?

In v. 11c in „הוֹשִׁיבָתֵם“ = faciem habitare illos“ intelligimus sub obiecto „illos“ Ephraimum-Israellem. Talem explicationem obiecti „illos“ exposcit tota ideologica structura vv. 10. 11: nam sicut in v. 10 sibi opponuntur Ephraim et filii Occidentis, ita in v. 11 sibi opponuntur Aegyptii-Assyrii et Ephraim (Israel).

In v. 11c legunt nonnulli cum G loco M „הוֹשִׁיבָתֵם“ expressionem „הֲשִׁיבוּתֵם“ = redire faciam illos“; nos praeferimus lectionem M.

Nonnulli habent v. 11 pro posteriore additamento.

*

Sicuti iam superius in adnotationibus ad v. 11₈ diximus, putant nonnulli critici totum fragmentum 11_{8ef-11} esse posterius additamentum originis non hošeanae. Cur? Hi critici defendunt et propagant nempe *theoriam prorsus falsam et non demonstratam*, secundum quam theoriam antiquissimi scribentes prophetae israelitici, – quibus adnumerandi sunt Amos, Hošea, Isaias, Jeremias –, in suis scriptis et sermonibus solummodo et exclusive minati sunt populo Israel (i. e. habitatoribus regni Israel vel regni Juda) graves poenas Jahve, ruinam et perniciem populi et rei publicae, numquam autem promiserunt populo veniam et gratiam Jahve, numquam locuti sunt de meliore et feliciore tempore futuro populi et rei publicae. Quia autem in 11_{8ef-11} promittitur Ephraimo venia et gratia Jahve, propterea, – sic affirmant hi critici! –, fragmentum 11_{8ef-11} non potest esse originis hošeanae, debet esse posterius additamentum. Econtra nos defendimus hošeanam originem totius fragmenti 11_{8ef-11}. Cur? Recolas, quaesumus, sequentia:

li, qui negant hošeanam originem 11^{8ef-11} ea ex causa, quod in 11^{8ef-11} promittitur Ephraimo venia et gratia Jahve, dicunt aliis verbis: Propheta Hošea non potuit in corde suo fovere spem et desiderium veniae gratiaeque dandarum a Jahve Ephraimo, propheta Hošea non potuit talem spem et tale desiderium veniae gratiaeque dandarum a Jahve Ephraimo, si iam sensus talis spei et talis desiderii propheta in corde foverat, exprimere et manifestare. – Qui autem hoc dicunt, faciunt ex propheta Hošea hominem carentem omni tam innato et naturali sensu humano, qualis est spes et desiderium alicuius boni obvenientis proprio populo, faciunt ex propheta Hošea quoddam psychologikum aenigma. Certe erat propheta Hošea magnus et ardens patriota israeliticus: amabat Jahven super omnia, sed amabat etiam suum populum plus quam alii sui contemporanei. Qua obediens propheta Jahve praedicabat ex mandato Jahve peccanti et infideli Ephraimo venturas poenas, sed insimul inerat patriotico cordi Hošeae, – quae res est tam facilis intellectu et tam humana –, spes et desiderium veniae gratiaeque dandarum a Jahve infideli Ephraimo, quam spem et quod desiderium Hošea certe etiam verbis expressit et manifestavit, prouti videmus in Hoš 11⁸⁻¹¹. Accedit, quod Hošea spem et desiderium veniae gratiaeque dandarum a Jahve Ephraimo exprimit in 11⁸⁻¹¹ *conditionaliter*: Ephraim consequentur veniam et gratiam Jahve tunc, si poenitentiam egerit et se ad Jahven converterit (conf. superius nostram adnotationem ad v. 11^{10 b}). Si adhuc adiungimus totum fragmentum 11⁸⁻¹¹ exaratum esse characteristico exstatico, nervoso, rescisso, vivido et obscuro stylo hošeano, tunc nemo sensatus hošeanam originem fragmenti 11⁸⁻¹¹ in dubium vocabit.

Si in 11¹⁻⁹. 11^c Jahve ipse loquitur ad populum, in 11¹⁰. 11^{ab} econtra propheta Hošea, si Jahve vel Hošea loquuntur de Israele-Ephraimo modo in 3. pers. numer. singul. (11¹. 3a. 4c. 5ab. 6. 7. 9b), modo in 3. pers. numer. plural. (11². 3bc. 4ab. 5c. 10a. 11c), modo in 2. pers. numer. singul. (11^{8abcd}. 9d), videmus in hoc facto, uti iam aliis locis diximus, signum exstatici, nervosi, rescissi, vividi et obscuri styli prophetici, qui luculenter testatur hošeanam originem c. 11.

Reminiscentia ex pristina historia populi Israel: in v. 11^{8cd} commemoratur interitus civitatum Adma et Šeboim, quae duae civitates, uti legimus in Dtn 29²², interierunt simul cum aliis civitatibus Pentapoleos. Assertionem Marti-i, qui quoad duas in 11⁸ commemoratas civitates Adma et Šeboim scribit (l. c. p. 89): „Hosea hat die Kenntnis von dem Untergang dieser Städte durch eine von Gen 19 unabhängige Tradition erlangt; ja es muss unsicher bleiben, ob diese Städte wirklich auch als mit Sodom und Gomorrha unter-

gegangen hier erwähnt sind. Sie sind wohl erst aus unserer Stelle in deren Gesellschaft versetzt worden, vgl. Gen 10¹⁹, 14^{2. 8}, Dtn 29²².“ putamus esse valde problematicam et parum verosimilem.

In textu V est caput 11 longius quam in textu M; in textu V pertinet ad caput 11: totum caput M 11 + pars v. M 10¹⁵ +- v. M 12¹. – Primos 7 versus capitis 11 textus V legit Ecclesia in breviario in I. lectione festo fugae D N J Ghr in Aegyptum.

Maxima poena a Jahve infligenda Ephraimo consistet secundum 11^{5ab} in eo, quod Ephraim revertetur in Aegyptum (deportatio in Aegyptum) et Aššur regnabit super Ephraim; e contra (vide 11 10. 11) poenitenti Ephraimo manifestabit Jahve suam gratiam et formidine implebuntur filii Occidentis, Aegyptii et Assyrii.

CAPUT XII.

A tempore liberationis suae ex Aegypto usque nunc infideliter ingraterque se gessit Ephraim – Israel erga Jahven; propterea veniet poena Jahve super eum (12^{1ab.} 2. 8.—12. 14. 15). Sed etiam Juda, meridionalis frater Ephraimi – Israelis, non servit debito modo Jahve et se ostendit indignum filium magni proavi Jacobi (12^{1cd.} 3.–7. 13).

1. Circumdederunt me dolo Ephraim,
fraude domus Israel;
Juda iterum effrenate agit cum Deo,
cum qedešim incessanter conversatur.
2. Ephraim pascit ventum et persequitur ventum orientalem,
omni die mendacium et vim auget;
foedus pangunt cum Aššur,
oleum in Aegyptum portatur.
3. Litem habet Jahve cum Juda,
ulciscendi Jacobi causa reddet ei cum vias eius tum opera
eius.
4. In utero furtim incessit post fratrem suum,
in virili aetate luctatus est cum Deo.
5. Dimicavit cum Angelo et restitit,
flevit et gratiam Eius exoravit;
in Bethel invenit Eum,
ibi locutus est cum Eo.
6. Jahve est Deus exercituum,
Jahve est memorabile nomen Eius.
7. Et tu ad Deum tuum revertere,
misericordiam et ius custodi,
pone spem in Deo tuo semper!

8. Canaan est in manu Eius statera dolosa,
adamavit violenter agere.
9. Et dicit Ephraim:
„Certe dives factus sum, opes inveni mihi,
omnes labores mei non invenient in me culpam,
quae peccatum sit.“
10. Ego sum Jahve Deus tuus de terra Aegypti,
iterum faciam te habitare in tabernaculis sicut diebus
festivitatis.
11. Loquebar super prophetas,
ego visionem multiplicabam
et per prophetas similitudines profero.
12. Si Gilead est res abominabilis,
certe res inanis facti sunt in Gilgal;
idolis immolabant,
etiam altaria eorum erunt sicut acervi lapidum super
sulcos agri.
13. Fugit Jacob in S'dê-Aram,
servivit Israel propter uxorem,
propter uxorem custodivit greges.
14. Per prophetam eduxit Jahve Israelem ex Aegypto,
per prophetam custoditus est.
15. Iniuriam fecit Ephraim amaritudinibus,
propterea sanguinem eius super ipsum proiciet
et opprobrium eius ipsi reddet Dominus suus.

ADNOTATIONES

1. Ephraim – Israel circumdedit Jahven dolo et fraude, i. e. fuit infidelis erga Jahven per suum idololatricum cultum, sed etiam Juda, meridionalis frater Ephraimi – Israelis, in cuius (nempe Judae) urbe capitali, in Jerusalem, stat illud sanctissimum templum Jahve, principalis sedes et domus Jahve, effrenate agit cum Jahve, i. e. non servit Jahve modo debito et legitimo, cum e. gr. conversetur incessanter cum qedešim (קְדוֹשִׁים).

Praedicatum in v. 1a „סָבְבֵנִי“ (3 pers. plural. perf. coniug. qal + suffixum verbi) = circumdederunt me“ pertinet ad duo subiecta: ad „Ephraim“ in v. 1a et ad „domus Israel“ in v. 1b.

In v. 1c lectio M „עַד רַךְ עַם-אֱלֹ“ = iterum effrenate agit cum Deo“ est tam clara et adeo quadrat in contextum, ut variae propositae reconstructiones nonnullorum criticorum, uti „אֱלֹ“ vel „אֱלֹ“ quae reconstructiones respiciunt certe corruptum textum G, sint reiciendae tamquam ineptae et impossibiles.

Similiter lectio M v. 1d „וְעַם קְדוֹשִׁים נִאָּמָן“ = (et) cum qedešim incessanter conversatur“ est clara et in contextum quadrans, ut non indigeat qualibet reconstructione. Solummodo loco corrupti M „קְדוֹשִׁים“ erit legendum „קְדוֹשִׁים“ (numer. plural. a „קְדוֹשׁ“); forsannominabantur tempore Hošae „קְדוֹשִׁים“ etiam „קְדוֹשִׁים“ (nomina „קְדוֹשׁ“ et „קְדוֹשׁ“ significant substantialiter idem: „sanctus, sacratus“). Si Wellhausen (l. c. p. 128) cum Cornill-o (Stades Ztschr. 1887, p. 286 ss.) proponit loco M „נִאָּמָן“ lectionem „נִצְמָד“, tunc est haec sub respectu formali valde problematica et non verosimilis reconstructio omnino superflua: nam „Juda est obfirmatus (נִאָּמָן), i. e. incessanter conversatur, cum qedešim“ dicit idem ac „Juda servit (נִצְמָד) qedešim“. Qedešim (קְדוֹשִׁים) erant masculina scorta, quae sexualibus actibus deos colere praesumebant (ἱεροδουλοὶ – cinaedi). Ex v. 1d patet etiam legitimum cultum Jahve in templo hierosolymitano foedatum esse tempore Hošae abominabili et idololatrigo cultu qedešim.

2. Facta brevi mentione Judae in v. 1cd propheta se convertit in v. 2 iterum ad Ephraimum.

Ephraim pascit ventum et persequitur ventum orientalem, i. e. infidelis Ephraim indulget negotio valde periculoso et damnoso („ventus orientalis = קְדוֹשׁ“ est ventus, quo flante naves in mari periclitantur), omni die auget Ephraim mendacium et vim; Ephraim pangit foedus cum Aššur, portat oleum in Aegyptum, i. e. Ephraim quaerit amicitiam et societatem vicinorum mag-

norum regnorum Aššur et Aegypti, sed omnia haec Ephraimo nihil proderunt.

In v. 2b legimus loco defectivae formae M „יִרְבֶּה“ plenam formam „יִרְבֶּה“.

In v. 2b proponunt nonnulli loco M „שָׁד“ lectionem „שָׁא“ = inane, vanum“; cum lectio M „שָׁד“ = vis, oppressio“ melius in contextum ideologicum quadret, reicimus propositam reconstructionem „שָׁא“. Similiter reicimus propositam reconstructionem, quae, provocans ad textum S, in vv. 2bc mutat „יִרְבֶּה וּבְרִית“ in „יִרְבֶּה בְּרִית“.

In v. 2d proponunt nonnulli loco M „יִבְלוּ“ = portatur“ lectionem „יִבְלוּ“ = portant“, dicentes hanc propositam reconstructionem melius respondere contextui v. 2c, ubi legimus „יִכְרֹת . . . בְּרִית“ = foedus . . . pangunt“. Forsan. Sed nos retinemus lectionem M totius v. 2; nam si propheta Hošea loquitur secundum textum M v. 2 in vv. 2ab de Ephraimo in 3. pers. numer. singul. in v. 2c in 3. pers. numer. plural. et in v. 2d modo impersonali (passivum – medium), tunc videmus in hoc facto characteristicam notam exstatici, nervosi, rescissi, vividi et obscuri styli hošeani et optimum argumentum hošeanae originis lectionis M v. 2.

3. Ab Ephraimo in v. 2 se convertit propheta in v. 3 ad meridionalem fratrem Ephraimi Judam:

Jahve habet litem cum Juda, i. e. etiam modus agendi Judae non placet Jahve. Propterea Jahve puniet non rectas vias et non recta opera Judae et sic Jahve ulciscetur Jacobum, suum dilectum servum, cuius magni proavi indignum filium et heredem se Juda suo iniquo modo agendi ostendit.

In v. 3b vertimus M „לְפָקֵד עַל-יַעֲקֹב“: „ulciscendi Jacobi causa“, i. e. ut ulciscatur (Jahve) Jacobum. Cur vertimus sic? Hebraicum verbum „פָּקֵד“ significare potest ex una parte: „visitare, animadvertere in aliquem (sensu inimico), punire“, ex altera parte autem potest etiam significare: „providere prospicere (2 Reg 9³⁴), curam gerere (Jer 23², Zach 11¹⁶). Quia verbum „ulcisci“ coadunat in se quodammodo et significationem verbi „punire – animadvertere in aliquem (sensu inimico)“ et significationem verbi „providere, alicui – curam gerere alicuius“, attribuimus in v. 3b verbo „פָּקֵד“ significationem „ulcisci“; eo magis, cum ideologicus contextus vv. 4, 5 unice hanc significationem verbo „פָּקֵד“ attribuere videatur. Lege infra adnotationem ad vv. 4 et 5.

In v. 3a proponunt nonnulli critici loco M „יְהוּדָה“ expressionem „יִשְׂרָאֵל“. Sunt illi critici, qui affirmant prophetam Hošeam non potuisse in suo libro mentionem facere Judae (regni Juda). Nos egimus de hac re iam aliis locis

libri Hošee et agemus adhuc infra in nostris adnotationibus ad c. 12. Nos retinemus utique in v. 3a expressionem M „יהודה“ tamquam primigeniam.

M v. 3b „וְלִפְקֹד עַל-יַעֲקֹב בְּדַרְכָּיו בְּמַעַלְלָיו יָשִׁיב לוֹ“ reconstruunt nonnulli ita: „וְאִפְקֹד עַל-יַעֲקֹב בְּדַרְכָּיו בְּמַעַלְלָיו אֲשֵׁית לוֹ“. Haec reconstructio, cuius nullam sufficientem rationem videmus, videtur nobis esse etiam sub respectu formali parum probabilis et parum verosimilis.

4. In v. 3 audivimus: Jahve punit Judam, indignum filium et heredem magni proavi Jacobi et sic ulciscetur Jahve Jacobum, suum dilectum servum.

In vv. 4. 5. 6 et etiam in v. 13 adducuntur et commemorantur nonnulli historici eventus, – ordine non stricte chronologico –, ex vita patriarchae Jacobi, ex quibus apparet, quam Jahve dilexerit Jacobum et quam indignus filius et heres huius magni proavi sit Juda.

Ergo inspiciamus primum v. 4!

Jam in ipsa nativitate Jacobi manifestavit Jahve suam specialem protectionem et suum specialem amorem erga Jacobum eo, quod in utero materno Jacob incessit furtim eodemque temporis momento post fratrem suum Esau, ita ut quodammodo Jacob una cum Esau primogenitus nominari posset (vide Gen 25²⁶).

Etiam in virili aetate magnum signum divini amoris et divinae providentiae accepit Jacob a Jahve eo, quod inventus est dignus luctari cum Deo (conf. Gen 32^{23–33}, ubi ex Charan rediens Jacob luctatur apud Penu'el cum Deo).

In v. 4a occurrens „עָקַב“ significat ibi „furtim incedere“ vel „calcem tenere“ (conf. Gen 25²⁶), non significat ibi „fraudare“.

In v. 4b occurrens „אִוִּן“ significat „robur“, ergo ibi ex contextu „robusta, i. e. virilis aetas“.

5. In v. 5 duo eventus commemorantur ex vita patriarchae Jacobi, ex quibus elucet, quantum dilexerit Jahve Jacobum:

a) vv. 5ab sunt solummodo continuatio et largior quaedam explicatio v. 4b: Jacob dimicavit cum Angelo, i. e. cum Deo, restitit, flevit et gratiam Angeli – Dei exoravit (confer Gen 32^{23–33}).

b) vv. 5cd: in Mesopotamiam, i. e. in S'dê – Aram (conf. Hoš 12^{13a}) fugiens Jacob invenit Deum in Bethel, ibi, in Bethel, locutus est Jacob cum Deo. Vv. 5cd alludunt ad illum eventum, qui latius enarratur in Gen 28^{10–22}.

In v. 5a proponunt nonnulli loco M „וַיִּשָׁר אֶל-מְלֶאכֶּיךָ“ lectionem „וַיִּשָׁר“, „שָׁרָה אֶת-אֱלֹהִים“, provocantes ad v. 4b, ubi legimus constructionem „אֶת-מְלֶאכֶּיךָ“. Nos retinemus M „וַיִּשָׁר אֶל-מְלֶאכֶּיךָ“ tamquam primigenium. Nam, si iam deri-

vamus cum Nöldeke-o (NBs p. 75) „ישׂר“ a verbo „שׂר“ v. 4 b, potuit „שׂר“ habere duas constructiones: את et אל. Deinde autem videmus nos in „ישׂר“ v. 5a imperfectum qal verbi „שׂר“ (vide Gesenius – Kautzsch H. Gr. 72^t).

In v. 5c substituunt G loco primigenii M „Bethel“ lectionem „Bethaven“ (ἐν τῷ οὐρανῷ 12v).

In v. 5d proponimus loco M „עִמּוֹ = nobiscum“ lectionem „עִמּוֹ = cum eo“, quamvis lectio M „עִמּוֹ“ non sit per se impossibilis, si respicimus exstaticum, nervosum, rescissum, vividum et obscurum modum loquendi prophetae Hošae. Potuit, loquendo per se, propheta Hošea hoc loco seipsum et totum Ephraimum identificare cum Jacobo.

In v. 5a est utique sub „מַלְאָךְ – Angelus“ intelligendus „Deus – אֱלֹהִים“ v. 4b.

13. Ad fragmentum 12_{3b–6} in quo per summa capita et ordine non stricte chronologico (lege adnotationes nostras ad finem adnotationum nostrarum c. 12) pertractatur historia vitae magni patriarchae Jacobi, spectat et hîc alicubi primitus collocatus erat v. Hoš 12₁₃.

In v. 13 commemoratur fuga Jacobi in S'dê – Aram et commoratio eiusdem in S'dê Aram, nam etiam ex hac periodo vitae patriarchae Jacobi elucet amor Jahve erga Jacobum: Fugit Jacob in S'dê – Aram ad Labanum, cognatum suum, servivit Israel, i. e. Jacob, ibi apud Labanum propter uxorem, ibi propter uxorem custodivit greges cognati sui Labani (conf. Gen 28₁₀ – 29₃₀).

V. 13a: „S'dê – Aram (שׂדֵה אַרָם) – Campi Aram“, hoc nomine appellat propheta ibi regionem Mesopotamiae, in cuius territorio sita erat urbs Charan. Si Marti, qui insuper putat v. 13 esse posterius additamentum, dicit (l. c. p. 98): „שׂדֵה אַרָם das Gefilde von Aram, findet sich in den alten Quellen nicht; welchen geographischen Begriff der Glossator damit verband, läßt sich nicht sagen“, tunc respondemus: Nos parum tantum compertum habemus, quo nomine appellare potuerint veteres, praeprimis contemporanei Hošae, regionem Mesopotamiae! Verosimiliter est S'dê – Aram illa regio vel saltem pars illius regionis, quae alibi in V. T. vocatur „אַרָם נְחָרִים“ vel „פְּדַן אַרָם“ (planities Aram) [conf. Gen 24₁₀, 25₂₀, 28_{2. 5–7}, 31₁₈, 33₁₈, 35_{9. 26}, 46₁₅, 48₇, Dtn 24₄₍₅₎, 2 Par 19₆, Ps 59(60)₂]; Aram Naharaim = *Naharina* (in inscriptionibus aegyptiacis de bellis in Asia gestis) seu *Nârima* (in documentis Tell-el-Amarna) est Mesopotamia occidentalis inter Euphratem superiorem eiusque affluentem orientalem Habor (Khâbûr) et pars boreo – orientalis Syriae ad dexteram Euphratis (vide Knabenbauer – Hagen l. c. p. 190; M. Hagen, *Realia biblica*, Parisiis 1914, p. 264).

In v. 13b patriarcha Jacob appellatur „Israel“, quod nomen attributum erat a Deo ipso Jacobo luctanti cum Deo (conf. Gen 32²⁸).

In v. 13c occurrit vox „שׂוֹרֵר“ in significatione „custodire greges“.

6. Versus 6 cohaeret sub respectu ideologico intime cum vv. 4. 5. 13. In vv. 4. 5. 13 adducit propheta nonnulla facta ex vita patriarchae Jacobi, ex quibus factis elucet magnus amor Jahve erga Jacobum. Et de hoc Jacobum tantopere amante Jahve asseverat propheta cum exstasi in v. 6: Jahve est Deus exercituum, Jahve est memorabile nomen eius, i. e. Deus exercituum, quocum luctatus est et dimicavit Jacob (conf. vv. 4b. 5ab), quem invenit et quocum locutus est Jacob in Bethel (conf. vv. 5cd), portat tamquam speciale, proprium et memorabile nomen appellationem „יְהוָה – Jahve“.

Quoad appellationem – vocem „יְהוָה – Jahve“ recolas hîc loci, quaesumus, sequentia: Tribus semiticae, proficiscentes circa saeculum trigesimum a. Chr. n. ex Oriente in Occidentem, in Canaan et sic porro, noverunt Deum sub speciali nomine „יְהוָה – Jahve“ (sic tribus abrahamica etc!). Sub hoc nomine manifestavit se Jahve multis saeculis post Moysi in rubo incombusto apud montem Choreb et dedit hoc nomen „יְהוָה – Jahve“ Moysi tamquam tesseram et documentum eius divinae missionis ad Hebraeos habitantes in Aegypto et ad Pharaonem (conf. Ex 3^{11–15}). Certe habebatur nomen „Jahve“ ab Israelitis post occupationem Canaan omnibus sequentibus saeculis semper pro nomine *sanctissimo*, pro nomine, quo Deus specialissimo modo sibi populum Israel copulavit et adstrinxit. Adeo sanctum erat populo Israel nomen Jahve, ut aliquando saeculis sequentibus post captivitatem babilonicam hoc nomen „Jahve“ neque pronuntiaretur neque expresse scriberetur. Utique tempore Hošae, viventis saeculo VIII. a. Chr. n., hoc sanctissimum nomen Jahve et pronuntiabatur et scribebatur. Resonat autem nobis ex v. 6 echo quaedam illius permagnae aestimationis et reverentiae, qua nomen „יְהוָה – Jahve“ semper apud populum Israel fruebatur. Notandum est ibi insuper: Eadem permagna aestimatio et reverentia erga nomen Jahve, qua resonat versus 6, spirat nobis ex fragmento Gen 28^{10–22}, ad quod alludunt vv. Hoš 5cd; sufficit adducere ex Gen 28^{10–22} solummodo locos, uti: Viditque in somnis – – – *Jahven* innixum scalae dicentemque sibi: Ego sum *Jahve* Deus Abraham – – – „Cumque evigilasset Jacob de somno, ait: Vere *Jahve* est in loco isto – – –“, „Vovit etiam votum dicens: erit mihi *Jahve* in Deum – – –“, ut veritas huius assertionis pateat.

In v. 6a in lectione „ויהוה“ putant nonnulli delendam esse primam litteram „ו“. – Forsan!

In v. 6b occurrens M „זָכְרוּ“ optime vertendum est „memorabile nomen eius“. Eadem vox „זָכַר“ occurrit in Ex 315 („זָכַרְתִּי = meum memorabile nomen“). Et vere „memorabile nomen“ erat nomen Jahve, patriarchis non ignotum Moysi tamquam tessera liberandi populi a servitute aegyptiaca datum.

7. V. 7 format finem et conclusionem quandam fragmenti 12^{3. 4. 5. 13. 6.}, in quo fragmento praedicat propheta poenam Judae (regno meridionali), nam Juda ostendit se indignum filium et heredem magni patriarchae Jacobi, ex cuius vita resplendet magnus amor Jahve. In v. 7 obsecrat ergo propheta Judam, ut revertatur ad Deum, custodiat misericordiam et ius, ponat spem suam in Deo, i. e. ut fiat iterum dignus filius et heres magni patriarchae Jacobi, dilecti servi Jahve.

In v. 7a proponunt nonnulli loco M „וְאַתָּה בְּאֶל־הֵיךָ תָּשׁוּב“ lectionem „וְאַתָּה בְּאֶתְּלֵךְ תָּשׁוּב“ = et tu reverteris (= redibis) in tabernacula tua“. Putant enim toto fragmento 12^{3. 4. 5. 13. 6. 7} agi de Israele – Ephraimo et non de Juda (legas adnotationes nostras ad v. 12³) et conferentes v. 12^{7a} cum v. 12^{10b}, ubi de Ephraimo – Israele dicitur: „עַד אוֹשִׁיבְךָ בְּאֶתְּלֵיִם“ = iterum faciam te habitare in tabernaculis“, proponunt in v. 12^{7a} loco M „בְּאֶל־הֵיךָ“ lectionem „בְּאֶתְּלֵיךָ“. Nos retinemus M „בְּאֶל־הֵיךָ תָּשׁוּב“ et videmus in „תָּשׁוּב“ modum iussivum, prouti hanc nostram opinionem confirmant ambo imperativi „שָׁמֵר“ et „קִיָּה“ in vv. 7b et 7c; nam nos una cum textu M affirmamus in vv. 12^{3. 4. 5. 13. 6. 7} agi de Juda (regno meridionali), – sin aliter vim inferres explicationi vv. 12^{3. 4. 5. 13. 6. 7}.

Nonnulli putant vv. 12^{3a. 5. 13. 6. 7} esse posterius additamentum. Immerito! Nam sub respectu ideologico vv. 12^{3a. 5. 13. 6. 7} optime quadrant in contextum. Nos agemus de his et similibus rebus adhuc in fine adnotationum nostrarum c. 12.

8. V. 8 format transitum quendam a vv. 3. 4. 5. 13. 6. 7 ad vv. 9. 10. 11. 12. 14. 15. In vv. 3. 4. 5. 13. 6. 7 respicit propheta Judam, in vv. 9. 10. 11. 12. 14. 15 Ephraimum – Israel, in v. 8 advertit propheta animum ad Canaan, i. e. ad indigenas Canaanitas, quibuscum Juda et Ephraim – Israel promiscue vel in confinibus habitaverunt. Juda non agit recte, Ephraim – Israel offendit Jahven, – sed indigenae Canaanitae non sunt meliores, nam v. 8: Canaan est in manu Jahve statera dolosa, statera falsa, i. e. Jahve ponderavit opera Canaanitarum et invenit ea levia, falsa, dolosa. Cur? Canaan adamavit violenter agere, i. e. opera Canaanitarum erant mala.

Nostra versio v. 8 est versio „ad verbum“ textus M. Putamus nostram versionem optime quadrare sub respectu ideologico in contextum.

V. 8a: „ בְּיָדוֹ = in manu Eius“, i. e. in manu Jahve.

Nonnulli reconstruunt v. 8 ita: Loco M „לְעֵשֶׂק“ legunt „לְעֵקֶב“, vocem „אֶפְרַיִם“ ex v. 9 transponunt ad finem v. 8. Sic restructus v. 8 sonat: „בְּיָדוֹ מֵאֲזִי מְרָמָה לְעֵקֶב אֶהֱב אֶפְרַיִם“ = Canaan, in manu eius statera dolosa, adamavit fraudare Ephraim“ (Ephraim est ibi nominativus). Nobis talis reconstructio videtur esse violenta.

9. A Juda et a Canaan advertit in vv. 9 ss. propheta animum ad Ephraim – Israellem.

Ephraim, nolens agnoscere suum peccaminosum modum agendi erga Jahven, superbe et elate dicit:

„Dives factus sum, multa bona et magnas possessiones acquisivi mihi: insuper, quamvis omni ope et opera enitar, ut inveniam in me aliquam peccaminosam culpam, nihil simile in me inveni.“

Certe superbia inaudita!

In v. 9d occurrens „הֲטָא“ est substantivum.

Nostra versio v. 9 est versio „ad verbum“ textus M. Textus M v. 9 est tam clarus, ut miremur, quomodo possint nonnulli adhuc proponere reconstructionem huius textus. Sic proposita, textum G respiciens reconstructio vv. 9cd: „כָּל-יְגִיעֵי לֹא יִמְצְאוּ לוֹ עֹן אֲשֶׁר הֲטָא“ = omnes labores eius non invenient in eo culpam, qua peccavit“ certe non est clarior textu M v. 9cd, propterea est relinquenda.

10. In v. 9 adeo elate superbienti Ephraimo – Israeli respondet Jahve in v. 10:

In vanum superbis, Ephraime, tuis opibus et tua dubia pretensaque innocentia. Me, omniscium Jahven, non falles. Ego sum Jahve Deus tuus de terra Aegypti, qui bene novi tuam infidelitatem. Propterea, huius tuae infidelitatis puniendae causa, iterum [olim, tempore tui itineris ex Aegypto in Canaan, habitasti iam una vice in deserto in tabernaculis!] faciam te habitare in tabernaculis sicut diebus festivitatis, i. e. propter infidelitatem tuam, Ephraime, civitates tuae et domus tuae ab hostibus destruentur et tu, Ephraime, sive remanseris in devastata terra tua, sive abductus eris in terras alienas, cogaris propriis civitatibus et domibus destructis habitare vel in propria terra vel captus in terris alienis in tabernaculis, sicut nunc habitas in tabernaculis diebus festivitatis, quando convenis ad celebranda festa in tanta multitudine, ut domus non sufficiant ad capiendos omnes advenas et tabernacula erigantur ad hospicio excipiendos numerosos advenas. [Ex libro prophetae Amos (conf. e. gr. Am 44, 55, 7¹⁰ ss.) scimus tempore Amos (ergo tempore regis Je-

roboami II.) celebrata esse magna nationalia religiosa festa in Bethel, Gilgal et in Bersabe, ex libro Hošae (conf. e. gr. Hoš 415, 58, 68, 915, 105.6, 1212) concludere debemus similia magna festa nationalia religiosa celebrata esse in Gilead, Gilgal et in Bethel (= Bethaven). Certe conveniebat ad haec festa tanta multitudo peregrinorum, ut domus istorum locorum non possent excipere hospitio omnes advenas et erigenda essent tabernacula ad advenas hospitio excipiendos.]

Putamus sensum modo expositum inesse versui 10. Si hoc modo exponimus v. 10, tunc nullam difficultatem veri sensus intelligendi praebent in v. 10b verba textus M „פְּיָמֵי מוֹעֵד = sicut diebus festivitatis“, et non est necesse proponere plus vel minus dubias reconstructiones huius textus M, uti „פְּיָמֵי עַד = sicut diebus antiquis“ (Perles), „פְּיָמֵי נְעוּרָיָהּ = sicut diebus iuventutis tuae (Budde [New World 1895 December], Wellhausen), „פְּיָמֵי עוֹלָם = sicut diebus antiquis“ (Nowack), „פְּיָמֵי קָדָם = sicut diebus antiquis“ (Marti).

11. In v. 11 excusat se, ut ita dicam, Jahve, cur puniturus sit Ephraimum modo in v. 10 descripto. Jahve tempore praeterito saepe loquebatur *super* prophetas (ecce supernaturalis, divinus influxus – inspiratio in prophetas!), quos mittebat Ephraimo, saepe multiplicabat visionem prophetarum Ephraimo missorum. Sed hoc bonitati Jahve non sufficebat! Etiam nunc tempore praesenti, tempore Hošae, profert Jahve similitudines per prophetas, praepriis per Hošeam, i. e. admonet et loquitur ad Ephraimum in similitudinibus propheticis. – Sed omnia haec carebant et carent salutari effectu! Ephraim non fit melior.

In v. 11a proponunt nonnulli loco M „עַל-הַנְּבִיאִים“ lectionem „אֶל-הַנְּבִיאִים = ad prophetas“. Nos retinemus lectionem M „עַל-הַנְּבִיאִים = *super* prophetas“ tamquam primigeniam; videmus enim in lectione M pulchram poeticam repraesentationem illius supernaturalis influxus divini in prophetas, qui supernaturalis influxus veniebat desuper, desursum, de caelis, ubi sedes Jahve collocabatur.

Nonnullis criticis videtur v. 11c corruptus esse; dicunt enim significationem vocis „אֲדָמָה“ prorsus obscuram incertamque esse. Pro nobis v. 11c nihil incerti et obscuri habet. Verbum „דָּמָה“ in pi‘el significat „similitudines (parabolas) proferre“. Nunc constat prophetas israeliticos et Jesum Christum ipsum in suis sermonibus ad populum usos esse multis similitudinibus (parabolis). Bene observanda est in v. 11 varietas temporum: dum enim in vv. 11a et 11b est sermo de *tempore praeterito* (הִרְבִּיתִי, וְדַבַּרְתִּי), fit in v. 11c sermo de *tempore praesenti* (אֲדָמָה). Si ergo sumimus „אֲדָמָה“ v. 11c in significatione

„similitudines proferre“, tunc est sensus v. 11c hic: Sicuti *tempore praeterito* ego, Jahve, loquebar super prophetas et visiones prophetarum multiplicabam, sic etiam *nunc, tempore praesenti, tempore Hošae*, profero similitudines (parabolas) per prophetas. Certe asseverare poterat Jahve per os Hošae se tempore praesenti, tempore Hošae, proferre similitudines per prophetas. Vita matrimonialis Hošae, prouti affirmat ipse Hošea, erat enim magnifica quaedam similitudo (parabola) vitae religiosae et politico-socialis regni Ephraim – Israel (recole Hoš cc. 1 – 3). Et non loquimur ibi de aliis similitudinibus (parabolis), quibus abundant scripta Hošae et Amos, qui ultimus erat aetate maior contemporaneus Hošae. – *Ergo versum 11c refert Hošea praepremis ad seipsum, ad illam magnificam similitudinem (parabolam) suae vitae matrimonialis!!*

Nonnulli putant vv. 12^{9cd}. 10. 11 esse posterius additamentum. Immerito! Vide infra nostras adnotationes ad finem adnotationum c. 12.

12. V. 12 cohaeret sub respectu ideologico optime cum v. 11. In v. 11 audivimus: Frustra loquebatur Jahve tempore praeterito per prophetas ad Ephraimum, frustra profert Jahve etiam tempore praesenti suas similitudines (parabolas) per prophetas, praepremis per Hošeam, ad Ephraimum. Ephraim permanet in sua infidelitate erga Jahven, in suo cultu idololatratico. Propheta profert in vv. 12ab duo exempla idololatratici cultus Jahve ex parte Ephraimi: *Gilead* et *Gilgal*. Gilead et Gilgal erant tempore Hošae duo notissima loca idololatratici cultus in regno Ephraim – Israel (quoad Gilead conf. Hoš v. 68, quoad Gilgal conf. Hoš 4¹⁵, 9¹⁵). Cultus his duobus locis exercitus erat *aeque* malus: propheta hoc innuit modo hypothetico dicens: Si Gilead est res abominabilis, tunc certe res inanis, i. e. aliquid inane (aliqua res mala et opprobriosa) facti sunt ii, qui in Gilgal offerebant et sacrificabant, i. e. Gilead et Gilgal sunt duo *aeque* mala et peccaminosa loca cultus religiosi. Cur? Rationem adducit v. 12c: Idolis immolabant ii, qui sacrificabant in Gilead et Gilgal. Propterea (v. 12d) erunt etiam altaria eorum (i. e. altaria immolantium in Gilead et Gilgal) sicut acervi lapidum super sulcos agri.

In v. 12a proponunt nonnulli loco M „אִם-גִּלְגָּל“ lectionem „בְּגִלְגָּל = in Gilead“. Nos sustinemus hypotheticum M „אִם = si“, quod, uti ex immediate antea dictis patet, in contextum optime quadrat.

In v. 12b volunt nonnulli loco M „הָיוּ = facti sunt“ legere expressionem „עָשׂוּ = fecerunt“. Nos retinemus lectionem M.

In v. 12c legimus loco corrupti M „שׂוֹרִים (= boves)“, pro quo G legunt „שָׂרִים (ἄρχοντες)“, expressionem „לְשָׂרִים = idolis“.

Gilead v. 12a videtur esse tempore Hošae notissimus et celeberrimus locus idololatrici cultus Jahve et est idem ac Gilead in Hoš 68. De eius verosimili situ vide adnotationes nostras ad Hoš 68. Etiam Gilgal v. 12b (eiusdem Gilgal fit mentio Hoš 4¹⁵, 9¹⁵) erat tempore Hošae notissimus et celeberrimus locus idololatrici cultus Jahve. Ubi situs erat hic locus Gilgal? Nonnulla loca eaque situ diversa appellantur in historicis libris V. T. nomine Gilgal [Dtn 11³⁰, Jos 12²³, Jud 3¹⁹, 1 Sam 7¹⁶, 13⁴. 12. 15, 2 Reg 2¹, 4³⁸, 1 Mac 9²]. (Gilgal = circulus lapidum, acervus lapidum). Noster locus Gilgal est verosimiliter idem ac Gilgal Am 4⁴, 5⁵. Collocandus est verosimiliter prope civitatem Sichem. Cum transjordanicus locus Gilead tum prope civitatem Sichem situs cisjordanicus locus Gilgal erant frequentatissima loca idololatrici cultus, ubi Jahve horrendis, forsitan sanguinolentis facinoribus colebatur (conf. Hoš 13^{2et}). Forsitan identificandus est Gilgal libri Hošae aut cum hodierno pago „Hirbet Gúleigil“, sito ad meridiem – orientem civitatis Sichem, aut cum hodierno pago Gilgúlije, sito ad meridiem antiquae civitatis Antipatris, occurrente in Eusebii Onomasticon sub nomine „Γάλγουλις“. Quoad „Hirbet Gúleigil“ et „Gilgúlije“ vide „Šanda, Die Bücher der Könige, II. Halbband, Münster in Westf. 1912“.

13. De v. 13 iam egimus supra et agemus adhuc infra in fine adnotationum c. 12.

14. V. 14 cohaeret sub respectu ideologico cum vv. 11 et 12. In vv. 11 et 12 conqueritur Jahve se *per prophetas* frustra cum tempore praeterito locutum esse, tum adhuc tempore praesenti loqui ad Ephraim; Ephraim exercet porro cultum idololatricum in Gilead et Gilgal, quae duo loca cultica propterea destruentur. Vv. 14 et 15 respiciunt porro prophetas.

V. 14: Per prophetas eduxit Jahve Israellem ex Aegypto, per prophetam custoditus est, nempe *Israel* custoditus est. *Duo magna merita* de Israele habent prophetae israelitici: *a)* eduxerunt populum Israel ex Aegypto et liberaverunt eum ex servitute aegyptiaca (hoc meritum debetur praeprimis prophetarum israeliticorum maximo, Moysi); *b)* populum ex servitute aegyptiaca liberatum prophetae sequentibus saeculis custodiverunt, i. e. vigilaverunt super totam eius vitam religiosam et politico-socialem, legem et praecepta Jahve interpretatisunt et nova praecepta nomine Jahve promulgaverunt (Josue, Samuel etc.), fuerunt duces et custodes populi.

Putamus modo nunc exposito intelligendum esse v. 14. Vox „נְבִיִּים“ = propheta“ sumenda est enim in v. 14 sensu generico et in v. 14 fit sermo de prophetis israeliticis et eorum activitate „in genere“. Vox „נְבִיִּים“ in v. 14a

non est sumenda tamquam nomen appellativum (epitheton ornans) Moysis, sed tamquam *nomen genericum* (propheta in genere), quamvis praeprimis propheta Moyses ille vir fuerit, per quem eductus est et liberatus est Israel ex servitute aegyptiaca.

Hoc modo, nempe sensu generico, sumendam esse vocem „נְבִיא“ in v. 14 testatur etiam v. 15. –

Prophetae israelitici magna merita habent de Israele. Quid autem fecit Israel – Ephraim?

15. Amaritudinibus (ingratitude, inobedientia, persecutione) fecit Ephraim iniuriam prophetae, i. e. prophetis, propterea sanguinem eius, i. e. sanguinem prophetae = sanguinem prophetarum, proiciet super ipsum (i. e. super Ephraimum) Dominus et opprobrium eius (i. e. opprobrium prophetae – prophetarum, i. e. opprobrium, quo affecit Ephraim prophetam – prophetas) reddet ipsi (i. e. Ephraimo) Dominus suus.

In v. 15a est utique addenda et intelligenda vox „נְבִיא“ (accusativus!) (iniuriam fecit Ephraim amaritudinibus prophetae), uti ex toto antecedente et subsequente contextu clare patet.

G legunt in v. 15a loco M „תִּמְרוּרִים“ expressionem „καὶ παρώργισε“, in v. 15b loco M „טוֹשׁ“ expressionem „ἐξέχυθις“. Propterea nonnulli critici, respicientes textum G, proponunt hanc reconstructionem v. 15 (quae proposita reconstructio discrepat autem a textu G):

„הִכְעִיסְנִי אֶפְרַיִם וַיִּמְרְרוּנִי יִשְׂרָאֵל וַדָּמְיוּ עָלָיו אֶשְׂפָךְ וַחֲרַפְתּוּ אֶשְׂבִּיב לוֹ“ = Iniuriam mihi fecerunt Ephraim, exacerbaverunt me Israel, sanguinem eius super ipsum effundam, opprobrium eius ipsi reddam.“ Quae reconstructio v. 15 est tam radicalis et lata, ut eo ipso parum probabilis esse videatur. Praeterea proposita reconstructio non reddit textum v. 15 clariorem et intellectu faciliorem, quam est textus M v. 15; propterea nostra versio v. 15, quae est versio „ad verbum“ textus M v. 15, est retinenda.

*

Nonnulla sunt ibi addenda ad vv. 4. 5. 13. 6, qui versus repraesentant reminiscentiam quandam eventuum historicorum ex vita patriarchae Jacobi, descriptorum in Gen cc. 25, 28, 29, 32. Utique non commemorat propheta Hošea in vv. 4. 5. 13. 6 hos eventus historicos ordine stricte chronologico, uti iam supra diximus. Etiam v. 13 primitus collocatus erat alicubi post v. 4. – Nos volumus ibi tantummodo cum emphasi efferre illud factum, quod Hošea bene noverat illos eventus ex vita patriarchae Jacobi, de quibus narrat

Gen in cc. 25, 28, 29, 32. Utique non noverat forsā Hošea hos eventus priscae et vetustae historiae Israelis in illa externa litteraria forma, in qua nobis nunc hi eventus praeiacent in libro Genesis. Nam tempore Hošee singula scripta mosaica, ex quibus constat noster Pentateuchus, nondum in unum (in unum Pentateuchum) coaluerant. Hoc factum est demum postea, aut tempore captivitatis babilonicae, aut paulo ante captivitatem babilonicam, aut, – et hoc est verosimillimum –, tempore Esdrae. Propterea videntur nobis verba Marti-i (l. c. p. 95): „Aus v. 4 (nempe Hoš 12₄) ergibt sich, dass Hošea die alten Jakoberzählungen kennt, aber in anderer Version als wie sie vom Jahwisten, resp. Elohisten in der Genesis überliefert sind“ nimis probantia et audacia. Certe praebet Hošea vv. 4. 5. 13. 6 quoddam, utique tantummodo mediatum et a tempore ipsorum eventuum valde remotum testimonium veritatis historicae eventuum narratorum in Gen cc. 25, 28, 29, 32.

*

In vv. 1cd et 3–7 facit Hošea etiam mentionem Judae (regni meridionalis). Nonnulli critici dicunt vocem „Juda“ in vv. 1c et 3a esse posteriorem correcturam positam loco primigeniae vocis „Israel“, nam Hošea, civis regni Israel, scribere potuit et debuit, – ita dicunt! –, solummodo de regno Israel (regno septentrionali). Nos ablegamus benevolum lectorem ad ea, quae diximus in nostris adnotationibus ad finem c. 5, ex quibus elucet Hošeam quamvis civem regni Israel data apta occasione potuisse, immo debuisse in suo libro mentionem facere regni Juda. Ibi volumus insuper lectorem attentum reddere ad hoc indubium factum: Tempore illorum regum Israel, qui in regno septentrionali indulgebant cultui idololatrico, permulti pii et Jahve fideles concives regni Israel animos et oculos vertebant ad regnum Juda (regnum meridionale), ubi Hierosolymis erat templum Jahve – centrum cultus Jahve, visitabant templum Jahve Hierosolymis, manifestabant magnum „interesse“ pro rebus regni Juda. Classicum exemplum huius facti legimus in libro Tobiae (1. 2. 5. 6): „Tobias ex tribu et civitate Nephtali, quae est in superioribus Galileae supra Naasson, cum captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captivitate tamen positus viam veritatis non deseruit; Denique, *cum irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat rex Israel*, hic solus fugiebat consortia omnium; sed *pergebat in Jerusalem ad templum Domini et ibi adorabat Dominum Deum Israel*, omnia primitiva sua et decimas suas fideliter offerens .“ Hoc legimus de Tobia, cive regni septentrionalis. Sicuti Tobias ita certe et multi

alii pii concives regni septentrionalis manifestabant tempore regum Israel faventium cultui idololatratico magnum „interesse“ pro regno Juda, pro templo Jahve Hierosolymis etc. Nonne ergo poterat etiam Hošea, propheta et legatus Jahve, zelator puri cultus Jahve, habere simile „interesse“ pro regno Juda, pro templo Jahve Hierosolymis etc? Certe poterat. Et si poterat Hošea habere „interesse“ pro regno Juda, tunc poterat hoc suum „interesse“ pro regno Juda etiam exprimere in suo libro. Quod Hošea etiam in 12¹ cd. 3–7 et aliis locis sui libri fecit. Nulla ergo est ratio negandi hošeanam originem vocis „Juda“ in vv. 1c et 3a. Addimus ipsum Wellhausen-um (l. c. p. 18) habere vocem „Juda“ in v. 1c pro primigenia.

Nonnulli critici putant vv. 1cd. 3a. 5. 6. 7. 9cd. 10. 11. 13. 14 esse posterius additamentum. Immerito! Commemorati versus, rite intellecti, constituunt, uti ex adnotationibus ad hos versus patet, sub respectu ideologico essentialem et inseparabilem partem c. 12, sunt hošeanae originis aequae ac ceteri versus c. 12.

Reminiscentiae ex pristina historia populi Israel: nativitas patriarchae Jacobi commemoratur in v. 4a, fuga et commoratio Jacobi in Charan in v. 13, Jacobi visio in Bethel in vv. 5cd, Jacobi certamen cum Deo in vv. 4b, 5ab, de quibus omnibus narrat Gen 25²⁶, 28¹⁰ – 29³⁰, 32^{23–33}; exitus Israelis ex Aegypto eiusque commoratio in deserto in tabernaculis commemorantur in v. 10, de qua re narrant nobis per longum et latum libri Ex – Dtn.

Si in vv. 1ab. 10. 11 loquitur Jahve ipse ad populum, in ceteris versibus econtra propheta Hošea, si Jahve vel Hošea loquuntur de Ephraimo – Israele vel de Juda modo in 3. pers. numer. singul. (vv. 1. 2. 3. 4. 5. 13. 6. 9a. 14. 15), modo in 2. pers. numer. singul. (vv. 7. 10), modo in 3. pers. numer. plural. (vv. 12bcd), modo in 1. pers. num. singul. (vv. 9bcd), videmus in hoc facto, uti iam aliis locis diximus, signum exstatici, nervosi, rescissi, vividi et obscuri styli prophetici, qui stylus luculenter testatur hošeanam originem c. 12.

Ephraim non agit bene recteque pangens foedus cum Aššur (v. 2c), portans oleum in Aegyptum (v. 2d), i. e. quaerens societatem horum duorum regnorum vicinorum.

CAPUT XIII. et XIV. 1.

Usque adhuc adeo potens Ephraim – Israel, qui iam ab initio suae historiae, tempore exitus ex Aegypto et postea, persaepe rebellavit contra Jahven, peccat etiam nunc, tempore praesenti, contra Jahven, indulgens horrendo cultui idololatratico. Propterea delebitur Ephraim una cum capitali urbe Samaria [13₁ – 14₁].

1. Cum loquebatur Ephraim,
horrorem inferebat hic Israeli;
peccat autem apud ba'al et morietur.

2. Nunc non cessant peccare,
faciunt sibi conflatile,
ex argento suo secundum inventum suum idola,
opus artificum est omne istud;
cum eis loquuntur,
humana sacrificia offerentes vitulos osculantur.

3. Propterea erunt sicut nubes matutina,
sicut ros matutinus praeteriens,
sicut palea avolat de area,
sicut fumus de fumariorum.

4. Ego autem sum Jahve, Deus tuus de terra Aegypti,
deum praeter me non novisti,
non est salvator praeter me.

5. Ego pavi te in deserto,
in terra siccitatum.

6. Secundum pascua sua saturabantur,
saturati sunt et cor eorum elevabatur,
propterea obliti sunt mei.

7. Ero eis sicut leo,
sicut pardus in via Aššur.
8. Occurram eis sicut ursa despoliata catulis,
discerpam claustrum cordis eorum,
comedam eos ibi sicut leaena,
fera agri dilacerabit eos.
9. Haec erit perditio tua, Israel,
in me econtra est auxilium tuum.
10. Ubinam est rex tuus, ut salvet te,
iudices tui in omnibus civitatibus tuis?
Dixisti enim:
„Da mihi regem et principes!“
11. Do tibi regem in ira mea,
aufero in furore meo.
12. Colligata est iniquitas Ephraimi,
reservatum est peccatum eius.
13. Dolores parturientis venient ei,
ipse autem erit filius insipiens:
Cum tempus idoneum fuerit,
non stabit in matrice filiorum.
14. De manu inferni liberabo eos?
De morte redimam eos?
Ubi est pestilentia tua, mors?
Ubi est pernicies tua, inferne?
Poenitentia abscondita est ab oculis meis.

15. Si hic inter fratres fructificaverit,
veniet orientalis ventus, ventus Jahve, de deserto ascendens,
torrefaciet venam aquarum eius,
exsiccabitur fons eius,
ipse destruet copiam omnis rei desiderabilis.

XIV.

1. Poenas luet Samaria,
quia contumax est in Deum suum;
gladio peribunt,
liberi eorum elidentur,
praegnantibus eorum discidentur.

ADNOTATIONES

1. Potens erat et est adhuc Ephraim: Cum loquebatur Ephraim, horrorem inferebat hic (אִרְיָהוּ), i. e. Ephraim, Israeli, i. e. toti populo israelitico (Israeli + Judae), i. e. verbum, voluntas Ephraimi multum valebat apud totum Israel. Nunc autem, i. e. tempore praesenti (tempore Hošēae), peccat Ephraim apud ba'al, i. e. Ephraim indulget in suis sanctuariis idololatrio cultui, et propterea morietur, delebitur.

In v. 1 utitur Hošea voce „Israel“ sensu latiori: Israel = totus Israel = Ephraim + Juda = regnum septentrionale + regnum meridionale, quamvis aliter utatur Hošea maiore ex parte hac voce sensu strictiori: Israel = Ephraim = regnum septentrionale. (Lege in „Prolegomenis“ tractatum: „Quid significant in libro Hošēae expressiones ‚Israel‘ et ‚Ephraim‘?“)

Nostra versio v. 1 est versio „ad verbum“ textus M v. 1 et sub respectu ideologico ita quadrat in contextum, ut quaelibet reconstructio v. 1 sensum et intelligentiam huius versus obscuriorem reddat.

In v. 1b loco M „רָתַתְּ“ legit A „φράση“ Σ „τρόμος“, G „δικαιώματα“.

In v. 1b proponunt nonnulli loco M „נְשִׂא“ aut lectionem „נְשִׂא“ (= princeps)“ aut lectionem „נְשִׂא“ (partic. nipha' l a „נְשִׂא“) = excellens“; nos reicimus has correcturas.

In v. 1c legunt G loco M „וַיִּשְׂמֵם“ expressionem „καὶ ἔθετο αὐτὰ (= וַיִּשְׂמֵם)“.

Ingeniosam, sed nimis quaesitam et artificiosam, insuper superfluum reconstructionem v. 1 affert Hoonacker in suo libro (l. c. p. 118, 119). Hoonacker, quem auctorem nos aliter propter eius sagacitatem et sanam criticam laudamus admiramurque, proponit: loco M „כְּדָבָר“ lectionem „כְּדָבָר“ = iuxta rationem“, loco M „רָתַתְּ“ lectionem „רָתַתְּ“, loco M „נְשִׂא“ lectionem „נְשִׂא“ = princeps“ et vertit v. 1: „A la façon d'Ephraïm fut Dathan; celui-ci était prince en Israël; il se rendit coupable contre son maître et mourut.“ Nos non putamus Hošeam in v. 1 velle alludere ad eventum enarratum in libro Num 16. Eo minus, quod secundum tenorem narrationis Num 16 non videtur esse princeps et dux rebellionis in Num 16 descriptae Dathan, sed Core.

2. Nunc, tempore praesenti, non cessat Ephraim peccare contra Jahven Et quam horribili modo peccat Ephraim contra Jahven! Ephraim facit sibi conflatile, ex argento suo secundum inventum suum facit sibi varia idola, quae repraesentare debent vel Jahven ipsum vel alios deos (ba'al etc.) Omnia haec conflatilia et idola sunt opus artificum. Ephraim tamen cum

iis loquitur, perinde ac si sint Jahve ipse vel dii ipsi. Immo Ephraim, offerens sacrificia humana (liberos), osculatur vitulos, qui repraesentant Jahven.

Ex vv. 1c et 2 concludere licet: Tempore Hošeae indulset Ephraim prorsus cultui idololatrigo; coluit Jahven sub variis imaginibus [sic sub imaginibus et staturis vitulorum (conf. Hoš 13_{2f}), – hunc cultum introduxerat iam Jeroboam I, erigens in Bethel et in Dan vitulos (I Reg 12₂₈₋₂₉)] et forsā etiam sub variis nominibus (sub nomine Ba'al), coluit etiam deos alienos [sic ba'al (conf. Hoš 13_{1c}), – cultus dei ba'al floruit in regno Israel iam tempore Achab et Jezabel (I Reg 18)], immolavit sacrificia humana (liberos) [Hoš 13_{2f}]. Certe floruit hic idololatrigo cultus duobus in Hoš 12₁₂ commemoratis locis Gilead et Gilgal.

In v. 2c proponunt nonnulli loco M „בְּתִבּוֹנָם“ lectionem „כְּתִבְנִית = in similitudinem“ vel lectionem „כְּתִמוֹנֵת = in similitudinem“ (G legunt „κατ' εἰκόνα“); nos retinemus lectionem M „בְּתִבּוֹנָם“ (pro בְּתִבּוֹנָתָם) = secundum inventum suum“ tamquam melius quadrantem in contextum.

In vv. 2ef proponuntur a criticis multae reconstructiones. Duas principales adducimus: a) nonnulli omissis ceteris legunt vv. 2ef ita: „הֵם זִבְחֵי אָדָם“ = illi sunt immolantes sacrificia humana (= illi immolant homines)“; b) nonnulli legunt iterum vv. 2ef ita: „הֵם אֱמֹרִיִּים זִבְחֵי אָדָם עֲגָלִים יִשְׁקִוּ“ = illi sunt Emoritae, immolantes sacrificia humana, vitulos osculantur“ [Emoritae (Amoritae) nempe non gaudebant bona fama apud Israelem (conf. Ez 16₄₅, Am 2₉)]. Nos has et similes reconstructiones vv. 2ef prorsus reicimus tamquam nimis arbitrarias, nulla ratione ex contextu ipso petita firmatas, clarum textum M mutilantes et obscurantes, propterea inutiles; retinemus textum M, qui rite intellectus, nullam difficultatem praebet.

Sub in v. 2f occurrente „זִבְחֵי אָדָם“ sunt intelligendi „sacrificia humana offerentes“, „ii, qui offerunt (immolant) homines“; reicienda est interpretatio Wellhausen-i (l. c. p. 131); „Opferer aus dem Genus Mensch“, quam interpretationem Wellhausen-i iure meritoque reicit Marti interrogando (Marti, l. c. p. 100): „Giebt es denn noch Opferer aus einem andern Genus?“

Per verba v. 2f: „עֲגָלִים יִשְׁקִוּ“ = vitulos osculantur“ describitur actus adorationis cuiusdam consistens in eo, quod adorans mittebat in signum reverentiae vitulis oscula.

3. Quia Ephraim indulget modo adeo horribili cultui idololatrigo, propterea erit sicut nubes matutina, sicut ros matutinus praeteriens, sicut palea avolans de area, sicut fumus avolans de fumario, i. e. cito transibit gloria et potestas Ephraimi, cito et brevi capiet finem superbum et potens regnum Ephraim.

In v. 3 habes exemplum classicum extatici, nervosi, rescissi et obscuri styli hošeani: dum enim in vv. 3ab exprimitur „tertium comparationis“ per modum *substantivi determinati adiectivo*, exprimitur in vv. 3cd „tertium comparationis“ per modum *propositionis*.

In v. 3d habet utique enuntiata propositio qua suum praedicatum vocem „יָסַעַר“ v. 3c.

In v. 3c proponunt nonnulli loco M coniugationis po. „יָסַעַר“ coniugationem pu. „יָסַעַר“. Forsan! Sed etiam M „יָסַעַר“ quadrat bene in contextum.

Nonnulli putant vv. 3ab esse posterius additamentum reassumptum ex Hoš 6₄. Sine sufficienti et probabili ratione!

4. In v. 4 commonefacit Jahve Ephraimum, qui nunc, tempore praesenti, offendit Jahven cultu idololatrigo (conf. v. 2) et propterea brevi peribit (conf. v. 3), se esse Jahven, Deum Ephraimi de terra Aegypti, Ephraimum in praeterita historia non novisse alium deum praeter Jahven, Ephraimum non habere praeter Jahven alium salvatorem et protectorem.

G habent post M „אֶל־דְּהֵי“ adhuc sequentia verba, quae desunt, in textu M: „ὁ στερεῶν τὸν οὐρανὸν καὶ κτίζων γῆν, οὗ αἱ χεῖρες ἔκτισαν πᾶσαν τὴν στρατιάν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐ παρέδειξά σοι αὐτὰ τοῦ πορεύεσθαι ὀπίσω αὐτῶν · καὶ ἐγὼ ἀνήγαγον σε.“ Primo obtutu intelligimus stylum huius inserti G esse diversum a stylo hošeano et propterea hoc insertum G non esse hošeanae originis. Hoc exemplum comprobatur et firmatur nostram persuasionem versionem G esse nonnullis locis multo magis corruptam quam textum M et *generatim loquendo* non posse textum G adhiberi sine magna cautione ad reconstruendum primigenium textum hebraicum. Riessler, qui tribuit nimiam auctoritatem textui G, vertit (l. c. p. 57) v. 4 secundum textum G. Utique non adnumerat Riessler v. 4 suo sic dicto „Grundstock“ libri Hošae.

5. In v. 5 commonefacit Jahve Ephraimum se pavisse illum in deserto, in terra siccitatum.

In v. 5a est cum GS loco M „יִדְעֵתִיךָ“ legendum „רָעֵתִיךָ“. Confer in v. 6a occurrens „כְּמַרְעֵיתָם“,

6. Quomodo autem recompensabat Ephraim bonitatem et providentiam Jahve in vv. 4. 5 commemoratam? Secundum pascua sibi bonitate Jahve praestita Ephraim paulatim saturabatur et in hoc temporis spatio adhuc obtemperabat Deo-Jahve; ubi autem Ephraim saturatus est, tunc iam elevabatur cor eius erga Jahven, Ephraim fiebat superbus et inobediens erga Jahven, — — — et postea, postea: Ephraim oblitus est omnino Jahve.

In v. 6a proponunt nonnulli loco M „כְּמַרְעֵיתָם“ lectionem „כְּרַעֲוֵתָם“. Forsan,

sed non est necessarium. Res manet eadem. Nos retinemus lectionem M.

V. 6c putant nonnulli esse posterius additamentum. Immerito! Si enim in Dtn 8¹¹, 31²⁰, 32^{15.18} similia (non eadem!) verba legimus, ex hoc non potest concludi Hošeam non potuisse similibus verbis uti.

Quoad argumentum vv. 5. 6abc assentimur Marti-o dicenti (l. c. p. 101): „Es ist auch hier kaum bloß an die Wüstenwanderung, sondern an das Wohnen im Lande Kanaan gedacht.“

7. Propter ingratitude[m] Ephraimi erga Jahven veniet poena Jahve super Ephraim: Jahve non erit Ephraimo amplius bonus pastor vv. 4. 5. 6ab, sed leo et pardus, qui procumbunt et exspectant suam praedam in via Aššur.

In v. 7a legenda est cum G loco corrupti M „וְאֶדְיָהּ“ expressio „וְאֶדְיָהּ“.

In v. 7b proponunt nonnulli loco M „אֲשׁוּר“ (etiam GSV legunt „אֲשׁוּר“) lectionem „אֲשׁוּרָהּ = insidiabor“, provocantes ad Jer 5⁶, ubi occurrit expressio „אֲשׁוּרָהּ“. Nos retinemus M „אֲשׁוּר“, quod categorice exposcitur, uti bene adnotat Wellhausen (l. c. p. 132), a voce „שָׂם“ v. 8c.

8. Jahve occurret Ephraimo in via Aššur sicut ursa despoliata catulis [ursa catulis despoliata erat periculosissima (conf. 2 Sam 17⁸, Thr 3¹⁰)], Jahve discerpit claustrum cordis Ephraimi, i. e. pectus Ephraimi, ibi, i. e. in via Aššur, comedet Jahve sicut leaena Ephraim, fera agri dilacerabit Ephraim.

Si nonnulli loco hodierni textus M v. 8b proponunt reconstructionem: „אֲקַרְעֵם כְּגֹר“ = discerpam eos sicut leunculus“ et loco hodierni textus M v. 8c reconstructionem: „וְאֶכְלֶם כְּפִירֵי יַעַר“ = (et) comedent eos leunculi silvae“ (sic legunt G v. 8c), tunc videntur nobis tales reconstructiones esse prorsus violentae et arbitrariae, occurrente claro textu M superfluae.

Ratio, cur nonnulli reconstruunt ceteroquin clarum versum M 8c, est, quod in v. 8c occurrit qua subiectum Jahve loquens in 1. pers. numer. singul. (ergo 1. pers. numer. singul.) et in v. 8d occurrit qua subiectum 3. pers. numer. singul. (fera agri). Sed haec ratio est inutilis et insufficientis! Uti iam aliis locis adnotavimus, characteristicum signum exstatici, nervosi, rescissi, vividissimi et obscuri styli hošeani est frequens mutatio subiecti agentis.

Considera pulchram antithesim, quae est inter vv. 4. 5. 6ab, ubi Jahve describitur sub imagine boni pastoris, et vv. 7. 8, ubi Jahve depingitur sub imagine variarum ferarum insidiantium Ephraimo in via Aššur.

9. Haec erit perditio tua, Israel! Quando Jahve insidiabitur Ephraimo – Israeli sicut leo – pardus – ursa catulis despoliata – leaena – fera agri in via Aššur, tunc advenit, tunc adest dies perditionis, dies interitus Ephraimi [Quam mirum in modum impleta sunt haec verba Hošee vv. 7. 8. 9a non multos

annos postea! Venerunt reges Aššur Salmanasar et Sargon (Salmanasar et Sargon = Jahve insidians sicut leo – pardus – ursula despoliata – leaena – fera agri in via Aššur) et finem fecerunt regno Ephraim (a. 722.)]. In Jahve econtra est auxilium Ephraimi – Israelis, i. e. Ephraim – Israel (regnum Israel) potest effugere hanc suam venturam perditionem, hunc suum venturum interitum solummodo tunc, si quaesierit suum auxilium in Jahve.

Nostra versio v. 9 est versio „ad verbum“ v. M 9 scripti solis consonantibus sine vocalibus; omittimus solummodo in „בְּעֶזְרְךָ“ praepositionem „בְּ“. Nos assignamus nempe primigenio textui hebraico expresso solis consonantibus (omissa praepositione „בְּ“) hae vocales:

שַׁחַתְךָ יִשְׂרָאֵל
כִּי בְּעֶזְרְךָ

et vertimus:

Haec erit perditio tua, Israel,

in me econtra est auxilium tuum; „שַׁחַת“ est inf. constructus coniug. pu‘al quamvis rarissime usitatus [expressio „שַׁחַתְךָ“ est ibi prolata cum magna emphasi, – propterea: „Haec erit perditio tua – – –“], particulam „כִּי“ vertimus „econtra“ (de adversativo sensu particulae „כִּי“ vide Buhl – Gesenius, l. c. p. 341). Putamus nostram versionem et intelligentiam v. 9 optime quadrare in praecedentem et subsequentem contextum, non inferre textui hebraico violentiam aliarum propositarum reconstructionum.

Quoad propositas reconstructiones aliorum criticorum adnotamus: loco M „שַׁחַתְךָ“ proponunt nonnulli „שַׁחַתִּיךָ“ = perdam te“, loco M „כִּי“ proponunt cum GS „מִי“ = quis“, loco M „בְּעֶזְרְךָ“ proponunt (conf. GS) „בְּעֶזְרֵיךָ“ = inter adiutores tuos“, ita ut v. 9 vertendus sit: „Perdam te, Israel! – Quis enim sit inter adiutores tuos!“

Particula v. 9b „כִּי“ deest in GS.

10. Certocertius perdet Jahve Ephraimum – Israelem, si hic non quaesierit suum auxilium in Jahve! Et nihil proderunt Ephraimo rex et principes – iudices ipsius, non poterunt ipsum salvare. Tam pulchre interrogat Jahve: Ubinam est rex tuus, Ephraime, ut salvet te, ubinam sunt iudices tui in omnibus civitatibus tuis? Dixisti enim: „Da mihi regem et principes!“; i. e. tu, Ephraime – Israel, petiisti olim a me summum repraesentantem potestatis civilis, regem et ab eo constitutos principes – iudices, et ecce, tui expetiti repraesentantes nihil valebunt contra venturam perditionem.

Nostra versio v. 10 est fere versio „ad verbum“ v. M 10; solummodo in v. 10 legimus loco corrupti M „אֶהְיֶה“ expressionem „אֵיךָ“ et in v. 10b statuimus hunc ordinem verborum: „וְשִׁפְטֶיךָ בְּכָל-עָרֶיךָ“.

Nonnulli critici sequentes G, qui legunt „ $\alpha\rho\iota\nu\acute{\alpha}\tau\omega\ \sigma\epsilon$ “, reconstruunt v. 10b ita: „ $\text{וְכָל־שָׂרֵי־הָאָרֶץ יִשְׁפְּטוּךָ}$ = et omnes principes tui, ut iudicent te“. Nobis videtur haec reconstructio sub respectu ideologico esse impossibilis, nam in ventura perditione et calamitate *non erat opus iudicio, sed salvatione*. Interrogatio vv. 10ab *vult enim dicere*: Ubinam est rex tuus, ubinam iudices tui in omnibus civitatibus tuis, *ut salvent te?*, *et non vult dicere*: Ubinam est rex tuus, ut salvet te, ubinam principes tui, *ut iudicent te?*

Nonnulli putant vv. 10cd esse posterius additamentum. Cur? Marti' (l. c. p. 102) scribit: „– – weil die Worte (nempe vv. 10cd) aus 1 Sam 8₆ entlehnt sind und das ganze Königtum als eine Gott widerstrebende Institution verwerfen“. Ad quae verba Marti-i nos respondemus: Verba Hoš 13_{10cd} non sunt directe sumpta ex 1 Sam 8₆, sed *alludunt* pulchre ad 1 Sam 8₆ et praesupponunt eventum institutionis regiae potestatis in Israele, de quo eventu narrat etiam 1 Sam cc. 8₆ – 10, bene fuisse notum Hošae; neque reiciunt verba Hoš 13_{10cd} regiam potestatem quasi institutionem Deo repugnantem, sicuti patet ex nostra superius data interpretatione Hoš 13₁₀. Etiam in 1 Sam 8_{8–22} assentitur Jahve institutioni regiae potestatis in Israele, quamvis gratius ipsi fuisset, si populus Israel ipsum, Jahven, regem suum perpetuum elegisset. Bene adnotat Wellhausen (l. c. p. 132) ad Hoš 13₁₀: „Er (nempe Hošea) kann auch nicht leugnen, dass das Königtum als eine heilige, von Jahve geweihte Einrichtung gilt.“

Iudices – principes commemorati ab Hošea in v. 10 sunt summi homines regni Israel, qui adiuvabant regem in re publica administranda. Sunt iidem ac principes commemorati in Hoš 7₃, 8₁₀.

In vv. 10cd occurrit nobis reminiscencia quaedam ex pristina historia Israel: institutio regiae potestatis, de qua institutione refert etiam 1 Sam cc. 8₆ – 10.

11. V. 10 fecit mentionem regis, qui non poterit salvare Ephraimum – Israelem in ventura perditione et calamitate. Et de hoc rege regni Ephraim enuntiat Jahve in v. 11: Do tibi, Ephraime – Israel, regem in ira mea, aufero eum autem iterum in furore meo. Propheta Hošea alludit ibi ad contemporaneos eventus suorum dierum, ubi non cessantes politicae rixae, conspirationes et rebelliones summorum rem publicam regentium hominum (principum – iudicum) causabant frequentem mutationem in solio regio (conf. Hoš 7_{3–7}, 8_{4.10}, 10_{7.15}). Considera in textu hebraico v. 11 occurrence imperfecta: „ אֶתְּנֶה = do“, „ אֶרְבֹּץ = aufero“, quae clare innuunt Hošeam prae oculis habuisse eventus ultimorum dierum! Lege adnotationes nostras ad Hoš 7_{3–7}, 10₁₅.

Versus 11 non contradicit Hoš 7₃₋₇, 8₄, ubi dammantur non cessantes politicae rixae, conspirationes et rebelliones, causantes frequentem mutationem in solio regio, nec approbat Jahve verbis v. 11 non cessantes politicas rixas, conspirationes et rebelliones contra imperantem regem, nam uti bene adnotat Marti (l. c. p. 102): „ – – die Usurpationen und Revolutionen sind nicht nach Jahwes Willen, aber in seinem Zorn gebraucht er sie als Mittel zur Vernichtung Israels.“

12. Colligata est iniquitas Ephraimi, reservatum est peccatum eius, i. e. Jahve colligavit quasi in fasciculum quendam iniquitatem Ephraimi ita, ut nihil inde perdi vel relaxari possit, Jahve reservavit, i. e. seposuit quasi in aliquo depositoryo peccatum Ephraimi custodiendum. Et colligata manebit iniquitas Ephraimi et reservatum manebit peccatum Ephraimi usque ad diem praenuntiatae perditionis et calamitatis, ubi Jahve iustissime puniet omnem colligatam iniquitatem et omne reservatum peccatum Ephraimi. Et haec dies certocertius veniet, nam

13. dolores parturientis – genitricis venient Ephraimo. Quomodo se autem geret Ephraim – Israel hac hora magnorum dolorum partus, i. e. hac die perditionis et calamitatis? Posset per resipiscentiam, per veram poenitentiam et conversionem ad Jahven abbreviare hanc horam, hunc diem magnorum dolorum perditionis et calamitatis! Sed Ephraim erit hac hora, hoc die dolorum perditionis et calamitatis, similis cuidam insipienti nascenti filio. Erit tunc idoneum tempus, ut stet in matrice filiorum, ut exeat ex orificio uteri materni et ita finem faciat doloribus partus, i. e.: erit tunc Ephraimo idoneum tempus, ut per resipiscentiam, per veram poenitentiam et conversionem ad Jahven finem faciat huic horae – huic diei dolorum perditionis et calamitatis, sed Ephraim non stabit in matrice (= in orificio uteri materni) filiorum, Ephraim non faciet poenitentiam et propterea non abbreviabit hanc horam – hunc diem suorum dolorum perditionis et calamitatis.

In v. 13b loco M „דָּוָא“ legenda est forsitan expressio „דָּוָא“ et copula „וְ“ est sumenda sensu adversativo: „autem“.

In v. 13c proponunt nonnulli loco M „כִּי־עַתָּה“ lectionem „כָּעֵת“; nos retinemus, prouti ex nostra versione patet, lectionem M tamquam melius quadrantem in contextum et vertimus particulam „כִּי“ tamquam particulam temporalem.

Vox „מִשְׁבֵּר“ v. 13d significat: „matricem“, „orificium uteri“, „locum fractionis (Durchbruchsort)“, ubi nascens filius relinquit uterum maternum (vide Buhl – Gesenius, l. c. p. 466 vocem „מִשְׁבֵּר“).

14. Quid ergo faciet Jahve, cum Ephraim, similis insipienti nascenti filio, hora – die perditionis et calamitatis suae non voluerit per resipiscentiam, per poenitentiam et veram conversionem ad Jahven abbreviare hanc funestam horam, cum non voluerit salvari? Abbreviabit forsitan Jahve ipse hunc diem perditionis Ephraimi, redimet forsitan Jahve ipse Ephraimum per omnipotentiam suam ex hac perditione? Liberabit Jahve Ephraimum de manu inferni? Redimet Ephraimum de morte? Non, certocertius non! Contra pertinacem et in sua malitia perseverantem Ephraimum advocabit Jahve pestilentiam mortis et perniciem inferni, ut perditio et calamitas pertinacis Ephraimi sint eo graviores et maiores. Propterea interrogat Jahve: Ubi est pestilentia tua, mors, ubi est pernicies tua, inferne, ut veniatis et perdatis Ephraimum? Propter pertinaciam et obstinationem Ephraimi abscondita est enim poenitentia ab oculis Jahve, i. e. Jahven non poenitebit perditionis et calamitatis obstinati Ephraimi.

Hunc propositum sensum unice inesse hebraico textui v. 14 et hoc modo intelligi debere hebraicum textum v. 14 cum antecedens tunc subsequens contextus vv. 13¹² 13. 15. 14¹ testatur. Bene dicit Hoonacker (l. c. p. 125): „Les commentaires qui essaient d’expliquer le v. 14 au sens d’une promesse de salut sont contraires au contexte vv. 12 – 13, 15 – XIV, 1.“ V vertit utique v. 14, ac si v. 14 contineat promissionem salutis Ephraimo factam (De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos; ero mors tua, o mors; morsus tuus ero, inferne. Consolatio abscondita est ab oculis meis.); sed s. Hieronymus, explicans v. 14, in ambiguo relinquit, utrum Dei an prophetae verba sint. Non possumus assentiri quoad v. 14 assertioni Knabenbauer – Hageni (l. c. p. 202): „Carmines hoc triumphali refelluntur ii, qui primam versus partem per modum interrogationis legentes auxilium a Deo cum indignatione negari volunt, neque minus ii, qui condicionalem particulam subaudientes explicant: si Ephraim resipuisset, ego liberarem a morte; promissio enim propter illum triumphum ostenditur esse absoluta.“

Sed dices forsitan: Concilium Valent. (anno 855) can. 4, Catechismus Romanus I. 6. 6 citant v. 14 secundum Vulgatam ad confirmandam veritatem resurrectionis mortuorum. Etiam una antiphonarum sabbati sancti est sumpta ex versione V v. 14. Aequè citat s. Paulus (1 Cor 15⁵⁵) partem v. 14 ad confirmandam resurrectionem mortuorum; citat utique s. Paulus versionem G: „Ubi est, mors, victoria tua? ubi est, mors, stimulus tuus?“ – – Respondemus: Etiam in nostra versione hebraici textus M, quam versionem unice respondere primigenio textui hebraico putamus, continetur dogmatica do-

ctrina de resurrectione mortuorum, utique *indirecte*. Si enim in M vv. 14ab Jahve seipsum interrogat: De manu inferni liberabo eos? De morte redimam eos?, sequitur ex hac interrogatione *Jahven posse, si velit, liberare ex inferno et redimere de morte, Jahven esse dominum inferni et mortis*. Et si Jahve modo imperativo et maiestetico in M vv. 14cd interrogat: Ubi est pestilentia tua, mors? Ubi est pernicies tua, inferne? certocertius ex hac interrogatione concludi potest et debet *Jahven esse dominum pestilentiae mortis et dominum perniciei inferni*. Si autem Jahve potest liberare ex inferno et redimere de morte, si Jahve est dominus inferni et mortis, *tunc certe habet potestatem resuscitandi*.

In vv. 14c et 14d legenda est utique loco corrupti M „אֲרִי“ expressio „אִיר“.

In v. 14c legunt mlt MSS loco „דְּבַרְיָה“ expressionem „דְּבַרְיָה“.

15. Certocertius se perditurum esse pertinacem Ephraimum comminatus est Jahve in vv. 13. 14. Et v. 15 pergit: Etiamsi pertinax Ephraim inter fratres suos fructificaverit, i. e. fuerit potens, hoc non cohibebit promissam venturam perditionem et calamitatem; veniet enim orientalis ventus, ventus Jahve, de deserto ascendens, et hic orientalis ventus Jahve torrefaciet venam aquarum Ephraimi, exsiccabit fontem Ephraimi, hic orientalis ventus Jahve destruet copiam omnis rei desiderabilis Ephraimi, omnis rei pretiosae Ephraimi.

Sub destruyente et exsiccante vento orientali Jahve aequae ac sub bestiis insidiantibus in via Aššur in vv. 7. 8 intelligitur utique magnum regnum Aššur, quod destruet regnum Ephraim.

In v. 15a proponunt nonnulli loco M „כִּי הוּא בֵּין אֲחִים יִפְרִיא“ lectionem „כִּי הוּא בֵּין אֲחוֹ מִפְּרִיא“, dicentes phrasim M „בֵּין אֲחִים“ = inter fratres“ dare ibi nullum sensum [Sic Hoonacker (l. c. p. 125): „בֵּין אֲחִים“ inter fratres n'a aucum sens“. Alii similiter.]. Nos retinemus lectionem M „בֵּין אֲחִים“ = inter fratres“ et affirmamus econtra illam multo melius quadrare in contextum quam propositam lectionem „בֵּין אֲחוֹ“ = inter ulvam palustrem“. Nam qui sunt isti „fratres = אֲחִים“, inter quos forsan Ephraim, i. e. regnum Ephraim, fructificabit? Isti „fratres“ sunt praeprimis vicina regna: syriacum regnum Damasci, meridionale regnum Juda, regnum Edom, cum quibus regnis regnum Ephraim teste historia nonnumquam commune negotium habuit et amica foedera pepigit. Non est etiam a limine reicienda interpretatio critici Steiner-i, qui in excellenti commentario Hitzing-Steiner „Die zwölf kleinen Propheten (l. c. p. 64)“ scribit: „Fruchtbar waren auch die Andern (nempe aliae tribus israeliticae), Ephraim aber als bedeutendster und mächtigster Stamm in ganz besonde-

rem Maasse, daher בין אחים. Zugleich wird mit יפריא ähnlich wie 1 Mos 49²² auf den Namen אפרים angespielt. Seltsamer Weise wollen Raschi und Andere אחים von אחו (1 Mos 41²) herleiten, das aber keinen Plural bildet und ihn anders bilden müsste.“ Quamvis haec interpretatio vocis „אחים“, prolata a Steiner-o, nobis non tam acceptabilis esse videatur quam interpretatio nostra, eam tamen adducimus.

In v. 15b occurrentia verba „רוח יהוה ממדבר“ putant nonnulli esse posterius additamentum. Quis scit!? Nos malumus in v. 15b occurrentia verba „רוח יהוה ממדבר עלה“ = ventus Jahve, de deserto ascendens“ habere pro totidem pulchris determinantibus attributis magni poetae Hošëae. Praeprimis determinans attributum „רוח יהוה“ = ventus Jahve“ attribuendum est Hošëae, *cuius pius animus omnes extraordinarios eventus Deo-Jahve adscribere consuevit* (confer e. gr.: vv. 7. 8, ubi loquitur Hošëa de Aššur sub imagine insidiantium ferarum, sed has insidiantes feras comparat cum furente Jahve; 13¹¹ etc.).

In v. 15c est utique cum G loco corrupti M „ויבוש“ legenda expressio „ויוביש“.

In v. 15d legunt nonnulli cum G loco M „וייחרב“ = (et) exsiccabitur“ expressionem „וייחרב“ = (et) exsiccabit“ propter identitatem subiecti in vv. 15bcde. Forsan! Nihilominus nos retinemus lectionem M, nam characteristicum signum exstatici, nervosi, rescissi et obscuri styli hošëani est frequens mutatio subiecti agentis.

V. 15e nonnulli pro posteriore additamento habent. Sine sufficiente et probante ratione.

XIV. 1. Versus 14¹ intime cohaeret cum 13¹⁻¹⁵; est quadam conclusio c. 13. In 13¹⁻¹⁵ audivimus: Destruetur et peribet pertinax et infidelis Ephraim (regnum Ephraim). V. 14¹ dicit: Destruetur et peribit praeprimis urbs capitalis et centrum pertinacis Ephraimi, Samaria.

Poenas luet Samaria, quia contumax est in Deum suum; gladio peribunt habitatores Samariae, liberi eorum, i. e. habitatorum Samariae, elidentur, praegnantes eorum discidentur. Ad hanc funestam praedictionem venturae catastrophae Samariae adnotat Hitzing (l. c. p. 65): „Daß Samarien so Hartes geweissagt wird, dafür möchte der Grund darin liegen, daß Menahem, dessen Residenz es ist, diesselben Greuel anderwärts verübt hat vgl 2 Kön 15¹⁶.“

In 14^{1a} legunt nonnulli cum G (ἀφανισθήσεται) loco M „תאשם“ expressionem „תאשם“ (a verbo שם) = destruetur.“ Nos retinemus lectionem M, quia optime quadrat in contextum.

V. 14_{1b} putant nonnulli esse posterius additamentum. Sine probante ratione!

V. 14_{1d}: „liberi eorum elidentur“. Hic crudelis modus interficiendi commemoratur etiam in Hoš 10₁₄, Nah 3₁₀, Ps 137₉.

In v. 14_{1e} loco M „וְהָרִיזוּתָיו יִבְקָעוּ“ proponitur communiter haec reconstructio „וְהָרִיזוּתֵיהֶם תִּבְקָעֶנָה“ = (et) praegnantes eorum discidentur.“ Ad lectionem M „יִבְקָעוּ“ adnotat vero Hitzing, qui lectionem M primigeniam esse putat, sequentia (l. c. p. 65): „יִבְקָעוּ“ nach dem Vorgange von יִרְטָשׁוּ, um so leichter, als zumal im Plur. sich das Feminin erst allmählig durch besondere Form vom Masculin ausscheidet.“ De „discindendis praegnantibus“ fit sermo etiam in Am 1₁₃, 2 Reg 15₁₆.

Si in 13_{1–3.15}, 14₁ loquitur ad Ephraimum propheta Hošea, si in 13_{4–14} econtra Jahve loquitur ad Ephraimum, si Jahve vel Hošea loquuntur de Ephraimo (Israele) modo in 3. pers. num. singul. (13_{1.12.13.15}), modo in 3. pers. num. plur. (13_{2.3.6.7.8.14}), modo in 2. pers. num. singul. (13_{4.5.9.10.11}), videmus in hoc facto, uti iam aliis locis diximus, signum exstatici, nervosi, rescissi, vividi et obscuri styli prophetici, qui luculenter testatur hošeanam originem cc. 13₁ – 14₁.

*

Reminiscentiae ex pristina historia populi Israel: commoratio in Aegypto et exitus ex Aegypto per desertum (13_{4.5.6}), allusio ad institutionem regiae potestatis in Israele (13_{10 cd}, confer 1 Sam 8_{6–10}).

Aššur, venturus destructor regni Ephraim, describitur sub imaginibus ferarum insidiantium (13_{7.8}) et sub imagine orientalis venti validi (13₁₅).

Ecclesia utitur parte v. 14 (secundum V) tamquam antiphona in sua liturgia sabbati sancti; ad v. 14 (secundum V) provocat concilium Valent. (anno 855) can. 4, Catechismus Romanus I. 6. 6.

CAPUT XIV. 2–10.

142–10 est epilogus – poema finale totius libri Hošēae: Propheta vocat infidelem et contumacem Israelem – Ephraimum ad poenitentiam et reditum ad Jahven. Poenitenti et emendato Israeli – Ephraimo Jahve libenter ignoscet et reddet Israelem – Ephraimum gloriosum et potentem.

2. Convertere, Israel, ad Jahven, Deum tuum,
pedem enim offendisti in iniquitate tua.

3. Sumite vobiscum verba,
revertimini ad Jahven,
dicite ei:
„Aufer omnem iniquitatem et accipe bonum,
volumus reddere vitulos labiorum nostrorum.

4. Aššur non poterit salvare nos,
equum non conscendemus,
non dicemus amplius „Deus noster!“ operi manuum
nostrarum,
apud te enim invenit pupillus misericordiam.“

5. Sanabo defectionem eorum,
diligam eos spontanee,
aversa est enim ira mea ab eo.

6. Ero adinstar roris Israeli,
florebit sicut lilium,
mittet radices suas sicut Libanon.

7. Excrescent germina eius,
erit magnificentia eius sicut olivae excellentis,
odor eius sicut Libani.

8. Habitabunt habitatores sub umbra eius,
colent frumentum,
florebunt sicut vitis;
nomen eius sicut vini Libani.
9. Ephraimo, quid erit ei ultra cum idolis?
Ego responsum dedi et aspiciam eum.
Ego sum sicut cupressus viridans. –
Ex me fructus tuus invenietur!
10. Qui est sapiens, intelliget eas,
qui intelligens, noverit eas;
sunt enim viae Jahve rectae,
iusti ambulabunt in eis,
praevaricatores vero corruent in eis.

ADNOTATIONES

2. Convertere, revertere, Israel – Ephraime, ad Jahven, Deum tuum! Cur? Tu enim, Israel, offendisti pedem in iniquitate tua, i. e. lapsus es in iniquitate tua, peccasti erga Jahven, Deum tuum, iniquitate tua.

In v. 2b vox „כַּשַׁל“ significat: „pedem offendere“, „labi“. V vertit vocem כַּשַׁלְתָּ: corruisti.

Si Marti ad v. 2b adnotat (l. c. p. 105): „Das Perf. כַּשַׁלְתָּ, du bist zu Fall gekommen, ist zu beachten; *die Strafe für die Sünde ist bereits eingetreten, steht nicht mehr bevor*“, tunc nos nullatenus assentiri possumus huic eius assertioni. Contrarium nobis videtur probabilius esse; sensus enim v. 2b est hic: Tu, Israel – Ephraime, peccasti iniquitate tua, offendisti delictis tuis gravissime Jahven, propterea convertere ad Jahven, age poenitentiam et emenda te, priusquam veniat terribilis poena Jahve promissa in praecedentibus partibus libri. Ergo „poena pro peccatis“ *nondum venit, sed est ventura*.

3. Sume tecum, Israel, verba, i. e. verba verae poenitentiae et profundae humiliationis, revertere ad Jahven et dic ei: Aufer, o Jahve, a me omnem iniquitatem, i. e. ignosce mihi et munda me, accipe deinde a me mundato bonum, i. e. bona mea opera, ego, mundatus et emendatus Israel – Ephraim, volo reddere tibi vitulos labiorum meorum, i. e. sincera sacrificia labiorum meorum.

Si Marti, qui negat hošeanam originem 14₂₋₉ (similiter et alii critici!), de vv. 3ab dicit (l. c. p. 105): „Eigentümlich spiritualistisch ist es, dass bei der Umkehr nur *Worte* gefordert werden. Es sind wohl *Worte* der Reue, des Sündenbekenntnisses, aber mit Worten allein hätte Hosea sich nicht begnügt,“ tunc nos respondemus Hošeam in vv. 3. 4 consideratis tamquam unum indivisibile ideologicum totum postulare a poenitente Israele non solum verba, sed etiam opera et facta (recole nostram exegesim vv. 3. 4). Et si Wellhausen, qui reperit in Hoš 14₂₋₁₀ tantummodo pauca provenientia de manu Hošae [loquens de Hoš 14₁₀ dicit Wellhausen (l. c. p. 134): „Die Moral des Trauerspieles (nempe v. 10) hat gewiss nicht der Verfasser (nempe Hošea) beigegeben, von dessen Hand überhaupt nur *Weniges in 14₂₋₁₀ herühren dürfte*], de versu 3 dicit (l. c. p. 133): „Der Vers enthält mehrfach sehr wunderliches Hebräisch,“ malumus nos in v. 3, – aequae ac in toto fragmento 14₂₋₁₀ –, videre signa maiestetici et solemnioris modi dicendi adeo convenientia epilogo poetici libri Hošae.

In v. 3d est loco M „כַּל“ legendum „כָּל“.

In v. 3d proponunt nonnulli loco M „וְקַח = et accipe“ lectionem „וְנִקְחָהּ“ (sic e. gr. Oort, Oettli, Marti, qui vertunt: וְנִקְחָהּ טוֹב = lass uns Gutes nehmen d. h. von dir erfahren). Nos retinemus lectionem M et primigenium, uti persuasi sumus, textum M „וְקַח-טוֹב“ (etiam V legit „accipe bonum = וְקַח-טוֹב“) intelligimus „de bonis operibus et factis“, quae poenitens Israel – Ephraim Deo – Jahve exhibet praeter verba et sacrificia labiorum.

In v. 3e legunt nonnulli sequentes GS loco M „פְּרִים שְׂפָתֵינוּ“ expressionem „פְּרִי שְׂפָתֵינוּ = fructum labiorum nostrorum“. Nos retinemus etiam ibi cum V lectionem M „פְּרִים שְׂפָתֵינוּ“ = vitulos labiorum nostrorum“. Et si nonnulli critici poeticam imaginem repraesentantem „vitulos labiorum“ nimis audacem esse putant [sic scribit e. gr. Marti (l. c. p. 105, 106): „Ganz unhaltbar ist פְּרִים שְׂפָתֵינוּ; denn es ist doch ein zu kühnes Bild, die Lippen als Farren, die man Gott darbringt, zu fassen.“], tunc nos respondemus: poetica imago repraesentans „vitulos labiorum“ est forsitan audax, sed non est impossibilis, econtra est probabilis in ore adeo exstatici, vivacis et naturalistici prophetae – poetae, qualis certe fuit Hošea, qui in vv. 3de voluit exprimere poenitentem Israelem exhibere debere Deo – Jahve cum bona opera et facta, tum vitulos labiorum, i. e. sincera sacrificia verborum (= orationum et precum), loco illorum vitulorum, quos adhuc in sua infidelitate et contumacia modo idololatrato mactare et offerre consueverat. „Vituli“ in v. 3e significant idem ac „sacrificia“!!

4. In v. 4, qui versus intime cohaeret cum vv. 3de, describit propheta, qualis debeat esse poenitens confessio Israelis incepta in vv. 3de, ut misericordiam et gratiam Jahve in futuro mereatur: Me, Israelem, non poterit salvare Aššur, quocum pangere foedera toties studui, ego, Israel, non conscendam amplius equum, i. e. non confidam bellicis praesidiis et instrumentis, non dicam amplius „Deus noster“ operi manuum mearum, i. e. renuntiabo pro futuro omni cultui idololatrato. Cur? – – Nam pro futuro ponam ego, Israel, omnem meam fiduciam in Jahve solo et inveniam apud Jahven, apud quem invenit misericordiam pupillus, misericordiam etiam ego, prodigus quidem, sed poenitens et me emendaturus Israel. Ex v. 4 ergo sole clarius patet Hošeam exposcere a poenitenti et se emendaturo Israele etiam opera et facta.

V. 4d putant nonnulli esse posterius additamentum. Sic e. gr. scribit Marti (l. c. p. 106): „4b (nempe noster 4d) halte ich für Glosse im Anhang, weil – – der ganze Satz von der Liebe Jahwes zu den von menschlicher Hilfe Entblösten, zu den Waisen, eine sonderbare Begründung für die Bitte um Gnade

Jahwes gegen das einst verschuldete Volk darstellt.“ Nequaquam! Nam v. 4d, uti ex nostra superius data interpretatione patet, efficit *essentialem partem ideologici argumenti totius versus 4*, quadrat optime in contextum et non repraesentat, uti Marti dicit, „eine sonderbare Bitte um Gnade Jahwes gegen das einst verschuldete Volk.“

Si Wellhausen, interpretans v. 4b, dicit (l. c. p. 133): „Wir wollen nicht auf Rossen reiten = wir wollen keinen Bund mit Ägypten schliessen. Verstehen kann das nur, wer Isa. 30 kennt,“ tunc affirmat Wellhausen plus ac v. 4b continet. V. 4b, sine ira et studio explicatus et intellectus, vult dicere: Ego, Israel, non confidam pro futuro bellicis praesidiis et instrumentis.

Poenitenti et se emendaturo Israeli respondet Jahve in vv.5-9 et promittit:

5. Si Israel veram poenitentiam egerit et se emendaverit, ego, Jahve, sanabo defectionem Israelis, diligam Israelem spontanee, libenter. Cur? Ira mea aversa est enim a poenitente Israele.

Etiam v. 5c putant nonnulli esse posterius additamentum. Immerito. Efficit enim *essentialem partem totius ideologici argumenti v. 5*, quadrat optime in contextum.

6. Ego, Jahve, ero poenitenti et emendato Israeli – Ephraimo adinstar roris irrigantis, Israel – Ephraim florebit sicut liliū, Israel – Ephraim mittet radices suas sicut Libanon, i. e. erit adeo firmus, bene fundatus et in potestate sua inconcussus sicut Libanon.

Si Wellhausen, negaturus hošanam originem v. 6c, scribit (l. c. p. 133): „Wurzeln schlagen“ ist zwar deutsch oder persisch, aber nicht hebräisch, und „Wurzeln schlagen wie der Libanon“ ist überhaupt nichts,“ tunc hoc effatum Wellhausen-i habet in se notam insani hypercriticismi et nulla ratione fundati praeiudicii. Phraseologia hebraica, prouti nobis innotescit ex conservatis libris V. T., est adeo manca et insufficiens, ut nos de hac vel alia semel tantummodo vel raro occurrente phrasi asserere non possimus eam non esse hebraicam. Nobis in v. 6c occurrens phrasis „וַיִּדֶן יְהוָה שָׁרְשֵׁי פְלִבְנוֹן“ = (et) mittet radices suas sicut Libanon“ videtur esse possibilis et ingeniosa.

Si nonnulli in v. 6c proponunt loco M „וַיִּדֶן יְהוָה שָׁרְשֵׁי פְלִבְנוֹן“ lectionem „פְּאֲרָזִים“ = sicut cedri“, tunc talis reconstructio est superflua et sensum depravans.

7. Excrescent germina poenitentis et emendati Israelis – Ephraimi, i. e. poenitens et emendatus Israel – Ephraim numero suo et potestate sua dilatabitur, magnificentia Israelis – Ephraimi erit sicut magnificentia excellentis olivae, odor Israelis – Ephraimi erit sicut odor Libani.

Odor Libani: Libanus erat et est mons variis aromatibus et odoriferis arboribus consitus; cedri gratum ibi spirabant odorem. Recole Cant 4₁₁: „Odor vestimentorum tuorum sicut odor Libani“ et Eccli 39₁₈: „Quasi Libanus odorem suavitatis habete!“

8. Si Israel – Ephraim poenitentiam egerit et se emendaverit, habitabunt habitatores sub umbra Israelis – Ephraimi, i. e. in regno-territorio Israel, regnum – territorium Israel erit dives incolis, habitatores regni-territorii Israel colent – plantabunt frumentum, i. e. in regno-territorio Israel florebit agricultura, habitatores regni-territorii Israel florebut sicut vitis, i. e. erunt potentes et gloriosi; nomen et gloria Israelis tunc erit sicut nomen et gloria ubique noti et cebris vini Libani.

In v. 8a legimus loco M „יָשׁוּבוּ“ = revertentur“ expressionem „יָשׁוּבוּ“ = habitabunt“. In phrasi „יָשׁוּבוּ יְשָׁבֵי“ = habitabunt habitatores“ videmus enim unam illarum pulchrarum paronomasiarum nonnumquam adhibitaram ab Hošea (confer e. gr. 2₂₅, 8₉, 12₁₂, 14₉); propterea videmus insimul in hac paronomasia signum hošeanae originis v. 8 et totius fragmenti 14_{2–9}. Status constr. „יְשָׁבֵי“ explicatur eo, quod „יָשׁוּבוּ“ format cum sequenti „בְּצֵלוֹ“ unum grammaticalem et ideologicum conceptum: „יְשָׁבֵי בְּצֵלוֹ“ = habitatores sub umbra eius = habitatores umbrae eius“ (Confer Gesenius – Kautzsch, Hebr. Gr. § 130, 1, Status constructus vor Präpositionen). Si Marti (l. c. p. 107) cum Wellhausen-o et aliis loco M „בְּצֵלוֹ“ legit „בְּצֵלֵי“ et dicit: „denn die Israeliten können nicht im Schatten des Baumes wohnen, mit dem sie selber verglichen sind v. 14_{6f}., sondern nur im Schatten des Sprechers d. i. Jahwes,“ tunc nos dicimus tertium comparationis ibi esse potius numerositatem habitatorum – incolarum, quibus repleatur regnum – territorium poenitentis et emendati Israelis. Nonnulli, sequentes G, proponunt in v. 8a loco M „יָשׁוּבוּ יְשָׁבֵי“ lectionem „יָשׁוּבוּ וַיָּשׁוּבוּ“ = revertentur et habitabunt“; nobis haec reconstructio non placet, facile enim intelligimus, quomodo ex „יָשׁוּבוּ יְשָׁבֵי“ oriri potuerit falsa versio G: „ἐπιστρέφονται καὶ καθιστούνται“.

In v. 8b proponunt nonnulli, respicientes G, loco M „יַחֲיוּ דָגָן“ = colent (i. e. plantabunt) frumentum“ vel lectionem „יִרְוִי דָשָׁן“ = inebriabuntur adipe olivae,“ vel lectionem „יִרְוִי עֲדָנַי“ = inebriabuntur gaudiis meis“; nos reicimus has reconstructions tamquam nimis quaesitas et retinemus claram lectionem M, quae optime quadrat in contextum.

In v. 8d proponunt nonnulli, respicientes G, loco M „זָכְרוּ כִּיִּין לְבָנוֹן“ = nomen (memoria) eius sicut vini Libani“ vel lectionem „יִזְכְּרוּ כִּיִּין לְבָנוֹן“ = memorabuntur sicut vinum Libani“, vel lectionem „יִשְׁכְּרוּ בִּיִּין לְבָנוֹן“ = ine-

briabuntur vino Libani“; nos occurrente claro textu M putamus etiam has reconstructiones esse superfluas.

Adiungimus reconstructionem totius versus 8, quam proponit Oort: „יִשְׁבוּ בְצֵלוֹ יְהוָה בְּרִגְוֵן יִשְׁכְּרוּ בַיַּיִן יִפְרְחוּ כְנֶסֶן = habitabunt in umbra eius, victitabunt frumento, inebriabuntur vino, florebut sicut vitis.“ De qua reconstructione est dicendum: Est quidem versus Oort–i, sed non est versus prophetae Hošeae!

9. Jahve interrogat: Ephraimo-Israeli, quando poenitentiam egerit et se emendaverit, quid erit ei ultra cum idolis? – Nihil commune erit tunc Ephraimo cum idolis! – Ego, Jahve, responsum dedi Ephraimo in hoc libro per os Hošeae, quae calamitates et poenae super Ephraimum et super regnum – territorium Ephraim certocertius venturae essent, si Ephraim poenitentiam non acturus et se non emendaturus fuisset, ego, Jahve, aspiciam Ephraimum, si ille mihi obediverit, poenitentiam egerit et se emendaverit. Ego, Jahve, sum Ephraimo cupressus viridans, i. e. semper viridans, indeficiens locus eius refugii, consolationis, recreationis et renovationis. Solummodo ex me, ex Jahve, fructus tuus, Ephraime, invenietur, i. e. solummodo tunc, Ephraime, dignos fructus feres, si in me, in Jahve, manseris, si mihi, Jahve, adhaeseris.

In v. 9a legimus cum G loco corrupti M „לִי“ expressionem „לו“.

Nostra versio v. 9b est versio „ad verbum“ textus M et putamus eam optime exprimere ideologicum contextum. Aliae versiones et propositae reconstructiones v. 9b non videntur nobis adsatim exprimere et interpretari hebraicum textum: sic V vertit: „ego exaudiam et dirigam eum“; Marti (l. c. p. 107) cum aliis proponit: „אָנִי עֲנִיתִי וְאֶשִׁיבֶנּוּ = ich habe ihn erhört und gebe ihm festen Wohnsitz“; Oettli proponit: „אָנִי עֲנִיתִי וְאֶשׁוּבֶנּוּ = ich habe ihn gedemütigt und werde ihn erquicken“ (Oettli reproducit textum G: ἐγὼ ἐταπείνωσα καὶ κατισχύσω αὐτόν); Wellhausen (l. c. p. 134) proponit reconstructionem v. 9b valde quaesitam: „אָנִי עֲנָתוֹ וְאֶשְׁרָתוֹ = ich bin seine Anath und seine Aschere“ (Anath erat dea, Ašera erat palus – arbor), de qua reconstructione Wellhausen–i bene dicit Marti (l. c. p. 108): „was zwar zu den Götzen 149a nicht übel paßt, aber doch gesucht und darum fraglich erscheint.“

In v. 9d proponunt nonnulli loco „פְּרִיָהּ“ lectionem „פְּרִיו“ = fructus eius“; nos retinemus lectionem M „פְּרִיָהּ = fructus tuus“, nam, si propheta loquitur de Ephraimo in vv. 9ab in 3. pers. num. singul. et in v. 9d cum emphasi adfatur Ephraimum in 2. pers. num. singul., videmus in hoc facto, uti aliis locis iam diximus, characteristicam notam exstatici, nervosi, rescissi, vividii et obscuri styli prophetici et signum hošeanae originis v. 9.

Observa adhuc pulchram paronomasiam in v. 9 inter „אֶפְרַיִם“ et „פְּרִיָה“. Hošea adhibet paronomasiam pluribus locis sui libri, et propterea testatur paronomasia v. 9 etiam hošeanam originem v. 9.

10. V. 10 repraesentat conclusionem quandam totius poetici libri Hošee.

Homo sapiens intelliget et homo prudens noverit vias et consilia Jahve descripta in hoc libro; sunt enim viae Jahve rectae, iusti ambulabunt in eis, praevaricatores vero corrudent in illis.

Disputatur, utrum v. 10 sit hošeanae originis necne. Multi negant hošeanam originem v. 10 [sic Marti (l. c. p. 108): „14₁₀ – – ist ein noch späterer Zusatz, der außer engem Zusammenhang mit 14_{2–9} steht“; Wellhausen (l. c. p. 134): „Die Moral des Trauerspiels (nempe 14₁₀) hat gewiß nicht der Verfasser selber beigegeben“; et alii similiter]. Nos non assentimur assertioni eorum (e. gr. Marti-i), qui negant hošeanam originem v. 10 propterea, quod nullus ideologicus nexus intercedat inter v. 10 et vv. 2 – 9. Omni sensato enim primo obtutu manifestus apparet ille arctus ideologicus nexus, qui intercedit inter v. 10 et vv. 2 – 9, immo inter v. 10 et cc. 1₂ – 14₉. Nihilominus concedimus: Potuit aliquis pius lector, – ergo non Hošea –, commotus sublimi et profundo argumento totius libri Hošee, addere libro Hošee versum 10. Potuit, dicimus. Nam, absolute loquendo, cum emphasi prolatus v. 9d: „Ex me fructus tuus invenietur!“ repraesentat aptam finalem conclusionem totius libri Hošee. Altera ex parte autem nihil obstat, quoniam Hošea ipse suum sublimem exstaticum librum concludat verbis v. 10. – Bene perpendenda sunt ibi verba critici Hoonacker-i (l. c. p. 130): „Rien n’empêche, à la rigueur qu’elle (nempe la conclusion 14₁₀) soit de la main même d’Osée, s’adressant, dans son rôle d’écrivain, au lecteur en général qui ne devait pas absolument s’identifier, dans la pensée du prophète, avec le public contemporain auquel il s’était adressé dans ses discours. Mais la critique ne fournit aucune réponse à qui préférerait voir au v. 10 une réflexion émanant d’un lecteur plus récent.“

Uti iam in nostris adnotationibus ad 14_{2–9} nonnullis locis indicavimus, negant multi hodierni critici hošeanam originem 14_{2–9}. Immerito! Nam:

1. Si multi hodierni critici, negantes hošeanam originem 14_{2–9}, dicunt prophetam Hošeam, qui fere totum suum librum dedicaverit praedicationi et praenuntiationi futurarum poenarum infligendarum a Jahve populo infideli et peccanti, non potuisse suum librum concludere versibus 14_{2–9}, quibus infidelem et peccantem Ephraimum – Israellem ad poenitentiam et con-

versionem excitet adiuncta spe et promissione novae felicitatis religiosae, socialis et nationalis vitae, tunc nos respondemus:

Nos ideologice et psychologice comprehendere non possumus, cur non potuerit Hošea, qui fere totum suum librum dedicavit praedicationi et praenuntiationi futurarum poenarum infligendarum a Jahve infideli et peccanti Ephraimo – Israel, saltem concludere suum librum versibus 14₂–9, quibus infidelem et peccantem Ephraim – Israel ad poenitentiam et conversionem excitat adiuncta spe et promissione novae felicitatis religiosae, socialis et nationalis vitae. Erat certe Hošea, sicuti omnes magni scribentes prophetae israelitici: Amos, Isaias, Jeremias, magnus israeliticus patriota: amabat Jahven, cuius obediens propheta erat, et propterea Jahve iubente praedicabat poenas populo infideli a Jahve infligendas, amabat autem et populum patriamque et propterea fovebat in corde suo cum vivam spem conversionis et emendationis errantis populi, tum ex conversione et emendatione errantis populi effluentem persuasionem certitudinemque novae felicitatis religiosae, socialis et nationalis vitae populi sui. Et si haec spes conversionis et emendationis errantis populi, haec persuasio certitudoque novae felicitatis religiosae, socialis et nationalis vitae inerat cordi Hošee, tunc nihil mirum Hošeam hanc suam spem et certitudinem saltem hinc et illic in suo libro verbis expressisse. Si hoc Hošea non fecisset, *fuisset nobis aenigma psychologium, homo carens omni tam naturali et innato sensu compassionis*. Propterea nos categorice affirmamus conclusionem libri Hošee 14₂–9, ubi propheta excitet infidelem et peccantem Israel – Ephraim ad poenitentiam et conversionem adiuncta spe et promissione novae felicitatis religiosae, socialis et nationalis vitae, constituere ideologice et psychologice essentialem partem libri Hošee, libri scripti et a propheta Jahve et a magno israelitico patriota (recolle etiam nostras adnotationes ad Hoš 5₁₅ – 6₃).

2. Stylus vv. 14₂–9 est stylus hošeanus, prouti hic stylus nobis innotescit ex praecedentibus cc. libri Hošee:

a) in 14₂–9, praesertim in 14₅–9, occurrit nobis ille notus exstaticus, nervosus, rescissus, vividus et obscurus stylus hošeanus, ubi una idea breviter tantummodo expressa excipit aliam;

b) occurrit nobis ibi bis poetica figura paronomasiae (14_{8a} „יֵשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל“, 14₉ „אֶפְרַיִם פָּרְיָהּ“), qua poetica figura utitur propheta etiam in praecedentibus cc. libri;

c) est nota characteristicum exstatici, nervosi, rescissi, vividi et obscuri styli hošeani, si conclusio 14₂–9 loquitur de Ephraim – Israele modo in 2. pers.

num. singul. (14₂, 14_{9d}), modo in 2. pers. num. plural. (14_{3abc}), modo in 1. pers. num. plural. (14_{3e}, 14_{4abc}), modo in 3. pers. num. singul. (14_{5c}, 14_{6bc}, 14₇, 14_{8d}, 14_{9ab}), modo in 3. pers. num. plural. (14_{5ab}, 14_{8abc}). Aliquid simile vidimus in praecedentibus cc. libri Hošēae.

Ecclesia utitur parte versus 14₂ (secundum V) in sua liturgia triduo hebdomadissacrae; citat hanc partem versus 14₂ paululum mutatam (loco „Israel“ occurrit bis vox „Jerusalem“: Jerusalem, Jerusalem, convertere ad Dominum Deum tuum) in fine Lamentationum triduo hebdomadis sacrae. Vv. 14₂–9 leguntur tamquam epistola in missa feriae 6 Quattuor Temporum Septembris. V. 14_{6b} resonat paululum mutatus in missa „Iustus“ (Commune Confessoris non Pontificis) in versu recitato tempore paschali: „Iustus germinabit sicut lilium; et florebit in aeternum ante Dominum. Alleluja.“

INDEX

CONSPECTUS SIGLORUM	9
LITERATURA	11
PROLEGOMENA	
I. Ex vita prophetæ Hoſeae	17
II. De tempore quo prophetavit Hoſea	20
III. Compositio libri Hoſeae	22
IV. De tempore quo Hoſea scripto mandavit suam propheticam activitatem	24
V. De forma literaria et stylo libri Hoſeae	25
VI. De fragmentis in quibus fit sermo de futura meliore, florente fé- licique conditione populi Israel-Ephraim et populi Juda	30
VII. De diversa relatione prophetæ Hoſeae ad regnum Israel et ad regnum Juda	31
VIII. Qualis erat cultus idololatricus, quem exprobrabat Hoſeâ po- pulo Israel-Ephraim?	32
IX. Quomodo repraesentavit sibi Hoſea futuram punitionem = rui- nam populi Israel?	33
X. Quid significant in libro Hoſeae expressiones „Israel“ et „Ephraim“?	34
XI. De nostra versione hebraici textus masorethici in linguam latinam	34
CAPUT I.	
Textus	37
Adnotationes	39
CAPUT II.	
Textus	55
Adnotationes	59
CAPUT III.	
Textus	75
Adnotationes	76
CAPUT IV.	
Textus	87
Adnotationes	90
CAPUT V.	
Textus	97
Adnotationes	100

CAPUT VI.	
Textus	107
Adnotationes	109
CAPUT VII.	
Textus	115
Adnotationes	118
CAPUT VIII.	
Textus	125
Adnotationes	128
CAPUT IX.	
Textus	137
Adnotationes	140
CAPUT X.	
Textus	149
Adnotationes	152
CAPUT XI.	
Textus	165
Adnotationes	167
CAPUT XII.	
Textus	177
Adnotationes	179
CAPUT XIII. et XIV.1.	
Textus	193
Adnotationes	196
CAPUT XIV.2—10.	
Textus	207
Adnotationes	209

CORRIGENDA

Pagina	Linea	Errata	Corrige
43	35	דְּבָלִים	דְּבָלִים
52	36	וְהַגְמַל	וְהַגְמַל
92	1	עֲזָבוּ	עֲזָבוּ
103	23	עָשׂוֹק	עָשׂוֹק
128	33	nunnulli	nonnulli
161	16	אֲרִבָּאֵל	אֲרִבָּאֵל
161	23	בֵּית	בֵּית
168	8	בְּמַרְיָמִי	בְּמַרְיָמִי

Ab eodem auctore
(dne B. Kutal) prodierunt

opera:

a) Dějiny Starého zákona,
Hradec Králové, Adalbertinum, 1923.

b) Palestina,
Hradec Králové, Adalbertinum, 1926.

Typis mandarunt

et ediderunt:

Lidové závody tiskařské a nakladatelské,

Olomouc, Wilsonovo 16,

ČSR (Czechoslovakia)

Pretium

huius commentarii:

Kč 25; Frcs franç. 19; L 14·50; RM 3·20;

Schill 5·50; Pols. Zł. 7; Frcs. suis. 4;

Dollar 0·85.